This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`



Digitized by Google

BX
1756
.B44

Digitized by Google

Digitized by Google

DE GEMITV COLVMBÆ
ſiue De bono lacrymarum
LIBRI TRES.

Auctore,

ROBERTO
S. R. E. CARD.
BELLARMINO
E Societate IESV.



MEDIOLANI,
Apud hær. q. Pacifici Pontij, & Ioan.
Baptiſtam Piccaleum 1617.

Digitized by Google

Imprimatur

Fr. Al. Bariola Conſultor S. Officij pro Reuerendiſs. Inquiſitore.

Al. Bosſius Can. Ord. Theol. pro Illuſtriſs. Card. Archiep.

Vidit Saccus pro Excellentiſs. Senatu.

Digitized by Google

PERILLVSTRI
ET M. REVER.
D. IO. BAPTISTAE
BESVTIO

Abbati S. Petri Caronillorum in Regno Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. D. D. Federici Cardinalis Borromæi Mediolanen. Archiep. Oeconomo prudentiſſimo.

Io. Baptiſta Piccalea Fœlicitatem.

QVerulos hoſce, at non inſuaues, gementis columbæ ſonos, qui-

bus piorum homi-
num aures abundè
complere, hæc typis
meis citus, poſt Ro-
manã typographi-
cam procurationẽ,
iterum emitto, &
tuo ipſius nomini,
Beſuti integerri-
me, lætus inſcribo.
Par in primis eſſe
ratus; vt Cardina-
lis Eruditiſsimi fœ-
tus piiſsimus vni ti-
bi Federici Borro-

mæi

Digitized by Google

mæi Cardinalis Am
pliſsimi domus Præ
fecto vigilantiſsi-
mo cōmitteretur;
Quē & ſpectata fi-
des, ſingulare iudi-
cij acumen, accura-
tiſsimū ſtudium, &
exquiſita rebus ge-
rendis, difsidijſq; cū
publicis, tum priua-
tis componēdis pe-
ritia duodecim an-
norū curriculo vſq;
adeò apud Principē

 com-

commendauit, vt
eius familia in tui
vnius humeris inni-
xa cohęreat: & quo
ties illi cum princi-
pibus viris res ſit,
tu vnus occurras,
qui legationes obe-
as, & negocia com-
muni omnium vo-
luptate, & laude ex-
pedias. Mitto con-
cinnos mores, ac
ſermonis affabilita-
tem, qua omnium

tibi

tibi animos conci-
litas. Mitto pieta-
tem, reliquaq; ani-
mi tui ornamenta,
quib⁹ omnes in ſum
mã tui admiratio-
nẽ traducis. Quo-
ties (quod ſummæ
tibi laudi eſſe volo)
miſellos adoleſcen-
tes bonarum artiũ
cultores, Principi
oblatos, charitate
ita es complexus, vt
ad egregia literarũ,

& pietatis ſtudia, te
auſpice, conſcende-
rint? Prætereo &
merita in me tua,
quorum cùm nullã
partem non modò
referenda, ſed ne co
gitanda quidẽ gra-
tia cõſequi poſſem,
hunc ideo libellum
in præſentiarũ ob-
ſeruantiæ, & animi
mei teſtem ad te di-
rexi. Quem & ſi mi-
nore longè eſſe in-

telligam, quàm vel tua in me officia, vel mea in te voluntas postulet, cùm tamē maiora præſtare nequeam, ac ideo *falſa litem, quòd thura non habeam*, vt hunc ipſum, qualiſcunq; ſit, boni æquiq; conſulas, rogo; meq; tibi addictiſsimū ita ames, & protegas, vt & ipſe à Deo Opt. Max. ſempi-

Digitized by Google

ternā tuis votis fœlicitatem adprecor.
Vale.

LI-

INDEX LIBRORVM, ET CAPITVM.

Liber Primus, de neceſſitate gemituum.

Cap. I. De neceſsitate gemituum, ex Pſalmis. 8
Cap. II. De neceſsitate gemituũ, ex Canticis. 20
Cap. III. De neceſsitate gemituũ, Ex Eccleſiaſte. 25
Cap. IV. De neceſsitate gemituũ, ex Iſaia. 33
Cap. V. De neceſsitate gemituũ, ex Hieremia. 38
Cap. VI. De neceſsitate gemituũ, ex Ezechiele. 43
Cap. VII. De neceſsitate gemituũ, ex Ioele. 55
Cap. VIII. De neceſsitate gemituũ, ex Euangelijs. 60
Cap. IX. De neceſsitate gemituũ, ex Epiſtolis Apoſt. 67
Cap. X. De neceſsitate gemituũ, ex ſcripturarum exemplis. 73

Cap. XI. De neceſsitate gemituū, ex doctrina, & exemplis Sanctorum. 87
Cap. XII. De neceſsitate gemituū, ex auctoritate Eccl. 96

Liber ſecundus de fontibus lacrymarum.

Cap. I. De primo fonte, qui eſt conſideratio peccati.
Cap. II. De ſecundo fonte, qui eſt conſideratio gehennæ. 118
Cap. III. De tertio fonte, qui eſt conſideratio paſsionis Chriſti. 144
Cap. IV. De quarto fonte, qui eſt conſideratio perſecutionum Eccleſiæ. 175
Cap. V. De quinto fonte, qui eſt conſideratio ordinis Sacerdotalis.
Cap. VI. De ſexto fonte, qui eſt conſideratio ordinis Religioſorum. 208
Cap. VII. De ſeptimo fonte, qui eſt con-

cōſideratio ſtatus Secularium. 221
Cap. VIII. De octauo fonte, qui eſt cōſideratio miſeriarū generis humani. 229
Cap. IX. De nono fonte, qui eſt cōſideratio Purgatorij. 260
Cap. X. De decimo fonte, qui eſt conſideratio amoris Dei. 285
Cap. XI. De vndecimo fonte, qui eſt conſideratio incertitudinis ſalutis. 302
Cap. XII. De duodecimo fonte, qui eſt cōſideratio tentationum impedientiū iter ad vitam. 314

Liber tertius de fructibus lacrymarum.

Cap. I. DE primo fructu, qui eſt ſpes certa remiſſionis peccatorū. 347
Cap. II. De ſecundo fructu, qui eſt timor gehennæ. 352
Cap. III. De tertio fructu, qui eſt imi-

Digitized by Google

imitatio virtutũ Chriſti. 369
Cap. IV. De quarto fructu, qui eſt miſericordia erga proximos. 372
Cap. V. De quinto fructu, qui eſt reformatio Cleri. 381
Cap. VI. De ſexto fructu, qui eſt reformatio Regularium. 386
Cap. VII. De ſeptimo fructu, qui eſt emendatio morum in populis. 398
Cap. VIII. De octauo fructu, qui eſt multiplex opus miſericordiæ. 403
Cap. IX. De nono fructu, qui eſt refrigeriũ defũctorũ. 417
Cap. X. De decimo fructu, qui eſt contemptus mundi, & amor Dei. 427
Cap. XI. De vndecimo fructu, qui eſt timor Domini caſtus, & filialis. 434
Cap. XII. De duodecimo fructu, qui eſt facilis impetratio donorum diuinorum. [illegible]

PRAE-

SCRIPSI anno ſuperiore, De æterna felicitate Sanctorũ, vt ipſe me iã ſenem, & morti propinquum, ſeriò excitarẽ ad rẽ tantã toto animo concupiſcendam, & gratiam Dei ſollicitè, & aſsiduè implorandam. Dum antẽ apud me hoc præſenti anno, in ſolito meo receſſu cogitarem, quid facto opus eſſet, vt veram viam ad vitam æternam inuenirem, illud Pſalmiſtæ in mentem venit, *Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Pſal. 54 Animaduerti autem, nõ ob ſolam velocitatem, columbam potius, quàm aliam volucrem à Propheta eſſe nominatam: ſcimus enim non deeſſe aues, quæ columbæ volatũ ſuperent, vel adæquent. Itaq; cogitaui, columbam eſſe animal ſimplex, purum, fœcundũ, ſine felle, & quod ei proprium eſt, aſsiduè gemens; atque his de cauſis, non dictum eſſe, quis dabit mihi pennas, ſicut hirundinis, aut

acci-

accipitris, vel aquilæ; ſed, ſicut columbæ: tunc enim nobis proderit volatus contemplationis ad veram requiem obtinendam, ſi ſimplices fuerimus, ſine malitia, & puri à ſceleribus, & fœcundi operum bonorum, & ſine felle odij peccatoribus iraſcemur, & errata ſubditorum noſtrorum cum beneuolentia caſtigabimus; & quod eſt potiſſimum, aſsiduo gemitu, excluſis nugis, & iocis, riſu & cantu profano, atque alijs carnalibus oblectationibus, & temporalibus gaudijs, per hanc lacrymarum vallem iter faciemus.

Propoſitum igitur mihi eſt, in præſenti vacatione, orando, & meditando ſcrutari, quid liber Dei de ſalutifero gemitu nos admoneat: & quæ ſit materia gemitus columbini: & denique quem fructum gemitus iſte pariat. Quamuis autem triſtis, & odioſa diſputatio de gemitu, & lacrymis futura eſſe videatur; tamen triſtitia hæc tam ingenti gaudio compenſabitur,

ſabitur, vt felix triſtitia dici poſ-ſit. Nam vt Apoſtolus loquitur *triſtitia ſecundum Deum ſalutē opera-tur: ſeculi autē triſtitia mortē operatur.* 2. Cor. 7.

Sed antequam lacrymarum ne-ceſsitatem, materiam, & fructum explicare incipiam: neceſſe erit breuiter aperire, de quibus lacry-mis loqui nobis propoſitum ſit. Sunt enim tria genera lacryma-rum; cum aliæ ſint naturales, & neque per ſe bonæ, neque per ſe malæ: aliæ malæ, & pernicioſæ: aliæ bonæ, & ſalutares. Lacrymæ naturales illæ ſunt, quas commu-nes mundi ærumnæ producunt, iactura diuitiarū, mors charorum, morbi varij, iniuriæ acceptæ, & alia id genus. Lacrymę pernicioſę ſunt, quas exprimunt vitia, aſtutia, hypocriſis, ſimulatio: & aliquando Diabolus ipſe, qui arte quadā effi-ciebat, vt monachi quidā, quo ma-gis comederet, & biberent, eo lar-gius in precibus lacrymas funde-rent. Iſtas igitur lacrymas omnes, tum naturales, tum Diabolicas

hoc

hoc loco prçterire intendimus. Solæ reſtant lacrymæ ſalutares, quæ à Spiritu ſancto, tanquam à fonte procedunt, dicente Apoſtolo in
Rom. 8. Epiſt. ad Rom. *Ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus.* Dicitur enim ſpiritus poſtulare, quia facit nos poſtulare, & quidem gemitibus non naturalibus, non ordinarijs, ſed quos lingua huma-
Pſal. 67 na exprimere non poteſt. Iſta eſt pluuia voluntaria: quam Deus ſegregauit hæreditati ſuæ. nam lacrymæ humanæ non tam pluuiæ, quàm aquis lacuum, & paludum comparari debent. Pluuiæ enim de cælo deſcendunt, & campos, & hortos fœcundant; quod lacus, & paludes facere non poſſunt.

Sunt autem duo genera piarum lacrymarum; aliæ enim ſunt ſigna odij, aliæ dilectionis, aliæ doloris, aliæ gaudij. Lacrymæ contritionis ſunt ſigna odij erga peccatum; lacrymæ deſiderij videndi Deum, ſunt ſigna amoris: & priores ſunt etiam ſigna doloris, poſteriores

ſigna

ſigna dilectionis. Atque hæc eſt cauſa, cur tanti fiant à Deo, quia teſtantur odium erga peccatum, & amorem erga Deum: alioqui lacrymę quid ſunt, niſi modica aqua ex capite defluens, quæ tanquam excrementum eijcitur per canales oculorum? Id quod ſanctus Baſilius oſtendit in oratione de gratiarum actione, vbi ex arte medicinæ declarãs originem lacrymarum. Hæc duo lacrymarum genera, ſunt illa duo irrigua, inferius, & ſuperius, quæ poſtulauit Axa in libro Ioſue, de qua figura pulchrè diſputat ſanctus Gregorius in lib. 3. Dialogorum: & in Epiſtola ad Theotiſtam. Hinc nonnulli lacrymas ſalutares comparant cum diluuio Noe, quod totum fuit à Deo, ſed partim è fontibus abyſsi diruptis, partim à pluuijs de cælo manantibus productum. Siquidem lacrymæ ſignificantes odium, & dolorem, à fontibus abyſsi ſcaturiunt; lacrymæ amoris, & lætitiæ de cælo deſcendunt: omnes ta-

Ioſ. 15.
Lib. 3. c. 34.
Libr. 6. epiſt. 23

men

men à Deo manant.

Quamuis autem lacrymæ iſtæ dona ſint Dei, non ideo tamen expectare debemus, vt nobis dormientibus, & nihil agentibus dentur. Nam etiam ſapientia vnum eſt, & præcipuum inter ſeptem dona Spiritus ſancti, & tamen S. Iacobus dicit: *Si quis ex vobis indiget ſapientia, poſtulet eam a Deo, qui dat omnibus affluenter.* Sed poſtulanda ſunt dona iſta optima, & perfecta, ſicut oportet: ideo adiungit idem Apoſtolus, *poſtulet autem in fide nihil hæſitans*, & infra, *Non habetis, propterea quòd non poſtulatis; petitis, & non accipitis, eo quòd malè petatis.* Itaq; petendum eſt donum lacrymarum, magna cum fiducia, & cum non minore deſiderio, iuxta admonitionem S. Gregorij lib. 3. Dialogorum: *A Creatore noſtro* (inquit) *cum magno deſiderio quærenda eſt lacrymarum gratia.* Atque hæ ſunt lacrymæ, de quibus ſolis, Domino adiuuante, in præſenti opuſculo ſcribere nunc aggredimur.

Iac. 1.

Iac. 4.

Lib. 3. c. 34.

DE

DE GEMITV COLVMBÆ,

ſiue

De bono lacrymarum.

LIBER PRIMVS.

De neceſſitate gemituum, ex pſalmis.

CAPVT I.

NEceſsitatem gemendi demonſtraturus ex Scripturis ſanctis vtriuſque teſtamenti, ac deinde ab exēplis, & doctrina Sanctorum, à teſtimonijs Dauidis exordiar. ſiquidem pſalmi Dauidis pleni ſunt

gemi-

Digitized by Google

gemituum, & lacrymarum. Sed quia Dauid, vt plurimum, de lacrymis ſuis loquitur, tres ſolùm verſiculos conſiderabimus, in quibus Dauid omnes hortatur ad lacrymas, quaſi ad officium propriū Sanctorum, qui pertinent ad columbam. Vnus verſiculus eſt in pſalmo octogeſimo tertio, qui ſic habet: *Beatus vir, cuius eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lacrymarum, in loco, quem poſuit*. Alter verſiculus eſt in pſalmo nonageſimo quarto, cuius hęc ſunt verba: *Venite adoremus, & procidamus ante Deum, ploremus coram Domino, qui fecit nos*. Tertius verſiculus eſt in pſalmo centeſimo viceſimo quinto: *Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent*.

Primus verſiculus tria requirit ab eo, qui ad culmen beatitudinis peruenire deſiderat. Primum eſt, vt de ſua virtute diffidens, de auxilio Dei valdè confidat. ſic enim
Pſa.83. ait. *Beatus vir, cuius eſt auxilium*

abs te; hoc eſt, ille beatus eſt in ſpe, & beatus erit in re, qui non confidit in virtute ſua, ſed in auxilio Domini; & ideo auxilium eius non eſt à ſe, ſed abs te. Nihil enim magis odit omnipotens, quàm ſuperbiam eius, qui per elationem mentis excæcatus, non agnoſcit imbecillitatem ſuam. Alterum eſt, vt non ita confidat in adiutorio Altiſſimi, vt exiſtimet, nihil à ſe fieri oportere: neceſſe eſt enim, vt liberum arbitrium cooperetur gratiæ, iuxta illud Apoſtoli in priore ad Corinthios: *Non autem* 1. Cor. *ego, ſed gratia Dei mecum*. Vbi 15. non dixit Apoſtolus, non autem ego, ſed gratia Dei, ne fortè ſuſpicaretur aliquis, nihil à nobis requiri, niſi, vt ſinamus Deum per gratiam in nobis operari: addit igitur, *mecum*, vt ſignificet, nos cooperatores, & coadiutores Dei in opere noſtræ ſalutis eſſe debere, vt idem Apoſtolus in priore ad Corinthios docet, cùm ait: *Dei adiutores ſumus*. Ideo ſubiungit 1. Cor. 3.

git Propheta: *Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit*, ideſt, non expectauit, vt auxilium gratiæ Dei illum iacentem, & dormientem ſurſum eueheret; ſed ipſe præuentus, & adiutus gratia Dei, diſpoſuit aſcēſiones in corde ſuo: propoſuit videlicet, non tam corpore, quàm corde aſcendere de virtute in virtutem, quouſque culmen perfectionis attingeret. Tertium eſt, vt aſcenſio iſta fiat in valle lacrymarum; in loco, quem ipſe ſibi poſuit. Deus enim poſuerat hominem in paradiſo, vbi non erat opus in aſcendendo laborare; ſed ipſe homo poſuit ſibi locum, merito culpæ ſuæ, in valle lacrymarum, vnde cum gemitu, & lacrymis, non ſine magno labore, & fatigatione eſt aſcendendum. Dicitur autem vallis lacrymarum locus, vnde aſcenſio diſponenda eſt; quoniam nemo poteſt in tam laborioſo itinere perſeuerare, niſi identidem ad Deum gemat pro nouo auxilio, & pane lacrymarum reficiatur, iux-

ta illud eiuſdem Prophetæ: *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, at nocte*. Hinc videlicet intelligere poſſumus, quantum aberrent à via, quæ ducit ad montem Dei; qui vallem lacrymarum declinare conantur, & per prata floribus referta diſcurrere malunt, iuxta illud Sapientiæ 2. *Nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra*. qui poſtea fruſtra queruntur, & dicunt: *Ergo errauimus à via veritatis, & iuſtitiæ lumen non luxit nobis*. Nec minus aberrant, qui per vallem lacrymarum, ſine lacrymis, & gemitu aſcendere ſe poſſe confidunt. Eiuſmodi autem ſunt, qui corde arido ſine attentione, & ſine deuotione, nec ſine mentis euagatione aut orant, aut pſallunt, aut libros Dei curioſe magis, quàm piè legunt. Pſal. 41. Sap. 2. Sap. 5.

Sed veniamus ad alterum pſalmi verſiculum: *Venite adoremus, & procidamus, & ploremus coram Domino, qui fecit nos*. Illud, *venite*, vox eſt inuitantis, & cohortantis. Pſal. 94.

tantis.

Digitized by Google

tantis. Inuitat enim Rex Dauid, & cohortatur populum Dei, vt conueniat ad Deum honorandum, & laudandum corde, voce, & opere. Frequens eſt in ſcripturis hæc inuitatio per verbum, *Venite*, non ſolùm ad bona opera, ſed etiam
Gen.11. ad mala. *Venite faciamus nobis ciuitatem, & turrim, quæ pertingat*
4.7 *ad cælum*, dixerunt in Geneſi gigantes Babylonij. *Venite deſcendamus, & confundamus linguam illorum*, dixit ibidem Deus ad Angelos miniſtros iræ ſuæ, vel Deus Pater ad Filium, & Spiritum ſanctum, contra gigantes Babylonis. *Adoremus*. Hoc verbum ad ſpiri-
Io.4. tum pertinet. Nam *ſpiritus eſt Deus: & eos, qui eum adorant in ſpiritu, & veritate adorare oportet*. Siquidem adoratio externa per genuflexionem, vel proſtrationem, exhiberi ſolet tum ipſi Deo, tum etiam hominibus. Nam, in Geneſi Abrahamus adorauit populũ
Gen.23. terræ: & in libro tertio Regum,
3.Reg.1. Nathan propheta adorat Regem
Dauid

Dauid pronus in terra. quod idem paulo poſt facit Bethſabeæ, vxor Regis. Sed adoratio per internam agnitionem creatoris, & humiliationem, ac reuerentiam, quæ debetur primo principio, & ſupremo fini omnium rerum, propriè ſoli conuenit Deo. *Et procidamus*, Hoc refertur ad reuerentiam corporalem, quæ Deo debetur, vt ſupremo, & altiſsimo Regi, & Domino rerum omnium. Quo enim eſt perſona ſublimior, cui reuerentiam exhibemus, eo ſubmiſsio, & humilitas debet eſſe profundior. Dicitur ergo. *Adoremus*; *& procidamus*, vt ſimul mente, & corpore diuinæ Maieſtati debitum obſequium deferamus. *Et ploremus coram Domino, qui fecit nos*. Hæc vox poſtrema ſimul ad ſpiritum, & ad corpus pertinere videtur. Ploratus enim, vt ſonus oris, corporalis eſt, vt vero ſignificat affectum mentis, ſpiritualis eſſe dignoſcitur. Sed quoniam ad mentis adorationem, &

corporis proſtrationem additur ploratus? an non magis reuerentiam illam exultatio, aut iubilatio comitari debuiſſet? Certè pſalmus in principio ſonuit, *Venite exultemus Domino, iubilemus Deo ſalutari noſtro*. Sed maluit Propheta ſanctiſsimus, & ſapientiſsimus ploratum nominare, quoniã ploratus non minus ad exultationem, & iubilationem, quàm ad ſupplicationē, & orationem pertinet; nec minus ad res bonas obtinendas, quàm ad malas deprecandas accommodari poteſt. Eſt enim ploratus quaſi condimētum deſideriorum, & poſtulationũ, & quaſi vitia quædã rhetorica ad commouendos animos, & res perſuadendas aptiſsima. Ait igitur Propheta: *Ploremus coram Domino, qui fecit nos*; ac ſi dicere voluiſſet, ploremus præ gaudio, quia is, qui nos fecit, optimus, & amantiſsimus pater noſter eſt. Ploremus præ triſtitia, quia parentem optimum, & iuſtiſſimum ad iracundiam prouocaui-

mus.

mus. Ploremus præ gaudio, & amore, quia Dominus, qui fecit nos, *ſuauis, & mitis eſt, & multæ* Pſal. 85.
miſericordiæ. Ploremus præ triſtitia, & timore, quia *iuſtus eſt Dominus*, qui fecit nos, *& iuſtitiam* Pſal. 10.
dilexit, & æquitatem vidit vultus eius. Ploremus præ lætitia, & exultatione, quia Dominus, qui fecit nos, *non vult mortem peccatoris, ſed vt* Eze. 33.
magis conuertatur, & viuat, Ploremus præ ſollicitudine, & pauore, quia Dominus, qui fecit nos, *arcum ſuum iam tetendit, & parauit il-* Pſal. 7.
lum, & exacuit ſicut fulgur, gladium Deu. 32.
ſuum.

Igitur ex hoc verſiculo, non minus, quàm ex priore diſcimus, valdè neceſſarium eſſe gemitum ad Eum. Et cùm Eccleſia mater noſtra ſingulis diebus ad preces matutinas, iubeat nos vel publicè in templis, vel priuatim in cubiculis frequentare verſiculum iſtum, ac dicere, *ploremus coram Domino, qui fecit nos*: mirum valdè eſt, quòd tam pauci ex nobis, Spiritum ſan-

ctum in Propheta ſuo clamantem, & Eccleſiam matrem monentem, vt ploremus quotidie coram Domino, vel non audiant, vel negligant implere, quod audiunt. Certè verendum eſt ne impleatur in
Iſa 6. nobis, quod Iſaias de Iudæis ali-
Mat. 13 quando pronunciauit, *Incraſſatum eſt cor populi huius & auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, vt ſanem eos.* Profectò enim ſi quotidie cum gemitu columbino ploraremus coram Domino, qui fecit nos, id eſt, coram omnipotente, & amantisſimo Patre noſtro, quid non impetraremus? Quomodo non mutaremur in viros alteros? An non aſcenderemus quotidie de virtute in virtutem? non eſt Deus auarus
Iac. 1. diſtributor donorum ſuorum, *qui dat omnibus affluenter, & non improperat*, vt loquitur ſanctus Iacobus: ſed ideo non accipimus, quia non magnifacimus dona Dei, neq;
gra-

gratiam remiſsionis Peccatorum, neque ipſam vitam æternam. Si enim iſta magnifaceremus, frequenter, ardenter, cum clamore valido, cum gemitu, & lacrymis peteremus. ſic enim petunt temporalia bona ciues huius mundi, qui illa valdè diligunt: ſic etiam petunt, & accipiunt veri ſerui Dei dona cæleſtia, qui illorum pretiũ nouerunt, ſed hi pauci ſunt; illorum infinitus eſt numerus.

Poſtremus verſiculus apertiſsimè docet lacrymarum neceſsitatem. Neque enim ſalui eſſe poſſumus, niſi ſeminemus opera bona. Voluit enim Deus ſalutem æternam eſſe mercedem operum bonorum. qui autem ſeminant opera bona, ſine dubitatione in lacrymis ſeminant, vt in exultatione metant. Opera enim verè bona laborioſa, & difficilia ſunt: & quemadmodum ſeminatum triticum indiget pluuia, & ſole; ſic opera bona indigent imbre lacrymarum; quibus gratia Dei, quæ inſtar ca-

loris ſolatiis eſt, impetretur. Ideo enim ſubiungit Propheta: *Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua: venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos*. Igitur, qui cupit in altera vita, cum exultatione metere, non parcat laboribus, neque gemitibus in hac valle lacrymarum.

De neceſſitate gemituum, ex Canticis.

CAPVT II.

POST Dauidem ſequitur filius eius Salomon, qui in canticis, vbi deſcribit amorem Chriſti & Eccleſiæ, non alia de cauſa Chriſti ſponſam comparat columbæ, niſi quia columba non aliam vocem emittere ſolet, quàm gemebundam, & flebilem; cùm pleræq; aues vel dulciter canant, vt philomelæ; vel leuiter garriant, vt hirundines; vel vt corui crocitent; vel in-
con-

conditas voces emittant, vt ciconiæ, grues; & aliæ. Porrò columbarum proprium eſſe gemitum, teſtatur Iſaias cùm dicit: *Quaſi columba meditantes gememus.* Iſai. 59. & Nahum: *Ancillæ eius minabantur gementes, vt columbæ.* Nahu. 2. In canticis canticorum ſponſa myſtici Salomonis nihil frequentiùs dicitur, quàm columba. *Ecce,* inquit, *tu pulchra es amica mea, oculi tui columbarum.* Cant. 1. & paulo infra: *Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni: columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ oſtende mihi faciem tuam.* Cant. 2. & rurſum: *Surge propera, amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni.* & iterum: *Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea.* Cant. 5. & denique. *Vna eſt columba mea, perfecta mea.* Cant. 6. Iſta autem ſponſa in cantico amoris, ſumma Interpretum conſenſione, Eccleſia eſt, & ſponſus Chriſtus, iuxta illud Apoſtoli in Epiſt. ad Epheſios: *Vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus* Ephe. 5.

caput eſt Eccleſia. Sed ſicut Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto; ita mulieres viris ſuis. Viri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret, mundans lauacro aquæ, in verbo vitæ, vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, neque rugam.

Quamuis autem Chriſti ſponſa ſit Eccleſia, tamen omnes illi, & ſoli illi ad ſponſam pertinent, qui ſunt membra Eccleſiæ, non ſolum vera, ſed etiam viua. & quoniam membrum Eccleſiæ principale, & eminentisſimum eſt beatisſima Virgo Maria verè immaculata, & perfecta, atque dilecta: ideo per antonomaſiam ipſa Virgo ſanctisſima, inter omnia membra Eccleſiæ, dicitur ſponſa, & amica, & columba. Dixi autem, illos dici poſſe ſponſas Christi, & columbas, qui ſunt membra Eccleſiæ, non ſolum vera, ſed etiam viua: quoniam Christiani illi, qui fidem habent,

ſine charitate, quique confitentur, ſe noſſe Deum, factis autem negant; & qui nec puritatem cordis, nec fœcunditatem operū, nec gemitum columbæ habent: hi ad columbam non pertinent, niſi vt mēbra arentia, & mortua: vel, vt loquitur ſanctus Auguſtinus, ad Eccleſiam pertinent, numero, non merito. Porrò ſignum certiſſimū eorum, qui pertinent ad columbam, gemitus eſt. ſic enim loquitur S. Auguſtinus: *Nihil tam amicum gemitibus, quam columba: die noctuq. gemit.* & idem S. Auguſtinus lib. 3. de Baptiſmo contra Donatiſtas dicit, raptores, & auaros non pertinere ad columbam, ſed ad accipitres; columbam enim gemere, non rapere.

In Pſ. 54

Cap. 17.

Iam igitur ſi proprietas columbæ eſt, non canere, non garrire, ſed gemere, & frequentiſſimè, ac penè aſſiduè gemere: in quo numero illos ponemus, qui nunquam gemunt in oratione ad Deum; quin potius gemitum iſtum abhorrent, &

fugiunt: & ſi pſalmos legunt, voce pſallunt, non mente; & ſi orant, lingua orant, non corde; ſemper autem canunt, vel garriunt, id eſt, voluptatibus ſæculi dediti, totos ſe hilaritati, & ludis, ac iocis, comeſſationibus, venationibus, ſpectaculis impendunt? Quæ pars iſtis cum columba, ſponſa Chriſti? cum coruis potius partem habebunt. Sed illud eſt, hoc loco non prætereundum, ad eorum conſolationem, qui gratiam abundantium lacrymarum non habent, quòd columba non largo fletu terram rigat, ſed gemit: ſic etiam in Eccleſia, quæ per columbam ſignificatur, non deſunt, qui copioſas lacrymas fundere nequeunt, vt ſanctus Athanaſius docet in lib. de Virginitate, & vſus fidelium idem confirmat. Ergo quicunque Chriſtiani ſumus, ſi non ſolo numero, ſed etiam merito ad columbã pertinere deſideramus, cum columba frequenter gemamus; nam ſi cum columba non gememus, ad colum

bam non pertinebimus: & ſi ad columbam non pertinebimus, neque ad Chriſtum pertinebimus: & ſi ad Chriſtum non pertinebimus; horreo dicere ad quem pertinebimus. Auertat Deus tantum malum a ſeruis ſuis, quin potius det eis laborare vſque ad mortem in gemitu ſuo, & vt oculi eorum vertantur in fontes lacrymarum, vt columbæ adiuncti in terris, ad ſponſum columbæ peruenire mereantur in cælis.

De neceſſitate gemituum, ex doctrina Eccleſiaſtæ.

CAP. III.

IDEM Salomon, qui canticum Canticorum compoſuit in gratiam hominum perfectorum, qui cum ſponſa in amoribus ſpõſi cæleſtis iugiter occupantur: ſcripſit etiam librum qui inſcribitur Eccleſiaſtes, in gratiam hominum

imperfectorum, vt eos ab amore mundi, & omnis vanitatis auerteret. Atque vt eis perſuaderet, vera eſſe, quæ ſcripſit, addidit in extremo libro hæc verba: *Cum*
Eccl. 12. *eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, docuit populum, & enarrauit quæ fecerat, & inueſtigans compoſuit parabolas multas. Quæſiuit verba vtilia, & conſcripſit ſermones rectiſſimos, ac veritate plenos.* Verba igitur, quæ modo in medium proferemus, quamuis ſtultis hominibus incredibilia videantur, ſunt tamen, Spiritu ſancto atteſtante, rectiſſima, ac veritate pleniſſima. Sic igitur loquitur con-
Eccl. 2. cionator ſapientiſſimus: *Dixi ego in corde meo, vadam, & affluam delicijs, & fruar bonis. Et vidi, quòd hoc quoque eſſet vanitas. Riſum reputaui errorem: & gaudio dixi, quid fruſtra deciperis?* Et infra:
Eccl. 7. *Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum: & viuens cogitat quid futu-*

rum ſit. & infra: *Cor ſapientium vbi triſtitia eſt, & cor ſtultorum, vbi lætitia*. Hæc ille, qui non ex contemplatione, & meditatione ſola, ſed ex longo experimento loquitur: quippè, qui abundauit ijs omnibus rebus, quæ vulgo maximi fiunt, diuitijs, voluptatibus, honoribus, imperij maieſtate. Quare ſicut iurè non credimus hominibus imperitis, & inexpertis, ſic optimo iure Salomoni ſapientiſſimo, & qui experimentum omnium rerum habuerat, fidem habere debemus. Ait igitur, vanitatem eſſe affluere delicijs, & frui temporalibus bonis. Et quamuis hæc perſuaderi vix poſſint hominibus huius mundi, qui columbæ gemitum ignorant; tamen veriſſima ſunt. Siquidem affluentia deliciarum, modicam, & breuem delectationē corpori adfert, ſed magna, & diuturna ſollicitudine mentem replet, magnos etiam, & diuturnos ſæpe morbos generat; & quod caput eſt, magnorum ſcelerum, & facino-

cino-

cinorum cauſa eſt, quæ vel magno, & diuturno labore pœnitentiæ in hac vita expianda, vel in futura ſempiternis ſupplicijs punienda erunt. Verè igitur ſcribit Eccleſiaſtes, affluentiam deliciarum vanitatem eſſe, id eſt, bonum apparens, non verum; vanum, non ſolidum; quod videtur eſſe aliquid, cùm nihil ſit.

Ex qua ſententia deducitur illa, quæ ſequitur: *Riſum reputaui errorem, & gaudio dixi, quid fruſtra deciperis?* Riſus opponitur luctui, & gaudium mœrori: verè autem errant, qui rident, cùm flere deberent; & fruſtra decipiuntur, qui gaudent, cùm triſtari eos oporteret. Nec ſine cauſa additur vox illa, *fruſtra*, quia ſine vlla cauſa, vel vtilitate ſe decipi ſinunt, qui rident, & gaudent, cùm tempus eſt gemendi, & flendi. In exilio ſumus, in medio verſamur hoſtium, per vallem lacrymarum iter facimus: vnde igitur nobis ridendi potius, quàm gemendi; & gaudendi,

di,

di, quàm plorandi voluntas adeſt, niſi quia erramus, & decipimur?

Porrò ex hac ſecunda Salomonis ſententia recto ordine ſequitur tertia: *Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij.* Vtilius videlicet eſt, ire ad domũ, vbi mortuus homo cum mœrore circunſtantium iacet; & flere cum flentibus; triſtari cum triſtibus, quàm ire ad domum conuiuij, vbi cum lætitia bibitur vinum, & cum voluptate comeduntur pinguia; & ſic gaudere cum gaudentibus, & exultare cum exultantibus. Quis iſta crederet, niſi à ſapientiſſimo virorum omnium, imò ab ipſo Spiritu ſancto, qui veritatis ſpiritus eſt, dicerentur? Et tamen ſpiritum eundem habentibus credibilia facta ſunt nimis; iiſque ſolis, qui ad columbam gementem non pertinent, & qui ſpiritum huiuſmodi non habent, non incredibilia ſolùm, ſed etiam falſa, & deridenda eſſe videntur. Sed mors hominis,

& iudicium Dei cùm aduenerint;
vera fuiſſe demõſtrabunt, quæ Sa-
lomon ſcripſit, non quæ mundi
amatores ſibi finxerunt. Quod ip-
ſum Salomon illis verbis ſignifica-
uit: *In illa enim* (in domo videli-
cet luctus) *finis cunctorum admone-
tur hominum. & viuens cogitat quid
futurum ſit.* id eſt, in domo luctus,
vbi mortuus iacet, admonẽtur, qui
ibi ſunt, ſe quoque breui eſſe mori-
turos; & cogitare incipiunt, quid
facto opus ſit, vt non improuiſa
mors eis adueniat, neque antea ra-
piantur, quàm Iudicem omnium
Deum debita ſatisfactione placa-
uerint.

Reſtat poſtrema ſententia eiuſ-
dem Eccleſiaſtæ, quæ ex tertia ſu-
Eccl. 7. periore dependet: *Cor*, inquit, *ſa-
pientium vbi triſtitia eſt: & cor ſtulto-
rum vbi lætitia.* Sine dubitatione
enim ſapientes ſunt, qui eligunt
meliora; ſtulti, qui deteriora. præ-
ſertim ſi ſapientes non verbo, &
lingua, ſed corde, & cõſilio, id eſt,
re tota diligenter, & maturè con-
ſide-

Digitized by Google

ſiderata, eligunt gemere, & triſtari in hoc tempore, quod præterit velut vmbra, & in quo nihil eſt tutum, nihil ſtabile, nihil à periculis, & tentationibus vacuum. Et contra verè ſtulti dici poſſunt, qui non repentino aliquo motu feruntur in res lætas, ſed ex corde, & animi deliberatione, & certo conſilio eligunt, totos ſe effundere in lętitiam, quaſi bona temporalia cum tempore nō tranſirent, & res caducæ nunquam eſſent caſuræ.

Præclarè ſanctus Auguſtinus: *Cui benè eſt,* inquit, *in hoc ſeculo, imò qui putat, quod benè ei ſit, qui lætitia rerum carnalium, & abundantia temporalium, & vana felicitate exultat; habet vocem Corui: vox enim Corui clamoſa eſt, non gemebunda: Qui autem nouit, in preſſura ſe eſſe mortalitatis huius, & peregrinari ſe à Domino, nondum tenere illam perpetuam, quæ nobis promiſſa eſt beatitudinem: qui hæc nouit gemit, & quandiu propter hæc gemit, benè gemit.* hæc ſanctus Auguſtinus, qui Salomonem imitatus,

Tract. 6 in Ioan.

tus,

tus, rectisſimè, poſtquam dixerat, *cui bene eſt in hoc ſeculo*, quaſi corrigendo addidit, *imò, qui putat, quòd ei benè ſit*. Verè enim non benè illi eſt, qui lætitia rerum carnalium, & abundantia temporalium, & vana felicitate exultat; ſed ſomniat ſibi benè eſſe, & ſomno illo ſopitus non videt veram paupertatem ſuam, neque aduertit vera pericula, in quibus verſatur: & ideo falſa imagine felicitatis deluſus, non gemit, vt columba ſapiens ad eum, qui poteſt ex omni periculo eruere, & veris diuitijs cumulare; ſed (vt Oſee pro-
Oſeæ 7. pheta de Ephraim loquitur) *quaſi columba ſeducta non habens cor, à gemitu ceſſat, & laqueis venatorum capitur*.

De neceſſitate gemituum, ex Iſaia Propheta.

CAP. IV.

ISAIAS Propheta præuidens grauia mala impendentia Vrbi Hieroſolymitanæ, ſic ea deplorat: *Recedite à me, amare flebo: nolite incumbere, vt conſolemini me ſuper vaſtitate filiæ populi mei.* & infra: *Vocabit Dominus Deus exercituũ in die illa ad fletum, & ad planctum, ad caluitiam, & ad cingulum ſacci. Et ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus, & bibamus: cras enim moriemur. Et reuelata eſt in auribus meis vox Domini exercituum, ſi dimittetur iniquitas hęc vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.* Iſa. 22.

In his plangit Iſaias ruinam populi ſui, eo prorsùs modo, quo

Do-

Dominus videns ciuitatem eandem, fleuit ſuper illam, vt ſanctus
Luc.9. Lucas refert. Fuerunt autem ex ſanctæ lacrymæ, videlicet ex fraterna, vel paterna potius charitate manantes. Atque vt oſtendat Iſaias, placere Domino lacrymas pœnitentium, inducit Dominum ipſum inuitantem populum ad fletum, & planctum, & ad caluitiam, id eſt, raſuram capillorum, & cingulum ſacci, quæ erant ſigna pœnitentiæ. Sed quia populus contempſit diuinam cohortationem ad fletum, & planctum; & contra potius dedit ſe lætitiæ, & gaudio, conuiuijs, & compotationibus; & more infidelium dixerunt: *Comedamus, & bibamus: cras enim moriemur;* iratus Deus iurat, hanc iniquitatem non eſſe illis dimittendam; ſed omnes illos contemptores Dei, & Prophetæ ſui, miſerrimè morituros. Ex his manifeſtè colligitur neceſsitas lacrymarum. nam ſi populus imitari voluiſſet Prophetam

Domini, ac deflere peccata propria, quomodo Haias deflebat aliena: & ſi cohortationem Domini audiuiſſet, qui inuitabat ad lamenta pœnitentiæ, nè illos punire cogeretur; certè indulgentiam inueniſſet; non enim *vult Dominus mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur, & viuat*. Quia vero contempſit populus exemplum Prophetæ, & præceptum Domini, de penitentia cum lacrymis agenda: ideo captiuus ductus eſt populus ille contumax, & ciuitas euerſa, & deſtructa fuit. Vtinam Chriſtiani exemplo Hebræorum ſaperent, & clamantibus aſſiduè concionatoribus, ac præſertim temporibus ſolemnium ieiuniorum, lacrymis pœnitentiæ aſſueſcere inciperent. Multa fortaſſe diuina flagella tum ſinguli, tum vniuerſi effugerent. Sed plurimos eſſe videmus, & dolemus, qui ſi non verbo, certè factis dicere videntur, Edamus & bibamus, cras enim moriemur. Et quod ſibi ipſi pronunciant, in

illud

illud incidunt: non quòd cum corpore extinguantur etiam animæ, & ſenſus nullus reliquus ſit, quod athei verbis illis ſignificare ſolent, ſed quod ij, qui voluptati edendi, & bibendi dant operam, & cũ gaudio, & lætitia temporalibus bonis affluere, & in bonis dies ſuos ducere cupiunt, cùm ieiunio, & lacrymis pœnitentiæ carnem affligere tempus admoneat; ij, inquam, re vera cras morientur, cùm inopinata morte præuenti ad gehennam deſcendent, quæ eſt mors ſecunda, quæ finem nullũ habebit.

Sanctus Hieronymus in commẽtario ad hunc locum Iſaiæ Prophetæ, omiſſo literali ſenſu, verba Iſaiæ ad perſecutionem hæreticorũ pertinere demonſtrat. Et verè nulla eſt perſecutio, ad quam verba illa magis aptentur; *Recedite à me, amarè flebo: nolite incumbere, vt conſolemini me ſuper vaſtitate filiæ populi mei.* Siquidem hæreſis nõ deſtruit ſolum tectum, & parietes ædificij, ſed fun-

damen-

damenta Eccleſiæ penitus euertit.

Præuidit aliquãdo ſanctus Antonius hæreſim Arianam, atque ita perſecutionem illam defleuit, vt ad vehementiam doloris illius nihil addi poſſe videatur. ſic enim rem totam deſcribit ſanctus Athanaſius in vita B. Antonij. *Lamentabilis*, inquit, *ſequitur viſio, & omni lacrymarum fonte plangenda. cùm enim fratribus circa ſe ſedentibus operaretur, intentos fixit oculos in cælum gemens atque ſuſpirans, & poſt aliquantum ſpacium reuelationis inceptæ, nimio dolore contremuit, & ſtatim fixis genibus ante Dei vultum prouolutus, orauit, vt clementia ſua futurum ſcelus auerteret. Succedunt orationi lacrymæ; metus ingens inuadit præſentes; obſecrant, vt tantæ calamitatis exponat viſionem: ſingultus occupant vocem, lingua fletibus præpeditur, & medio conatu ſermo gemitu interrumpitur; vix tamen cum vociferatione ait, Melius erat, ò filioli, impendens piaculum cita morte lucrari. Sic incipiens rurſus lacrymis vincitur; &*

inter ægra ſuſpiria, tandem pectori cõmodans vocem, magnum, inquit, quoddam, & vniuerſis ſeculis inauditum imminet nephas: magno fides catholica turbine ſubuertetur; & homines iumentis ſimiles Chriſti ſancta diripient. Vidi enim altare Domini Mulorum circumdatum multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia diſſipabant. Viſionem ſequitur effectus: nam poſt annos duos ſæua Arianorum irrupit inſania. hæc ille; Non minorem perſecutionem hæreticorum noſtra vidit ætas. Atque vtinam aliquis Iſaias, aut Antonius nobis lacrymas cõmodaret, quibus dignè perſecutionem tantam deflere poſſemus.

De neceſſitate gemituum, ex Hieremia.

CAP. V.

HIeremias Propheta in Threnis ſic alloquitur, & exhortatur populum Iſrael: *Deduc quaſi* Thr. 2.

torrentem lacrymas per diem, & noctem: non des requiem tibi, neq. taceat pupilla oculi tui. conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum effunde, ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini; Leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum. Hæc dixit Hieremias cùm hortaretur populum ad ſeriam pœnitentiam; quia Deum grauiſſimè offenderant, & iam ciuitas Hieruſalem ob peccata populi capta, & euerſa erat à Rege Babylonis, & reſtabant adhuc ſeptuaginta anni miſerrimæ captiuitatis. Vt autem oſtenderet ad ſeriam pœnitentiã, & ad dignas preces, copiam lacrymarum, & frequentiam gemituum requiri, ita locutus eſt, vt nihil addi poſſe videatur ad rem hanc amplificandam. *Deduc*, inquit, *quaſi torrentem lacrymas*. Non eſt contentus Propheta ſanctus paucis lacrymarum guttulis, ſed tantam copiam requirit, quantam aquarum copiam torrens violentus, &

rapidus deuoluere ſolet. Siquidē riui aquarū tanto maiorem aquarum copiam ſecum trahunt, quanto velocius fluunt: torrentes autē præ omnibus riuis aquarum curſu rapidiſſimo fluere ſoleat: Neque his contentus addit Propheta, *per diem, & noctem*, vt oſtendat frequentiam, & perſeuerātiam lacrymarum eſſe neceſſariam: Torrētes enim magno impetu fluunt, ſed cito ſiccantur. Quare Propheta his additis verbis ſignificat, ſe torrētis affluentiam in lacrymis requirere, ſed non breuem morā, quam torrens fluendo conſumit. Quid eſt autem per diem, & noctē lacrymarum copiam fundere, niſi omni tempore in fletibus perſeuerare? Et quaſi adhuc neceſsitatem lacrymarum nō ſatis expreſsiſſet, Hieremias, addit: *Non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui*. Non tibi, inquit, ſomnus obrepat, non eſt nunc tempus quieſcendi, dum gladium iræ ſuæ Dominus vibrat: nō taceat pupilla oculi tui,

cla-

clamtes aſsiduè ad Deum, non lingua, ſed oculis, non verbis, ſed lacrymis; iſta enim eſt oratio, quę Deum placare ſolet. Et quoniam Propheta nouerat non poſſe humanam fragilitatem totos dies, & totas noctes, ſine quiete transigere: admonet nos, vt ſaltem magnam noctis partem, quæ aptior eſt ad orandum, & flendum in precibus, & gemitibus conſumamus. *Conſurge*, inquit, *& lauda in nocte*. id eſt, poſtea quàm interdiu aliquantulum quieueris, conſurge de nocte ad Dominum laudandū, & orandum. Conſurge autem nō in multa nocte, ſed in principio vigiliarū, id eſt, in ipſo noctis principio. Nox enim tota in quatuor vigilias more caſtrenſi diuidi ſolet; & ſingulæ vigilię tres horas cōplectuntur. Sic enim loquitur ſanctus Hieronymus in commentario ad caput Matthæi quartumdecimum. *Stationes, & vigiliæ militares in terna horarum ſpatia diuiduntur. quando ergo dicit, quarta vigilia noctis*

Bis veniſſe ad eos Dominum, oſtendit eos tota nocte periclitatos. Quid autem facere debeant, qui vigilant in laudibus, & gemitibus, adiungit Propheta cùm ait: *Effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini.* ideſt, effunde per apertam, & ſinceram confeſſionem omnia peccata, quæ latent in corde tuo, ea facilitate, qua funditur aqua tota ex vaſe, vt nihil in eo remaneat, nunc enim tempus eſt miſericordiæ, ſi ſeriò dolentes, & flentes confiteamur peccata noſtra: Sic exponit ſanctus Ambroſius illud pſalmi ſexageſimi primi: *Effundite coram illo corda veſtra.*

Neque ſolum in nocte peccata confiteri, & flere debemus coram Domino, vt ea nobis remittat: ſed etiam orare & gemere pro noſtris proximis, qui fame pereunt, ſic enim concludit Hieremias: *leua ad eũ manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.* Hæc verba poſtrema non videntur ac-

cipi poſſe pro morte corporali paruulorum, qui in obſidione Hieroſolymæ perierunt. neque enim illi ſuffragijs orationum indigebant; & tamen hoc loco manifeſtè de oratione agitur, cùm dicitur, *Leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum, qui defecerunt in fame.* In ſcripturis enim eleuatio manuum, ad orationē pertinet. Nam cùm leuaret manus Moſes vincebat Iſrael, ſin autem remiſiſſet, ſuperabat Amalech. & in pſalmis dicitur, *In noctibus extollite manus ueſtras in ſancta, & benedicite Dominū.* & rurſus: *Eleuatio manuum mearum ſacrificiū veſpertinū* Apoſtolus quoque in priore ad Timotheum: *leuantes puras manus.*

Exo. 17.

Pſ. 133.

Pſ. 140.

1. Tim. 2.

Rectè igitur S. Hieronymus, vel quicunque eſt auctor Commentariorum in Threnos, ſub nomine S. Hieronymi, per *paruulos*, hoc loco intelligit homines rudes, qui fame verbi Dei moriebantur in capitibus omnium compitorum. nunquam enim maior fuit penu-

ria panis cæleſtis in populo Dei, quàm tempore excidij Hieroſolymitani, & Babylonicæ captiuitatis. Tunc enim & Reges erant impij, & Sacerdotes peruerſi; & vſq; adeo imperiti, vt vix tunc liber legis inueniretur; & populus adeo excæcatus, vt Prophetas, qui ſoli eis prædicabant, occiderent. Nám & Hieremiam, & Ezechielem eo tempore interfecerunt. Meritò ergo Hieremias hortatur populum Dei, vt eleuatis manibus Deum in noctibus exoret pro paruulis, qui fame verbi Dei paſſim in capite omnium compitorum; id eſt, palam, & publicè moriebantur.

Iam vero ſi hæc ad tempora noſtra applicare voluerimus, fortaſſe non minorem lacrymarum neceſſitatem inueniemus. Tanta eſt enim etiam nunc multitudo pereuntium ex fame verbi Dei, vt incredibile ſit. Nam exceptis ciuitatibus catholicis, vbi eſt copia verbi Dei, in reliquo mundo, vel

diſtri-

diſtribuitur panis corruptus, vt apud hæreticos, vel nullus, vt apud Paganorum permultos.

De neceſſitate gemituum, ex Propheta Ezechiele.

CAP. VI.

EZECHIEL Propheta deſcribit viſionem quandam ſuam prorſus horribilem, quę ſi non perſuadet hominibus gemitum & ploratum, non video, quid ſit, quod rē hanc perſuadere queat: *Et dixit*, inquit, *Dominus ad eum, tranſi per medium ciuitatem in medio Hieruſalē, & ſigna Thau ſuper frontes virorum gementium, & dolētium ſuper cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio eius. Et illis* (miniſtris iræ Dei) *dixit, Tranſite per ciuitatem, & percutite: nō parcat oculus veſter, neque miſereamini ſenem, adoleſcentulum, & virginem, paruulum, & mulierem interficite, vſque ad internecionem. Om-* Ezhe. 9.

nem autem ſuper quem videritis Thaù ne occidatis, & à ſanctuario meo incipite. Hæc viſio manifeſtè ſignificat, ex populo Dei ſolos, & omnes eos eſſe ſaluandos, qui gerunt in fronte ſignum Thaù: ſolos autem eos ſignum Thaù gerere, qui gemunt, & dolēt ſuper abominationibus quæ fiunt in populo Dei. Porrò ſignum Thaù nihil eſt aliud, niſi ſignum Crucis. Nam, vt ſanctus Hieronymus tradit in explicatione huius loci Ezechielis, litera Thaù, quæ eſt poſtrema hebraici alphabeti, olim in antiquis literis habebat figuram Crucis; ſed poſtea mutatæ ſunt per Eſdram literæ, & ea cauſa eſt, cur nō cernatur Crucis ſignum in literis hebraicis, quas nos habemus. Cernebatur tamen tempore S. Hieronymi, vt ipſe fatetur, in literis, quibus vtebantur Samaritani, apud quos antiquæ literæ remanſerant. Igitur Thaù, de quo loquitur Ezechiel, qui Eſdram præceſſit, Crucis figuram ſine dubitatione geſtabat.

Quid

Digitized by Google

Quid eſt autem ſignum Crucis in fronte geſtare, niſi non erubeſcere Crucem Chriſti? Illi vero non erubeſcunt Crucem Chriſti, qui diligunt humilitatem, patiẽtiam, manſuetudinem; qui non vlciſcuntur iniurias, ſed reddunt bona pro malis, qui diuitias contemnunt, paupertatem colunt, qui recumbunt in nouiſſimo loco, qui deniq; non ſunt de hoc mundo ſicut Chriſtus non fuit de hoc mundo. Iſti autem, quia columbæ ſunt, nõ corui, gemunt aſsiduè, clamant autẽ nunquam. Illi vero, qui non ſunt in fronte ſignati, ac per hoc inter reprobos computantur, gemunt quidem, & dolent, nõ offenſiones, & peccata, quæ ſiunt in Deum, ſed offenſiones & detrimenta, quę ipſi tolerare coguntur. Non eſt illis curæ, ſi quis ipſis audientibus Deũ blaſphemet, ſed ſi quis conuicium in ipſos iaciat, hoc dolent, & de hoc gemunt, hoc concoquere non valẽt, neque quieſcunt, donec pro conuicio alapam, aut vulnus red-

dixerint. Quid igitur mirum eſt, ſi iſti inter Cruce ſignatos non inueniantur, & ab exterminatore percuſsi pereant in æternum?

Ac, vt intelligeremus viſionem hanc propheticam, nõ ad ſinagogam ſolùm Hebræorum, ſed ad Eccleſiam quoque Chriſtianorum pertinere; Sanctus Ioannes in
Apoc. 7. Apocalypſi vidiſſe ſe ſcribit, *Angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei viui, qui clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum eſt nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ, et mari, neque arboribus quoadusque ſignemus ſeruos Dei noſtri, in frontibus eorum. Et audiui numerum ſignatorum centum quadraginta quatuor millia ſignati ex omni tribu filiorum* Iſrael. & paulo poſt addit: *Poſt hæc vidi turbam magnã, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, et populis, & linguis, ſtantes ante thronum, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. Et clamabant voce magna dicentes, ſalus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thro-*

thronum, *& Agno*. Iſti videlicet ſunt electi Dei, & ſignati ſigno Thaù in frontibus eorum, partim ex Iudæis, partim ex gentibus. Sed electi ex Iudæis pauci ſunt, ſi conferantur ad electos ex gentibus: ideo electi ex Iudæis numerantur centum quadraginta quatuor millia: electi ex Gentibus dicuntur eſſe ſine numero; non quòd reuera ſine numero ſint, cùm & capilli eorum numerati ſint apud Deum, vt Dominus loquitur apud Sanctum Matthæum; ſed quòd tantò plures ſint iſti, quàm illi, vt præ illorum paucitate iſti innumerabiles eſſe videantur. *Mat.* 10

Nemo autem exiſtimet, ex eo quòd electi ex Gentibus dicuntur numerari non poſſe, maiorem fore numerum electorum, quàm reproborum. Nam erit quidem longe maior numerus electorum ex Gentibus, quàm ex Hebræis: ſed omnino minor erit numerus electorũ, ſiue ex Hebræis, ſiue ex Gentibus numero reproborũ. Id quod

vel

vel ex hoc ipſo loco colligi poteſt. Electi enim ex Hebræis numerantur hoc loco centum quadraginta quatuor millia: qui numerus infinitis propè partibus minor eſt numero reproborum ex Hebræis. Siquidem in libro Exodi, quando
Exo.12. egreſſi ſunt filij Iſrael de Aegypto, numerati ſunt ſexcenta ferè millia peditum abſque paruulis, ſed & vulgus promiſcuum innumerabile. Itaque ſi addamus ad ſexcentamillia peditũ mulieres, & paruulos, & turbam famulorũ, & ancillarum innumerabilem, creſcet numerus, ut minimum, ad mille mil-
Reg.24. lia hominum. Numerari poſtea Dauid iuſſit omnes uiros bellatores, qui tempore ſuo erant in Regno Iſrael, & inuenti ſunt mille millia, & trecenta millia militum: quibus ſi addas, paruulos, & mulieres, erunt ſine comparatione plures. Quibus ſi addas Hebræos, qui fuerunt à temporibus Abrahami, & erunt uſque ad mundi cõſummationem, inuenies tam in-

gen-

Digitized by Google

gentem multitudinem, ut nume-
rus centum quadraginta quatuor
millium electorum, qui ponitur in
Apocalypſi, non ſit milleſima pars
multitudinis reproborũ. Et quod
diximus de numero Hebræorum,
poteſt etiam dici, ſeruata propor-
tione, de numero Chriſtianorum.
Quod enim Dominus dicit apud *Matt. 7.*
Matthæum & Lucam de uia & por *Luc. 13.*
ta anguſta, quæ ducit ad uitam, per
quã pauci ingrediuntur: & de uia,
& porta lata, quæ ducit ad perdi-
tionẽ, per quas ingrediuntur mul-
ti; commune eſt Hebræis, & Chri-
ſtianis: nam qui Dominum inter-
rogauit, an pauci ſint, qui ſaluan-
tur, non dixit, an pauci ſint ex He-
bræis, ſed ſimpliciter, an pauci
ſint, qui ſaluantur: & Dominus nõ
reſpondit, arcta eſt uia, quæ ducit
ad uitam, & pauci ex Hebræis in-
trant per eam: ſed abſolutè, *&*
pauci intrant per eam. Quod ipſum
ex Iſaia confirmari poteſt, qui de-
ſcribens paucitatem eorum, qui in
conſummatione ſeculi ſalui inue-

nien-

Digitized by Google

nientur, utitur duabus ſimilitudi-
Iſai.24. nibus, Vineæ poſt uindemiam, & oleæ excuſſæ, quæ omnino horrorẽ maximum incutiant. Sic enim loquitur Iſaias de conſummatione mundi: *Ecce Deus diſſipabit terram, & nudabit eam*: & infra: *Hæc erunt in medio terræ, in medio populorum, quomodo ſi paucæ oliuæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, & racemis cum fuerit finita vindemia. Hi leuabunt vocẽ ſuam, atque laudabunt cùm glorificatus fuerit Dominus*. Itaque numerus reproborum ſimilis erit multitudini oliuarum, quæ cadunt in terram, cùm primum excutitur olea; paucitas autem electorum ſimilis erit paucitati oliuarum, quæ fugerunt manus excutientium, & remanſerunt in ſummitate ramorũ, quę poſtea ſeparatim excutiuntur. Sic etiam multitudo reproborum comparabitur uindemiæ, in qua multa implentur uaſa ex racemis uuarum, qui à multis agricolis colliguntur: paucitas electorum comparabitur paucitati race-

cemo-

cemorum, qui poſt finitam uindemiam caſu inueniuntur in uinea: Ideo pauci illi electi, cum incredibili gaudio leuabunt vocem ſuam, atque laudabunt, cùm ex condemnatione omnium impiorum glorificatus fuerit Dominus. Hæc certè eiuſmodi ſunt, vt mirum non ſit, ſi electi, & Cruce in frontibus ſignati, perpetuò gemant, & doleāt, dum vident ſcelera, quæ fiunt in terra, & conſiderant ſupplicia, quę ſceleſtos expectant in gehenna.

Sed nolo illud præterire; quod Ezechiel, vel Deus potius per Ezechielem de Sacerdotibus dicit, *A ſanctuario meo incipite*: imperat enim Deus, vt qui ſceleſtos punire debēt, à malis Sacerdotibus incipiant. Nulli enim grauius in extremo Iudicio punientur quàm principes Eccleſiarum, qui alios omnes verbo, & exemplo præire debuerunt. De qua re audi ſanctum Gregoriũ in Homilia ſeptima decima: *Nullum puto, fratres charisſimi, ab alijs maius præiudicium,*

quàm

quàm à Sacerdotibus tolerat Deus; quando eos, quos ad aliorum correctionem poſuit, dare de ſe exempla prauitatis cernit: quando ipſi peccamus, qui compeſcere peccata debuimus; nulla animarum lucra quærimus, ad noſtra quotidie ſtudia vacamus; terrena concupiſcimus, humanam gloriam intenta mente captamus. Conſideret Lector Homiliam totam, & ſimul cōſulat Epiſtolam S. Auguſtini, ad Valerium Epiſcopum ſuum, & S. Bernardi declamationem in illa verba, *Ecce nos reliquimus omnia;* & intelliget in quanto periculo verſantur Sacerdotes mali. Sed ſi verba hominū ſanctorum, quamuis doctiſſimorū minus mouent, audiamus Spiritum ſanctum, per Malachiam loquentem, & increpantem Sacerdotes, *Labia Sacerdotum cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum eſt. Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege. Irritum feciſtis pactum Leui, dicit Dominus exercituum. pro-*

Mala. 2.

pter

pter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, ſicut non ſeruaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege. Et ſi Dominus tam moleſtè ferebat negligentiam, & malos mores Sacerdotum veteris legis: certè multò magis indignabitur, & iraſcetur Sacerdotibus malis legis nouæ, quæ ſine vlla comparatione ſanctior eſt lege veteri.

De neceſſitate gemituum, ex Ioele Propheta.

CAP. VII.

SANCTVS Propheta Ioel prævidens, & prædicens multa mala, quæ imminebant toti populo Iſraël, inſtar tubæ terribilis vociferatur, & clamat, vt lacrymis & gemitibus tum ſacerdotes, tum populi Deum placare feſtinent. Ad populum ſic loquitur, *Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum* Ioel. 1.

vuber-

pubertatis ſuæ. Periit ſacrificium, & libamen de domo Domini. Ad ſacerdotes autem, *Accingite*, inquit, *vos & plangite ſacerdotes: vlulate miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei, quoniam interiit de domo Dei veſtri ſacrificium, & libatio.* Et ruſum ad omnes, *Canite*, inquit, *tuba in Sion, vlulate in monte ſancto meo: conturbentur omnes habitatores terræ, quia venit dies Domini, quia propè eſt dies tenebrarum, & caliginis, dies nubis, & turbinis.* Deinde inducit Deum cohortantem, *Conuertimini ad me in toto corde veſtro in ieiunio, & in fletu, & in planctu.* & infra, *Inter veſtibulum & altare plorabunt Sacerdotes miniſtri Domini, & dicent, Parce Domine parce populo tuo.* Iſta certè tàm vehemens cohortatio ad lacrymas, magnum eſt argumētum, ad Deū placandum, & mala grauisſima auertēda, & ſalutem æternam impetrandam, non ſufficere ſolas, & frigidas preces; ſed requiri ſaccū, & ieiunia, & præcipuè calidas lacrymas,

Ioel. 2.

crymas, gemitum cordis, & planctum vehementem.

Eſt autem illud, hoc loco, non leuiter prætereundum, quòd cùm multa damna ſpiritualia, & temporalia imminerent populo Iſrael: tamen ſollicitudo præcipua, non ſolùm Sacerdotum, ſed etiam populi, erat ad auertenda mala ſpiritualia, carentiam videlicet ſacrificiorum diuinorum, quibus honorari, & placari ſolet Deus. Nam cùm in prima ſententia dixiſſet Ioël ad plebem Iudaicam, *Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virũ pubertatis ſua*: rationem reddens ait, *Quia periјt ſacrificium & libamen de domo Domini*. Sic etiam in ſecunda ſententia, cùm dixiſſet ad Sacerdotes, *Accingite vos, & plangite ſacerdotes; vlulate miniſtri altaris*; eandem rationem reddit, dicens, *quia periјt de domo Domini veſtri ſacrificium, & libatio*. Ex quo intelligimus detrimenta temporalia, non eſſe digna multis lacrymis, cùm res ſint viles, & breui periturae;

rituræ; detrimenta autem ſpiritua-lia, præſertim peccata, quibus æterna vita in periculum adducitur, iurè eſſe omni lacrymarũ fonte plangenda. Illud etiam in verbis Ioëlis cõſiderandum eſt, quòd ſimul cum lacrymis adhiberi velit ad Deum placandum inſtrumenta, & opera pœnitentiæ, ſaccum, & ieiuniũ. Mirum enim eſt, quantopere placeant in oculis Dei ſaccus, & ieiunium lacrymantiũ, propterea quòd hæc ſint veræ pœnitẽtiæ ſigna. Id quod vel ex vno Niniuitarum exemplo demonſtrari poteſt. ſic enim legimus in libro Ionæ Prophetæ, *Et clamauit, & dixit in Niniue, ex ore Regis, & principũ*
Ionæ.3. *eius dicens, homines & iumenta, & boues, & pecora non guſtent quicquam: non paſcantur, & aquam non bibant; & operiantur ſaccis homines, & iumenta, & clament ad Dominum in fortitudine, & conuertatur vir à via ſua mala, & ab iniquitate, quæ eſt in manibus eorum. Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, & reuertatur à furore*

rore

vore ira ſua, & non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia conuerſi ſunt de via ſua mala; & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat, vt faceret eis, & non fecit. Illud denique in verbis Ioëlis animaduerto, requiri ab eo in pœnitentibus fletum, non quemcunq; ſed vehementem, & amarum, qualis eſſe ſolet ſponſæ, cùm ſponſum ſibi chariſſimum, & præ omnibus rebus dilectum, mortuum ante ſe videt. Id enim ſignificant illa verba, *Plange quaſi Virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ.* Et tamen multi noſtrum ſiccis oculis confitentur peccata grauia, & de ſacco, & ieiunio ne cogitant quidem. Sed Deus non irridetur, & in iudicio extremo ſurgent Niniuitæ, & gentiles; & multos Chriſtianos ſine dubio condemnabunt. Atque hæc de teſtimonijs veteris teſtamenti.

De neceſſitate gemituum, ex Euangelio SS. Matthæi, Lucæ, & Ioannis.

CAP. VIII.

IN libris Euangeliorum inuenimus inter beatitudines numerari, *Beati, qui lugent, quia conſolabuntur*: &, *Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis*. Ac ne putaremus hæc verba pertinere ad conſilium, addit S. Lucas, *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis*. Proinde quemadmodum neceſſe eſt hoc tempore nõ ridere, ne poſtea lugeamus: ſic neceſſe eſt lugere, vt poſtea rideamus, & delectemur. Scriptum eſt enim in Apocalypſi, *Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum*. Et à quorum oculis lacrymas Deus abſterget, niſi ab ijs, qui fleuerũt, & luxerunt in hac lacrymarum valle? & qui ſunt illi, de quibus dicitur in ea-

Math. 5. Luc. 6. Apo. 21.

dem Apocalypſi, *Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*; niſi qui omiſſo pœnitentiæ luctu, totos ſe vitæ huius delicijs, & iucunditatibus tradiderunt? Itaque neceſſe eſt in hoc exilio flere, ſi volumus in patria gaudere.

Sed exponamus Euangelica verba, *Beati, qui lugent*. Sanctus Auguſtinus in priore libro de ſermone Domini in monte, exponit hæc verba de luctu, quem capiunt ij, qui conuertuntur ad Deum, de amisſione charorum. Non enim poſſunt qui nondum perfecti ſunt, nō cum aliquo ſenſu doloris ferre ſeparationem à parentibus, fratribus, & amicis. Sed alij ſancti Patres, S. Hieronymus, & S. Io. Chryſoſtomus in commentario ad caput quintum Matthæi, & S. Ambroſius in expoſitione capitis ſexti Lucæ, magno conſenſu tradunt, Chriſtum Dominum loqui de luctu ob peccata vel ſua, vel aliena. Atque hæc ſententia cenſetur ve-

rior: nec tamen S. Auguſtini ſententia reijcienda eſt, ſi rectè intelligatur. Non enim vult S. Auguſtinus, beatos dici à Chriſto eos, qui lugent abſentiam charorum, hac ſolùm ratione, quia dolent ſeparationem à charis, atque coniunctis: ſed quia malunt cum luctu ſeparari à charis perſonis, quàm ſeparari à ſequela Chriſti; vt in eo ſit poſita beatitudo, quòd malint lugere charorũ amiſſionem, quàm Chriſtum non ſequi, vel à perfectione vitæ retardari.

Alia tamen ſententia, vt eſt cõmunior, ita eſt clarior, atque facilior. Beati ergò, qui lugent in hoc tempore ob ſcelerum deteſtationem, & Dei conditoris noſtri, ac Patris amantisſimi offenſiones, vel ob deſiderium æternæ vitæ, vel alijs de cauſis ad amorem, vel timorem Domini pertinentibus: quia veniet tempus, quo in cæleſti patria conſolationibus maximis, & purisſimis repleantur. Et væ illis, qui rident nunc, quia flebunt

poſtea cùm proijcientur in tenebras exteriores, vbi erit fletus, & ſtridor dentium. Neque vero tam ſeueri ſumus, vt exiſtimemus, non licere, vel non expedire ſeruis Dei modeſtum, & breuem riſum. Sed quod, ſcripturam ſequentes, dicimus, hoc eſt; non licere, neque expedire Chriſtianis, ſic ſe riſui, & conſolationi addicere, vt non meminerint, ſe eſſe in valle lacrymarum, & temporibus ſuis in gemitum, & fletum, & planctum seriò incumbant: tempus enim exultationis, & lætitiæ in patria erit; tempus vero gemendi, & flendi, nunc eſt, cùm in exilio ſumus, & inter hoſtes plurimos, & crudeliſſimos verſamur.

Apoſtolus, & Euangeliſta Ioannes, breuem ſententiam Chriſti Saluatoris de neceſsitate gemendi protulit; ſed quæ longi ſermonis vicem gerere poſsit. Sic enim loquitur, *Amen, amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autē gaudebit; vos vero contriſtabimini; ſed* Io. 16.

triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Mulier cùm parit triſtitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerũ, iam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis. Certè ſententia hęc ſi ab omnibus penetraretur, & ad cor omnium profundè deſcẽderet, nemo eſſet, qui non toto tempore huius peregrinationis, dimiſſis oblectationibus cunctis, plorare, & flere, atque inſtar columbæ dies, noctesque gemere delectaretur.

Principio in hoc diſtinguit Dominus diſcipulos ſuos à mundo, quòd in hoc præſenti ſeculo diſcipuli plorant, mundus gaudet. Et quid intereſt inter diſcipulos Chriſti & mundum? quod inter electos, & reprobos. Nam & Dominus dixit, *Pro eis rogo, non pro*
Io. 17. *Mundo.* Et Apoſtolus ad Corinthios, *Ne cum hoc mundo damnemur.*
1. Cor. 11.

Quid

Quid ergo ſequitur, niſi, vt qui cũ diſcipulis plorat, ad ſortem electorum pertineat; ſi tamen in fletu, & gemitu perſeueret. Et qui fletu à ſe excluſo, cũ mundo gaudere delectatur, cum hoc mundo damnetur, niſi prius de mundo exeat, quã de corpore? Addit poſtea Dominus, *Vos verò contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.* Vt videlicet, propoſito premio diſcipulos hortetur ad perſeuerandum in fletibus, dũ vita præſens durat; cum certos illos redderet de futuro gaudio inenarrabili, & ſempiterno, quod, vt paulo infra dixit, nemo tollere poſsit ab eis. Ac vt eis demonſtraret, tempus fletus fore breuiſsimum, tempus gaudij diuturnum; adducit ſimilitudinẽ parturientis, quæ cùm venerit hora eius triſtitiam habet, *cùm autem peperit puerum, iam non meminit preſſuræ, propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum.* Tempus triſtitiæ & fletus horæ comparatur propter breuitatem ſuam: *Cum venerit,* inquit,

hora eius; tempus gaudij comparatur annis integris, quia mulier tam diù gaudet, quandiù proles viuit.

Aptiſſimam vero hanc ſimilitudinem eſſe vel ex eo cognoſci poteſt, quòd officium Apoſtolorum, vt etiam aliorum Prælatorum Eccleſiæ, eſt officium mulieris cum dolore parturientis, iuxta illud A-
Gal. 4. póſtoli, *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.* Atque hoc eſt durior parturitio Prælatorum, quàm feminarum, quòd illæ ſemel parturiant, illi ſæpius eundem filium parturire coguntur. Cum quanto autem gemitu boni Prælati parturiant, de-
Apo. 12. mõſtrat mulier illa de Apocalypſi, quæ figuram gerens Eccleſiæ, *clamabat parturiens, & cruciabatur, vt pareret.*

Denique quòd hæc omnia veriſſima ſint, atque omnino ſeriò dicantur à Domino, teſtantur verba illa, *Amen amen dico vobis.* Conſiderabat enim Dominus, multos non faciles credituros, ne-

eeſſe fore, ut electi gemãt aſsiduè, & utilius eſſe flere cum diſcipulis, quàm gaudere cum mundo, & qui ad tempus cum diſcipulis plorant, æternis gaudijs cumulãdos; & qui ad tempus cum mundo gaudent, ęternis ſupplicijs cruciandos: ideo iuramẽtum addere uoluit dicens, *Amen amen dico vobis*; ideſt, in ueritate, in ueritate dico uobis: quod quaſi iuramentum Chriſti ſanctus Auguſtinus appellat. Vtinam hęc homines diligenter cõſiderarent, & non paterentur tempus utiliſsimum ſibi elabi de manibus, quo paucis lacrymis ingentia gaudia comparari poſſunt. *Tra. 41. in Ioan.*

De neceſſitate gemendi, ex Apoſtolis Paulo, et Iacobo.

CAPVT IX.

APOSTOLVS Paulus in priore ad Corinthios grauiſsimè *1. Cor. 5*

uiſsimè reprehendit totam Eccle-
ſiam Corinthiorum, quòd non lu-
xiſſet inceſtum unius Corinthij.
Auditur, inquit, *inter vos fornicatio, & talis fornicatio qualis nec inter gentes, vt vxorem patris ſui aliquis habeat. Et vos inflati eſtis, & non magis luctũ habuiſtis vt tollatur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit*. Tanta erat in prima illa naſcente Eccleſia ſollicitudo puritatis, ut uitia, prẹſertim ad luxuriam pertinentia, ne nominari quidem uellent inter Chriſtianos. Sic enim loquitur idem Apo-
Ephes. 5 ſtolus ſcribens Epheſijs, *Fornicatio*, inquit, *& omnis immunditia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos*. Cùm igitur vnus quidã ex Corinthijs in inceſtum cum Nouerca lapſus eſſet, & hoc apud reliquos Chriſtianos innotuiſſet, optabat Apoſtolus, vt tota Eccleſia peccatum illud publicè lugeret. Quod quia facere neglexerunt, acriter illos reprehendit, &, vt ipſe idem refert in epiſtola poſteriore, non ſolum per literas eos grauiter cor-

ripuit,

ripuit, ſed multas lacrymas fudit, dum reprehẽſionem illam ad eos miſit. *Ex multa*, inquit, *tribulatione, & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas*. Ait igitur, *Auditur inter vos fornicatio*. quaſi dicat: multa ſunt in vobis reprehenſione digniſſima: ac primum illud eſt, quòd nominetur inter vos fornicatio, & fornicatio iã iſtic perpetrata: cùm tam procul ab hac immunditia abeſſe vos æquum fuerit, vt ipſum etiam nomen ignoraretis. *Et talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat.* hoc eſt alterum peccatum, quod fornicatio iſtic perpetrata, non fuerit ſimplex fornicatio, ſed fornicatio inceſtuoſa, & apud ipſos etiam gentiles inaudita. Quamuis enim olim apud varias gentes inceſtus non puniretur, tamen paulatim intelligere cœperant gentiles, eam coniunctionem cum natura pugnare, & iam Apoſtoli temporibus, etiam apud gentes vix audiebatur. *Et vos in-* 2.Cor.2. 1.Cor.5.

ſati eſtis, & non magis luctum habuiſtis. Hoc eſt peccatum tertiũ Corinthiorum, quod inflati ſuperbia, ita contenderent inter ſe, vt occupati in diſſenſionibus ſuis, non cogitauerint de remedio tanto ſceleri adhibendo. debuiſſent enim, tanto flagitio cognito, congregari in Eccleſiam negocijs alijs intermiſsis, & publicum luctum indicere, & communibus lacrymis miſericordiam Domini implorare: & facinoroſum illum, niſi mox reſipiſceret, de cœtu ſuo eijcere. O quam longe receſsimus ab Apoſtolica diſciplina, & quam rara nunc eſt, quæ olim frequentiſsima erat, gratia lacrymarum. Tunc vno peccante, totus populus Apoſtoli iuſſu ad fletum, & lamenta commouebatur: nunc multis peccantibus, vix inuenitur, qui ob zelũ honoris Dei, & perditionis animarum lacrymas fundat.

Poſtremus teſtis ex diuinis literis pro neceſsitate lacrymarum, ſanctus Iacobus erit. Eius ſunt

Digitized by Google

Illa verba, *Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus veſter in luctum conuertatur, & gadium in mœrorem*. Iac. 4 Alloquitur autem omnes homines, qui ad Eccleſiam Dei pertinent: nam vt ipſe dicit paulo ſuperius, *In multis offendimus omnes*: cui conſonat coapoſtolus eius Ioannes, *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus*. Iac. 3. 1. Io. 1. Admonet igitur omnes nos hic ſanctiſſimus Doctor, vt miſeri ſimus, hoc eſt, miſericordia diuina egentes nos eſſe intelligamus, & profiteamur: ac vt miſericordiã Domini in nos prouocemus, non ſolùm verbo & lingua clamemus ad Deum, ſed lugeamus, & ploremus: nec ſolum lugeamus & ploremus, ſed riſum in luctum conuertamus, & gaudiũ in mœrorem: parum enim prodeſt lugere, & flere, ſi paulo poſt, areſcente lacryma compunctionis, ſoluamur in riſum, & ſeculari lætitiæ nos tradamus. O quàm longè abſumus à doctrina Spiritus ſancti. Ecce enim quanta audiui-

mus de neceſsitate lacrymarum, ſi quis velit ad æterna gaudia peruenire, ex libris à Deo ipſo dictatis, & à ſanctis Prophetis, & Apoſtolis ſollicitè, fideliterq. conſcriptis: & tamen pleriq. noſtrũ aures habent, & non audiunt, oculos habent, & non vident, cor habent, & non intelligunt. Deflent quidẽ inconſolabilibus lacrymis mortes charorum, aut iacturam pecuniarum, aut alia quæcũque temporalia detrimenta: quæ cum ſpiritualibus comparata, leuisſima ſunt. Quid enim mirum eſt, ſi peritura intereunt, & ſi temporalia cum tẽpore tranſeunt? & ſi mortales moriuntur? At mortem animæ, quæ victura eſt in æternum, & iacturam Regni cæleſtis, quod eſt maximũ, & ſempiternum, non deflere, imò non magnifacere, neque curare, non ne ſtuporis, vel amentiæ argumentum eſt manifeſtum? Et tamen eiuſmodi ſtupidorum, vel amentium, imò etiam cæcorum, & ſurdorum, infinitus eſt numerus.

Sed

Sed quãdo nos ſcripturarum verba non mouent, experiamur vtrum ſaltem exempla nos moueant.

De neceſſitate gemituum, ex ſcripturarum exemplis.

CAP. X.

IN libris ſanctis multa ſunt exẽpla eorum, qui ad placandum Deum fletibus præcipuè vſi ſunt. Ac primum occurrit exemplũ totius Reipublicæ Hebræorum in libro Iudicum. Si quidem Angelo Domini reprehendente peccata populi, eleuauerunt omnes filij Iſrael vocem pariter, & fleuerunt; *Et vocatum eſt nomen loci illius, locus flentium, & lacrymarum*. Fuiſſe autem lacrymas illas ex corde fuſas, & gratiam Domini impetraſſe, docuit exitus. nam poſt fletum illum *ſeruierunt* filij Iſrael *Domino cunctis diebus Ioſue, & ſeniorum, qui longo poſt eum vixerunt tempore*. *Iud. 2.*

Iſtæ

Iſtæ igitur ſunt lacrymæ veræ, & ſalutares, ad quas ſequitur ſtabilis vitæ mutatio.

Alius locus eſt huic ſimilis in eodem libro Iudicum, vbi ſic legimus, *Omnes filij Iſrael uenerunt in domum Dei, & ſedentes flebant coram Domino: ieiunaueruntque die illo, & obtulerunt ei holocauſta, & pacificas uictimas*. En quàm vetuſta eſt Eccleſiæ conſuetudo placandi Deum lacrymis, & ieiunijs, & ſacrificijs.

Iud. 20.

1. Reg. 15. Deinde in libro primo Regum habemus exemplum ſancti Prophetæ Samuelis, qui Saulem Regẽ præuaricãtem mandata Domini, & ab ipſo Domino abiectum, diutiſsimè fleuit: ſimul offenſionem Dei, & periculum Saulis deplorans.

Tertio loco habemus exemplũ Dauid Regis, qui omni genere piarum lacrymarum copioſiſsimè abundauit. Ac primum fleuit amariſsimis & copioſiſsimis lacrymis peccatum adulterij, & homicidij

cidij

tidij à ſe patrati. Sic enim loquitur ipſe de ſe in Pſalmo ſexto, *Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo*. Singula verba penſanda ſunt, vt magnitudinem pœnitentiæ Dauidis intelligamus. *Laboraui in gemitu meo*. Hęc ſignificant, tam longo tempore, & tam amaro gemitu peccatum ſuum defleuiſſe Dauidem, vt vſque ad laſſitudinem flendo, & gemendo laborauerit. Et tamen non cõtentus præterito fletu, proponit adhuc pergere dicens, *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum*. Nox enim commodior eſt ad lacrymas coram Deo fundendas, quàm dies, ob quietem communem, & negociorum ceſſationem. Ego, inquit, vicẽ ſomni, & quietis in noctibus ſingulis vbertim peccata deflebo. Notanda eſt autem vis verbi, *Lauabo*. non enim lauari dicitur, quod vna, vel altera gutta reſpergitur, ſed quod ita largiter perfunditur aquis, vt à ſordi-

bus

bus eleuatur. Adde quod ſanctus Hieronymus ex Hebræo rectè tranſtulit, *Natare faciam lectum meum*; quo verbo copia lacrymarum maxima deſignatur. Quod idem ſignificant verba ſequentia, *Lacrymis meis ſtratum meum rigabo*. Rigare enim lacrymis ſtratum, nihil eſt aliud, niſi abundantia lacrymarum, decurrentium inſtar riuorum ſtratum abluere. Notiſſimū igitur eſt, lacrymas primi generis, id eſt, pœnitentiæ Dauidi non defuiſſe. Nec ſolum peccata ſua Dauid flere ſolebat, ſed etiam aliorum. Sic enim ipſe ait: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non cuſtodierunt legem tuam*; peccatores videlicet, vt exponunt Theodoretus, & Eutymius, de quibus etiam paulo poſt dicit, *Tabeſcere me fecit zelus, meus quia obliti ſunt verba tua inimici mei*. Quod autem non defuerint eidem lacrymæ ſecundi generis, id eſt, lacrymæ amoris, & deſiderij, teſtis eſt Pſalmus trigeſimus ſeptimus, vbi ſic loquitur

Pſ. 118.

Dauid,

Dauid, *Domine ante te omne deſide- rium meum, & gemitus meus à te non eſt abſconditus*: & apertius Pſalmus quadrageſimus primus, vbi leguntur hæc verba, *Sitiuit anima mea ad Deum fortem uiuum: quando ueniam & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie; Vbi eſt Deus tuus?* Quorum uerborum hic ſenſus eſſe videtur, ſuſtentabat lacrymis deſiderij, quaſi panibus; aſsiduè gemens, & plorans, per dies, & noctes. Certè hoc exemplum Dauidis ſpeculum eſſe deberet omni generi hominum. Fuit enim hic vir homo doctisſimus, & ſapientisſimus, ita vt liberè dicere poſſet, *Super ſenes intellexi*. &, *Super omnes docentes me intellexi*. proinde nemo poteſt lacrymas eius tribuere ſimplicitati, aut imperitiæ. Fuit idem ipſe vir ſecundum cor Dei, vt legimus in Actis Apoſtolorum, concionante Paulo. Quare nemo poteſt ſuſpicari, nō placuiſſe Deo lacrymas eius. Denique

Pſ. 37. *Pſ. 41.* *Pſ. 118.* *Act. 13.*

fuit

fuit vir occupatiſsimus in Regno adminiſtrãdo, in bellis gerẽdis, & in familia propria, filijs, & famulis, vxoribus, & ancillis pleniſsima regenda. quales occupationes prætendi ſolent à pleriſque hominibus, qui viuunt in ſeculo, & ſatis iuſtè excuſari ſe poſſe arbitrantur, cur orationi, & compunctioni nõ vacent, & donum lacrymarum à Deo non petant. Sed in die iudicij iſtos omnes condemnabit ſanctus Dauid, qui cum longè maioribus occupationibus non intermiſit ſepties in die, & media nocte conſurgere ad laudandũ, & orandum Deum; & non frigidè & aridè, ut pleríque facimus, ſed cum gemitu, & lacrymis ardenti deſiderio Deo ſeruiendi. Et ſi Reges, & Principes ſeculi condemnabit: certè maiori ratione Epiſcopos & Presbyteros, Monachos, & Cœnobitas idem ipſe condemnabit.

Poſt Dauidem ſequitur Hieremias Propheta, qui cùm ſanctis lacrymis abundaret, & tamen ijs

ſatiari non poſſet, aiebat, *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die, ac nocte.* & paulo infra: *Deducant oculi noſtri lacrymas, & palpebræ noſtræ defluant aquis.* Atque hæc pauca ex teſtamento veteri. *Hier. 9.*

In nouo teſtamento princeps gementium, & flentium eſt Chriſtus Rex noſter, de quo cum ſcriptum ſit, quòd ſit ipſa Dei virtus, & ſapientia, & quòd ſciret reprobare malum, & eligere bonum; mirum eſt, ſi quis inueniatur, qui affirmare audeat, melius eſſe ridere, quã flere. ſiquidem ipſum nunquam riſiſſe, ſæpè autem fleuiſſe legimus. Exultauit quidem in ſpiritu ſancto aliquando lætitia ſpirituali perfuſus ob profectum diſcipulorũ, quia gemitus, & luctus ſpirituale gaudium non excludunt; quin potius finis lacrymarum ſanctarũ eſt pax, & gaudium in Spiritu ſancto; itaque Dauid poſt lacrymas pœnitentiæ cum magna fiducia loquitur, & dicit, *Auditui meo dabis gaudium, & Pſal. 50.* *Iſai. 7.* *Luc. 10.*

lætitiam, & exultabunt oſſa humiliata.
Fleuit igitur Chriſtus temporale
excidium Hieroſolymæ, & perdi-
tionem æternam multorum milliū
Luc. 19. Hebræorum, cùm in die palmarū
videns ciuitatem fleuit ſuper illā,
Luc. 19. vt ſcribit S. Lucas. Fleuit etiam
mortem Lazari amici ſui, cùm vi-
dit Mariam Magdalenam ploran-
tem, & Iudæos plorantes, vt ſcri-
Ioan. 11 bit S. Ioannes: niſi fortè, vt aliqui
piè meditantes affirmant, fleuerit
potius vitam eius mortalem, & la-
boribus, doloribuſque varijs obno
xiam, ad quam per reſurrectionem
reuerſurus erat ex limbo ſanctorū
Patrum, vbi quieſcebat in pace,
Luc. 2. iuxta illud Simeonis, *Nunc dimit-
tis ſeruum tuum in pace*. Tertiò fle-
uit Dominus in horto cum Patri
ſupplicaret, vt ſi fieri poſſet tran-
ſiret ab eo calix paſsionis. Quam-
uis enim Euangeliſtæ non memi-
nerint lacrymarum: tamen ſudor
ſanguineus, tam copioſè effuſus
ſatis demonſtrat neq; lacrymas
defuiſſe. Quarto fleuit in cruce,

vt Apoſtoli Pauli verba illa teſtantur in Epiſtola ad Hebræos; *Qui in diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationeſque ad eum, qui poſſet illum saluũ facere à morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia*. Loquitur enim Apoſtolus de illa Chriſti oratione, *Pater in manus tuas commendo ſpiritũ meum*. hanc enim orationem Chriſtus cum clamore valido emiſit, dicente Euangeliſta Luca, *Et clamans voce magna Ieſus ait, Pater in manus tuas commẽdo ſpiritum meum.* Atque in hac oratione petijt liberari à morte, id eſt, erui à faucibus mortis, & reſtitui ad vitam, per celerem reſurrectionem. In qua petitione exauditus eſt pro ſua reuerentia, ſiue pro reuerẽtia, qua ipſe Patrem reuerebatur, ſiue qua ipſe dignus erat, vt ab omnibus afficeretur. Quamuis autem in Euangelio S. Lucæ nihil dicatur de lacrymis cum clamore coniunctis: tamen Apoſtolo Paulo fides habenda eſt, qui Euangelium totum

Hebr. 5.

Luc. 23.

ex ipſius Chriſti reuelatione didi-
cerat.

Sed præter has lacrymas, omnino credibile eſt, cùm Dominus quadraginta diebus in deſerto manſit, ſine dubio aſsiduè orans; & cùm frequētisſimè pernoctaret in oratione, vt Lucas teſtatur cùm
Luc. 6. ait, *Exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei*. & rurſum
Luc. 21. alio loco, *Erat*, inquit, *diebus docens in templo, noctibus vero exiens morabatur in monte, qui vocatur Oliueti*. Credibile, inquam, eſt eas orationes cum gemitu inenarrabili coniungere ſolitum fuiſſe. Si enim Spiritus ſanctus facit nos orare cũ gemitibus inenarrabilibus, Apo-
Rom. 8. ſtolo teſte in Epiſtola ad Roma-
Io. 3. nos: quanto magis Chriſtus, qui
Io. 1. ſpiritum non ad menſuram acce-
Io. 1. perat, & de cuius plenitudine nos omnes accepimus, & ſuper quem ſpiritus in ſpecie columbæ deſcendit, & ſuper eum manſit; orauit in deſerto & in montibus, gemitibus inenarrabilibus? Ergo cùm Chri-

ſtus

ſtus Magiſter, & Dominus noſter apertè docuerit, *Beati, qui lugent*: & *væ uobis, qui ridetis*; & quod docuit ſe cerit; & quod mandauit impleuerit: noſtrum eſt, ſi diſcipuli obedientes, & ſerui fideles ſumus, à riſu, & iocis, & mundi blandicijs, & delicijs abhorrere; & contra, pias lacrymas in hac lacrymarum valle diligere, in ijs verſari, & oblectari, eaſque à Deo, non ſine interno gemitu poſtulare. *Math. 5 Luc. 6.*

Chriſtum ſecuta eſt in primis S. Maria Magdalena: (omitto enim B. Virginem Deiparam, non quòd exiſtimem, eam non fleuiſſe aſſiduè, ſed quia lacrymæ eius per ſcripturam non innotuerint) hæc enim cùm primum reſipiſcere cæpit, Chriſti pedes lacrymis pœnitentiæ lauit, & capillis ſuis terſit; idque in publico conuiuio, & multis præſentibus: quam enim non puduerat publicè peccare, eandẽ pudere non debuit publicè pœnitere. Tanta verò fuit vis lacrymarum illarum, vt continuò audire *Luc. 7.*

merue-

Digitized by Google

meruerit, *remittűtur tibi peccata tua.* Neque ſolùm remiſſa illi fuere peccata: ſed ita in charitate confirmata, vel, vt Apoſtolus loquitur, fundata, & radicata fuit, vt poſteą iterum eiuſdem Chriſti pedes lacrimis, lauerit, & capillis ſuis abſterſerit: nō lacrymis amaris conpunctionis, & doloris; ſed lacrymis amoris dulcedine ſpirituali, & ſuauitate plenisſimis; & rurſum ad ſepulchrum Chriſti viuentis, lacrymis deſiderij, tandiù fleuerit, donec dilectum ſuum, prima videre, & audire meruerit. O felices lacrymæ, quæ peccatricem in ſanctam, ac pænè innocentem repentè mutare potuerunt? hinc enim poſtea Chriſto, Agno immaculato, & Mariæ Virgini purisſimæ, & Ioanni diſcipulo caſtitatis gratia ſuper cæteros dilecto, indiuidua comes ſemper inhæſit.

Ephe. 3 *Io. 2.* *Io. 20.*

Sequitur S. Petrus, qui in paſſione Domini peccauit peccatum grande, non tamen ex malitia, vt Iudas proditor, ſed partim ex nimia

mia

mia fragilitate, partim ex nimia confidentia virium ſuarum. Dixerat enim, *Etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo*: & tamen ad verbum Ancillæ dicentis, *Et tu cum Ieſu Galilæo eras*: ille negauit corã omnibus dicens, *Neſcio quid dicis*. ac paulo poſt, dicente alia ancilla, *Et hic erat cum Ieſu Nazareno*: iterum negauit cũ iuramento, *quia non noui hominem*. Sed hoc peccatum tanto imbre lacrymarum diluit, vt ne quidem verbo ab ipſo Domino poſtea reprehenſus legatur. Nam (vt Euangeliſtæ ſcribunt) *continuò reſipiſcens, fleuit amare*. *Mat. 26* *Mat. 26*

Sancto Petro adiungendus eſt coapoſtolus eius Paulus, qui & ipſe peccauit peccatum grande. nam Eccleſiam Dei perſecutus eſt; & ut idem ipſe confitetur, non ſolum perſecutor, ſed etiam blaſphemus, & contumelioſus fuit. Sed poſt conuerſionem, vbi abundauit delictum perſecutionis, ſuperabundauit gratia lacrymarum. *1. Tim. 1.*

ſic enim ipſe de ſe teſtatur in Actis
Act.20. Apoſtolorum, *Vos ſcitis à prima die,*
21. *quam ingreſſus ſum in Aſiam, quali-ter vobiſcum per omne tempus fuerim, ſeruiens Domino cum omni humilitate, & lacrymis*: & infra, *Per triennium nocte & die non ceſſaui cum lacrymis monens vnum quemque veſtrum.* & in poſteriore ad Corinthios,
2. Cor. 2 *Scripſi vobis per multas lacrymas*: Itaque hic beatus Apoſtolus ſiue loqueretur ad Deum in oratione, lacrymas adhibebat, ut audiretur; ſiue loqueretur ad homines in prædicatione, lacrymis potius, quàm verbis perſuadere nitebatur, ſciebat enim, ac proprio experimento didicerat, tum apud Deum, tum apud homines, maximam eſſe potentiam lacrymarum.

Porrò quæ legimus in ſcripturis de lacrymis principum Apoſtolorum ſine dubitatione etiam legeremus de reliquis Apoſtolis, ſi B. Lucas in Actis, aut aliquis alius aliquis auctor fidelis res geſtas

omnium

omnium Apoſtolorum ſcripta reliquiſſet. Sed cùm idem eſſet Magiſter Chriſtus Diſcipulorum omnium, & idem ſpiritus, qui poſtulat pro ſanctis, gemitibus inenarrabilibus, omnium corda inhabitaret, & omnes Apoſtoli eſſent principalia membra illius columbæ, quæ ſemper gemit; dubitare non poſſumus, quin Apoſtoli omnes, & omnes diſcipuli, denique ſancti omnes, qui ad columbam pertinent, dono lacrymarum præditi fuerint.

De neceſſitate gemituum, ex doctrina, & exemplis Sanctorum.

CAP. XI.

ADDENDA ſunt iam teſtimonia, vel exempla Sanctorum Patrum, qui doctrinam ſcripturarum de neceſſitate gemi-

tuum libris ſuis, vel exemplis ad poſteros tranſmiſerunt. Et quidem quod attinet ad lacrymas pœnitentium, habemus in primis teſtimonium B. Cipriani Epiſcopi, & martyris, qui in ſermone de lapſis ita loquitur, *Quàm magna deliquimus, tam granditer defleamus. Orare oportet impenſius, & rogare: diem luctu tranſigere, vigilijs noctes, ac fletibus ducere: tempus omnè lacrymis, & lamentationibus occupare, ſtratos ſolo adhærere cineri, in cilicio volutari, & ſordibus.* Qualis eſt hic præco Dei? qualis concionator veræ pœnitentiæ? quid hoc tempore diceret, ſi cerneret homines peccatores ſola confeſſione contentos, doctrinam gemituum penitus ignorare?

Sanctus Baſilius in oratione in Iulittam, de gratiarum actione. *Quando ob peccata fratrem lugentem vides,* inquit, *tu quoque miſericordia motus, ſimul luge.* & infra: *Ob peccatum vberes fluant lacrymæ, nec*

ſingul-

ſingultus ex imo cordis procedentes deficiant: Flebat Paulus inimicos Crucis Christi; Hieremias quoque ſuper pereuntis peccata populi flebat; qui quoniã naturæ lacrymæ nõ ſatis erant, fontem lacrymarum quærebat: tales igitur lacrymas, tales luctus verbum illud (Dei videlicet) collaudat.

Sanctus Ambroſius in libro ad Virginem lapſam, quam ad pœnitentiam cohortatur, *Defluant,* inquit, *oculi lacrymis, qui maſculum ſimpliciter non aſpexerunt.*

Huius tempore Theodoſius Imperator ab ipſo S. Ambroſio ab Eccleſia eiectus ob crimen admiſſum, eximium exemplum pœnitentiæ toti Eccleſiæ præbuit. Cùm enim in excuſationem criminis ſui Dauidem nominaſſet, qui cùm Rex eſſet adulterio homicidium adiunxerat: audiuit ab Ambroſio, *Qui ſecutus es errantem, ſequere pœnitentem.* Ille igitur verè Chriſtianus Imperator ſceptri, & purpuræ oblitus, poſteaquam aliquot menſes faci-

facinus ſuum domi deflcuerat, ad Eccleſiam veniés coram omni populo, non ſtans, nec procumbens in genua, ſed toto corpore proſtratus, lacrymis terram rigabat, capillos vellebat, pectus feriebat, omnibus, quibus poterat modis, Deo, & Eccleſiæ ſatisfaciebat. hæc apud Theodoretum in hiſtoria Eccleſiaſtica legi poſſunt: qui etiam Theodoretus in Epitome diuinorum decretorum, de ratione pœnitentiæ agendæ ita ſcribit, *Sunt*, inquit, *medicabilia etiam, quæ poſt Baptiſmum ſiunt vulnera; medicabilia autem, non vt olim* (*in Baptiſmo*) *per ſolam fidem, remiſſione; ſed per multas lacrymas, & fletus, & luctus, & ieiunium, & orationem, & laborem commiſſi peccati quantitati commenſuratum: qui enim non ſic affecti ſunt, eos nec admittere quidem didicimus. Atque hæ habet Eccleſia leges de pœnitentia*. Hæc Theodoretus, cui conſonat ſanctus Gregorius Nazianzenus in oratione ſecunda de Baptiſmo, cum ait,

Lib. 5. c. 17.

 Reci-

Recipio pœnitentes: ſed ſi lacrymis rigatos videro. O quàm raros hoc noſtro tempore Nazianzenus reciperet pœnitentes.

S. Gregorius Nyſſenus in libro de vita Moſis. *Nec lacrymis,* inquit, *parcendum eſt, lacryma enim fidelis cuſtos eſt eius, qui vitam inſtituit per virtutem.*

S. Athanaſius in libro de Virginitate ſiue de meditatione propè finem. *Magna,* inquit, *vis eſt lacrymarum, & præclara per eas fiunt.* & infra. *Plorat,* inquit, *& lamentatur, vt vindicetur à diris pœnis; atque iterum plorat, vt dignus fiat cæleſtium bonorum muneribus.* Eodem tempore vixit ſanctus Antonius, cuius vitam idem ipſe S. Athanaſius ſcripſit; ac præter cætera eius dona, uirum lacrimarũ fuiſſe demonſtrat, vt ſupradixi capite quarto, & infra dicemus, libro tertio extremo.

S. Hieronymus in Epiſtola ad Ruſticum, multis ſcripturarum teſtimonijs eum exhortatur ad

lacrymas. & in Epiſt. ad Sabinianum, dicit, ſe illum admonuiſſe, vt Dei miſericordiam iugibus lacrymis imploraret. Et ipſe de ſe in Epiſt. ad Euſtochium, de cuſtodia Virginitatis, ſic ait, *Poſt multas lacrymas, poſt cælo inhærentes oculos, nonnunquam videbar mihi intereſſe agminibus Angelorum*. In Epitaphio S. Paulæ Romanæ deſcribens eius vitam: *In ea*, inquit, *crederes fontes lacrymarum. ita leuia peccata plangebat, vt illam grauiſſimorum criminum crederes ream*. Denique in Epitaphio Fabiolæ, poſteaquam deſcripſit eius publicam pœnitentiam, ita loquitur. *Quæ peccata fletus iſte, non purget? quas inueteratas maculas hæc lamenta non abluant?*

Lib. 8. c. 12. S. Auguſtinus in lib. 8. Confeſſionum de ſe ipſe ſcribit, *Vbi vero à fundo arcano alta conſideratio contraxit, & congeſſit totam miſeriam meam in conſpectum cordis mei, oborta eſt procella ingens ferens ingentem*

imbrem

imbrem lacrymarum. & paulo poſt: *Ego ſub quadam fici arbore ſtraui me, & dimiſi habenas lacrymis, & proruperunt flumina oculorum meorum, acceptabile ſacrificium tuum.* & infra, *Dicebam hæc, & flebam amariſſima contritione cordis mei.* Et tamen hic beatiſſimus vir nondum baptizatus erat, cùm ita peccata ſua defleret. Quid quæſo feciſſet, ſi poſt lauacrum ſanctum criminis alicuius reus fuiſſet? Quàm multos Chriſtianos baptizatos iſte Catechumenus iudicabit? Væ nobis, qui poſt gratiam baptiſmi peccata grauiſſima perpetramus, & lacrymas nullas fundimus. Scribit quoque Poſsidius in eius vita in vltima ægritudine, voluiſſe ſibi ante oculos collocari pſalmos Dauidis, qui ad pœnitentiam pertinent, eoſque legere ſolitum, cùm interim iugiter, & vbertim fleret; quãuis ſanctiſſimè vitam egiſſet. Hoc nimirum eſt ſapere; hoc eſt cognoſcere culparum magnitudinem, &

medicinam morbo conuenientē adhibere.

S. Ioannes Chryſoſtomus homil. 6. in Matthæum deſcribens vitam hominis probi, quales erant primi Chriſtiani, *Hic talis*, inquit, *ea, quæ videntur cuncta deſpiciens, in compunctione continua perſeuerat, large aſſiduè fluens fonte lacrymarum; multamque hinc capiens voluptatem: Nihil quippè ita conglutinat, atque vnit Deo, vt illæ lacrymæ, quas, & peccati dolor, & amor virtutum effundit.* Idem auctor in libro priore de compunctione cordis, propè extremo, *Et ideo*, inquit, *lugendum eſt, & ideo flendum, & per totam vitam plangendum, vt vel ſic occupata in luctu, & lacrymis anima erubeſcat aliquando peccare.* Denique plenus eſt hic venerabilis Doctor in omnibus operibus, quæ plurima ſunt, encomijs lacrymarum.

L. 3. c. 34. S. Gregorius lib. 3. Dialogorū, *A Creatore*, inquit, *noſtro cum magno gemitu quærenda eſt lacry-*

marum gratia. Idem beatiſſimus Pontifex in hom. 37. exemplum narrat S. Caſſij Narnienſis Epiſcopi, qui cum ad horam offerendi ſacrificij veniſſet, velut totus in lacrymis defluens, ſemetipſum cum magna cordis contritione mactabat. Inde homiliam concludens ait, *Lauate ergo fratres chariſſimi lacrymis maculas peccatorum; eleemoſynis tergite, hoſtijs expiate*.

S. Bernardus ſerm. 35. ex paruis, deſcribit dies neceſſarios ad ambulandum in lege Domini: ac primum diem ponit gemitum cordis. *Notandum*, inquit, *quòd hæc via legis Domini conſummatur ſex diebus. Et prima quidem dicta eſt gemitus cordis: ſecunda, confeſſio oris; tertia, largitio propriæ poſſeſſionis; quarta, labor corporis; quinta, abnegatio propriæ voluntatis; ſexta, contemptus mundi. Itaque niſi quis incipiat à gemitu cordis, id eſt, à vera conuerſione, & compunctione, fruſtra nititur ad maiora*. Idem ſermo-

ne ſextodecimo in Cantica deplorans pœnas gehennæ, *Quis dabit*, inquit, *capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt præueniam fletibus fletum, & ſtridorem dentium?* Et ibidem exhortans monachos ſuos ad fletum. *Et tu*, inquit, *in tua lamentatione Deum cogita factorem tuum: cogita benefactorem, cogita patrem, cogita Dominum. Ad omnia reus es, plange per ſingula*. hæc ille: quorum ſimilia in omnibus ſcriptoribus ſacris inueniuntur: nec minus inueniuntur in omnibus ſanctis exempla gemituum, & lacrymarum.

De neceſſitate gemituum, ex auctoritate Eccleſiæ.

CAP. XII.

CLAVDAM hunc primum libellum auctoritate Eccleſiæ vniuerſæ. Eccleſia enim Catholica mater noſtra in Hymnis ſacris

ſacris, quos decantari inſtituit in officio diuino, frequenter admonet, vt flendo, aut gemendo, Dominum deprecemur.

Feria tertia ad Laudes Matutinas in feriali Officio ſic legimus,

Ieſum ciamus vocibus,
Flentes, precantes ſobriè, &c.

Feria quarta ad Nocturnum in feriali Officio.

Preces gementes fundimus,
Dimitte, quod peccauimus.

Feria quarta ad Laudes Matutinas.

Flendo, & canendo quæſumus,
Intende noſtris ſenſibus.

Sabbato ad Nocturnum in feriali Officio.

Noſtros pius cum canticis,
Fletus benignè ſuſcipe.

Dominica die ad Veſperas de Tẽpore.

Tetrum chaos illabitur:
Audi preces cum fletibus.

Feria tertia ad Veſperas feriales.

Munda virore gratiæ,
Vt facta fletu diluat.

In

In Aduentu Domini ad Laudes.

Omnes pro indulgentia,
Vocem demus cum lacrymis.

In Quadrageſima ad Veſperas.

Audi benigne conditor,
Noſtras preces cum fletibus.

In Quadrageſima ad Officiũ Nocturnum.

Ploremus ante Iudicem,
Flectamus iram vindicem.

In Antiphona illa celebri, quæ canitur poſt Laudes; & poſt Completorium, quæ incipit, *Salue Regina*, ſic legimus, *Ad te clamamus exules filij Euæ; Ad te ſuſpiramus gementes, & flentes in hac lacrymarum valle*. Scio, hæc eſſe minuta, & omnibus nota: volui tamen ea cõſideranda proponere, & ſeorſim diligenter annotare; quia plurimi, ſic ea legunt, ut non videantur intelligere, vel cogitare quid legant; & dum ſe putant, Deum laudando, premium promereri, iram in ſe diuinam mentiendo prouocant. Nam ſi verbis profitemur, nos gemere, vel plorare,

& interim corde arido verba illa ſacra pronunciamus, fortaſſe etiã, quod abſit, ridemus, aut inania cogitamus; non ne rei mendacij apud Deum ſumus? Et quid nos impetraturos à Domino ſperare poſſumus, ſi cum verbis non concordat affectus? Merito reprehendit Propheta, vel potius Dominus per Prophetam eos, qui labijs Deum honorant, cor autem ipſorum longe eſt à Deo. Sed maiore ratione nos reprehẽſione digniſſimi ſumus, ſi non facimus, quod nos facere dicimus, & alta voce pronunciamus, quaſi Deus non ſit præſens, aut non audiat, aut certè irrideri poſſit. Et ipſa Virgo ſanctiſſima Deipara, quomodo feret, & quàm grato animo exaudiet nos dicentes, *Ad te clamamus exules filij Euæ; ad te ſuſpiramus gementes, & flentes in hac lacrymarũ valle:* ſi dum iſta pronunciamus, neque filios infelicis Euæ nos eſſe meminimus, neque ſuſpiramus ad matrẽ miſericordiæ, neque gemimus, vel

Iſa. 29. Mat. 15

I. I. ploramus;

ploramus; ſed alacriter, & gaudentes cantamus; neque de valle lacrymarum ad montem Dei aſcendere deſideramus, imò neque vallem lacrymarum cognoſcimus, neq; in exilio nos eſſe exiſtimamus: & ſi poſſemus in terris ſemper viuere, forcaſſe nunquam de cœleſti patria cogitaremus.

Pſ. 85. Tu igitur Domine ſuauis, & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus inuocantibus te: recordare quòd puluis ſumus, medere languoribus noſtris: flare incipiat ſpiritus tuus, & fluant aquæ: Mitte ad nos Spiritum ſanctum tuum, qui orare nos faciat gemitibus inenarrabilibus. Aut certè ſi iuſto tuo iudicio, non adſunt nobis lacrymę oculorum, ſaltem nō deſint gemitus cordis. Et ſi ne hoc quidem beneficio tuo digni ſumus; ſaltem non deficiat nobis amor gemituū, & deſiderium lacrymarum.

Finis Libri Primi.

DE

Digitized by Google

DE GEMITV COLVMBÆ,

siue

De bono lacrymarum

LIBER SECVNDVS.

De primo fonte, qui eſt conſideratio peccati.

CAPVT I.

DISSERVIMVS libro Superiore de neceſsitate lacrymarũ: nunc de materia, ex qua naſcũtur, ſiue de fontibus, vnde profluunt lacrymæ ſalutares, breuiter diſſeremus. Fõtes generales duo ſunt, vt antea demonſtrauimus; malum, & bonum

rum; ſiue triſtitiaſ, & gaudium, vnde profluunt lacrymæ amaræ, & lacrymæ dulces; ſiue lacrymæ doloris, & lacrymæ amoris, quæ ſigni-
Gen. 7. ficatæ ſunt per fontes abyſsi, & cataractas cæli, vnde diluuium generale proceſsit in diebus Noe; & per irriguum inferius, & ſuperius
Ioſ. 15. quod Axa popoſcit à Patre in libro Ioſue. Sed duo iſti fontes generales in duodecim diuiduntur, qui ſignificati videntur in libro Exodi per duodecim fontes aquarum, quos inuenerunt in deſerto
Exo. 15. filij Iſraël, cùm primum per mare rubrum exierunt de Egypto, vt ad terram promiſsionis proficiſcerentur. Sic enim & Chriſtiani, poſt baptiſmum proficiſcentes per deſertum Mundi ad patriam cæleſtē, duodecim iſtis fontibus neceſſe habent; ne ariditate deſerti penitus opprimantur.

Primus igitur fons eſt conſideratio deformitatis peccati. Sunt autem tria veluti capita conſideranda, vt peccati deformitas penitus

mitus cognoſcatur: primo peccatum ipſum: deinde peccatorum multitudo; denique quis ſit ille, qui peccat, & quis ille in quem peccatur.

Quod ad primum attinet, peccatum eſt offenſio Dei, & omnium rerum, quas fecit Deus: proinde quicunque peccat, inimicitiam ſumit aduerſus Deum, & aduerſus omnes res creatas. Cuius typum geſſit Iſmaël, cuius *manus* erant *contra omnes, & manus omnium contra eum*, Gen. 16. vt loquitur Moſes in libro Geneſeos. Hoc certè ſolum, ſi attentè cogitaretur, ſatis eſſe deberet, vt homo peccator horreret, nec auderet quocunque propoſito præmio illud admittere. Et quidem quod omne peccatum lethale (nam de hoc loquimur) ſit offenſio Dei, ex definitione colligitur. Sic enim peccatum definit S. Auguſtinus, quem Theologi omnes ſequuntur, *Dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam*. Lib. 22. cõtra Fauſtũ c. 27. Eſt autem lex æterna ip-

ſa

ſa ſumma, & ſempiterna ratio Dei, quæ eſt ipſe Deus: quamuis enim multæ dicantur leges, naturales, poſitiuæ, diuinæ, humanæ, Eccleſiaſticæ, politicæ: omnes tamen ab vna æterna Dei lege depẽdent. Ideo enim iuſta eſt quælibet lex, quia conformis eſt æternæ legi, & ab illa deriuatur, & eſt eius quaſi quædam adumbratio. Et ideo peccatum eſt, ſi filius non obediat parenti, vel ſeruus Domino, vel ciuis Magiſtratui, vel populus Principi, ſiue Eccleſiaſtico, ſiue politico; quia lex æterna Dei iuſtum eſſe decernit, vt filij parentibus obediant, & ſerui Dominis, & ciues Magiſtratui, & populus Principi. Efficitur igitur, vt quicunque peccat, Deum offendat, atque ab obedientia Dei diſcedat; iugum eius excutiat; aduerſus eum inimicitias gerat, & iuſtiſſimæ eius vindictæ ſubijciatur. Id quod teſtatur Deus ipſe per Hieremiam dicẽs, homini peccatori,

Hier. 2. *A ſeculo confregiſti iugum meum, rupiſti*

Digitized by Google

rupiſti vincula mea, dixiſti, non ſeruiã. & per Iſaiam, *Tranſgreſſi ſunt leges,* *Iſai. 24.* *mutauerunt ius, diſſipauerunt fœdus ſempiternum: propter hoc maledictio vorabit terram.* Idem teſtantur ſupplicia, quibus Deus afflixit ab initio Angelos præuaricatores, & primos parentes, & poſtea filios eorũ per diluuium generale; & alias eiuſmodi calamitates. Et deniq; idem teſtantur pœnæ ſempiternæ, quas Deus per Prophetas, & Apoſtolos in Scripturis ſanctis peccatoribus comminatur.

Neque ſolum Deum peccator offendit, ſed omnes etiam Dei creaturas offendit, atque indignationem earum contra ſe prouocat. Primùm enim peccatum vnius hominis offendit alios homines, quos exemplo ſuo ad malum inuitat, & ſæpe corrumpit; vt omittam peccata particularia, quibus vnus homo alterum lædit, quæ ſunt innumeralia. Deinde res alias corporales offendit, quas auertit à fine ſuo vero, & proprio, qui eſt Deus;

& detorquet ad finem cõtrarium Deo. Creauit enim Deus elementa, plantas, animantia, & ipſa luminaria cæli, vt homini deſeruirent, & per obſequium homini exhibitum, ipſi Deo famularentur. Sed cùm homo per peccatum à Deo auertitur, reliquæ omnes creaturæ, dum peccatori deſeruiunt, à Deo quodammodo auertuntur. Atque hoc eſt, quod Apoſtolus ſcribit in Epiſtola ad Romanos,

Rom. 8. cùm ait, *Expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. vanitati enim creatura ſubiecta eſt, non volens, ſed propter eum, qui ſubiecit eam in ſpe, quia & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc.* Quæ omnia ſatis apertè demõſtrant, res omnes creatas quodammodo ægrè ferre & cruciari, quòd ſeruire cogantur peccatoribus. Et propterea mirũ non eſt, ſi in tempore nouiſſimo facultate à Deo accepta, pugna-

bit

Digitized by Google

bit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos. Præterea offendit animas, quæ in Purgatorio degunt; quia priuat eas ſuffragijs, quibus refrigerari poſſent, ſi homo iuſtus eſſet. Item offendit Angelos ſanctos, & animas beatas, quibus non minus diſplicet peccatum nouum, quàm placet noua conuerſio peccatorum. *Gaudium enim eſt in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente.* Offendit etiam (quod admirabile eſt) ipſam gehennam: quo enim magis creſcit multitudo impiorum, eo creſcit etiam magis ſupplicium ipſorum. Hæc enim cauſa eſt, cur Diues epulo ab Abrahamo petierit, vt mitteret Lazarum ad fratres ſuos, vt teſtaretur eis, ne & ipſi deſcenderent ad locum tormentorum: non enim ex charitate id petere potuit homo reprobus, ſed ex amore proprio petijt, ne ex præſentia fratrum dolor ipſius creſceret. Denique offendit ipſe ſe omnis, qui peccat, quoniam ſpoliat animam ſuam gratia Dei, ex qua remanet

Sap. 5.

Luc. 15.

Luc. 16.

cæcus,

cæcus, & nudus, & pauper, & miſer & miſerabilis, quamuis ex interna mẽtis cæcitate, ſibi diues, & locupletatus, & nullius egere ſibi videatur, vt dicitur in Apocalypſi. En
Apo. 3. igitur quanta ſit, & quàm lacrymabilis deformitas, & crudelitas, & malitia venenata peccati.

Verè ſcribit S. Io. Chryſoſt. neminem lædi, niſi à ſe ipſo. quoniã omne malũ, quod extrinſecus aduenit, ſiue ab hoſtibus, ſiue ab elementis, ſiue à morbis, ſiue à Diabolo, omnia cooperantur in bonũ,
Rom. 8. ſi peccatum abſit; nam cum peccatum abeſt, Deus adeſt, & *ſi Deus pro nobis, quis contra nos?* At cùm quis animam ſuam peccati veneno interficit, ſimul omnia pereunt bona, & irruit in hominem innumerabilis turba malorum. Quare ſi peccator iſta conſideraret, vix fieri poſſet, quin totus verteretur in lacrymas. Sed quoniam poteſt homo ſe ipſum occidere per peccatum, ſed non poteſt ipſe ſe viuificare per gratiam, clamet ſæpe

dum

dum viuit, *Illumina Domine oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte; ne quando dicat inimicus meus, præualui aduerſus eum.* Et ſi forte in morte iam obdormierit, & ex magna miſericordia Dei, clamantem ſpiritum intus in corde audierit; *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus;* caueat, ne ſinat obdurari cor ſuum, ſed audiat vocantem à morte ad vitam; non enim gratiam vocationis donaret, niſi & vitam donare diſponeret. Sequatur igitur præuenientem, ambulet cum comitante, laboret in gemitu ſuo, lauet per ſingulas noctes lectum ſuũ; ſic enim tandẽ reſpirabit in miſericordijs Domini, & cantabit in vijs eius, *Quia magna eſt gloria Domini.* Pſal. 12. Epheſ. 5

Veniamus nunc ad multitudinem peccatorum, quod erat alterũ caput. Profecto ſi quis mentem conuertat ad multitudinem peccatorum, quæ ab vno quoque noſtrum quotidie perpetrantur, obſtupeſcet omnino, & horrebit;

E Propheta

Pſ. 18. Propheta Dauid clamat, & dicit. *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine.* Quaſi dicere vellet, tot eſſe noſtra delicta, vt numerari non poſſint: pręſertim cùm multa ſint nobis occulta, quæ oculos Dei non fugiunt, quamuis oculos noſtros fugiant. Hinc B. Apo-

1. Cor. 4. ſtolus etiam clamat, *Nihil mihi cõſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. qui enim iudicat me Dominus eſt*, qui multa fortaſſe deprehendet, & reprehendet in me, quæ ego non reprehendo, quia nõ deprehendo. Quis ſapiẽs hanc tantam miſeriã, non vehementer deploret? Sed Propheta Dauid pergit ad maiora, quippe qui diuina luce illuſtratus, multa videbat, quæ noſtris tenebris valde minuta, aut etiam nulla eſſe videntur. Sic enim loquitur in alio pſalmo, *Iniquitates*

Pſ. 37. *meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me.* Quorum verborum hæc videtur eſſe ſentẽtia. Iniquitates meæ multæ ſunt, & magnæ; & quidem

tam

tam multæ, vt me totum obruant, & ſuper caput meum exaltentur: quo modo cum quis immerſus in aquis, vndique aquis obruitur. Nec ſolum iniquitates meæ vndique me operiunt multitudine ſua, ſed etiam mole ſua ita me grauãt, vt importabiles mihi eſſe videantur. Hæc videbat Dauid, & ideo lauabat per ſingulas noctes lectũ ſuum: nos ne minimam quidem partem peccatorum noſtrorum cõgnoſcimus, & ideo peccata noſtra corde arido tum ipſi Deo, tũ ſacerdotibus confitemur. Atque huius rei cauſa eſt, quia peccatorũ multitudinem, & grauitatem, pauci ſunt, qui in ſtatera ſeriæ conſiderationis appendant.

Sed audiamus quid Apoſtoli de multitudine delictorum dicant. S. Ioannes in epiſtola ſua, *Si dixerimus*, inquit, *quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus*: & non dixit, non habuimus, ſed non habemus; vt oſtendat, etiam in illa ſumma vitæ perfectione, peccatũ 1. Io. 1.

in ſe agnoſcere. Et S. Iacobus
Iac. 3. adhuc clarius; *In multis offendimus omnes*. O nos verè cæcos, & miſeros. quis delicta noſtra numerabit; ſi Apoſtoli, poſt acceptum Spiritum ſanctum, & illo copioſo imbre mundati, nō mentiuntur, cùm dicunt; *In multis offendimus omnes*?
Prou. 24. Et ſi *ſepties in die cadit iuſtus*, vt Sapiens loquitur: quoties cadent iniuſti, & imperfecti? nonne ſaltem ſeptuagies ſepties?

Hæc ſanè conſideratio ita me terret, & confundit, vt videar mihi ſemper in luto & ſordibus volutari, vel certè inter ſpinas, & tribulos ſic ambulare, vt punctiones frequentes euitare non poſſim: Vnde illud Iſaiæ mihi, & mei ſimilibus conuenienter aptari cenſeam,
Iſa. 1. *A planta pedis vſque ad verticem capitis non eſt in eo ſanitas*. Et fieri poterit, vt quis hæc vulnera, has ſordes, hæc innumerabilia delicta verborum, operum, cogitationum, omiſſionum attentè conſideret, & non amariſſimè fleat? Fateor mi-

hi Virginē Deiparam ea de cauſa præter alia dona, valdè admirabilem videri, quòd immaculata ſemper ambulauerit in via lutoſa huius vitæ, & intacta inter ſpinas huius deſerti; & hanc eius gloriam inter illa magna numeranda in primis eſſe, de quibus ipſa cecinit, *Fecit mihi magna, qui potens eſt*. Sed ſi priuilegium Deiparæ eſt, omni peccato carere, & ad culpas abluendas lacrymis non indigere: nos tamen eniti debemus, vt ad eius puritatem, quam viciniſſimè propinquemus. Id vero tunc facimus, cùm per Dei gratiam, & eiuſdem Virginis interceſſionem, peccata cauemus, & culpas admiſſas primo quóque tempore lacrymis abluere feſtinamus. *Luc. 1.*

Reſtat caput poſtremum de cōparatione hominis cum Deo; hæc enim comparatio, ſi vt oportet, inſtituatur, ſatis efficax eſſe poterit ad flumen lacrymarum de petra duriſſima cordis humani eliciendum. Quid igitur eſt Deus, quem

homo peccator offendit? & quid eſt homo, à quo Deus immortalis offenditur? Deus eſt res quædam ex ſe ſufficiens, & nullius egens,
Pſal. 15 iuxta illud Prophetæ, *Deus meus es tu, quia bonorum meorum non eges.* Homo eſt res nihil omnino ex ſe habens, & omnium bonorũ egens. Quale igitur monſtrum eſt, ſi quod eſt ex ſe nihil, & mendicare cogitur à Deo fonte omnium bonorũ, omnia ſibi neceſſaria; erigat manus, vt pugnet contra ipſum Deũ? Quid eſt Deus, & quid eſt homo?
Pſ. 101. Deus eſt Rex ſeculorum qui ſemper fuit, & ſemper erit, & qui idem ſemper eſt, & anni eius non deficiunt;
Iac. 4. homo eſt vapor ad modicũ parens, qui paulo ante non erat, & paulo poſt non erit, & nunc eſſe momentaneũ poſſidet. Quo modo igitur audet homo tam fragilis Deum, qui ſolus habet immortalitatem ad iracundiam prouocare? Quid eſt Deus, & quid eſt homo?
Luc. 1. Deus eſt omnipotens, apud quem
Pſ. 75. nihil eſt impoſſibile, & cui nemo

reſi-

reſiſtere poteſt; homo eſt vermi-
culus terræ, ſubiectus veſtigijs Dei,
à quo ſi paululum comprimatur,
extinguitur. Et vnde igitur tam
ingens ſuperbia huic vermiculo,
vt Deum offendere, non pertime-
ſcat? Quid eſt Deus, & quid eſt
homo? Deus eſt ſolus ſapiens, *Rom. 16*
quem nulla latet cogitatio, & qui *Pſ. 7.*
ſcrutatur renes, & corda. Sed co- *Sap. 8.*
gitationes hominum timidæ ſunt,
& incertæ prouidentiæ noſtræ. Cur
igitur homo tantum confidit in
aſtutia ſua, vt ſperet, ſe fallere poſ-
ſe omnia videntem, & omnia ſcru-
tantem Deum? Ac, vt multa præ-
teream, quid eſt Deus, & quid eſt
homo? Deus eſt pater amantiſſi-
mus, & beneficentiſſimus, qui ſi
tolleret ab homine, quæ in eo po-
ſuit; nudus omnino remaneret ho-
mo, & ad nihilum plane redigere-
tur. Et fieri poteſt, vt patris tam
boni reperiatur filius tam malus,
qui patrem ipſum, ſi poſſet occi-
deret? Et tamen verè reperiuntur
blaſphemi, & rabidi homines, qui

Deum de cælo detraherent, & cō-
culcarent, & ad nihilum, ſi poſſent,
omnino redigerent. Denique quid
eſt Deus, quid eſt homo? Deus eſt
verus, & naturalis Dominus om-
Mal. 1. nis creaturæ: homo eſt verus, &
naturalis ſeruus creatoris ſui: & ta-
men inueniuntur, tam iuſti Domi-
ni tam rebelles ſerui, vt contra om
nem naturæ ordinem ab illo deſi-
cere, & creaturam in eius locum
Ser. 6. in exaltare contendant. Sed verbis
Cant. S. Bernardi totum hunc locū clau-
dere volo, *Cogita*, inquit, *Patrem,*
cogita Dominum, ad omnia reus es,
plango per ſingula. Ipſe quidem patrem
ſe exhibuit mihi; ſed non ego me illi vi-
ciſſim filium. Qua nam fronte attollo
iam oculos ad vultum patris tam boni,
tam malus filius? pudet indigna geſſiſ-
ſe genere meo: pudet tanto patri vixiſ-
ſe degenerem. Exitum aquarum dedu-
cite oculi mei; operiat confuſio faciem
meam. Deficiat in dolore anima mea,
& anni mei in gemitibus. & infra,
Eſto, inquit, *quòd diſſimulet Pater,*
ignoſcat beneficus: ſed non Dominus,

&

& Creator. Et qui parcit filio, non parcet figmento, non parcet ſeruo nequam. Penſa cuius ſit formidinis, & horroris, tuum atque omnium contempſiſſe factorem, offendiſſe Dominũ maieſtatis. Maieſtatis eſt timeri, & Domini eſt timeri, & maxime huius maieſtatis, & huius Domini. Nam ſi reũ Regiæ maieſtatis, quamuis humanæ, humanis legibus plecti capite ſancitum eſt: quis finis contemnentium diuinam omnipotentiam erit? tangit montes, & fumigant: & tam tremendam maieſtatem audet irritare vilis puluiculus, vno leui flatu mox diſpergendus, & minimè recolligendus? Ille ille timendus eſt, qui poſtquam occiderit corpus, poteſtatem habet, mittere in gehennam. hæc ſanctus Bernardus; cui ſocium adiungere placet ſanctum Io. Chryſoſtomum; qui in libro poſteriore de compunctione cordis hortatur fideles omnes, vt non contenti ſint ſemel defleuiſſe peccata: ſed in corde tanquam in libro deſcripta gerant omnia delicta ſua, maiora, & minora; &

ſæpe ſæpius ea relegant, & lacrymis compunctionis lauare curent; imitantes ſanctum illum Regem, qui dicebat, *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.*
Iſa. 38.

De ſecundo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio gehennæ.

CAPVT II.

CONSIDERAVIMVS malum culpæ: nunc malũ pœnæ conſiderare aggredimur: hæc enim conſideratio ſecundus fons lacrymarum dici poteſt. Quamuis autem timor, & dolor pœnæ minus perfectus ſit, quàm timor, & dolor culpæ: tamen vterque bonus, atque vtiliſſimus eſt, & ex vno fit gradus ad alterum. Certè Dominus & Magiſter noſter Chriſtus
Luc. 12. diſertis verbis ait, *Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hæc nõ habent amplius quid faciant. Oſten-*

Digitized by Google

dam autem vobis, quem timeatis: timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timete. & rurſus defletur ad pias feminas, quæ ſequebantur eum cum lacrymis ad montem Caluariæ, vt ibi crucifigeretur, ait; *Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me,* Luc. 23. *ſed ſuper voſipſas flete, & ſuper filios veſtros; quoniam ecce venient dies, in quibus dicent, Beatæ ſteriles, & ventres, qui non genuerunt, & vbera, quæ non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus, cadite ſuper nos; & collibus operite nos: quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Non ægrè tulit Dominus, neque prohibuit officium pietatis, quo feminæ illæ paſsionem eius deflebant; ſed indicare voluit, maiorem lugendi cauſam habere eas, quę genuerunt filios reprobos; quales erant plerique eorum, qui publicè clamauerunt, *tolle tolle crucifige eum.* &, *ſanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros:* Io. 19. Mat. 27. Iſti enim dicturi ſunt in die iudicij montibus, *Cadite ſuper nos,*

& collibus, cooperite nos. nam ſi in ligno viridi, hoc eſt in Chriſto virente, & florente omni genere virtutis, propter aliena peccata, ignis paſsionis ita exarſit: quid fiet in arido, id eſt, in hominibus reprobis, in quibus omnis humor charitatis exaruit?

Ad hæc duo loca ſcripturæ, in quibus laudatur, vel imperatur à Chriſto timor, & fletus, ad effugienda gehennæ ſupplicia, addamus loca duo ex patribus. S. Baſilius oratione in Pſalmum 33. explicans illud, *Timorem Domini docebo vos*: *Cogita*, inquit, *profundum barathrum, inextricabiles tenebras, ignem carentem ſplendore, vrendi quidem vim habentem, ſed priuatum ſplendore: deinde vermium genus, venenū immittens, & carnem vorans, inexplebiliter edens, neque vnquam ſaturitatē ſentiens, intollerabiles dolores corroſione ipſa infigens. Poſtremo, quod eſt omnium grauiſſimum, opprobriū illud, & confuſionē ſempiternam. Hoc time, & hoc timore correptus, animam à pec-*

catorum concupiſcentia, tanquam fre-no quodam reprime. Hunc timorem Domini ſe docturum Propheta promiſit. hæc Baſilius. Audiamus nunc ſanctum Bernardum: hic ſermone ſextodecimo in Cantica, ſic loquitur, *Vt paueo,* inquit, *gehennam: cõtremiſco à dentibus beſtiæ infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad eſcam: horreo vermen rodentem, & ignem torrentem; fumum, & vaporem, & ſulphur, & ſpiritum procellarum: horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt præueniã fletibus fletum, & ſtridorem dentium?* At certè Baſilius, & Bernardus, Græcus vnus, Latinus alter non erant peccatores, neque incipientes, qui ſolo timore ceſſarẽt à peccatis; ſed viri perfecti, docti, graues, qui alios docere poſſent, & re ipſa non populos tantum, ſed etiam Clericos, & Monachos inſtituebant, & ad perfectionis regulam informabant; & tamen timorem, & fletum gehennæ cauſa, non

ſolum admittunt, aut permittunt, ſed etiam laudant; & ad timorem concipiendum, atque ad lacrymas fundendas omnes hortantur.

Hoc igitur iacto fundamento, oſtendamus breuiter, quæ & qualia ſint gehennæ ſupplicia. Et quoniam nolumus per res dubias, aut incertas vagari, ne videamur vana terriculamenta quærere, quibus ab oculis ſimplicium lacrymas excutiamus: ea ſolum adferemus in medium, quæ in Scripturis ſanctis perſpicuè luculenterque traduntur. Igitur octo tormentorum genera leguntur in libro Dei, quæ ad gehennam pertinent, Priuatio beatitudinis æternæ, quæ à Theologis dicitur pœna damni; tenebræ, ignis, vermis, immobilitas, ſocietas dæmonum: ex quibus in damnatis ſequitur fletus, & ſtridor dentium; quæ dicuntur pœnæ ſenſus; atque horum omnium veluti condimentum amariſsimum, ſempiterna duratio.

Prima igitur eſt pœna damni, aber-

aberratio ab vltimo fine, carentia viſionis Dei, exilium ſempiternum à cæleſti patria, amiſsio iuris hæreditarij ad regnum cælorum, denique iactura bonorum omnium, in omnia ſecula ſeculorum. An hæc ſola nomina ſufficere non deberẽt ad excutiendas lacrymas à cordibus lapideis? Sed vbi leguntur hæc in libro Dei? Audi Regem cælorum in vltimo iudicio ſententiam proferentem, *Ite maledicti: venite benedicti.* Illud reprobis dicitur, hoc dicitur electis. Audi eundem, *Contendite intrare per anguſtam portam, quia multi dico vobis, quærent intrare, & non poterunt. cùm autem intrauerit paterfamilias, & clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & pulſare oſtium, dicentes, Domine aperi nobis; & reſpondens dicet vobis, Neſcio vos unde ſitis, diſcedite a me omnes operarij iniquitatis.* Audi Prophetam Iſaiã: *Miſereamur impio, & non diſcet iuſtitiam: in terra ſanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Dei.* Deniq; ſi ſolis mundis corde promittitur vi-

Mat. 25

Luc. 13.

Iſa. 26.

Mat. 5. ſio Dei, dicente Domino, *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Certè immundi corde, quales erūt omnes reprobi, Deum nunquam videbunt. Neq; ſolùm Deum non videbunt, ſed neq; ciuitatem Dei; quæ eſt ſuperna Hieruſalem, vbi ſunt omnes boni, & omnia bona; nunquam videbunt, dicente Sancto Ioanne in Apocalypſi, *Non intrabit in ea aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendaciū.* Apoc. 21. Et rurſus, *Beati qui lauant ſtolas ſuas in ſanguine Agni, vt ſit poteſtas eorū in ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatem; Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis ſeruientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium.* Apoc. 22. Porrò pænam hanc damni non magni faciunt, qui capti amore rerum temporalium, nō guſtauerunt bona cæleſtia: ſed qui habent oculos mentis erectos, & puros, & vel modicum cæleſtia guſtauerūt, pęnam damni longe grauiorem, & acerbiorem omnibus ſupplicijs, atq; tormentis corporalibus

libus eſſe non dubitant. Audi San-
ctum Ioãnem Chryſoſtomum, *Qui,* Ho. 24. in Mat.
inquit, in gehenna vritur, & cælorum
regnum prorſus amittit: quæ pœna certè
maior eſt, quàm cruciatus ille flamma-
rum: Noui autem, quia plurimi perti-
meſcunt gehennam: ego tamen illius
gloriæ amiſſionem multo amarius,
quàm ipſius gehennæ dico eſſe ſupplicium.
Si vero id non poſſum ſermone monſtra-
re, nihil eſt omnino mirandum. Neq.
enim nouimus illorum beatitudinẽ præ-
miorum; vt infelicitatem quoq; de eo-
rum amiſſione ſcire poſſimus. Nos au-
tem hanc abſq. dubio diſcemus, cùm
experimento cæperimus edoceri. Itaq.
tunc aperiantur oculi; tunc auferatur
velamen, tunc cum ingenti dolore im-
pij videbunt quid inter bonum æternũ,
& ſummum, & hæc caduca, & fra-
gilia diſcriminis ſit. hæc ille. Itaque
interim dum non poſſumus expe-
rimento diſcere, quanto interual-
lo ſuperet amiſsio beatitudinis ſup
plicia corporalia: credamus teſti-
monio ſancti viri: & cùm certo ex-
perimento didicerimus, vſtionem

carnis rem eſſe planè intolerabilẽ; prudenter colligamus, amiſsionẽ felicitatis æternę, rem eſſe, ſi ſic loqui licet, pluſquam intolerabilem. Et ideo dum tempus eſt acceptabile, & dum pretio lacrymarum amiſsio illa redimi poteſt, non parcamus vtilibus lacrymis, ne poſtea eam amiſsionem inutiliter deploremus.

Altera pęna gehennæ, tenebræ ſunt exteriores: ſic enim legimus
Mat. 8. in Euangelio, *Filij autem Regni eijcientur in tenebras exteriores*, & rurſus, de eo, qui inuentus eſt ſine veſte nuptiali, id eſt, abſque vera cha-
Mat. 22 ritate: *Mittite eum in tenebras exteriores*. & de ſeruo, qui non multipli-
Mat. 25 cauit talenta, *Inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores*. Quod idem videtur ſignificare voluiſſe Iob, cũ
Iob. 10. locum damnatorum vocat *terram miſeriæ, & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat*. Et ratio ipſa idem perſuadere poteſt; cùm locus reproborum ſit in centro terræ, longo

uidelicet longiſsimè remoto à ſedibus beatorum, qui dicitur in ſcripturis infernus inferior, & cor terræ, & abyſſus. Iſte enim locus cùm ſit infra ſuperficiem terræ ad aliquot millia milliariorum, ſine dubio non penetratur à ſole, neque lumen vllum admittit, aut lunæ, aut ſtellarum. Et quamuis ibi ſit ignis, iſque corporalis, vt paulo poſt dicemus: tamen ex ſententia ſancti Baſilij ſupra citata, ignis ille tartareus vim habet vrendi, nō lucendi: & ſi fortè luminis aliquid ſulphurei, & caliginoſi in eo ſit, ad hoc tantum erit, vt miſeri illi videant partem ærumnarum ſuarũ, vt filios, aut fratres, aut alios charos in eadem ſecum damnatione, culpa ſua poſitos, aut horribiles dæmonum facies, quas ſi poſſent à ſe auertere libentiſsimè facerēt. *Pſal. 85* *Mat 12* *Luc. 8.*

Porrò dicuntur illæ tenebræ exteriores, vt diſtinguantur ab interioribus, quas in hac vita impij patiuntur. nunc enim impij, atq; omnes ſeculi huius amatores apertos

ha-

habent oculos cordis, & corporis ad felicitatem ſeculi huius. proinde nihil pulchrum exiſtimant, & nihil amant, niſi, quæ ſenſibus carnis huius pateant; & contra nihil oderunt, aut auerſantur, niſi calamitates, atque ærumnas vitæ præſentis, deque illis ſolis auertendis laborant. Sed quàm oculati ſunt ad exteriora, & corporalia, tam cæci ſunt ad interna, & ſpiritualia, de quibus Apoſtolus ad Romanos, *Obſcuratum eſt*, inquit, *inſipiens cor eorum*. & ad Epheſios, *Vt iam non ambuletis ſicut gentes ambulant, in vanitate ſenſus ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à via Dei, per ignorantiam, quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum.* Quemadmodũ igitur reprobi habẽt in præſenti tempore tenebras interiores, & lucem exteriorem; ſic in futuro patientur tenebras exteriores, & lucem interiorem; non quidem lucem interiorem erga cognitionem Dei, ſed erga miſerias ſuas, vt ea lux maius tormentum

Rom. 1.

Epheſ. 4.

tum

tum illis adferat. Intelligent enim res temporales cum tempore euanuiſſe, & pœnitentiam agent infructuoſam. De quibus dicit Sapiens; *Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes, dicent intra ſe, ergo errauimus à via veritatis, & ſol iuſtitiæ non luxit nobis.* Habebunt igitur lucem interiorem, quãta ſatis erit, vt cognoſcant errores ſuos: ſed patientur tenebras exteriores, vt nihil omnino cernãt, quod ſolatium illis adferre, aut quod infelicitatē minuere queat. Sap. 5.

Quale ſit hoc tormentum præſertim ijs, qui ſunt aſſueti delectationibus oculorum, teſtis eſſe poteſt ſenior Tobias, qui cùm Angelus ei dixiſſet, *Gaudium tibi ſit ſemper.* reſpondit, *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cæli non video.* Et ſi bonus iſte Tobias nullius omnino gaudij ſibi particeps eſſe poſſe videbatur, dum cæcus eſſet, quid de illis ſentiendum eſt, qui per omnem æternitatem in tenebris iacebunt? expectabunt Tob. 5.

lu-

lucem, & non videbunt, nec ortum ſurgentis auroræ?

Cùm aliquis noſtrum iacet ſolus in tenebris noctis, acuto aliquo dolore ſomnum penitus excludente, quàm longam, & quam laborioſam experitur noctem? & quàm anxiè horas numerat, & noctis finem expectat? Quid igitur miſeri illi patiantur, qui certi ſunt in tenebris, & doloribus ſempiternis ſemper ſe vigilaturos, & conſolationem nullam vnquam habituros?

Quid iam de ignis ſupplicio dicam, quæ eſt apud inferos pœna tertia? Futurũ apud inferos ignis perpetui ſupplicium horribile, docet Euangelium multis in locis, & tam dilucidè, vt nulla tergiuerſa-
Matt.3. tio excogitari poſsit. Apud Matthæum loquitur S. Ioannes Baptiſta de Chriſto dicens, *Cuius ventilabrum in manu eius, & congregabit triticum ſuum in horeum: paleas autem comburet igni inextinguibili;* & Chriſtus ipſe de Zizanijs, id eſt, pecca-
Mat.13. toribus ait, *Et mittet eos in caminum ignis.*

ignis: & rurſus, *Diſcedite à me male-* *Mat.* 25
dicti in ignem æternum, qui paratus eſt
Diabolo, & angelis eius: Item apud *Marc.* 9
Marcum Dominus ait, *Bonum eſt*
tibi claudum introire in vitam, quàm
duos pedes habentem mitti in ignem in
extinguibilem. Et apud Lucam,
Omnis arbor non faciens fructum bo- *Luc.* 3.
num, excidetur, & in ignem mittetur.
Denique apud Ioannem, *Si quis in* *Io.* 15.
me non manſerit, mittetur foras ſicut
palmes, & areſcet: & colligent eum,
& in ignem mittet, & ardet. Et in
Apocalypſi, *Et qui non inuentus eſt* *Apoc.*
in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſta- 20.
gnum ignis. & paulo poſt, *Timidis*
autem, & incredulis, & execratis, & *Apoc.*
homicidis, & fornicatoribus, & ve- 21.
neficis & idololatris, & omnibus mē-
dacibus pars illorum erit in ſtagno ar-
denti igne, & ſulphure, quod eſt mors
ſecunda. Itaque de ſupplicio ignis
nulla dubitatio eſſe poteſt. Neq.
vero exiſtimandum eſt, ignem ge-
hennæ, eſſe ignem metaphoricum,
aut ſpiritualem, quia præparatus
eſt Diabolo, & angelis eius, vt le-

Matth. 25. Libr. 4. Dialog. c. 29.

gimus apud Matthæum. Nam S. Gregorius lib. 4. Dialogorum diſertis verbis affirmat, ignem illum eſſe corporalem, & corpora cum ſpiritibus crematurum, atque eum omnis ſchola Theologorum ſequitur. Quemadmodum autem poſſint ab igne corporali ſpiritus cruciari, longam diſputationem requirit: S. Auguſtinus vno verbo rē totam abſoluit, cùm ſcribit, id fieri miris, ſed veris modis. Quod idem reſponderi poteſt, ſi quis petat, vnde ſuppeditentur fomenta igni perpetuo: & quomodo corpora reproborum ſemper vrantur, & æterno tempore non conſumātur? Iſta enim omnia fieri miris, ſed veris modis Eccleſia Catholica credit, & ſecura credit, quia qui id facit, omnipotens eſt; & qui id reuelauit, infinita ſapientia, & prima veritas eſt. Sed his omiſsis ad nos potius pertinet; attentiſsimè cogitare, quale ſupplicium ſit, corpus humanum, ſenſu tagendi verè præditum igne ſulphureo, cum acerrimo

Lib. 21. Ciui. c. 10.

mo

mo dolore torreri, & nunquam conſumi; ut in qua voluntate peccatum nunquam finietur, in eius anima, & carne cruciatus nunquam finiatur.

Multa ſunt ab hominibus excogitata ſupplicia, ſed nullum acrius, nullum vehementius, nullum acutius igne: Sed quemadmodum nullum eſt, quod acrius torqueat, ſic nullum eſt, quod velocius conſumat, & cruciare deſinat. In quo igitur ſtatu miſeri illi ſunt, qui ab igne torrentur, qui acutiſſimè cruciat, & cruciare nunquam deſinet? Certè ſi iſta cogitarentur attentè, & crederentur fideliter, nemo peccatorum lethalium ſibi conſcius poſſet à gemitu, & lacrymis ſibi temperare. Vtinam ſaltem, qui criminum conſcientia tanguntur, verba illa Iſaiæ tanquam ſibi à Spiritu ſancto dicta, iterum atque iterum cogitarent: *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?* ac ſæpè cum maioribus dicere

Iſaia 33.

volueritis, nolite tollere ſuper vos onus, quod ferre minime poteritis: periculum facite, an poſsitis habitare cum igne vorante: extendite manum ad ignem, tentate quandiu acerbitatem eius ferre poſsitis: quod ſi ne ad horam quidem dolorem illum ſuſtinere valetis, quo modo habitabitis cum ardoribus ſempiternis? Abſtineatis igitur cor à concupiſcentia mala; abſtinete linguam à verbo malo; abſtinete manum ab opere malo: & ſi quid corde, verbo, aut opere iam peccaſtis; diluite lacrymis, confeſsione, ieiunijs, atque eleemoſynis. hæc enim eſt via fugiendi ab igne deuorante, & declinandi ab ardoribus ſempiternis.

Sequitur pœna gehennæ quarta, vermis rodens, quem vermen in pœnis gehennæ numerat Iſaias Propheta, & Marcus Euangeliſta. Iſaias in extremo libro ſuo de pec-
Iſa. 66. catoribus dicit, *Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.* Eandem ſententiam Dominus

apud

apud Marcum de ſupplicio gehẽnæ diſputans tertio repetit, *Vbi vermis non moritur, & ignis non extinguitur.* Et quidem S. Baſilius in explicatione pſalmi 33. vermen iſtũ corporalem eſſe futurum ſignificat, genus videlicet vermium venenum imittens & carnem vorãs, inexplebiliter edens, neque vnquã ſaturitatem ſentiens, intolerabiles dolores corroſione ipſa infigens. Sanctus tamẽ Auguſtinus in libris de ciuitate Dei, probabilius eſſe cenſet, ignem, qui non extinguitur pertinere ad corpus, vermen autem, qui non moritur, pertinere ad animam. Atque hanc ſententiam Theologi ſequuntur. Iſte igitur vermis, qui nunquam moritur, eſt conſcientia peccati, quæ velut canis rabidus ſemper latrat, ac veluti vermis venenatus ſemper rodit. Reuocat enim ad mentem, quàm imprudenter, ac ſtultè ſe geſſerit, cùm vilißimo pretio terrenæ voluptatis Regnum cælorum amiſit & cùm pretio ineſtimabilis

Marc. 9.

Lib. 21. Ciu. c. 9.

mali tormentorum gehennæ car-
nis delicias ſordidiſsimas, atque
breuiſsimas emit. Et quidem in
hac vita eiuſmodi reprehenſionẽ
conſcientiæ latrantis, & morden-
tis varijs rationibus nunc dormiẽ-
do, nunc legendo, aut aliquid ope-
rando lenimus, vel mitigamus; ſed
apud inferos vbi nulla ſomni quies,
nulla lectio, vel operatio aderit,
vermis ille cõſciẽtiæ dies noctéſq;
ſine intermiſsione corrodet animæ
viſcera, & ſibi ipſa anima iraſce-
tur, & tabeſcet, & quietem nullam
inueniet. Sic enim intra ſe impij
dicent, O tempus illud aureum,
quod iam præterijt, & in æternum
non reuertetur. O nos cæcos, &
ſtultos, quis nobis mentem abſtu-
lit, quis oculos clauſit, quis aures
obſtruxit, vt de præſentibus ſup-
plicijs nunquam cogitaremus? Et
tamen non defuerunt, qui nos pu-
blicis, & priuatis exhortationibus
admonerent. Quid nobis iam pro-
ſunt, quæ fallax mundus offere-
bat, vt tam terribilem Deum ad

iracundiam prouocaremus? Sed & ſi Regna, & Imperia cum omnibus diuitijs, & delectationibus obtuliſſet, & illis ad multa annorum millia frui nobis licuiſſet, quid erãt illa omnia, vt cum his pœnis, & ſupplicijs æterno tempore duraturis, comparari potuiſſent? Cùm igitur non Regna & Imperia longiſſimo tempore duratura, ſed vmbram amariſsimæ voluptatis nobis obtulerit, quis ita crudeliter nos faſcinauit, vt in hæc tempora nunquam reſpiceremus, & benè monentes non audiremus? Hæc & alia his ſimilia verba, ſine vllo fructu, iterum, atque iterum repetent miſeri illi, quorum vermis non morietur, & ignis non extinguetur.

Quinta pœna gehennæ vincula illa ſunt, quibus alligati reprobi ſe ſe mouere non poterunt. Sic enim legimus in Euangelio dicentem Dominum de illo, qui inuentus eſt ſine veſte nuptiali, *Ligatis manibus, & pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores*. Et hoc idem Matt.

de Angelis malis ſcribit Apoſtolus Iudas in Epiſtola ſua cùm ait, *Angelis, qui non ſeruauerunt ſuũ principatum, vinculis æternis ſub caligine reſeruauit.* Hæc alligatio manuum, & pedum non ſignificat aliud, niſi reprobos in gehenna, non habituros facultatem ambulandi quocunque voluerint, ſed vno in loco in æternum manſuros; nec ſolum non ambulare, ſed ne commouere quidem ſe poterunt. id enim ſignificat alligatura, non ſolum pedum, ſed etiam manuum. Et ſiquidem requieſcere datum eſſet habitatoribus gehennæ, tolerabile fortaſſe eſſet in vno loco ſemper hærere: ſed cùm vndiq; ſtimulentur morſibus vermium, & ignis ardoribus; intolerabile omnino erit ſe commouere non poſſe. Quàm crucem patiuntur ægroti, quando febribus æſtuant, & ſe loco moueſre non poſſunt? Quam crudele tormentum excogitauit impietas gentilium, cùm Marcum Aretuſium martyrem arctiſsimè colligatum

expoſuerunt nudum ad ſolem melle perunctum morſibus veſparum, atque muſcarum, quas nec recedendo ex eo loco, nec manibus abigere poterat? Refert hoc S. Gregorius Nazianzenus oratione prima in Iulianum, vt oſtendat quouſque peruenerit Diaboli aſtutia in martyribus cruciandis. Sed martyrem conſolabatur breuitas temporis, quo cruciatum illum ſuſtinere cogebatur, & perennitas gaudij, quod in cælis habiturus erat: & fortaſſe illud Apoſtoli apud ſe interim reuoluebat, *Hoc quod in* 2. Cor. 4.
præſenti eſt momentaneum, et leue tribulationis noſtræ ſupra modum æternũ gloriæ pondus operatur in nobis. Sed miſeri illi, atque omni lacrymarũ fonte plangẽdi, quos ipſorum mala opera ad inferos detraxerunt, alligati manibus, ac pedibus, atque expoſiti morſibus vermium, facibus ignis ardentis, neque vermes abigere, neque incendium declinare, neque leuamentum vllum, ne dicam gaudium expecta-

re poterunt vſque in æternum.

Sexta pœna apud inferos erit ſocietas Diaboli, & Angelorũ eius: ſic enim loquitur Dominus in Euangelio, *Diſcedite à me maledicti in ignẽ æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius*. Quod etiam legimus in Apocalypſi, cuius hæc ſunt verba, *Et Diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ſulphuris, vbi & beſtia, & pſeudo propheta cruciabuntur die, ac nocte*. & paulo poſt additur, ad idem ſtagnum ignis, & ſulphuris mittendos omnes, qui non ſunt ſcripti in libro vitæ.

Matt. 25.

Apoc. 20.

Neque ſolùm Scriptura ſacra, quæ ſola ſufficeret, ſed etiam ſancti Patres Baſilius in explicatione Pſalmi triceſimi tertij, S. Auguſtinus in Enchiridio, & S. Bernardus in Cantica, & alij paſſim hoc docent. Quanta autem pœna ſit habitare perpetuo cum hoſtibus crudeliſsimis, qui genus humanum grauiſsimo odio proſequuntur, & quiſunt ſcripturis Leonibus, & Draco-

In Pſal. 33. Ench. c. 26. Serm. 26.

conibus, Aſpidibus, & Baſiliſcis comparantur, facile eſt iudicare. Pars magna felicitatis Sanctorum, eſt habitare cum Angelis ſanctis, qui & plurimi ſunt, & omnes amici, & omnis ſapientiæ, & uirtutum fulgore decori. Igitur etiam pars magna erit infelicitatis impiorum hominum habitare perpetuò cum ſpiritibus immundis, qui & ipſi plurimi ſunt, & omnes hoſtes generis humani, & deformiſsimi, atq; deterrimi. Quare non mirum eſt, ſi rei probi homines in profunda gehēna fleant aſsiduè, & ſtridant dentibus, quæ ſunt duæ poſtremæ dānatorum pœnæ, iuxta uerbum Domini, *Filij autem Regni eijcientur in tenebras exteriores; ibi erit fletus, & ſtridor dentium*. & rurſum, *Diſcedite a me, omnes operarij iniquitatis: ibi erit fletus, & ſtridor dentium*. & iterum, *Eos, qui faciunt iniquitatem mittent in caminum ignis: ibi erit fletus, & ſtridor dentium*. Et iterum, *Ligatis manibus, & pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, &*

Matt. 8.
Luc. 13.
Matt. 13.
Matt. 22.

ſtridor dentium. Deniq; alio loco, *Mat. 25.* *Inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & ſtridor dentium*. Non ſine cauſa Dominus tam crebro hanc ſententiam repetiuit, nimirum, vt imprimatur cordi hominum hæc veritas ſalutaris. Siquidem fletus, & ſtridor dentium aſsiduus, & ſempiternus omnia gehennæ tormenta quaſi in epilogo, & ſumma complectitur. Fletus indicat dolorem; ſtridor dentium horrorem, quæ naſcuntur ex iactura felicitatis, ex igne torrente, ex verme rodente, ex carcere tenebroſo, ex cohabitatione denique infernalium beſtiarum. Itaque reprobi omnes, quia noluerunt hic in terris peccata ſua deflere ad modicum tempus, deflebunt inconſolabiliter tempore ſempiterno: & quia noluerũt, horrere hic in terris, vt par erat offenſam Creatoris, horrebunt in gehenna horrore perpetuo pœnarũ ſuarum incredibilem acerbitatẽ. Clamauerat quidem Apoſtolus,

Hor-

Horrendum eſt incidere in manus Dei Hebr. 10.
viuentis. Sed illi ſurdi fuerunt ad
hanc vocem, nunc autem verita-
tem eius dentium ſuorum ſtridore
teſtantur.

Hæc autem ſcripta ſunt omnia
propter nos, qui adhuc in biuio
ſumus. Illi enim, qui ſunt in termi-
no ſpem ſalutis nullã habere poſ-
ſunt, etiam ſi lacrymis pœnitentiæ
aquas Oceani ſuperarent. Quare
anima Chriſtiana pretio lacryma-
rum nunc vtere, dum magni ſunt,
dum acceptabiles ſunt Domino
Deo noſtro. Noli expectare tem-
pus, cum tempus non te expe-
ctet. Attende quàm multi repen-
tina morte rapiantur ad inferos,
qui ſi voluiſſent, quando tempus
erat, deflere peccata, & horrere
gehennam, nunc in eo loco non
eſſent, vbi fletus, & ſtridor den-
tium, id eſt, ſempiternus horror
inhabitat.

De tertio fōte lacrymarum, qui eſt conſideratio paſſionis Chriſti.

CAP. III.

FOns tertius lacrymarum, Paſſio eſt Domini noſtri Ieſu Chriſti. Sed antequam hunc fontem aperiamus, & aquas lacrymarum hauriamus de fontibus Saluatoris, remouendus eſt obex, qui videtur impedire fontis apertionē. Poſſet enim alicui venire in mentem eiuſmodi dubitatio, cur videlicet flenda ſit paſſio, quæ præterijt, & non ſolum præterijt, ſed etiam in gloriam maximam verſa eſt? compaſſio enim non debet eſſe prolixior paſſione: paſſio Chriſti à multis iam annis tranſijt: cur ergo cōpaſſio ſimul non tranſijt? Certè cùm mulier parturit, quod eſt exēplum Saluatoris apud Ioannem, tri-

Io. 16.

triſtitiam habet, quia venit hora doloris eius; & ſi qui adſint cognati, aut amici, ſimul cum illa triſtitiam habent, quia patienti compatiuntur: ſed cum peperit filium, & dolor euanuit, tunc ipſa lætatur, & ipſi etiam amici, & proximi collętantur. Atque hoc ipſum Eccleſia ſeruat in paſsionibus Martyrum: dum enim Martyres paterentur, compatiebantur fideles, qui aderant; ſed nunc conſummato martyrio, Eccleſia canit, & dicit, *Gaudeamus in Domino diem feſtum celebrantes ſub honore B. Martyris, de cuius paſſione gaudent Angeli*. Denique ſanctus Leo Papa, in ſermone decimo de paſsione Domini. *Deſiderata*, inquit, *dilectiſſimi, & vniuerſo optabilis mundo adeſt feſtiuitas Dominicæ paſſionis, quæ nos inter exultationes ſpiritualium gaudiorum ſilere non patitur*. & paulo infra. *Quid autem inter omnia opera Dei, in quibus humanæ admirationis fatigatur intentio, ita contemplationem mentis oblectat, & ſuperat, ſicut paſſio Saluatoris?*

San-

Sanctus igitur Leo in paſsione Domini inuenit feſtiua gaudia, ſpiritualem exultationem, & mentis contemplationem obleCtantem animum; non triſtitia, & lacrymis conficientem. Sed hunc obicem obſtruentem fontem lacrymarum facile remouebimus, ſi cogitemus, in paſsione Domini vtrumque reperiri: gaudium, & mœrorem: exultationem, & fletum. Nam Dominica paſsio tribus modis conſiderari poteſt, vt eſt in ſe, vt cauſa, & vt effectus. Si paſsio Domini conſideretur, vt in ſe eſt, ac præſertim ſi contemplanti animo repræſentetur, vt præſens, fontes lacrymarum ſine dubitatione ſcaturire faciet etiam ex corde lapideo. Si conſideretur, vt cauſa redemptionis humani generis, nec non vt clauis aperiens credentibus regna cælorum, atque vt triumphus de Principe huius mundi; tum vero non mœrorem, & lacrymas, ſed gaudium, & exultationem, in cordibus contemplantium excitabit. Si de-

Digitized by Google

nique conſideretur, vt effectus peccatorum noſtrorum, iterum dolorem, & lacrymas vbertim emanare faciet. Quod igitur initio dicebatur de compaſsione, quæ nõ eſt diuturnior paſsione, verum eſt, quando paſsio conſideratur, vt præterita, & vt cauſa gloriæ. Et quoniam paſsiones Sanctorum recoluntur ſolùm, vt præteritæ, & vt fuerunt cauſa meritorum, & triũphi; ideo cum lætitia, & exultatione, non cum mœrore, & lacrymis recoluntur. De Chriſto vero ſeorſim Eccleſia celebrat mœſtitiam paſsionis in triduo ante Paſcha; & gloriam reſurgentis in triduo poſt Paſcha. Et primo tempore conſiderat paſsionem in ſe, ac veluti præſentem; in poſteriore, conſiderat, vt cauſam triumphi, atque etiã, vt verè præteritam. non enim poteſt paſsio præſens cum reſurrectione coniungi. Neque eſt eadem ratio Chriſti, & Sanctorum Martyrum. Chriſtus enim non ſibi ſolùm meruit gloriam exaltationis,

Digitized by Google

ſed nobis etiam meruit redemptionem: & nunc operatur paſsio Chriſti, vt præſens in Sacramētis; ideo celebrari debuit eius paſsio, vt præſens, & vt præterita: paſsio vero Sanctorum Martyrum ipſis propriè ſolùm peperit coronas. Sic enim loquitur ſanctus Leo ſermone 12. de paſsione Domini, *Acceperunt iuſti, non dedere coronas, & de fidelium fortitudine exempla nata ſunt patientiæ, non dona iuſtitiæ. Singulares quippe in ſingulis mortes fuerunt, nec alterius quiſquam debitum ſuo funere ſoluit; cùm inter filios hominum ſolus Dominus noſter Ieſus Chriſtus extiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes ſepulti, omnes etiam ſunt ſuſcitati*. hæc S. Leo, qui cùm in alio ſermone indicat paſsionem Domini cum exultatione eſſe celebrādam, & in eius contemplatione mentē oblectari: loquitur de exultatione, & oblectatione, quam ſecum ferunt lacrymæ ſanctæ. Nam ipſe etiam S. Bonauentura, qui paſſim hortatur homines ad lacry-

mas

mas in paſsione Domini meditã-
da, coniungit cum ſimilibus lacry-
mis gaudium magnum; ſic enim
loquitur in ſtimulo diuini amoris; Par. 1. c. 1.
*Intuens Chriſtum Crucifixum deuotio-
nis, & compaſsionis lacrymis vberius
irrigatur, & lacrymando ſuauiſsimè
delectatur*: His igitur permiſsis, duo
breuiter explicabimus, vnum de
paſsione Chriſti deflenda, cùm vt
præſens meditantis animo repræ-
ſentatur: alterũ, de paſsione Chri-
ſti pariter deflenda, cùm vt effe-
ctus peccatorum noſtrorum ſeriò
conſideratur.

Ac primi quidem capitis exem-
plum habemus Seraphici Patris,
ſancti Franciſci, qui teſte S. Bona-
uentura in eius vita, frequenter Cap. 10.
ſecedebat in ſyluas, aut alia deſerta
loca, nocturno potiſsimum tempo-
re; atque ibi magnis vocibus de-
plorabat, quaſi ante oculos ſuos
poſitam Dominicam paſsionem:
quod idem nobis eſſe faciendum,
docet idem S. Bonauentura parte
prima capitis ſecundi ſtimuli di-

nini amoris: & in Meditationibus de vita, & paſsione Chriſti ſeriò monet, illud etiam addens, vt ad hoc negocium magnam lacrymarum copiam adferamus. Atque hoc ipſum docent quicunque de paſsione Chriſti vtiliter contemplanda, vel tractatus, vel libros, vel meditationes ſcriptas nobis reliquerunt. Si quis autem huius rei rationem quærat, legat, vel audiat quæ ſequuntur. Amor Dei præ omnibus rebus nobis quærendus eſt, tum quia Deus hoc requirit in pri-
Matt.22 mo, & maximo ſuo mandato, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. tum quia charitas Dei eſt Regina virtutum, qua præſente viuimus Deo, qua recedente morimur. Ipſa ſola peccatum lethale ſecum non patitur, ipſa gignit merita, ipſa cum Deo nos ita coniungit, vt vnus ſpiritus ſimus cũ Deo. Denique in ipſa perfectio vitæ Chriſtianæ poſita eſt. Porrò amor in hoc tempore accenditur potiſſimum ex conſideratione benefi-

ciorum: ſummum autem beneficiũ Dei erga homines Chriſti paſsio eſt, dicente ipſo Domino, *Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret*. & Apoſtolo atteſtante, qui ad Romanos ſcribens dicit, *Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt*. Io. 3. Rom. 5.

Quo modo autem fieri poterit, vt ex hoc tam ſingulari Dei beneficio amorem Dei vehementem, & ardentem concipiamus, ſi paſſionem Dominicam, vt ſimplicem hiſtoriam rei præteritæ, & quę iam eſſe deſijt, conſideremus? Neceſſe igitur eſt, ſi quis velit theſaurum amoris Dei in agro paſsionis Dominicæ reperire, vt attentiſsima conſideratione quaſi præſentem Dominum cernat. nunc in horto agonizantem, & luctantem cum triſtitia, & mœrore, & non lacrymas ſolùm, ſed etiam ſudorem ſanguineum toto corpore fundẽtem: nunc in conuentu Sacerdotum, &

Pha-

Phariſæorum alapis cæſum;& ſputis in faciem coniectis, turpiter conſpurcatum: nunc vinctum ad Pilatum indigniſsimè tractum, & ab eo ad Herodem tranſmiſſum, & rurſum ab Herode ad Pilatum remiſſum, ſed illuſum,& veſte alba per ludibrium indutum: nunc ad columnam alligatum, ſeruili ſupplicio flagellis cęſum,& paulò poſt cum corona ſpinea, purpureo veſtimento, ac ſceptro arundineo, vt Regni affectatorem populo demonſtratum:nunc ad mortem damnatum ſublata in humeros cruce ſua cum latronibus comitibus procedentem: nunc denique in crucem ſublatum, & cum acerbiſsimo dolore ſanguinem ex manibus,& pedibus vbertim fundentem, & cum clamore valido,& lacrymis morientem. Ad quæ ſpectacula ſingula, non breuem moram trahat, ſed diligenter ſcrutetur, quis eſt ille qui patitur, qualia ſunt quæ patitur, quā de cauſa patitur, à quibus patitur: & ſtatim aperientur ei.

qua-

Digitized by Google

quatuor fontes ad hauriendas aquas lacrymarum de vulneribus ſaluatoris.

Sed præter illas conſiderationes, quæ paſsim explicantur ab his, qui de paſsione Domini contemplanda libros conſcribunt: occurrit mihi ſententia illa B. Apoſtoli Pauli, quæ in myſterijs diuinis contemplandis iubet conſiderari longitudinem, latitudinem, altitudinem, & profundum. Secundum quas magnitudinũ ſpecies in alio noſtro libello explicauimus, vt potuimus, attributa eſſentiæ diuinæ. Sed cùm iſta verba ſatis apertè crucem deſignent, non erit admirandum, ſi per eas voces intelligamus quatuor prærogatiuas, quibus ſuperat Chriſti paſsio omnes martyrum paſsiones; & quatuor virtutes principales, quæ in paſsione Chriſti mirificè ſplendent. Fuit igitur paſsio Chriſti longa, lata, ſublimis, & profunda, atque ad eius longitudinem, latitudinem, altitudinẽ, & profundum nulla martyrum Epheſ. 3.

paſ-

paſsio potuit peruenire. Quid enim eſt in paſsione longitudo, niſi duratio; & latitudo niſi varietas; & altitudo niſi eminentia, & profundum, niſi puritas? Explicemus ſingula, ac primum de longitudine dicamus.

Igitur Chriſti paſsio præcipua, quæ dici poteſt ſupplicium crucis, tribus horis durauit, ab hora videlicet ſexta, vſque ad nonam. Itaque Chriſti mors longiſsima fuit. non enim vno ictu finita eſt, vt illis cõtingit, qui plectuntur capite; neque ad ſpacium paulo lõgius peruenit, vt ijs accidere ſolet, qui ſuſpendio, vel incendio, vel merſione in aquas, vel beſtiarum morſibus, vel alijs conſuetis ſupplicijs moriuntur. Sed non in ſola cruci affixione Chriſti paſsio poſita fuit, ſed cœpit in horto gethſemani, vbi primum præ ingenti cordis anxietate, & triſtitia, ſudorem ſanguineum copioſiſsimum fudit: & peruenit vſque ad horam nonam ſequentis diei. Itaque verè Chriſti

paſ-

paſsio ſine vlla intermiſsione, horas octodecim complexa eſt, videlicet nouem ab hora noctis tertia vſque ad duodecimam, & nouem ab hora prima diei vſque ad nonam. Sed in hiſque his horis nouem nocturnis, & nouem diurnis Christi paſsio tota conſummata eſt. nã tota eius vita, perpetua paſsio, & crucis paſsio dici potuit. Siquidem ab ipſa conceptionis hora cognouit, ſibi crucem eſſe paratã; eamque libentiſsimè acceptauit pro honore patris, & ſalute hominum; & ſemper eam ante oculos mentis ſic habuit, vt verè dici poſſit, toto vitæ ſuæ tempore in cruce pependiſſe. Hinc videlicet tam crebro de cruce ſua, vel de paſsionis calice loquebatur, vt apud Matthæum, *Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.* Mat. 10 & rurſum, *Qui vult venire poſt me abneget ſemet ipſum. & tollet crucem ſuam, & ſequatur me.* Mat. 16 & iterum, *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum.* Mat. 20 & apud Lucam, *Qui non* Luc. 14.

ba-

baiulat crucem ſuam, & venit poſt me; non poteſt meus eſſe diſcipulus. Ergo anima Chriſtiana ex hac tam continua crucis baiulatione, collige, Dominum tuum nullam quietis horam habuiſſe, ſed aſsiduè dies & noctes in ſalute tua operanda occupatum fuiſſe. & poteris ſine lacrymis cogitare, te ſalutis tuæ oblitum, multas ſæpe horas, in cõfabulatione, vel ludis, otiosè conſumpſiſſe, cùm Dominus tuus ſemper in tua ſalute procuranda laborauerit? Sed pergamus ad cætera.

Non ſolum longiſsima fuit, ſed etiam latiſsima paſsio Saluatoris: ſiquidem non uno, aut altero pœnarum genere contenta, innumerabilia tormenta ampliſsimo ſinu ſuo complexa eſt. Nam ut omittamus uincula, quibus arctiſsimè alligatus fuit, cùm primum comprehenderetur, & colaphos, & ſputa, & flagella, & ſpinas, & maledicta, & falſa teſtimonia, & irriſiones, ac ludibria, quæ nullo numero comprehendi poſſunt; attende

ſolum

ſolùm, quàm multas in una cruce cruces pertulerit Dominus tuus? Prima fuit clauorum in manibus, ac pedibus fixorum dolor acutiſſimus. Deinde ſequuta eſt eleuatio crucis in ſublime, ex qua factũ eſt, ut ex pondere totius corporis uulnera dilatata flumina ſacri cruoris effunderent, & ſemper magis, ac magis in corpore ſuſtentando laborarent. Acceſsit tertio nuditas corporis exhauſti ſpiritibus, & ſanguine, in aere frigido, ac ſole per Ecclipſim inuſitatam toto illo tempore cooperto, ſolares radios non emittente. Quarto numeranda uenit incredibilis defatigatio. Siquidem à fine cœnæ nouiſsimæ, uſque ad horam crucifixionis multa itinera, eaque ſatis lõga, pedes, & ſine cibo confecerat Dominus. Primum enim poſt cœnam profectus eſt ad hortum Getſemani extra ciuitatem poſitum in monte oliueti: deinde ab horto illo uinculis conſtrictus reductus eſt in Hieruſalem, uſque ad domum Annæ;

inde ad domum Caiphæ; poſtea ad prætorium Pilati ſatis longè poſitum; rurſum à domo Pilati ad domum Herodis, & à domo Herodis, & à domo Herodis iterum ad domum Pilati: denique cruce oneratus extra ciuitatem ad Caluariæ montem. quæ omnia itinera multa milliaria continent. O bone Ieſu, tu aliquando quærens animam unam, fatigatus ex itinere ſediſti ſupra fontem: nunc autem quæres me cum cæteris conſeruis meis, fatigatus ex longiore itinere, & crudeliſsima flagellatione, & crucis propriæ geſtatione, ſediſti, non utique ſupra fontem, ſed ſupra lignum, quod fatigationem non poterat minuere, ſed augere. an non æquum eſſet, ut ego quoque in obſequio tuo aſsiduè laborando defatigarer, aut certè laborarem in gemitu meo, donec fatigationis tuæ fructum, per uerum pœnitentiæ atque indulgentiæ donum, reportarem? Sed nondum finitus eſt numerus tormentorum. Quinta

igi-

igitur numeranda eſt ſitis, quæ in cruce Dominum uehementiſsimè cruciauit. Non enim ſinè cauſa Dominus, tam multis ſuis ſupplicijs prætermiſsis de una ſiti conqueſtus dixit, *Sitio*: Sitis enim ſine dubio ardentiſsima Dominum uexauit, tum ex longa fatigatione, tum ex copioſiſsima ſanguinis effuſione. Qui enim copiam magnam ſanguinis effundunt, ita exareſcũt, ut nullam pœnam grauiorem experiantur, quàm ſitis. Tu uero anima mea, ſi quid ſapis, ſitienti Domino non acetum propinabis, ſed lacrymas cordis ex dolore peccatorum, & amore ſponſi expreſſas. Iſta enim eſt aqua, quam uehementer Dominus ſitit. Iam uero ſexta pœna in crucifixo Domino, fuit carentia uſus manuum, & pedum ob quam cogebatur in ligno crucis immotus permanere, ſicut neque poſſet ſitum mutare, neque ſanguinem abſtergere, neque effuſionem illam prohibere. Quanta ſit hæc pœna, quę fortè leuior ui-

debitur ijs, qui eam experti non ſunt: teſtari poſſunt illi, qui paralyſi, uel podagra ſimul & chiragra occupati, ſe commouere non poſſunt. Septima pœna numerari poteſt, conſpectus Virginis matris, & diſcipuli, quem diligebat, quorũ dolor, & lacrymæ dolorem non paruum Domino adferebant. Octaua pœna naſcebatur ex uerbis cõtumelioſis, & blaſphemis, quæ in ipſum Phariſæi, & Scribæ, & Sacerdotes iacebant: hæc enim pœna hominibus ingenuis grauior eſſe ſolet, quam pœnæ corporales. cum iſtę carnem, illę animum torqueãt. Poſtrema fuit mors amara, quam, ut ultimum terribilium, guſtare uoluit Dominus noſter, ut eam in corpore ſuo occideret, & nos omnes ab eius imperio liberaret. Quę cum ita ſint, nemini dubium eſſe poteſt, quin paſsio Domini magnã latitudinem pœnarum, & ſuppliciorum ſinu ſuo complexa ſit.

Sęd non eſt maior longitudo, & latitudo crucis dominicæ, ipſa alti-

titu-

titudine, & profunditate. Ac ut de altitudine primum dicamus; illa dici poteſt paſsio alta, quæ ſuper eminet paſsionibus alijs, ita ut ſit maior, intenſior, acerbior, amarior cæteris. Eiuſmodi autem fuiſſe dominicam paſsionem facile poteſt intelligi ex eo, quòd paſsio nō improuiſa Domino fuit, ſed à longo tempore præuiſa, & expectata. Quod enim dici ſolet, *Iacula præuiſa minus lædunt*, uerum eſt de illis iaculis, quæ auerti poſſunt uel omnino, uel ex parte: non autem de illis, quæ nulla arte impediri queunt, qualia ſunt cæleſtia fulmina. Certe enim ſi quis inopinato fulmine tangatur, minorem dolorem ſentiet, quam is, cui prędictum fuerit, tali hora fulmine periturum, quique ea de cauſa, cum horrore & timore magno fulminis ictum expectat. Quoniam igitur Dominus noſter toto uitæ ſua tempore crucem ſuam & tormenta ſingula, & eorum acerbitatem certiſsimè nouerat, in eo ſine dubitatione

vlla ſummum gradum acerbitatis, & vehementiæ habuerunt. Deinde addebat ad grauitatem dolorum perfectiſsima ſanitas, & temperamentum corporis eius: quippè quod à Spiritu ſancto, cuius opera compoſitum, & temperatum fuerat. Quò enim temperamentum eſt melius, eo ſunt etiā ſenſus omnes viuaciores; ac per hoc, non ſolùm voluptatem maiorem ex obiectis conuenientibus, ſed etiam dolorem acriorem ex obiectis cōtrarijs percipere ſolent. Acceſsit poſtremò, quòd amator hominum Chriſtus, vt copioſa eſſet redemptio, noluit paulatim ſuas vires, & robur ad patiendum, ita diminui, vt in fine vitæ nullum remaneret; ſed vſque ad exitum animę de corpore retinuit tantum robur, vt ipſe etiam dolor integrè ſentiretur à principio paſsionis, vſque ad finem. Id eſſe verum teſtatur clamor ille magnus, quo edito expirauit. Sic enim loquitur ſanctus
Luc. 23. Lucas, *Et clamans voce magna Ieſus*

uit, Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum; & hæc dicens expirauit. Non ſolent moribundi exclamare; paulatim enim vires, & vocem amittunt. Chriſtus autem, vt oſtenderet, in poteſtate ſua, ſe habere mori, & non mori, & mori quando vellet, & non mori quando non vellet: clamans voce magna expirauit. Et quia rem hanc inſolitam Centurio animaduertit, inquit Euangeliſta, *Videns quia ſic clamans expiraſſet, ait, Verè hic homo filius Dei erat*. Perfectum igitur fuit Domine Ieſu opus tuum, & ſacrificium pingue, & medullatum obtuliſti Deo Patri; quandoquidē vſque ad finem integris ſenſibus, & viribus exhaurire voluiſti calicē paſſionis, vt nulla pars amaritudinis tibi deeſſet. Vtinam & nos ſerui tui, tanto propoſito exemplo diſceremus opera, quæ ad honorē tuum, vel ſalutem animarum pertinent integrè, perfectèque complere! Vel certè imperfectum noſtrum coram te largis profuſis la-

crymis plangeremus, vt quod operi defuit, pœnitentia vera ſuppleret, & detrimentum deuotionis, humilitas compenſaret.

Reſtat profunditas paſsionis; quæ in eo poſita eſt, quòd paſsio Chriſti plena, ſolidaque fuit, id eſt, tota, ac pura paſsio, non admixta conſolationibus vllis. Rara inuenitur hic in terris conſolatio non admixta deſolationi, neque triſtitia non admixta ſolatio. Sed paſſio Domini, pura paſsio fuit; & ideo profunda, ac ſolida. Vnum ſolet eſſe magnum in aduerſis rebus ſolatium, ſocietas amicorum; Chriſtum in ipſo principio paſsionis diſcipuli, atque domeſtici omnes deſeruerunt. ſic enim ſcriptum
Mat. 26 eſt, *Tunc diſcipuli relicto eo omnes fugerunt.* Vnus ex eis proditor inuentus eſt; alius cum iuramento negauit, ſibi notum eum fuiſſe: & cùm falsò accuſaretur in multis ex tanta turba diſcipulorum, & amicorum nemo inuentus eſt, qui verbum in eius defenſionem loqui auderet.

Ita-

Itaque merito per Prophetã queritur dicens, *Circumſpexi, & nõ erat auxiliator; quæſiui, & non fuit, qui adiuuaret*. Adfuit quidem in horto Angelus Domini confortans eum; ſed apparitio illa Angeli facta eſt ante paſsionem, vt fortiter eam aggrederetur. In ipſa verò paſsione nullum habuit confortantem, vel aliquo modo adiuuãtem. Atque adeo hoc verum eſt, vt ipſe in Cruce clamauerit, *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* quis enim eum non dereliquit, quando ipſe etiam Pater dereliquit? Ea vero derelictio, abſit, vt ſignificet, filium à Patre derelictũ quo ad præſentiam, vel beneuolẽtiam: In eo igitur ſolùm dereliquit Pater filium, quòd permiſit eum pati dolores intolerabiles, ſine aliqua conſolatione. Hæc autem Dominus illo tempore exprimere voluit, ne putaretur ſine ſenſu doloris pęnas illas tolerare. Viderant enim, qui adſtabant, eum tanta animi æquitate, & pace omnia

Iſa. 63. *Luc. 22.* *Mat. 27.*

perpeti, vt ne gemitum quidem aut ſuſpirium ederet. Igitur vt intelligeremus, eum verè pati, & acerbiſsima pati, vocem illam emiſit doloris, & admirationis plenam: quaſi dicere voluiſſet, fieri ne potest: Deus meus, vt filium tuum dilectiſsimum in hanc doloris abyſſum deuenire permiſeris? Gratias tibi Domine, non quantas debemus, ſed quantas poſſumus exſoluimus, quòd tanto labore, & dolore tuo nobis requiem, & lætitiam ſempiternam parare volueris. Sed adde ad beneficia tua, vt des nobis illuminatos oculos cordis, quibus gratiam iſtam cognoſcentes, eam magnifaciamus, & diligentiſſime custodiamus. Infige animis nostris memoriam perpetuam dolorum tuorum, vt illi ſint nobis frenum fortiſsimum ab omni malo, & ſtimulus acutiſsimus ad omne bonum.

Sed iam ad alteram conſiderationem dimenſionum crucis veniamus. Longitudo crucis patien-

tia

tia eſt, Latitudo charitas, Altitudo obedientia, Profunditas humilitas: atque hæ ſunt uirtutes, quæ inſtar lucidiſsimorum ſyderum in Chriſti paſsione refulſerunt.

Longitudo patientia eſt, quoniā ad patientiam pertinet longanimitas. Refulſit autem patientia in paſsione Chriſti, quia in tot iniurijs à Iuda, à Iudæis, à Pilato, ab Herode, à militibus, à turbis per noctem, & per diem ferè totum acceptis, nulla eſt audita uox eius, uel iraſcentis, uel comminantis, uel conuiciantis; ſed planè ut Agnus innocens, qui portatur ad uictimam, non aperuit os ſuum. Veriſsimè S. Petrus, *Chriſtus*, inquit, *paſſus eſt pro nobis, vobis relinquēs* 1. Pet. 2. *exemplum, vt ſequamini veſtigia eius: qui cùm malediceretur, non maledicebat, cùm pateretur, non comminabatur; tradebat autem iudicanti ſe iniuſtè.*

Latitudo charitas eſt, quia *latū* Pſal. 118. *mandatum eius eſt nimis*, vt Propheta canit; & verè latiſsimum man-

datum; quod extenditur uſque ad inimicos. Hæc autem quanto fulgore micauerit in Christi paſsione, teſtes ſunt illæ voces; *Pater di-*
23. *mitte illis, non enim ſciunt, quid faciũt.* Quę maior charitas excogitari poteſt, quàm non ſolùm ignoſcere inimicis, dum facinus eorum recens eſt, ſed eos excuſare, & Patri ſummo Iudici commendare, atque indulgentiam illis precari? Quis vnquam audiuit talem exceſſum charitatis? Crucifixus dum vulnera ſunt recentia, dum dolor acerbiſsimus viget, quaſi oblitus ſui, recordatur inimicorum; & eis Iudicem placare nititur, dum illi corã ipſo Domino crucifixo partiuntur inter ſe veſtes eius. Hoc certè factum eiuſmodi eſt, vt mirum ſit, ſi non omnes læſi ab inimicis, ad exemplum Domini ſui, continuo miteſcant, & ſeriò ſtatuant acceptas iniurias condonare.

Porrò Altitudo obedientia eſt; reſpicit enim ſemper obedientia Deum altiſsimum, cuius proprium

eſt,

eſt imperare, & cuius auctoritate omnes Principes ſubditis ſuis imperant. Hæc vero uirtus in paſsione Chriſti non minus, quàm cæteræ fulgorem clariſsimum dedit. Obediuit enim filius Patri in re omnium difficillima, dicente Apoſtolo, *Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, autem crucis.* Et quamuis in horto Gethſemani, horror crudeliſsimæ paſsionis Chriſti humanitatem ita inuaſerit, ut precaretur Patrem, ac diceret, *Pater ſi uis transfer calicem iſtum à me:* tamen obedientiæ memor, ſtatim ſubiunxit, *Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat.* O quam ſingulare obedientiæ documentum his uerbis Dominus dedit. Hoc enim eſt uerè abnegare ſe ipſum, hoc eſt uoluntatem propriam mortificare: hoc eſt Deo ſacrificium omnium nobiliſsimum, & gratiſsimum immolare. Philip. 2. Luc. 22.

Denique profunditas, humilitas eſt, quæ ſemper in imo reſidet, & recumbit in nouiſsimo loco, &

om-

omnibus cedit, nullum ſponte ſua
præcedit. Hæc autem uirtus ita
chara ſemper Chriſto fuit, vt ipſe
propriè Doctor humilitatis haberi
Mat. 10 voluerit. *Diſcite à me*, inquit, *quia mitis ſum, & humilis corde*. In paſſione vero, non modo, non ægrè tulit, quòd Barabbæ latroni, & homicidæ poſtpoſitus fuerit à populo Iudæorum: ſed ipſe ſemetipſum humiliauit factus obediens uſque ad mortem. Quid hic dices anima Chriſtiana, placebit ne, hoc tanto humilitatis exemplo propoſito, aduerſus vllum hominem ſuperbire, vel de præcedentia cum aliquo litigare? Sed hæc duo verba, *Humiliauit ſemetipſum*, quia uidelicet nemo poterat eum cogere ad mortem crucis tolerandam, niſi ipſe ſe humiliare uoluiſſet: admonent me, ut ad alterum caput propoſitæ tractationis accedam.

Duo capita propoſuimus, ex quibus probandum erat deflendam eſſe à nobis Chriſti paſſionem. Vnum caput erat, cõſideratio paſ-

ſionis Chriſti, non ut præteritæ, ſed ut præſentis. Alterum conſideratio eiuſdem paſsionis, non ut eſt in ſe, ſed ut effectus eſt ſcelerum noſtrorum. Et quoniam de priore capite ſatis multa dicta ſunt, ueniendum eſt ad poſterius caput; ac breuiter demonſtrandum, non fuiſſe ullam poteſtatem inter homines, quæ Chriſtum paſsioni ſubijcere poſſet, niſi ipſe uoluiſſet. Atque hoc quidem non eſt difficile demonſtrare. Quis enim tantæ potentiæ fuit unquam, ut poſſet filium Dei altiſsimi tot ſupplicijs, & ipſi morti ſubijcere? An cohors militum, & miniſtri Iudæorum? At illi audita uoce filij Dei, *Ego ſum*, abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. An præſes Iudææ Pilatus? At ille puluis, & cinis eſt, ſi ad Chriſtum, qui uirtus Dei eſt comparetur. An Imperator Romanus? At ille quoque uermiculus terræ erat. An potentia Diaboli? At illos Chriſtus uerbo eijciebat. An iuſtitia Dei? At Chriſtus innocens

erat, ſanctus, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, excelſior cælis, & purior Angelis. Quid igitur Dei filium flagellauit, cruci affixit, occidit? Impietas mea charitas Patris, & obedientia filij. *Propter ſcelus populi mei percuſsi eum*, dixit Pater per Iſaiam; & Apoſtolus ſubiunxit, *Humiliauit filius ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis*. Itaque peccata mea, peccata tua, peccata Adami, & omnium filiorum eius cauſa fuerunt paſsionis, & mortis filij Dei. Non ſpinæ, quamuis acutiſſimæ, potuiſſent caput illud tremẽdum poteſtatibus cęli, perforare, niſi ſuperbia mea vires illis addidiſſet. Non flagella, quamuis pluſrima, carnem illã atterere potuiſſent, niſi carnales appetitiones meæ illa iuuiſſent. Non claui ferrei, quamuis duriſsimi manus illas, ac pedes perfodere valuiſſent, niſi auaritia mea, & euagationes meæ illos adegiſſent. Denique neque mors ipſa ad vitam opprimen-

Iſa. 53.

Philip. 2

dam

dam accedere fuiſſet auſa, niſi iniquitas mea aditum illi aperuiſſet. Ergo nè peccata hominum tantas habent uires, ut in Dei filium præualuerint? Non ipſa peccata; ſed odium Dei in peccata, & amor Dei Patris in genus humanum, & obedientia filij Dei erga Patrem, hoc fecerunt. Sed peccatis hoc tribuimus, & meritò tribuimus, quia niſi illa fuiſſent, paſsiò Dominica non fuiſſet. Proinde uerè filius Dei peccatis noſtris paſsionē ſuam imputare poſſet: ſed quia dulcis, & pius eſt, non peccatis nōſtris ſed charitati, & miſericordiæ ſuæ paſsionem imputat ſuam. Sic enim ipſe loquitur in Euangelio, *Nemo tollit animam meam à me, ſed ego pono eam*: & Apoſtolus pro ſe, & pro nobis omnibus dicit, *Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis*. Io. 14. Epheſ. 5

Quid ergo retribues anima mea Domino, pro omnibus, quæ retribuit tibi? nihil ne offeres tanto bene-

nefactori, qui vt deleret peccata tua, & mundaret te, tradidit ſemetipſum in mortem, vt eſſet mors eius hoſtia Deo pro te in odorem ſuauitatis? offeram omnino cor contritum, & humiliatum offeram lacrymas pęnitentiæ teſtimonium odij in peccatum, offeram denique promptam volũtatem ad omne, quod à me petere dignatus fuerit. Pete ergo Domine, quia nihil iam tibi negare poterimus, quia vulneraſti cor noſtrum nimia charitate tua. Et quid putas anima Dominum petiturum, niſi ſalutem animæ tuæ? hoc enim petijt, cùm in Cruce dixit, *Sitio*. Ita nę bone Domine ſic, ſic ſuperabundat charitas tua, vt qui pro nobis laboraſti vſque ad mortem, mortem autem crucis, non aliam mercedem requiras, niſi vt & nos cooperemur in ſalutem animarum noſtrarum? Hoc planè eſt exemplar veriſsimæ charitatis. Da ergo Domine, quod petis, & pete, quod vis. Sic enim adimplebitur volun-

tas tua, & obedientia noſtra, in ſalutem noſtram, & gloriam tuam.

De quarto fonte lacrymarũ, qui eſt conſideratio perſecutionum Eccleſiæ.

CAP. IV.

ECCLESIA catholica, vt vera columba gemens, dum eſt in exilio, & in via ad patriam, nunquam libera erit à perſecutoribus, dicente Apoſtolo, *Omnes qui volunt pie viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur*. Et quidem Eccleſiæ perſecutiones aliæ ſunt manifeſtæ, aliæ occultæ. Quando enim manifeſtæ ceſſant, ſtatim oriuntur occultæ, quæ grauiores eſſe videntur, nam de illis exponit S. Bernardus illa verba, *Facta eſt in pace amaritudo mea amariſſima*. Itaq; Eccleſia ſemper gemitibus opus habet, & qui legitimi filij eius ſunt, in hoc po-

2. Tim. 3.

Serm. 33. in Cant.

potiſſimum cognoſcuntur; quòd matri compatientes ipſi quoque à gemitibus, & lacrymis non quieſcunt. Percurramus, ſi placet, ætates Eccleſiæ. Prima ætas fuit ab aduentum Domini vſque ad tempora Neronis Imperatoris. In ea ætate viguit perſecutio Iudæorum, quæ Christum ipſum in crucem egit, ac deinde S. Stephanum lapidauit; S. Iacobum maiorem per Herodem occidit, S. Petrum carceri mancipauit, per ſe autem Apoſtolos omnes flagellauit; S. Iacobum minorem de pinnaculo templi deiecit; Apoſtolum Paulum quinquies flagellatum, interficere ſæpè tentauit: & quod per ſe Iudæi non poterant, per gentiles efficere conabantur: *concitabant* enim *gentes aduerſus fratres*, vt S. Lucas in Actis teſtatur. Iudæis diuino iudicio ſeuerisſimè caſtigatis, & partim occiſis, partim diſperſis, euerſa ciuitate Hieroſolyma & Regno ab eis omnino ſublato; ſucceſſit perſecutio paganorum, Domitiano in-

Act. 14.

cohante, ac ſequentibus Impera-
toribus vſque ad Conſtantinū ma-
gnum, ſumma crudelitate in Chri-
ſtianos graſſantibus. Primus qui-
dem perſecutor paganus Nero
fuit: ſed is adhuc durante perſe-
cutione iudaica, atque ante Hie-
roſolymam euerſam, iudæis exul-
tantibus, chriſtianos perſequi cœ-
pit. Sed quoniam pagnorum per-
ſecutio per interualla quædã nunc
ſæuiebat, nunc pacem aliquam
Chriſtianis dabat: S. Cyprianus,
& Euſebius Cæſarienſis obſerua-
runt in interuallis illis ſemper vi-
giſſe occultam perſecutionem vi-
tiorum, quæ iram Domini ita pro-
uocabat, vt Dominus ipſe nouam
perſecutionem in populum ſuum
graſſari permitteret. Sed verba
ipſorum audiamus.

Sanctus Cyprianus in ſermone
de lapſis, *Dominus*, inquit, *probari
familiam ſuam voluit; & quia tradi-
tam nobis diuinitus diſciplinam pax
longa corruperat, iacentem fidem, &
penè dixerim, dormientem cenſura cœ-*

leſtis

leſtis erexit: cùmque nos peccatis noſtris amplius pati mereremur, clementiſſimus Deus ſic cuncta moderatus eſt, vt hoc omne, quod geſtum eſt, exploratio potius, quàm perſecutio videretur.

Lib. 8. c. 1. Euſebius Cæſarienſis in hiſtoria Verũ, inquit, cùm nos præ nimia quadam licentia in mollitiam delirantem, et diſſolutã ſegnitiem eſſemus prolapſi, cùmque alij alijs inuidere, maledictis inſectari, & propè nos ipſi inter nos petulantibus linguis, tanquam mutuis armis oppugnare, & aliquando verborũ contumelias velut haſtas vnus in aliũ intorquere, & Præſides Eccleſiarũ alter alterius vires infringere, & populus in populum ſeditionem concitare inciperent: cumque ficta, & adumbrata ſanctitatis ſpecies, quæ oratione nequit exprimi, & ſimulatio fronte occultata ad immenſam quandam prauitatẽ ſerpſiſſet diuina vltio, dum permagna adhuc Chriſtianorum vbique verſabatur frequentia, parcius aliquantò, & remiſſius cæpit in nos animaduertere. Sed vbi uelut ſenſibus orbati nulla cura incubuimus, vt diuinum numen placaremus,

remus, tum demum iuxta Hieremiam obſcurauit in ira ſua Dominus filiam Sion, &c.

Poſteà vero quàm perſecutio paganorum magna ex parte ceſſauit, exorta eſt perſecutio hæreticorum. Quamuis enim ab initio naſcentis Eccleſiæ, nonnullæ hæreſes, quaſi zizania in medio tritici apparuiſſent: tanta fuit tamen rabies Arianorum, qui Conſtantini temporibus exorti ſunt, vt priores hæretici vix perſecutores Eccleſiæ dici potuerint. Itaq. eiuſdem Cõſtantini tempore bella paganorum contra Eccleſiam extincta, & bella hęreticorum exorta dici poſsũt. Durat autem adhuc hoc bellum, & durabit vſque ad Antichriſtum. tunc enim exurget vltima perſecutio; quæ, vt erit omnium breuiſsima: ſic erit omnibus terribilior. Sed ego noſtra ſolùm tempora conſiderare inſtituo, vt videam an hoc tempore gemere nos oporteat, ob aliquam perſecutionem; an potius gaudere, & lętari ob trã-

quil-

quillitatem, & pacem temporum noſtrorum. Niſi autem valdè decipior, video noſtri temporis Eccleſiam, non una, vel altera ſed omnibus ſimul perſecutionibus flagellari, excepta illa vna, quam Antichriſtus nouiſsimus excitabit.

Primùm perſecutio Iudæorum nobis non deeſt Nam & per vſuras hebræi vbique fidelibus nocent, & vbi poſſunt Chriſtianis imponunt, eoſque decipiunt, & alicubi, ſub ſpecie Chriſtianiſmi, infidelitatem ſuam occultè propagant. perſecutio quoque paganorum in Turcis, & Saracenis renouata, multis in locis, non ſolum in Aſia, & Africa, ſed etiam in Europa graſſatur. Nec ſolum deflemus quotidie damna temporalia, ſed etiàm ſpiritualia, cùm non pauci deficiant à Chriſto ad Maumethum. Acceſsit denique hoc noſtro tempore, perſecutio Iaponica, non ſemel renouata, quæ nouellam illam Eccleſiam paganico furore graſſante, martyrum ſanguine

guine redundare fecit. Perſecutio autem hæreticorum neſcio an vnquam fuerit maior, & terribilior, ſiue quo ad multitudinem Sectarum, ſiue quo ad ſollicitudinem auertendi Catholicos à vera fide, ſiue quo ad crudelitatem in orthodoxis, præſertim Sacerdotibus inaudita ſæuitia vexandis, atque trucidandis. In oriente, & meridie adhuc vigent hæreſes antiquæ Neſtorij, & Eutychetis, in occidēte & ſeptentrione præter nuper inuentas hæreſes innumerabiles, non deſunt, qui renouare pergant Arianiſmum, & Ebionis, & Cherinti dogmata ante annos mille trecentos extincta, atque ſepulta. Itaque perſecutio hæreticorum, quæ noſtra ætate viget, videtur ipſa ſola omnes antiquas perſecutiones ſuperare. Quare ſi pij ſumus, & ſi in membris columbæ viuis, & veris numeramur: certè neceſſe eſt, vt compaſsionis lacrymas, non parcè, ſed abundantiſsimè profundamus. Quid enim? an non

multis lacrymis digna eſt tot millium animarum cædes, quæ propter falſa dogmata quotidie ad inferos detruduntur? & in tot prouincijs vel imminutus, vel omnino ſublatus veri Dei cultus? Sed quid dicemus de occulta perſecutione vitiorum? hanc enim occultam dico, quia mouetur à perſecutoribus, qui non videntur, id eſt, à ſpiritibus immundis, à principibus, & poteſtatibus aëris huius, quorum ignita iacula tanto grauius, & frequentius feriunt, quanto magis incautos adoriuntur.

Antiquis Patrum noſtrorum tēporibus, vt ex Cypriano, & Euſebio audiuimus, quando vigebat perſecutio vna, ceſſabat altera, quoniam Deus, in cuius manu sūt omnia, ad ſedandam perſecutionem vitiorum, excitabat, vel excitari patiebatur perſecutionem paganorum. Nunc autem omnes ſimul perſecutiones patimur, & tamen nondum excitamur à ſomno, & nondum intelligimus grauiſsimam

Digitized by Google

mam Dei manum eſſe, quæ nos premit, & flagellat. Sed fortaſſe non viget hoc tempore perſecutio vitiorum. Vtinam id poſſet cum veritate dici. Ego enim in hac noſtra Europæ parte, quę per Dei gratiam libera eſt à perſecutione Turcarum, & Hæreticorum; ſcio audiri non raro blaſphemias in Deum, & Sanctos, quales nec inter Turcas audiuntur. Et quale crimen eſt blaſphemia? tale eſt, vt grauitate omnia peccata ſuperet, vt S. Thomas verè affirmat: & in teſtamento veteri, iuſſu Dei, vltimo ſupplicio, ſine vlla miſericordia puniebatur. In quibuſdam locis periuria, quæ non longe abſunt à blaſphemia, adeo ſunt frequentia, & familiaria, vt multi non erubeſcãt, etiam in rebus clariſsimis, falſa teſtimonia cum iuramento affirmare. Horreo de carnalibus flagitijs aliquid dicere, de homicidijs, de furtis, de maledictis, in quibus omnibus impletur verbum Oſeæ prophetæ, *Maledictum, & mendacium,* 2. 2. q. 13. art. 3. Oſe. 4.

cium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & ſanguis ſanguinem tetigit. Vbi illa vox, *inundauerunt*, significat peccatorũ omnis generis abundantiam tantam, quantá eſſe ſolet aquarum, quando in alueo fluminis non capitur, ſed extra ripas effunditur, & campos vicinos inundat. Illud etiam, ſanguis ſanguinem tetigit, eandem multitudinem peccatorum deſignat, ſãguis enim in ſcripturis, ſępe pro peccato accipitur, & tunc ſanguis ſanguinem tangere dicitur, quando non eſt hoc loco vna gutta ſanguinis, & altera in altero, ſed riui ſanguinum vbique decurrunt, & coniuncti in vnum, quaſi flumẽ, aut lacum efficiunt. Quid de luxu, & pompis, & vanitatibus dicam? an non quotidie iſta creſcunt, quaſi in ſacro baptiſmo nuncium non remiſerimus Diabolo, & pompis eius? Quid de cupiditate cumulandi aurum, & argentum, & augendi patrimonia, & reditus, & coniungendi, ut loquitur Iſaias,
Iſa. 5. agros

agros ad agros, & domos ad domos, quaſi nulli ſint in mundo pauperes, quibus ſuperflua dari poſſint? Legant Epiſcopi S. Bernardū in Epiſtola ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum: legant Clerici eundem auctorem in Declamatione ſuper illa verba, *Ecce nos reliquimus omnia*. Legant omnes tum clerici, tum laici ſermonem triceſimumtertium eiuſdē in Cantica, & tùm iudicent, quid de noſtri temporis Chriſtianis exiſtimare debeant. Et quoniam locus poſtremus breuiſsimus eſt, non grauabor ipſa eius verba ponere. *En*, inquit, *tempora iſta libera quidem Deo miſerante, ab vtraque illa malitia*, paganorum videlicet, & hæreticorum, quos ſignificari docuit per timorem nocturnum, & ſagittam volantem per diem; *ſed planè fœda à negocio perambulante in tenebris. Væ generationi huic à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis, ſi tamen hypocriſis dici debet, quæ iam latere præ abundantia non valet. Serpit hodie pu-*

Epiſt. 42
Serm. 33. in Cant.

tida tabes per omne corpus Eccleſiæ, & quo latius, eo deſperatius, eoque periculoſius, quo interius. Nam ſi inſurgeret apertus inimicus hæreticus: mitteretur foras, & areſceret. nunc vero quem eÿciet, aut quo abſcondet ſe? Omnes amici, & omnes inimici; omnes neceſſariÿ, & omnes aduerſariÿ; omnes domeſtici, & nulli pacifici; omnes proximi, & omnes, quæ ſua ſunt quærunt. Miniſtri Chriſti ſunt, & ſeruiunt Antichriſto. honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt: Inde is, quem quotidie vides, meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frænis, in ſellis, & calcaribus, & plus calcaria, quàm altaria fulgent. Inde ſplendidæ menſæ, & cibis, & ſcyphis. Inde comeſſationes, & ebrietates; inde cytharæ, & lyra, & tibia; inde redundantia torcularia, & promptuaria plena eructantia ex hoc in illud; inde dolia pigmentaria; inde referta marſupia. Pro huiuſmodi eſſe volũt Eccleſiarum Præpoſiti, Decani, Archidiaconi, Epiſcopi, & Archiepiſcopi. Olim prædictum

eſt,

eſt, & nunc tempus impletionis aduenit, Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Amara prius in nece Martyrum, amarior in conflictu hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. hæc ſanctus Bernardus, cui comitem addere placet ſanctum Cyprianum. Is in ſermone de lapſis rationem reddere volens, cur Deus permiſiſſet perſecutionem, ait, *Studebant augendo patrimonio ſinguli, & obliti quid credentes, aut ſub Apoſtolis ante feciſſent, aut ſemper facere deberent inſatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus incubabant. Non in Sacerdotibus religio deuota, non in miniſtris fides integra, non in operibus miſericordia, non in moribus diſciplina: corrupta barba in viris, in feminis forma fucata. Adulterati poſt Dei manus, oculi, capilli mendacio colorati ad decipienda corda ſimplicium, callidæ fraudes, circonueniendis fratribus ſubdolæ voluntates; non iurare tantùm temerè, ſed adhuc etiam peierare: Præpoſitos ſuperbo tumore contemnere: venenato ſibi ore maledicere;*

odijs pertinacibus inuicem diſſidere? Epiſcopi plurimi, quos & hortamento eſſe oportet cæteris, & exemplo, diuina procuratione contempta, procuratores rerum ſecularium fieri, derelicta cathedra, plebe deſerta, per alienas prouincias oberrantes, negociationis quæſtuoſæ nundinas aucupari: eſurientibus in Eccleſia fratribus, non ſubuenire; habere argentum largiter velle, fundos inſidioſis fraudibus rapere, vſuris multiplicantibus fœnus augere. Quid non perpeti tales pro peccatis eiuſmodi meremur? Hæc S. Cyprianus.

Perpendant igitur noſtræ ętatis homines, an ea, quæ deplorant ſanctiſsimi iſti viri in moribus ſuorũ temporum, non ſint omnino ſimilia peccatis temporum noſtrorũ; ob quæ nos quoque lugere aſsiduè, ac gemere debeamus. Adde, quod quemadmodum veteres illi populi habuerunt ſuos Cyprianos, ſuos Bernardos, qui cæteris vita, & exemplo prælucebant, & propterea inexcuſabiles erant, qui ad illa lumina oculos claudebant: ſic & nos

nos habuimus diebus noſtris, non paucos viros ſanctiſsimos, quorum mores, & vita reliquis omnibus regula benè viuendi eſſe potuerunt; Sed nos potiſsimum, qui Eccleſiaſtici ſumus, habuimus ſanctum Carolum, quaſi lucernam lucentē in caliginoſo loco, eamque nō ſub modio, ſed ſuper candelabrum celſiſsimum, vnde lucebat omnibus, qui in domo Dei ſunt.

Qualis autem fuerit ex comparatione eorum, quos ſancti Patres Cyprianus, & Bernardus reprehendunt, facile cognoſci poterit. Illi cathedram id eſt, munus concionandi, Epiſcoporum proprium relinquebant: iſte cathedram non reliquit, niſi cùm vitam eum reliquit. Illi plebem deſerentes ad temporales nundinas in alijs prouincijs vagabantur: iſte plebem ſibi à Deo creditam nunquam deſeruit, niſi quando plebis ſuæ vtilitas, vel neceſsitas compulit. Illi fratribus pauperibus non prouidebant, ſed argentum largiter poſsidere gau-

debant: iſte patrimonium ſuum, vt haberet vnde pauperibus largiter ſubueniret, cum gaudio diſtribuebat. Illi non erubeſcebant vſuris multiplicantibus fœnus augere: iſte miſerebatur inopum, vt Domino ſoli fœneraretur, ſciens ſcriptũ
Prou. 19 eſſe, *Qui miſeretur pauperum fœneratur Deo*. Illi non multum laborabant, quòd non eſſet in Sacerdotibus religio deuota, in miniſtris fides integra, in moribus diſciplina: iſte dies, ac noctes excubabat, vt reſtitueretur in Eccleſia ſua priſtina cleri, ac populi eccleſiaſtica diſciplina. Inde tam multas habemus ab ipſo poſteris relictas conſtitutiones, ordinationes, admonitiones. Atque hæc ex Cypriano. Addamus pauca ex Bernardo. Epiſcopi, quos S. Bernardus corripit, honorati incedebant de bonis Domini, qui Domino non ſeruiebant: iſte in publico vtebatur veſtitu, quem dignitas exigebat, ſed priuatim viles, & attritas veſtes gerebat, Domino autem ita

ſeruiebat, vt verbo Dei, & oratio-
ni ſemper intentus noctes inſom-
nes non raro traduceret. Illi ſplen-
didas menſas, & cibis, & ſcyphis
habere volebant: hic vulgarē men-
ſam, & ſcyphis communibus, non
aureis, vel argenteis vtebatur. Illi
comeſſationibus, & ebrietati ope-
ram dabant: hic ſæpè ieiunans, &
pane, & aqua, ut plurimum contē-
tus erat. Illi cytharam, & lyram,
& tibiam in conuiuijs adhibebāt:
iſtius ad menſam ſola ſcripturarū
ſanctarum verba ſonabant. Illi re-
dundātia torcularia, & promptua-
ria plena, & dolia pigmentaria, &
præcipuè referta marſupia habere
gaudebant: iſte modeſtiam, & pau-
pertatem Chriſti amans, cum di-
ues eſſet, egenus factus eſt, nec ſo-
lum patrimonium in egenos con-
ſumpſit, ſed etiam multa pinguia
beneficia eccleſiaſtica, quibus à
Pontifice maximo auunculo ſuo
ditatus fuerat, nouo exemplo ſpō-
tè dimiſit. O beatum Pontificem,
ac verè Chriſti amantem, & imitā-

tem diſcipulum. O nos beatoſſi
imitari non pigeat, quem laudare
delectat. O nos verè miſeros, &
omni lacrymarum fonte plangen-
dos, ſi tanto propoſito ante oculos
noſtros exemplo, & quaſi lucidiſsi-
mo vitæ perfectæ ſpeculo, defor-
mia noſtra non viderimus, neque
emendare diligentiſsimè ſtudue-
rimus.

De quinto fonte lacrymarũ, qui eſt conſideratio ordinis Sacerdotalis.

CAPVT V.

QVamuis capite Superiore generatim conſiderauerim Eccleſiæ Catholicæ miſerias, & pauca quædam attigerim in particulari de Prælatis, & ſubditis: quia tamen magna res agitur, cùm Eccleſiæ morbi, & vulnera cõſiderantur, vt ad ea curanda lacrymarum re-

Digitized by Google

media, pro viribus adhibeamus: viſum eſt ſeorſim de ſingulis Eccleſiæ membris ea ſcribere, quæ Dominus inſpirare dignabitur.

Tria ſunt Eccleſię membra precipua. Primum eorum eſt, qui in ſtatu perfectionis adeptæ eſſe dicuntur, qui ſunt Epiſcopi Eccleſiarum Principes, & magiſtri, quibus adiungimus Presbyteros, qui ſunt minores Sacerdotes; atq. eorum adminiſtros. Alterum eſt eorum, qui ſunt in ſtatu perfectionis adipiſcendæ; ideſt, qui relicto ſeculo, & ſecularibus curis, profitentur ſe ad perfectionem vitæ Chriſtianæ velle tendere, quales ſunt Regulares omnes, ſiue Eremitę, ſiue Cænobitæ, tam viri, quàm feminæ. Tertium eſt laicorum, qui ſuſcipiunt curam familiæ, vxoris, liberorum, ſeruorum; vel etiam Rempublicam adminiſtrant, & ea quæ pertinent ad pacem, vel bella procurant. Ac vt à primo membro incipiamus, exponam breuiter, quid Magiſter gẽtium requirat in Epiſcopis,

copis, qui ſunt Apoſtolorum ſucceſſores: ex qua doctrina vnusquiſque per ſe dijudicare poterit an hoc membrum ita laboret vt lacrymarum fomenta requirat. Qualis autem debeat eſſe Prælatus Eccleſiaſticus docet Apoſtolus in primis illis verbis Epiſtolæ ad Romanos, *Paulus ſeruus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Euangelium Dei.* In his enim verbis continentur tres qualitates Apoſtolorum, & eorum, qui illis ſuccedũt, videlicet Epiſcoporum, & aliorum, qui Epiſcopis vel pares ſunt, vel maiores; & ſuo etiam modo præsbiterorum. Hæc enim ratio eſt cur idem Apoſtolus eru-
1 Tim. diens Eccleſiaſticos, primùm alloquitur Epiſcopum, deinde tranſit ad Diaconos de alijs nihil dicit, quia in Epiſcopis erudiebat etiam præsbyteros, qui ſunt ſecundi ordinis Sacerdotes: & in Diaconis, qui ſunt principes miniſtrorum, erudiebat etiam ſubdiaconos, & cæteros omnes miniſtros.

Pri-

Prima igitur qualitas Epiſcoporum, & omnium aliorum Eccleſiaſticorum, eſt, vt ſint ſerui Chriſti, & ſerui Chriſti non quocunque modo, ſed propriè, id eſt, toti addicti obſequio Chriſti, vt ſpoliatis omni alia cura, & ſollicitudine, vnum negocium ſit, Chriſto famulari in lucro animarum: Seruus enim quicquid eſt, Domini ſui eſt; quicquid habet, Domino ſuo habet; quicquid poteſt, Domino ſuo poteſt. Tales fuiſſe Apoſtolos perſpicuum eſt ex illis verbis B. Petri. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Mat. 19 & ex illis B. Pauli *Labora ſicut bonus miles Chriſti Ieſu. Nemo* 2. Tim. 2. *militans Deo implicat ſe negocijs ſecularibus, vt ei placeat cui ſe probauit.* Denique ex vita & rebus geſtis ipſorum. Scimus enim Apoſtolos nō fuiſſe occupatos in vllis rebus temporalibus acquirendis, vel agēdis, ſed in ſola Chriſti gloria, & animarum ſalute quærenda laborem, & ſtudium, & vitam ipſam impendiſſe, Scimus etiam Apoſtolos rerum

tem-

temporalium, quas Eccleſia poſſi-
debat curam alijs demandaſſe, vt
ipſi rebus ſpiritualibus, quæ ad of-
ficium ipſorum potiſsimum perti-
nebant, poſſent incumbere. *Non*
Act. 6. *eſt æquum*, inquiunt Apoſtoli, *nos*
derelinquere verbum Dei, & miniſtra-
re menſis. Quod ipſum faciendum
eſſe Epiſcopis Apoſtolorum ſuc-
Carthag. 4. c. 20. ceſſoribus, docet Concilium Car-
thaginenſe quartum, his verbis,
Epiſcopi nullam rei familiaris curam
ad ſe reuocent, ſed lectioni, & oratio-
ni, & verbi Dei prædicationi ſolum-
modo vacent. De qua re S. Bernar-
dus ita loquitur in libro de conſi-
Lib. 4. c. 9. deratione, *Quid*, inquit, *Epiſcope*
turpius, quàm incumbere ſupellectili,
& ſubſtantiolæ ſuæ? ſcrutari omnia,
ſciſcitari de ſingulis, morderi ſuſpicio-
nibus, moueri ad quæcunque perdita,
vel neglecta? Non ſic ille Aegyptius,
qui Ioſepho omnibus traditis, ignorabat
quid haberet in domo ſua. Erubeſcat
Chriſtianus Chriſtiano ſua non credẽs.
Homo ſine fide, fidem tamen habuit ſer-
uo, ſuper omnia bona ſua conſtituens

eum,

eum, & hic erat alienigena. Mira res, ſatis ſuperque ad manus habent Epiſcopi, quibus animas credant: & cui ſuas committant facultates, non inueniunt. Optimi videlicet æſtimatores rerum, qui magnam de minimis, paruam aut nullam de maximis curam gerant. Sed vt liquido datur intelligi, patientius ferimus Chriſti iacturam, quàm noſtram. Quotidianas expenſas, quotidiano reciprocamus ſcrutinio; & continua Dominici gregis detrimenta neſcimus. De pretio eſcarum, & numero panum cum miniſtris quotidiana diſcuſſio eſt; rara admodum cum præsbyteris celebratur collatio de peccatis populorum. Cadit Aſina, & eſt, qui ſubleuet eam; perit anima, & nemo qui reputet. Nec mirum, cùm ne noſtros quidem aſſiduos ſentiamus defectus. hęc S. Bernardus.

Porro cur pauci ex Prælatis veri ſerui Ieſu Chriſti dici poſsint, vna ex præcipuis cauſa eſt, quia nõ expectant vocationem Dei, quę eſt ſecunda qualitas Epiſcopi, vt cùm B. Paulo dicere poſsint, *Vocatus Apoſtolus*, id eſt, vocatus à Deo ad

Apo-

Apoſtolatum. qui enim ſe ipſi in-trudunt, aut certè quærunt, & pe-tunt Eccleſijs præfici; mirum eſſet, ſi quærerent, quæ ſunt Ieſu Chriſti, & non potius, quæ ſua ſunt. qui au-tem quærunt, quæ ſua ſunt, certè non ſerui Ieſu Chriſti, ſed ſuarum cupiditatum mancipia ſunt. Et illi quoque qui non per ſe quærunt Epiſcopatum, ſed ab alio accipiũt, non quòd ſint cæteris aptiores, & digniores, & Eccleſię vtiliores; ſed quod ſint propinqui ſanguine, vel quòd magnos viros fautores ha-beant, non vocantur à Deo, ſed à carne, & ſanguine; nec Ieſu Chri-ſti, ſed hominum ſerui fiunt: ac per hoc mirum non eſt, ſi non ſe totos Chriſti obſequio impendunt, cùm non propter Chriſtum vocati ſint, ſed propter opes augendas, vel fa-milias nobilitandas. Rectè igitur S. Bernardus admonet Eugenium Papam in 4. libro de conſideratio-ne, *Alius*, inquiens, *pro alio, alius fortaſſe, & pro ſe rogat. pro quo roga-ris, ſuſpectus ſit: qui ipſe rogat pro ſe,*

iam

iam iudicatus eſt. & infra, *Itaque non volentes, neque currentes aſſumito, ſed cunctantes, ſed renuentes, etiam coge illos, & compelle intrare.*

Quod autem ſit officium vocatorum à Deo, explicat Apoſtolus in ſequentibus verbis, *Segregatus in Euangelium Dei*, quæ eſt tertia qualitas, ſiue conditio. Siquidem primarium Epiſcopi munus eſt Euangelii prædicatio. Id conſtat primum ex eo, quòd Dominus Apoſtolis ait, *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*. Quorſum autem miſerit filium ſuum Pater, ex prophetia Iſaiæ declarauit ipſe idem filius dicens; *Spiritus Domini ſuper me: propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus miſit me*. Ecce officium Chriſti: ecce officium eorum, qui legatione funguntur pro Chriſto. Et quidem hoc officio ita diligenter, ita accuratè, ita aſsiduè perfunctus eſt Chriſtus, vt perpetuò diſcurrerit per ciuitates, & caſtella prædicans Regnum Dei. Nec ſolùm in templo, & ſynagogis, ſed

Io. 20.

Luc. 4.

in campis, in deſertis, in monti-bus, in mari, in priuatis domibus; diſcumbens in menſa, deambulãs in via, denique ſemper, & vbique meminerit ſe miſſum ad Euangelium prædicandum. Deinde Apoſtoli, quibus Epiſcopi ſuccedunt, munus ſuum proprium declararunt, cùm dicerent, *Nos orationi, & miniſterio verbi inſtantes erimus.* & Apoſtolus Paulus in priore ad Corinthios, *Non miſit me Chriſtus*, inquit, *baptizare, ſed euangelizare.* Et rurſus, *Si euangelizauero non eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incumbit. Væ enim mihi ſi non euangelizauero.* & Timotheum Epiſcopum admonens ait, *Prædica verbum, inſta opportunè, importunè, argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina.* Quid iam de beatiſsimo Ioanne dicam? Is adeo neceſſariũ ſibi eſſe duxit officium prædicandi, vt cùm iam in decrepita ætate ad Eccleſiam per manus diſcipulorum vix deferretur, & non poſſet in plura vocem uerba concere-

Act. 6.
1. Cor. 1
1. Cor. 9
2. Tim. 3.

re,

re, nihil aliud ſoleret per ſingulas proferre collectas, niſi, *Filioli diligite alterutrum.* cuius rei teſtis eſt ſanctus Hieronymus lib. 3. commentariorum Epiſtolę ad Galatas. Itaque dilectus Domini diſcipulus, & Magiſtri ſui diligens imitator, ad vltimum vſque ſpiritum, eo modo, quo potuit, prædicationis munere fungi voluit. Hoc ipſum declarauit Concilium Carthaginēſe quartum docens, Epiſcopum lectioni, & orationi, & prędicationi verbi Dei tantummodo vacare debere. Cui conſonat ſanctus Gregorius cùm ait, *Epiſcopi eſt, de prædicationis miniſterio ſemper cogitare.* Denique Epiſcopos veteres per multa ſecula hoc ipſum probè intellexiſſe ipſorum ſcripta teſtantur. Maxima enim pars ſcriptorum Cypriani, Athanaſij, Baſilij, Nazianzeni, Chryſoſtomi, Ambroſij, Cyrilli, Auguſtini, Maximi, Leonis, Gregorij, & aliorum, nihil ſūt aliud, niſi ad populum habitę conciones. Sed, inquiunt, alia nunc

Can. 19. & 20.

Lib. 2. Epi. 39.

ſunt tempora, alij mores. Ita eſt; alia ſunt tempora, alij mores, ſed non alia obligatio. Cur enim in conſecratione Epiſcoporum, nunc etiam dicitur, *Accipe euangelium vade prædica populo tibi commiſſo?*

An non timere debent, Epiſcopi ſic ordinati, ne in iudicio audiant, Cur prædicationis officium ſuſcepiſti; ſi illud adimplere nolebas? Et ſi alia nunc obligatio eſſet, cur in ipſo Concilio generali, noſtro tempore celebrato, diſertis verbis diceretur, prædicationis munus præcipuum eſſe inter Epiſcopalia munera? Et cur adhuc in Eccleſijs cathedra ſublimis Epiſcopis erigitur, niſi, vt ex edito loco populum doceant. Non dedimus, inquiunt, operam ſacris litteris, ſed iuris prudentiæ, neque in prædicatione, ſed in iudicijs verſati ſumus. At neque ſanctus Ambroſius, neque ſanctus Gregorius prædicationi operam dederant, ſed forenſibus iudicijs. Et tamen vocati ad præfecturam in Eccleſia,

Trid. ſeſ. 5. & 24.

con-

continuò lectioni ſcripturarum, & prædicationi verbi Dei operam dare cœperunt. Quod idem fecit, noſtro tempore ſanctus Carolus Cardinalis, qui cùm iuriſprudentiæ operam dediſſet, & vſum concionandi non haberet, & linguæ quoque impedimẽtum pateretur: omnes tamen difficultates Chriſti amore, & officij ſui ad implendi deſiderio, ſuperauit, & aſsiduè vberrimo cũ fructu vſque ad mortem Euangelium prædicauit. Denique, inquiunt, multi ſunt hoc tẽpore prædicatores verbi Dei ex ordinibus religioſis. Verùm eſt id quidem: ſed illi vocati ſunt in adiutorium Epiſcoporum, non vt proprium munus ipſorum impediant; neque adiuuari dicitur, qui nihil facit: & Chriſtus ipſe Apoſtolos duodecim, & ſeptuaginta duos diſcipulos miſit ad prædicãdum, vt ſe in eo munere quodammodo iuuarent: & tamen non ideo intermiſit ipſe aſsiduè prædicare, & de Paſtore ait, *Vocem eius audiũt;* Io. 10.

&

& eum ſequuntur. Itaque ſi Epiſcopi paſtores ſunt, vt omnino eſſe debent, id quoque eos præſtare neceſſe eſt, vt oues vocem eorum audiant, ipſorumque vitam, & exẽpla ſequantur.

Ex quo etiam manifeſtè ſequitur, vt omnino reſidere apud gregem ſuum teneantur. Quomodo enim oues audient paſtorem abſentem? & quomodo eum ſequentur, ſi eum non vident? Sed eſt præterea alia diligentia adhibenda paſtori, vt non cito manus imponat, de qua re idem Apoſtolus admonuit Timotheum. Quemad-
1. *Tim.* 5. modum enim ipſe vocatus eſt ad munus paſtoritium, ſic debet ipſe vocare miniſtros, quos idoneos cenſet: & non facile manus imponere. Ex facilitate enim manus imponendi factum eſt, vt hoc tempore ſit propè infinita turba clericorum, quorum plurimi non aſpirant ad ſacros ordines, vt ſit Dominus pars eorum, ſed vel vt ſubtrahant ſe à foro ſeculari, vel

vt

vt ſubſidium quærant vitæ temporalis, vel vt ad honores Eccleſiaſticos aliquando conſcendant. Atq. hinc fit, vt multi circumeant cum magna iactura Eccleſiaſticæ dignitatis ſordidi, ac penè nudi ſtipem oſtiatim mendicantes: Alij verò, quod multo grauius eſt, culpa ſua, etiam Sacerdotes inueniantur in publicis carceribus, vel catenis alligati in triremibus, cum vltima hominum fæce ad remos trahendos, aſsidua fuſtigatione cogantur. *Imploremus*, inquit, S. Gregorius. *Hieremiæ lacrymas, & dicamus, Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus?* Olim non licebat ſacerdotibus publicam pœnitentiã agere ob reuerentiam ordinis ſacri, & ſi grauiter caſtigandi erant, in monaſterijs ad pœnitentiam agendam mittebantur: & nunc licet eos cum facinoroſis, & ſceleſtis in carceribus publicis detinere, vel etiam ad triremes amandare. Neque hæc dico, vt Iudices reprehendam, ſed, vt temporum *Hom. 17 in Euangelia.* *Thren. 4*

noſtrorum calamitatem deplorē;
quæ non paucos tam perditos nacta eſt Sacerdotes, vt opus ſit, publica, & grauiſsima ignominia cũ ſummo dolore coniuncta eos notare.

Sed aliud eſt etiam lacrymis vberrimis dignum, quod ob non nullorum Sacerdotum incuriam, aut impietatem ſacroſancta myſteria tam indecorè tractentur, vt qui illa tractant, videantur non credere Maieſtatem Domini eſſe præſentem. Sic enim aliqui ſine ſpiritu, ſine affectu, ſine timore, & tremore, feſtinatione incredibili ſacrum perficiunt, quaſi ſide Chriſtũ Dominum non viderent aut ab eo ſe videri non crederent. Omitto quod alicubi vaſa ſacra, & veſtes, quibus myſteria celebrantur, vilia, & ſordida inueniantur, indigna prorſus, quæ ad tremenda myſteria adhibeantur. At fortè, qui hæc adhibent, pauperes ſunt. Id quidem fieri poteſt, ſed ſi pretioſa non poſſunt, ſaltem munda, & ni-
tida

tida procurarent. Ego tamen cùm aliquando ex itinere apud Epiſcopum nobilem, & prædiuitem hoſpitarer, vidi aulam, vaſis argenteis ſplendidam, & menſam omni genere præſtantium ciborum refertam: mappas quoque, & reliqua omnia nitida, & odorem ſuauem ſpirantia. Sed cùm die ſequēte ſummo mane, ad Eccleſiam Palatio contiguam deſcendiſſem, vt ſacris operarer, inueni omnia contraria, id eſt, vilia, & ſordida, vt vix auderem in tali loco, & cum tali apparatu diuina myſteria celebrare. Scio non deeſſe in Eccleſia Dei multos optimos, & religioſiſsimos Sacerdotes, qui cordè mundo; & nitidiſsimo apparatu, diuina myſteria celebrant, pro quibus gratię Deo ab omnibus agendæ ſunt: ſed ſimul etiam fontibus lacrymarum plangendi ſunt, non pauciores, qui exteriore turpitudine, & ſordibus, animi ſui impuritatem, ſordeſque teſtantur.

De ſexto fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio ordinum Religioſorũ.

CAP. VI.

ORdines Religioſi quemadmodum in ſuis bonis membris materiam præbent fidelibus omnibus gloriandi, & Deum laudandi: ſic etiam contra, in ſuis mẽbris malis fontem nobis aperiunt inconſolabilium lacrymarum. Verè enim ſcripſit S. Auguſtinus, non ſe vidiſſe meliores ijs, qui in monaſterijs profecerunt, neque deteriores ijs, qui in monaſterijs defecerunt. Regulares enim ſimiles eſſe videntur, ficubus Hieremiæ, inter quas, quæ bonæ erant, erant bonæ valde, & quæ malæ, malæ valdè. Referam paucis ex teſtimonijs quatuor inſignium Doctorũ, quales fuerint olim Monachi; deinde veniam ad multorum ruinam,

Ep. 137. *Hier. 24.*

nam, & caſum miſerabilem deplorandum.

Sanctus Gregorius Nazianzenus in Apologia de fuga ſua, cùm deſcripſiſſet bona monachorum ſui temporis *Talis* inquit, *eſt Chriſti pars, talis paſſionum Chriſti fructus, quem ipſe de terra ad patrem defert. Religionis, inquam, Chriſtianæ columen, populi decus, Mundi fundamentum, cùm cæleſtibus pulchritudinibus elegantia propemodùm certans.*

S. Ioannes Chryſoſtomus, ſic loquitur, *Si quis nunc ad Aegypti veniat ſolitudinem, paradiſo prorſus omnem illam eremum videbit digniorem, & innumeros Angelorum choros in corporibus fulgere mortalibus. Eſt enim cernere tota illa regione diffuſum exercitum Chriſti, & admirabilem illū regium gregem, virtutumq; cæleſtium conuerſationem in terris micantem.* *Hom. 8. In Mat.*

S. Hieronymus in Epiſtola ad Heliodorum, *O deſertum*, inquit, *Chriſti floribus vernans, ô ſolitudo in qua illi naſcuntur lapides, de quibus in Apocalypſi ciuitas magni Regis ex*-

Digitized by Google

ſtruitur. O Eremus familiarius Deo gaudens.

Lib. 1 c. 31. S. Auguſtinus in libro de moribus Eccleſiæ, *Nihil*, inquit, *de ijs dicam, qui ſecretiſſimi penitus ab omni hominum conſpectu pane ſolo, & aqua contenti deſertiſſimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæſerunt, & eius pulchritudinis contemplatione beatiſſimi, quæ niſi ſanctorum intellectu percipi non poteſt.* Et paulo poſt, *Hoc tam excellens faſtigium ſanctitatis, cui non ſua ſponte mirandum, & honorandum videtur, oratione noſtra videri qui poteſt?* hæc de ſanctitate Anacoretarum.

Sed ne videantur ſoli Anacoretæ omni laude dignisſimi eſſe iudicandi, addam duo teſtimonia pro Cœnobitis. Sanctus Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis, ſcribit totum ordinem vitæ Cœnobitarũ, ex quo apparet angelicam planè fuiſſe conuerſationem Monachorum illius temporis: Non adſcribo verba, quia longisſima oratio eſt.

Sanctus

Sanctus quoque Auguſtinus in libro de moribus Eccleſiæ, poſtquã de Eremitis narrauit, quæ paulo ante retulimus, de Cœnobitis ita ſubiungit, *Sed ſi hoc* (vita ſolitaria) *excedit noſtram tolerantiam: quis non illos miretur, & prædicet, qui contemptis, atque deſertis mundi huius illecebris, in communem vitam caſtiſſimam, ſanctiſſimamque congregati ſimul ætatem agunt, viuentes in orationibus, in lectionibus, in diſputationibus: nulla ſuperbia tumidi, nulla peruicacia turbulenti, nulla inuidentia liuidi, ſed modeſti, verecundi, pacati, concordiſſimã vitam, & intentiſſimam in Deum, gratiſſimum ipſi munus offerunt, à quo iſta poſſe meruerunt. Nemo quicquã poſſidet proprium, nemo cuiquam oneroſus eſt. Patres vero non ſolum ſanctiſſimi moribus, ſed etiam diuina doctrina excellentisſimi, nulla ſuperbia conſulunt his, quos filios vocant, magna ſua in iubendo auctoritate, magna eorum in obediendo voluntate.* Denique post multa alia, quæ nimis longum eſſet hic ponere, inter quæ illud eſt,

quod ſub vno Patre conueniunt, vt minimum monachorum tria millia, ita concludit: *Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc inſtitutum ſi laudare velim, nec dignè valeo, & vereor ne iudicare videar, per ſe ipſum tantummodò expoſitũ placere non poſſe, ſi ſuper narratoris ſimplicitatem, cothurnum etiam laudatoris addendum putauero.*

Quæ autem ſancti Patres Nazianzenus, Chryſoſtomus, Hieronymus, & Auguſtinus de Monachis ſui temporis dicunt: poſſumus nos etiam dicere de primordijs omnium ordinum Religioſorum. Nam & ſancti Benedicti, & ſancti Dominici, & ſancti Franciſci, & omnium aliorum ſanctorũ, qui religioſos ordines inſtituerũt, filij, & nipotes per multos annos ita ſanctè, piè, perfectèque vixerunt, vt vel omnes, vel eorum pars maxima inſigni ſanctitate floruerint. Poſtea tamen multiplicari cœperunt regulares ſine numero, & multi non à Deo vocati ad ſtatum

tum perfectionis, ſed alijs rationibus adducti monaſteria repleuerunt: & impletum eſt illud Iſaiæ, *Multiplicaſti gentem, non magnificaſti lætitiam*. Inde nata ſunt ſcandala grauia, & multiplicia, omnibus nota, quæ materiam vberem præbet columbæ gemendi, & plangendi relaxationem, ne dicam corruptionem ordinum religioſorum. Iſa. 9.

Quamuis enim nullus ſit ordo religioſus, in quo nō aliqui verè pij, ſanctique reperiantur; tamen negari non poteſt, quin magna inueniatur, in quibuſdam ordinibus multitudo relaxatorum. Et fortaſſe impletur noſtris temporibus quod accidit ordini ſancti Pachomij.

Et quia res eſt tremenda valde, eamque ego ſine magno horrore referre non poſſum, verba ipſa auctoris adducam. Auctor autem eſt Dionyſius Exiguus Abbas Romanus, ſcriptor egregius, qui vitā ſancti Pachomij ex Græco auctore fideliter latinitati donauit. Is ergo

in ea hiſtoria cap.45.ſic loquitur, *Monachis ad veſcendum conuenientibus, venerabilis ſenex, Pachomius, in cellulam, vbi conſueuerat ſupplicare Domino, ſe recepit: & obſerans oſtium orabat intentè, & obſecrabat Dominum quatenus ei declararet ſtatũ Monachorũ, qui futurus eſſet, vel quid poſt eius obitum, in tanta cõgregatione contingeret. & ab hora nona vſque ad illud tẽpus, quo frater, qui nocturnis orationibus præerat vocem mitteret, & ad preces ſolitas excitaret, inſtantiam ſuæ ſupplicationis extendit. Cumq; precaretur attentius, ſubitò circa mediam noctem viſionem cernit, quæ eum iuxta petitionem propriã de ſtatu poſterorum ſuorum plenius edoceret. Nam monaſteria ſua vehemẽtius dilatanda, non nulloſque piè victuros, & continenter agnouit: neglectores etiam plurimos didicit, ſuamque ſalutem penitus eſſe perdituros.* hæc ille, qui ſatis apertè denunciat ex maxima monachorũ multitudine nonnullos, id eſt, paucisſimos piè victuros, & ſaluandos; plurimos

autem neglecturos, & ſalutē perdituros.

Pergit deinde auctor, & viſionem ipſam explicat, *Vidi*, inquit, *ſicut ipſe narrauit, multitudinem monachorum in valle quadam profunda ſatis, atque caliginoſa conſiſtere: & alios exinde velle conſcendere, nec valere, quia occurrebant ex aduerſo ſibi, nec inuicem dignoſcere poterant, nec de profundo illo, & tenebroſo loco prorſus emergere. Alios autem fruſtra conatos præ laſſitudine ruere, atq; ad inferos peruenire: alios autem iacentes miſerabili, ac lacrymoſa voce defleros: non nullos vero cum maximo labore cōſcendere, quibus aſcenſu ipſo lux protinus occurrebat, in qua conſtituti referebant Deo gratias, quòd euadere potuiſſent.* hæc eſt viſio ſancti Pachomij. Ex qua colligitur primum principium relaxationis Regularium eſſe cœcitatem mentis, vt idem Pachomius interpretatur. Ideo enim dicitur multitudo Monachorū viſa eſſe in valle profunda, tenebroſa, & caligino-

ſa; quia multitudo ex monte perfectionis cecidit ad vallem profundam nimiæ relaxationis, comitante eos caligine mentis: non enim duxit eos ſtella ad Præſepiũ Chriſti, id eſt, non traxit eos diuina vocatio ad humilitatem Chriſti ſectãdam, ſed carnalis ſenſus, qui mentem excœcat, duxit illos, vel ad vitam commodiorem, cùm eſſent pauperes, vel ad honores ambiendos in Religione, cùm in ſeculo non inuenirent, qua uia poſſent aſcendere: uel alio, aliquo humano conſilio ueſtem ſanctam induerunt, ſed mores non mutauerunt. Et quid mirum, ſi multi veſtem religioſam induunt, & mores religioſos non induunt, cùm non ſpiritus Domini, ſed carnalis ſenſus eos ad ordinem religioſum duxerit? Et unde contentiones, pro præfecturis, & inimicitiæ, ac rixæ in domo Dei, quę eſt domus pacis, niſi quia plurimi non miſſi ſunt ab eo, qui dixit,

Mat. 11 *Tollite iugum meum ſuper vos, &c.*

Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde? Quare ſi ij, qui præſunt ordinibus religioſis uelint ordinem ſuum reformare, & ex ualle ad montem ducere; oportet eos diligentiſsime vigilare in exploranda vocatione eorum, qui habitum petunt, nec tantũ uerbis explorare interrogando, ſed etiam factis exercẽdo nouitios ſuos longo tẽpore in mortificatione paſſionum. Sed pergamus in explicanda uiſione Pachomij. In ualle illa profunda quatuor monachorũ genera ſanctus Pachomius uidit: primum eſt eorum, qui conabantur aſcendere, ſed impediebantur ab ijs, qui illis occurrebãt, qui inter ſe non nouerant. Hoc ſignificat, nõ deeſſe in ordinibus relaxatis, qui cupiant aſcendere ad montem perfectionis: ſed impediuntur malis exemplis aliorũ, qui verbis, & factis à bono propoſito reſilire quodãmodo cogunt. Dicuntur autem iſti, nõ ſe inuicẽ cognoſcere, quia putantur amici,

&

& fratres, & sũt hoſtes, & inimici.

Alterum genus eſt eorum, qui multum laborant in aſcendendo, ſed breui fatigantur, & corruunt vſque ad inferos. Id vero ſignificat, inueniri etiam in ordinibus relaxatis, qui non ſolum cupiant aſcendere ad perfectionem, ac plenam regulæ obſeruantiam; ſed etiam incipiunt laborare in ſuperandis tentationibus, & extinguẽdis concupiſcentijs, ſed victi antiqua conſuetudine, tandẽ reſiliunt à bono propoſito, & ad ſempiternum interitum ruunt.

Tertium eſt eorum, qui iacentes gemunt, ac plorant, id eſt, qui ne conantur quidem ad montem aſcendere, & cum exultatione cantare canticũ graduum; ſed iacent in ſterquilinio ſuo torpentes, & aſſiduè gemunt, ac plorant, non peccata ſua, ſed paupertatem, vel ignominiam, vel labores ad quos inuiti à Præfecto coguntur. O vitæ genus miſerabile: Iſti ſine diuina cõſolatione affliguntur, & ſine bono

merito

merito laborant, & ſic tranſeunt à labore ad dolorem, & à mortificatione temporali ad mortem ſempiternam; qui ſi vellent ea, quæ patiuntur inuiti, libenter pro Christo pati: iugum ſuaue, & onus leue experirentur in terris, & ingens præmium lucrarentur in cælis.

Quartum genus eorum eſt, qui ſerio, & inuicto animo agrediuntur aſcenſionem de valle lacrymarum ad montem diuinæ conſolationis; & omnes difficultates forti animo ſuperant; ac tandem ad mortem vſque, perfectionem vitæ ſectando perſeuerant. Iſtis occurrit lux copioſa, quia paulatim purificatur cor eorum à nebulis errorum, & cognoſcitur veritas, & veritas liberat. Sic enim loquitur Dominus, *Cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos*. qui enim purificante, & illuminante Domino, incipit intelligere, nihil eſſe verè magnum, nihil verè ſuaue, nihil verè vtile hominibus, niſi gratiam Dei, in hac mortali vita, & in futu- Io. 8.

ra

ra vitam æternam;liberatur facile ab amore, & timore mundano, & ingreditur viam pacis, per quam ambulat ſecurus, & gaudens, donec perueniat ad ciuitatem ſanctã Hieruſalem cæleſtem.Et quoniam in ore duorum teſtium, præſertim omni exceptione maiorum, ſtat omne verbum, placet addere viſionem S. Franciſci,quam de progreſſu ordinis ſui,aliquando vidit, ſimilem illi, quæ demonſtrata fuit Regi Nabuchodonoſor per ſimilitudinem ſtatuæ grandis, cuius caput erat aureum,pectus argenteũ, venter æreus, tibiæ ferreæ, pedes partim ferrei, partim fictiles. In qua viſione multa leguntur de inſigni perfectione primorum Patrũ illius ordinis, & de magna relaxa-
p.[illegible].l.c. tione poſterorum. Conſulat lector
28. & 29 Chronicum fratrum minorum.

Ex quibus omnibus colligitur, agendas eſſe gratias Deo,cum ingenti lætitia pro tot ſanctis hominibus, quos ordines religioſi Eccleſiæ Catholicæ pepererunt; & in

dies

dies pariunt; & ſimul etiam fundẽdas lacrymas copioſas pro deformatione, quam paſſa eſt tam illuſtris portio gregis Chriſti. & ſimul orandum aſsiduè Deum, vt conuertat corda patrum in filios & relaxatos filios ad prudentiam ſpiritualem, & feruorem cordis patrum iuſtorum.

De ſeptimo fonte lacrymarũ, qui eſt conſideratio ſtatus ſecularium.

CAP. VII.

RESTAT conſideratio ſtatus ſecularis, ex qua conſideratione fons nõ exiguus lacrymarum erumpet, ſi attente cogitemus, quales eſſe debeant omnes Chriſtiani, & quales hoc tempore ſint. Quales eſſe debeant omnes Chriſtiani, etiam ſi laici ſint, ſcriptura docet cùm affirmat, eos ſanctos eſſe debere, id eſt, puros, & imma-

immaculatos. quod enim ſeculares Clericis, & Regularibus dicunt, nos in mundo ſumus, & ſecularibus negocijs implicamur, ideo ſancti eſſe non poſſumus; ad vos pertinet vita ſpiritualis, & ſancta, qui de mundo ad ſeruiẽdum Deo vocati eſtis; in aliquo ſenſu verum eſt. Debent enim Clerici, & Regulares maiore ſanctitatis perfectione prædicti eſſe, quàm Laici, qui coniugum, filiorũ, & Reipub. curam ſuſcipiunt. Sed tamen ipſi quoque ſeculares, & Laici ſancti eſſe debent, ſi partem velint habere in Regno Christi, & Dei.

Primũ enim Apoſtolus Paulus in ipſo principio epiſtolæ ad Ro-
1. manos, ita ſcribit; *Paulus ſeruus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, omnibus, qui ſunt Romæ dilectis Dei, vocatis ſanctis &c.* Itaque ſicut de ſe dixerat, *vocatus Apoſtolus*, ideſt, vocatione Apoſtolus, ſiue vocatus ad Apoſtolatum: ſic de alijs Chriſtianis dicit, *vocatis ſanctis*, ideſt, vocatis ad ſanctitatem; Id quod expli-

explicat clarius in epiſtola ad Epheſios, *Elegit*, inquit, *nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, & immaculati*. & infra, *Fornicatio*, inquit, *& omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos; aut turpitudo, aut ſtulti loquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet*. His certè Apoſtolus non alloquitur ſolos clericos, aut monachos, ſed omnes Chriſtianos, quos tam, ſanctos eſſe debere docet, ut non ſolùm caueant à fornicatione, & omni immunditia, & auaritia, ſed etiam ignorent uocabula talium ſcelerum, uel flagitiorum. Epheſ. 1 Epheſ. 5

Similia præcipit Princeps Apoſtolorum Petrus cùm ait, *Secundum eum, qui vocauit vos, ſanctum, & vos in omni conuerſatione ſancti ſitis, ſicut ſcriptum eſt, ſancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum*. Deinde non ſoli clerici, & Regulares debent exire de Mundo, & non eſſe de Mundo, nec diligere mundum. Scribit enim B. Paulus omnibus Corinthijs, quo- 1. Pet. 1.

rum

rum pars maxima laicorum erat;
1.Cor.5 *Debueratis de hoc mundo exiſſe*. Et S.
Iac.4 Iacobus, *Neſcitis*, inquit, *quia amicitia huius mundi inimica eſt Dei: quicunque ergo voluerit amicus eſſe ſeculi huius, inimicus Dei conſtituitur*. Sanctus quoque Ioannes non excipit
1.Io.2. Laicos, uel ſeculares, cùm ait, *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in Mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo*.

Denique Chriſtus Dominus om-
Luc.14. nibus loquitur, cùm ait, *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animã ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Odiſſe autem patrem, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ipſam etiam animam, id eſt, uitã; ad perfectã charitatem pertinet. Illa enim ſola charitas eſt, quæ poteſt hoc efficere, ut homo paratus ſit ea alacritate uitam amittere ſuam, & ſuorum, ac ſi eos odiſſet. Quod explicat Apoſtolus, cùm ait
1.Cor.7 ad Corinthios; *Tempus breue eſt, reliquum*

liquum eſt vt qui habent vxores, tanquã non habentes ſint; & qui flent, tanquã non flentes; & qui gaudent, tanquam non gaudentes; & qui emunt, tanquam non poſſidentes; & qui vtuntur hoc mundo, tanquam nõ vtantur. præterit enim figura huius mundi. Hæc enim uerba eò tendunt, ut hominem expediant ab omni amore minus ordinato erga uxores, & filios, & res omnes mundi huius, tanquam res caducas & fluxas, quas non decet poſſeſſorem ſuum impedire quo minus promptisſimus ſit, omnia perdere, ut uitam æternam lucrifaciat.

Habemus igitur ex doctrina Spiritus ſancti per os Chriſti, & Apoſtolorum nobis prædicata, non ſolum clericos, & monachos, ſed etiã laicos ad hanc perfectionem obligari, ut ſancti ſint, & de mundo exierint, & mundo, & concupiſcentijs eius nunciũ remiſerint, & denique tam ardenti charitate ferueant, ut parati ſint propter Deũ, perſonas coniunctas, & fortunas

omnes,

omnes, & ipſam uitam libẽter exponere, ac ſi iſta, vel ſua nõ eſſent, vel odio proſequerentur.

At quot ſunt homines ſeculares, & laici, qui iſta intelligant, vel de iſtis ſeriò cogitent, ne dicam opere compleant? Vix probati Sacerdotes, & Monachi ad iſta pertingunt. quid igitur à populo, à mercatoribus, ab opificibus, à ruſticis expectabimus? Apoſtolorum tempore multi erant infirmi, multi imbecilles, multi, quibus lacte opus erat non ſolido cibo, & tamen pane vitæ alebantur quotidie, & intuebantur heroica exempla ſanctorum. Quid ergo de tẽporibus noſtris dicere poterimus, quando magna pars populi, ſemel per annum corporis ſacri alitur cibo, & rariſſima cernũt exempla ſanctorum? Sed quid opus eſt argumenta conquitere, vt probemus, vitam multorum ſecularium hoc tempore lacrymarum fontibus, eſſe plangendam? An non cernimus quotidie homicidia, furta, ſacrilegia,

1. Cor. 11.
1. Cor. 3

adulteria, periuria, detractiones, dolos, fraudes? Quid dicam de luxu, de pompis, de operibus diaboli; quibus renunciauimus in baptiſmo? Quid de multitudine ſcortorum, ſiue meretricum, quibus plenus eſt mundus? Certè in lege veteri dictum erat, *Non erit meretrix de filiabus Iſrael, neque ſcoriator, de filijs* Iſrael. & Apoſtolus clamat, *Tollam ergo membrum Chriſti, & faciam membrum meretricis? abſit.* & tamen iſtæ ſordes, iſta turpitudo, iſte teterrimus fœtor in medio Chriſtiani populi, longè, latèque occupat omnia. Deut. 23. 1. Cor. 6.

Ex Epiſcopis, & Sacerdotibus multos nouimus ad eam vitæ ſanctitatem perueniſſe, vt mererentur publico Eccleſiæ teſtimonio in ſanctis numerari; nec pauciores ſcimus ex Regularibus diuerſorum ordinum ad eandem gloriam perueniſſe. Ex laicis tam raros nouimus publico Eccleſiæ iudicio ſanctos declaratos, vt vix vnum, aut alterum, in ſingulis maioribus prouincijs,

uincijs, demptis martyribus, in hiſtorijs legamus. Noſtris certè tẽporibus partim ex Epiſcopis, partim ex Regularibus numeramus non paucos Catalogo Sanctorum adſcriptos; & non pauciores, ita miraculis florent, ut ſperandum ſit breui gloriam eandẽ aſſecuturos. De ſecularibus, & laicis mirum ſilentium. Vtinam iſta conſideratio impelleret Reges, & Principes, vt ſanctum Ludouicum Francorũ Regem, ſanctum Caſimirum Regẽ Poloniæ, ſanctum Eduardum Regem Anglorum, & ſanctum Stephanũ Regem Hungariæ, & alios ſimiles imitari cuperent, atque ad celſitudinem gloriæ, omnium longè maximam aſpirarent. Vtinam priuati homines laici vitam legerent, & mores imitarentur ſancti Homoboni Cremonenſis; qui cùm eſſet alligatus vxori, & paterfamilias, ſic tamen vitam integrè, pièq; traduxit, vt ab Innocẽtio III. Pontifice ſapientiſsimo, inuſitato more, ſtatim ab obitu, beatus, & ſan-

ctus

ctus declaratus fuerit. Sed iſta magis optanda, quàm ſperanda ſunt.

Proinde Eccleſia inſtar columbæ pro omnibus gemat, & ad exemplum Annæ matris Samuelis, ſterilitatem ſuam, præſertim, quoad laicos largiſsimo fletu omnipotenti Deo commendet: potens enim eſt Dominus, non ſolum facere, vt ſterilis pariat plurimos, ſed etiam, vt filij Abrahæ ex lapidibus ſuſcitentur. 1. Reg. 1. Luc. 3.

De octauo fonte lacrymarũ, qui eſt conſideratio miſeriarum generis humani.

CAP. VIII.

DEPLORAVIMVS hactenus miſerias ſpirituales Eccleſiæ, & præcipuarum eius partium. Sequitur nunc, vt conſideremus miſerias temporales generis humani, quæ cõmunes ſunt Ec-

dellæ, cum alijs hominum congre gationibus.

Tres eſſe videntur miſeriæ toti humano generi communes omnibus notæ, morbus, paupertas, & ſeruitus, ſiue ſubiectio. Sed aliæ tres ſunt miſeriæ maiores, quas pauci arbitrantur eſſe miſerias, bona ualetudo, ubertas opum, & imperium, ſiue ſplendor honoris, & dignitatis. Ex his omnibus, ſi attentè conſiderentur, copioſus fons lacrymarum cõpasſionis erga proximum aperietur.

Morbus, res eſt omnibus nota, uel proprio experimento, uel alieno. Sedes morborum ſunt omnia membra corporis humani. temperamentum enim humani corporis tam eſt à ſummo opifice uarijs inſtrumẽtis, & quaſi machinis inſtructum, & ornatum, ad multa, & uaria opera exercenda, ut difficile ſit illud diutius integrum, & incolume conſeruare. Et quidẽ Deus initio conditionis humanæ, adiunxit naturali operi ſuo ſupernatura-

le

le quoddam. præſidium, quo manente, diſſolui non poterat, imo etiam neque lædi naturale temperamentum corporis humani: ſed meritò primi peccati ſublatum eſt admirabile illud præſidium, quo mors, & morbus arcebatur, & redijt corpus humanum ad naturalē ſuam conditionē, & ſic aperta eſt ianua morti, & morbis innumerabilibus. Sic enim Deus homini recens formato comminatus eſt, *Quacunque die comederis*, de uetito pomo, *morte morieris*: ac deinde cū comediſſet, *Memento*, inquit, *quid puluis es, & in puluerem reuerteris*. Hinc cęperunt omnia elementa, & omnia animantia hominē uulnerare. Sol ipſe, qui datus erat ad uitam non ſolū hominum, ſed omnium uiuentium, quā multos, nimio ſuo calore, ſæpe lædit in parte nobiliſſima, quæ dicitur caput? Aer elemētum molliſſimum, quot noxios uapores, ſiue exhalationes admittit, ex quibus exorti multiplices morbi humana corpora turma

Gen. 3.

tim inuadunt? Aqua non paucos homines, uel abſorbet, & ſuffocat, uel nimio humore corrumpit. Terra ipſa, iam non mater, ſed nouerca ſpinas, & tribulos gignit, qui punctionibus multos lædunt; herbas uenenatas producit, quæ humore noxio plurimos interficiunt. Animantia uero, quamuis hominis imperio ſubiecta, ſæpe rebellãt, & aut unguibus, aut cornibus, aut dentibus, aut calcibus, aut etiã ſolo flatu homines multos uel grauiter ægrotare, uel etiam uitam cũ morte commutare compellunt. Ipſi etiam homines inter ſe bella gerunt, uulnerant, occidunt. Nec ſolùm hoſtes ab hoſtibus, ſed etiã amici ab amicis grauisſima tormenta pati cogũtur. Iudices enim, cùm ſceleratos, ſiue flagitioſos, ſiue facinoroſos membrorum diſtorſione, uel diſtractione, vſtionibus, flagellis, linguæ, uel manuum præciſione, aliiſque tormẽtis puniunt; id quod faciunt, non ut hoſtes, aut inimici hominum; ſed ut hoſtes, &

inimici

inimici uitiorum, ut emendentur, ſi emendari poſſunt, ſin minus, ut deſinant nocere innocentibus. Itaque non odio perſonarum, ſed amore boni cōmunis iſta faciunt. Denique Medici quot tormentis uexant ægrotos, quos tamen diligunt, & ſaluos eſſe cupiunt? Certè remedia, quę medici adhibent ad morbos curandos, ſæpe ſunt ægrotis magis moleſta, quàm morbi.

Ex his intelligi poteſt, quanta ſit multitudo in hac lacrymarum ualle ægrotorum, languentium, eiulantium, uociferantium. Multi laborant pedibus, multi capite, multi ex oculis, multi ex auribus, multi ex pectore, multi ex ſtomacho, multi ex renibus, multi ex intestinis, multi toto corpore malè affecti iacent in Xenodochijs, uel in plateis, uel in campis; quorum comparatione, pauci ſunt, qui iacent in proprijs domibus, & lectis. Ita, quę uidetur mihi magna pars orbis terrarum ſimilis eſſe probaticæ piſcinæ, in cuius porticibus iacebat

Io. 5. bat multitudo magna languentiũ, cæcorum, aridorum, expectantiũ aquæ motum. Quid enim expectare poteſt aliud tã ingens languentium multitudo, niſi motum lacrymarum ex compaſſione fraterna? Nã ſi uerè omnis homo proximus

Luc. 10. noſter eſt, ex ſententia Saluatoris: imo & frater, ex eodẽ patre Deo, & eadem terra matre, unde inuo-

Matt. 6. camus, & dicimus, *Pater noſter, qui es in cælis*: an non deberet unuſquiſque noſtrum aliquando cogitatione luſtrare multitudinem proximorum, & fratrum noſtrorũ languentium, & eiulantium, ac miſericordiam implorantiũ: & eos ex corde commendare cum intimo gemitu Deo omnes, qui eiuſmodi ſunt? Profeſſo exaudiret pius Dominus lacrymas filiorum ſuorum, ex fonte charitatis profluentes, & illis quidem refrigerium aliquod largiretur, & nobis etiam boni o-

Mat. 10. peris merces non deeſſet. Si enim, qui dederit calicem aquæ frigidæ proximo ſuo, non perdet mercede

ſuam;

ſuam: multo magis, qui dederit calicem aquæ calidæ, id eſt, lacrymarum, ex fornace charitatis prodeuntium, non perdet mercedem ſuam. Neque hoc dico, quaſi lacrymæ ſufficiant, quando poſſumus viſitatione, exhortatione, eleemoſynis miſeros adiuuare. De multitudine tantũ abſentium locuti ſumus, quibus niſi oratione, & lacrymis adeſſe non poſſumus.

Veniamus ad alteram calamitatem. Paupertas non minor fortaſſe calamitas eſt, quàm ægritudo. Certè Sapiens à Deo petebat, *Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, ſed tantũ tribue victui meo neceſſaria.* Prou. 30. Duriſſima res eſt, cùm adeſt neceſſitas cibum capiendi, aut nuditatẽ cooperiendi, aut ſub tectum ob iniurias cæli, aut alia imminentia pericula ſecedendi, ab aliorum miſericordia, & voluntate pendere. Et quot ſunt eiuſmodi homines miſerabiles ſuper terram? planè innumerabiles. Id vero tribus de cauſis accidere ſolet.

Primùm ex auaritia, vel effuſione diuitum: deinde ex vanitate, & incuria pauperum: poſtremò ex modica, vel nulla fiducia tum pauperum, tum diuitum in prouidentia, & charitate Dei. Ac primùm diuites auari immemores præceptorũ Domini, atque illius præcipuè, quo iubemur diligere proximum, ſicut nos ipſos, recondunt, quę pauperibus diſtribuenda fuerant: diuites autẽ prodigi dilapidant bona ſibi à Deo credita, & effundunt in meretrices, in comeſſationes, in vanitates, in pompas huius mũdi, quibus in baptiſmo renũciauerãt; in veſtes pretioſas, & plurimas, ac per hoc ſuperuacaneas. Vnde fit, vt nihil relinquatur pauperum neceſſitatibus. Deus enim prouidentia ſua, ſemper producit ex terra fructus tantos, quanti hominibus omnibus, & cunctis beſtijs abundè ſufficiunt. Sed auaritia, vel effuſio paucorum facit, vt pluribus deſit, vnde ſuſtentari, ac viuere commodè queant. Sed audiamus quid

Digitized by Google

ſancti Patres de hac diuitum auaritia, vel effuſione dicant. Sanctus Baſilius oratione ad diuites in illud Euangelij, *Deſtruam horrea mea; At tu*, inquit, *non ne ſpoliator es, qui, quæ diſpenſanda accepiſti, propria reputas? eſt panis famelici, quem tu tenes: nudi tunica, quam tu in conclaui conſeruas: diſcalceati calceus, qui apud te marceſcit: indigentis argentum, quod poſſides inhumatũ: quocirca tot pauperibus iniuriam facis, quot dare valeres.*

Sanctus Ambroſius ſerm. octogeſimoprimo, *Sed ais*, inquit, *quid iniuſtum eſt, ſi cùm aliena non inuadã, propria diligẽter ſeruem? O impudens dictum propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hunc mundum detuliſti?* & infra; *Non minus eſt criminis habenti tollere, quàm cùm poſſis, & abundes, indigentibus denegare.*

Sanctus Hieronymus in Epiſtola ad Hedibiam quæſtione prima, *Si plus*, inquit, *habes, quàm tibi ad victum, veſtitumque neceſſarium eſt, illud eroga, et in illo debitricẽ eſſe te noueris.*

Sanctus Ioannes Chryſoſtomus

hom. 34. ad populum Antiochenū, *Numquid*, inquit, *graue quidpiam, & onero ſum à nobis requirit? neceſsitati excedentia vult nos facere neceſſaria; & quæ ne quicquam, et inutiliter repoſita ſunt, hæc vult benè distribui.* & infra, *Tuarum*, inquit, *rerum es, ò homo diſpenſator, nō minus quàm qui Eccleſiæ bona diſpenſat.* & infra, *Non ad hoc accepiſti, vt in delicias abſumeres, ſed vt in eleemoſynam erogares; numquid enim tua poſsides? res pauperum tibi ſunt creditæ, ſiue ex laboribus iuſtis, ſiue ex hæreditate paterna poſsideas.* hæc ille, qui de ſuperfluis loquitur, non de ijs, quæ ad perſonā, vel familiam neceſſaria ſunt.

S. Auguſt. in pſal. 147. *Superflua*, inquit, *diuitū, neceſſaria ſunt pauperi: res alienæ poſſidentur cum ſuperflua poſſidentur.* Idem auctor in homilia 8. ex lib. 50. homiliarum ſic loquitur, *Defert tibi Deus honorem, & quaſi tibi dicit, Prior de communi tolle, quod ſufficit neceſsitatibus domus tuæ, quod reliquum eſt, da Chriſto.* Denique idem in tractatu quinquageſi-

mo

mo in Ioannem, *Tibi*, inquit, *ſuperflua ſunt, ſed Domini pedibus* (pauperibus) *neceſſaria ſunt*.

Sanctus Leo ſermone quinto de collectis, ſic ait, *Etiam terrenæ, & corporeæ facultates ex Dei largitate proueniunt, vt meritò rationem earum quæſiturus ſit, quæ non magis poſſidenda, quàm diſpenſanda commiſit*.

Sanctus Gregorius tertia parte Paſtoralis curæ, admonitione vigeſima ſecunda, *Admonendi ſunt*, inquit, *qui nec aliena appetunt, nec ſua largiuntur, vt ſciant ſollicitè, quòd ea de qua ſumpti ſumus cunctis hominibus terra communis eſt, & idcirco alimenta quoque omnibus communiter profert, & in caſſum ſe innocentes putant, qui commune Dei munus ſibi priuatim vindicant*.

Sanctus Bernardus in Epiſtola quadrageſima ſecũda ad Henricũ Archiepiſcum Senonẽſem, ſic ait, *Noſtrum eſt, pauperes clamant, quod effunditis, nobis crudeliter ſubtrahitur, quod vos inaniter expenditis*. Hæc ille. Neq; diuerſam doctrinam tra-

dunt Doctores ſcholaſtici melio-res in ſcholis.

Sanctus enim Thomas, qui om-
2.2. q. 66. ar. 7 nibus eminet, ſic loquitur, *Res quas aliqui ſuperabundanter habent, ex naturali iure debentur pauperum ſuſten-*
2.2. q. *tationi*. Item infra, *Dominus*, inquit,
87. art. *non ſolùm decimam partem, ſed omnia*
1. ad 4. *ſuperflua pauperibus iubet exhiberi*.
4. ſent. Denique in quartum ſententiarum,
d. 15. q. hanc eandem eſſe teſtatur commu-
2. q. 4. nem Theologorum ſententiam. Hæc breuiter adducere placuit ex doctrina ſanctorum, doctiſſimorumque Patrum, ne quis exiſtimaret, me nimis rigidè, ac ſeuerè de communicandis opibus cùm pauperibus eſſe locutum.

Sed non minus pauperes ipſi, ſæpe cauſa ſunt egeſtatis ſuæ, & ſuorum. quod enim lucrantur per hebdomadam laborando manibus, interdum feſtis diebus totum conſumunt ludendo, & bibendo in tabernis. Deinde, quaſi pudeat eos conditionis ſuæ, & dedignentur Chriſtum pauperem imitari,

qui

Digitized by Google

qui *propter nos egenus factus eſt*, *cùm* 2. Cor. 8
eſſet diues; coniuges ſuas ſericis ve-
ſtibus induunt, & quod ſatis eſſe
potuiſſet victu moderato, & ſim-
plici amictu; totum conſumitur
in veſtibus pretioſis, & oſtentatio-
ne vaniſsima.

21 Sed cauſa præcipua cur multi
pauperes miſera neceſsitate con-
ficiantur, & multi diuites pecunias
ſuas recondant, & malint fame,
ſitiq. cruciari, quàm cumulum pe-
cuniarum diminuere; illa eſt, quia
non confidunt in Domino, qui *di-
ues eſt in miſericordia*. Et verè mira- Eph. 2.
bile eſt, quod Dominus apud Mat- Matt. 6.
thæum, certiſsimis, & clariſsimis
rationibus, & ſimilitudinibus de-
monſtrauit, Deo Patri curam eſſe
de nobis, & nihil nobis neque ad
victum, neque ad veſtitum poſſe
deficere, ſi confidamus in eo; &
tamen tam paucis perſuaſerit, qui-
bus dogmata altiſsima, & difficil-
lima perſuaſit. Quid certiùs, aut
euidentius argumento illo Domi-
ni, Si Deus paſcit volatilia cæli,

quæ

Digitized by Google

& cognitionis Dei, Patris optimi, & amantiſsimi, & ſapientiſsimi, & omnipotentiſsimi? hæc enim ſpiritualis inopia, digna eſt lacrymis compaſsionis multò magis, quàm omnis ſumma, & extrema mendicitas corporalis.

Reſtat miſeria tertia, quæ eſt abiectio ſeruitutis, præſertim illa, quæ eſt mancipiorum, quæ parum differunt à iumentis. omnis quidẽ ſeruitus miſerabilis eſt, cùm omnis homo naſcatur liber, & libertatem rebus omnibus anteponat: ſed mancipiorum, quæ damnantur ad triremes, vel ad metalla, vel ad molam vertendam, vel ad pugnandũ ad beſtias, vel ad alios eiuſdem generis labores, infinita propè modum miſeria eſt. nam inſtar iumentorum omni requie, ac refrigerio carent, & ad continuos, grauiſsimoſque labores verberibus adiguntur; & interim paſcuntur pane anguſtiæ, & aqua tribulationis; ac demum adhuc viuentes quandam quaſi gehennam, non apud infe-

ros, ſed apud ſuperos patiuntur. Et tamen homines ſunt, & ſæpe innoxij ſunt, & noxijs tamen ſeruire coguntur. Certè ſi quis mentis conſideratione orbem terrarum luſtrare voluerit, & attentè tàm intolerabilem infelicitatem fratrum ſuorum perpendere cœperit; non poterit, etiamſi voluerit lacrymas cõtinere; ſed nec velle debebit, ſi pius ſit, & communi Domino tam ingentem ærumnam, & calamitatem commendare, & ſacrificium compaſsionis immolare voluerit.

Venio nunc ad alias tres ærumnas contrarias ſuperioribus, valetudinem bonam, diuitiarum copiam, & Imperij poteſtatẽ. Et quidem non ambigo, tria iſta, bona eſſe, addo etiam eſſe dona Dei, & poſſe cum pietate conſiſtere, & ad ſempiterna bona promerẽda vtilia eſſe poſſe non nego. Sed ea de cauſa inter miſerias numeranda eſſe cenſui, & miſerias tribus ſuperioribus grauiores, & maiores affirmare non timui, nec timeo; quo-

niam

niam ad vitam æternam, quæ ſummum bonum eſt, & finis ad quem creati ſumus obtinendam, & aſſequendam, magis impedit aliquando ſanitas, quàm ægrotatio; diuitiæ, quàm egeſtas, & imperij poteſtas, quàm ſeruitutis abiectio. Confer ſanitatem cum ægrotatione; qui benè valet, rarò meminit Domini ſui, vt quo non multũ egere videtur; promptus eſt ad peccata, præſertim carnalia perpetrãda; exultat, ludit, iocatur, tripudiat, dulce illi eſt comedere, bibere, & dormire; graue, & amarum orare, ieiunare, & vigilare: contra ægrotus, qui vel decumbit in lecto debilis, & dolens, vel cum doloribus, & mœroribus luctatur, non cogitat de voluptatibus, neq; de cõuiuijs, ac multo minus de ludis, & iocis; ſed de miſeria vitæ præſentis, & de gloria vitæ futuræ, de vicina morte, de ratione reddenda Deo, etiã de verbo ocioſo. proinde non ſolùm multa peccata non committit, quæ ſanus fortè committeret; ſed

Digitized by Google

ſed etiam multa bona opera facit, quæ ſanus fortaſsè non faceret. Scribit S. Gregorius in libro quarto dialogorum, ſuo tempore fuiſſe Romæ quendã virũ nomine Seruulum toto corpore paralyticum; & quandam piam feminam nomine Romulã, ſimili morbo ad multos annos laborantem. De Seruulo dixit, eum ſic paralyſi vſq. ad mortẽ laboraſſe, vt nunquam poſſet vel ex lectulo ſurgere, vel manum ad os inducere, vel in latus aliud declinare. De Romula pariter affirmat, eam in lectulo omnium membrorum officio deſtitutam longo tempore iacuiſſe. Quantam autem ſegetem virtutum, & meritorũ vtriq; attulerit tam diuturna, & tam vehemens ægrotatio, idẽ Gregorius demõſtrat ex diuinis ſignis, quæ in vtriuſque morte claruerunt. Nam in obitu Seruuli ſcribit, Angelorũ cantus in eius morte auditos, & ſtatim à morte fragantiam miri odoris ſubſequutam. Sic etiam in morte Romulæ refert, primum ap

4. Dial. c. 14. & 15.

paruiſſe in eius cubiculo cãdidiſſimam lucem, & ſimul odoris ſuauiſſimi fragrantiam cœlitus emiſſam, ac denique duos Angelorum choros alternatim canẽtium ante fores cubiculi auditos. Et vnde obſecro tam ſingularia priuilegia paralyticis iſtis exhibita? certè nõ aliunde, niſi quia diuturna, & continua illa paralyſis procul arcebat omnem peccandi occaſionem, & ſimul præbebat materiam vberem exercendæ pœnitentiæ, & vacandi per ingem orationem Deo, & ſibi. *Ipſa*, inquit S. Gregorius, *detrimenta membrorum facta fuerunt incrementa virtutum. quia tanto ſollicitius ad vſum orationis excreuerant, quanto & aliud quidlibet agere nequaquam valebant.* Quod ſi narrare inciperem eorum exempla, qui per occaſionẽ ægrotationis ad cor ſuum redierũt, & de mundi amatoribus, amatores Dei, & de peccatoribus ſancti facti ſunt, nullum finem narratio inueniret. Eſt enim corporalis morbus, quaſi flagellum ſalutare,

quo Deus vti ſolet ad conuertēdos peccatores, iuxta illud pſalmographi, *Cùm occideret eos, quærebant eũ, & reuertebantur, et diluculo veniebãt ad eum*. Pſal. 77. & illud Iſaiæ, *Verumtamen ſola vexatio dabit intellectum auditui*. Iſa. 28. Siquidem, vt plurimum, qui ſani, & vegeti ſunt, audiunt ſępe à concionatoribus multa de morte, de iudicio, de gehenna; ſed non videntur intelligere quid ſit, quod dicitur, cùm nulla ſubſequatur morũ emendatio. Sed cùm Deus vexare hominem morbo aliquo graui, aut lethali vulnere incipit, tùm vexatio dat intellectum auditui. Incipit enim ægrotus ſeriò cogitare de morte, de iudicio, de gehenna; & ſæpe corporis ægrotatio parit animæ ſanitatem.

Quid iam de diuitijs dicam? dicuntur illæ quidem ab hominibus bonæ, & expetendæ, & augendæ. Sed Spiritus ſanctus, qui eſt ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, tã grauem ſententiam in libro Dei veriſſimo, atque certiſſimo, contra di-

nites, & diuitias protulit, vt horrori mihi ſit eam referre.

In libro Prouerbiorum, ſic legimus, *Duo rogaui te, ne deneges mihi antequam moriar, mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, ſed tantũ tribue victui meo neceſſaria*: qui hæc loquitur, de ſe dixit paulo ante, *Viſio quã locutus eſt vir, cum quo eſt Deus, & qui Deo ſecum morante ait*. Itaque qui loquitur verba illa, & qui obnixè rogat, vt diuitiæ ſibi nõ affluãt, nõ eſt aliquis ſtultus, vel imperitus, ſed vir illuminatus à Deo, & ſapiẽtisſimus. Quis ergo ſapiens audeat petere à Deo diuitias, aut eas magno labore conquirere, ne dicã per fraudes, aut iniuſtitiam eas ſibi comparare? Eccleſiaſticus ſcriptor etiam ſapientisſimus, & ſpiritum Dei in ſcribendo habens ita pronunciat, *Si fueris diues non eris immunis à delicto*. Quàm grauis, & quàm tremenda hęc ſententia eſt? quis cupiat diuitias, quæ tantam habent cum delicto, id eſt, cum inimicitia Dei, coniunctionem?

Prou. 30

Eccl. 11

po-

poterit quidem aliquis diues eſſe, & ſimul Dei amicus eſſe, vt fuit Abraham, & Iſaac, & Ioſeph, & Dauid: ſed tanta eſt procliuitas diuitis ad delictum, vt ſapiens abſolutè pronunciauerit, *Si fueris diues non eris immunis à delicto.* quia videlicet diuites facilè ſuperbiunt, facilè contemnunt pauperes, quaſi uis ſe meliores; facilè negligunt dare, quod ſupereſt, egenis; facilè conſumunt diuitias in explendis cupiditatibus ſuis; facilè cupiunt inſano ardore fieri ditiores, & per phas, & nephas, congregare diuitias. Dominus in Euangelio miraculo comparauit diuitum ſalutem, cùm ait, *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in Regnum cælorum.* Atque huius ſententiæ tremendæ tres teſtes habemus omni exceptione maiores Matthæum, Marcum, & Lucam, ſcriptores Spiritu ſancto plenos. Erit igitur aliquis vir prudens, qui tanto periculo ſalutem æternam ſuam exponere audeat?

Mat. 19 *Marc.* 10. *Luc.* 18.

At,

At, inquies, diuites Dominus vocat eos, qui amant diuitias, & qui habent ad fruendum eis, non ad erogandas in vſus neceſſarios, & pios? Ita eſt; ſed quàm pauci ſunt huiuſmodi? Ideo ſaltem ob raritatem, rectè comparata eſt miraculo ſalus locupletum. Idem Dominus, ſancto Luca teſte, miſeros diuites
Luc. 6. appellauit, cùm ait, *Verumtamen væ vobis diuitibus, qui habetis conſolationem veſtram.* illud enim, *væ*, miſeriam, calamitatemque deſignat, & opponitur voci, *beatus*, quæ felicitatem ſignificat. Et quoniam diuites ſaturari ſolēt cibis delicatis, & indè iucundam, ac lætam vitam ducere; ſubiunxit Dominus, *Væ vobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, et flebitis.* En quid ſentiat Magiſter Deus de bono diuitiarum. Is, qui diuitias fecit, & qui ſcit omnium optimè quid in ſe habeant, egenus, & pauper eſſe voluit, & pronunciauit per ſecretarium ſuum, *Væ diuitibus:* & per eundem, *Beati*

pau-

pauperes. Et erit adhuc homo Chri-
ſtianus, qui perditè diuitias amet?
& erunt homines Chriſtiani, qui
diuites beatos eſſe iudicent, & nō
potius eorum ſorti miſereantur, &
pericula ipſorum defleant?

Sed audiamus Paulum Apoſto-
lum, qui raptus in tertium cælum,
nouit omnium optimè, quæ ſint
vera bona, & verum diuitiæ magis
conferant ad ſalutem, quàm impe-
diant iter ſalutis. Hic in Epiſtola
priore ad Timotheum, ita ſcripſit,
Qui volunt diuites fieri, incidunt in ten- 1. Tim. 6.
tationem, & laqueum Diaboli, & deſi-
deria multa inutilia, & nociua, quæ
mergunt hominem in interitum, et per-
ditionem. Non loquitur de illis, qui
diuitias habent, & illis imperant,
eaſque ſibi ſubijciunt, ac inſumunt
in operibus Deo placitis, qui pau-
ci ſunt; ſed de iis, qui volunt diui-
tes fieri, id eſt, qui diuitias amant,
& ideo ſemper eas conſeruare, &
augere deſiderant, & quaſi ſerui,
& mancipia ſunt diuitiarum. De
his Apoſtolus pronunciat, quod

incidant in tentationem, id eſt, quòd ſint expoſiti magnis tentationibus ambitionis, luxuriæ, vindicandi injurias, deprimendi adverſarios, per phas, & nephas obtinendi quod libet, quamuis non liceat. ad hæc enim omnia aptiſſima inſtrumenta ſunt pecuniæ: Et quoniam nimis difficile eſt, tam graues tentationes ſuperare: pronunciat ſecundo Apoſtolus, quòd diuites incidant in laqueum Diaboli; quicunque enim tentationi cedunt, hoc ipſo captiui efficiuntur Diaboli, atque ad eius imperiũ mouẽtur, vt canes illigati catenis. Et quid miſerabilius, quàm Diaboli, hoſtis crudeliſsimi, & nunquam miteſcentis eſſe mancipiũ? Tertiò addit Apoſtolus, diuitem ſic à Diabolo illigatum, & laqueo eius, ac rete conſtrictum, nõ ſolùm permanere in præſentibus ſceleribus, ſed quotidie concipere noua deſideria ſcelerum grauiorum, partim inutilium, partim noxiorum. Inutilia enim ſunt deſideria vani-

tatum, pomparum, ludorum; noxia verò deſideria adulteriorum, homicidiorum, defectionum, rapinarum, & aliorum id genus ſcelerũ, & flagitiorum, quæ ſine rubore, & ſine timore ab his Diaboli mancipijs perpetrantur. Vnde poſtremo ex Apoſtoli ſententia, demerguntur, qui eiuſmodi ſunt, in interitum & perditionem: in interitum videlicet ſempiternum, per quem perduntur omnia bona præterita, præſentia, & futura.

Quæ cùm ita ſint, manifeſtum eſt, abundantiam diuitiarum ſimilem eſſe non flatibus proſperis ventorum, qui ducunt ad portum; ſed ventis contrarijs, & furentibus, qui tempeſtates excitant, & longè abducunt à portu, & facto naufragio demergunt nauem cum vectoribus in abyſſum, & perditionem. Quis igitur negauerit diuites miſeros eſſe, & miſericordia lacrymis deplorandos, & Domino Deo noſtro cum gemitibus aſſiduè commendandos?

3 *Reſtat imperium, & poteſtas;*
qua vna re maxime ſe iactant, &
efficiunt homines, quaſi iam ſupra
ſortem mortalium aſcenderint.
Sed iſta ipſa potentia, quo altius
euehit, eo periculoſius minatur
præcipitium: ſic loquitur S. Bernar-
dus ad Eugenium ſuum, cùm ex
humili monacho ſummus Pontifex
Epiſ. 237. factus eſſet, *Conſidero gradum, &*
caſum vereor: conſidero faſtigium di-
gnitatis, & intueor fundum abyſſi, ia-
centis deorſum. Attendo celſitudinem
honoris, & è vicino periculum reſfor-
mido. & infra, *Altiorem locum ſor-*
titus es, ſed non tutiorem; ſublimiorem,
non ſecuriorem. Atque hoc idem de
omnibus gradibus ſiue eccleſiaſti-
cis, ſiue temporalibus dici poteſt.
Omnes enim, qui præſunt alijs, in
periculo magno verſantur; & di-
gniſsimi ſunt, vt omnes eorũ ſub-
diti, ſerio, & non ſine magno ge-
mitu diuinum eis implorent auxi-
lium. Audi enim quàm terribili-
ter aduerſus eos intonet Spiritus
Sap. 6. ſancti tuba, *Horrendè, & citò appa-*

rebit

rebit vobis, quoniam iudicium duriſſi-
mum his, qui præſunt, fiet. Exiguo enim
conceditur miſericordia: potentes autē
potenter tormenta patientur. Non enim
ſubtrahet perſonam cuiuſquam Deus,
nec verebitur magnitudinem cuiuſquā:
quoniam puſillum, & magnum ipſe fe-
cit, & æqualiter cura eſt illi de omni-
bus. Fortioribus autem fortior inſtat cru-
ciatio. O ſi iſta perpenderent ho-
mines, non tam ardenter inhiarent
ad Regna, & præfecturas. Sed quæ
cauſa eſt, cur tam graue iudicium
potentibus comminetur Deus? Il-
la potiſſimum eſſe videtur, quòd
peccata Principum ſoleant eſſe ſine
comparatione maiora, quàm pri-
uatorum. Priuati homines furan-
tur obolos; Principes furantur ca-
ſtra, ciuitates, Regna: Priuati ha-
bent fortaſſe concubinam vnam:
Principes magni plurimas habere
volunt: Salomon habebat trecen- *3. Reg. 11.*
tas, præter vxores ſeptingentas: &
Imperator Maxentius nullius ma- *Euſe-*
tronæ Romanæ, quamuis nobiliſ- *bius li. 8*
ſimæ honori parcebat. Priuati ſin- *hiſt. Eccleſ. c. 22.*

gulari certamine cum inimico depugnant; Principes magni exercitus magnos in hoſtes ducunt. Et ſi fortè cauſa belli iniuſta ſit, quis numeret peccata, quæ ſecum trahit bellum iniuſtum? Certè cædes, rapinæ, depopulationes urbium, deuaſtationes agrorum, & vinearum, incendia domorum, & templorũ, ſacrilegia horribilia, violationes virginum, & matronarum, & ſancti monialium, & alia grauiſsima ſcelera ſine vllo numero, quæ ex iniuſto bello ſequuntur, omnia in caput eius recidunt, qui ſine iuſta cauſa bellum mouit. Et quia nunquam poterit eiuſmodi Princeps tam ingentia damna reſarcire, repetet ab illo pœnas iuſtiſsimas Deus, qui ſolus poteſt inuenire ſupplicia ſceleribus omnibus paria. Ergo non mirum eſt, quòd Spiritus ſanctus clamet, & dicat, *duriſſimum iudicium his, qui præſunt fiet.* Sed mirum eſt, quòd ij, qui præſunt, non contremiſcant; & magis mirum eſt, quòd vlli ſint, qui

præ-

præfecturas ambiant. Et ſi Deus tam grauiter animaduertit in peccata Principum temporalium, multo grauius animaduertet in peccata Principum ſpiritualium, quanto pretioſior eſt coram Deo anima, quàm corpus, & vita æterna, quàm vita temporalis. Quæ omnia ſi quis attentè conſideret, non poterit, non vehementer compati Principibus omnibus tum ſpiritualibus, tum temporalibus; ac pro eis ſacrificium precum cum adipe lacrymarum offerre. Quod autem nos diximus, eſſe compatiendum magis Principibus, quam priuatis, confirmari poteſt ex Auguſtini ſententia, qui in libris de ciuitate Dei apertè ſcribit, magis tolerare debere Patres, quod imperent, quam ſeruos tolerare, quod ſeruiant. *Lib. 19. c. 16. de ciuit. Dei.*

De nono fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio Purgatorij.

CAP. IX.

ANIMAE illæ, quæ in Purgatorio degunt, non parum nobis adhuc ducentibus ſuper terram, lacrymarum materiam præbent: vt meritò conſideratio Purgatorij dici poſsis lacrymarum fons vberrimus.

Porrò in pœnis Purgatorij quatuor capita conſiderari poſſunt, ex quibus coniecturam facere licebit de magnitudine pœnarum illarum, vt ex ea magnitudine colligi poſsit, meritò debere fideles lacrymas fundere ob commiſerationem fratrum noſtrorum, qui pœnis illis interim cruciantur.

Primum eſt, pœnas Purgatorij acerbiores eſſe pœnis omnibus, quas in hac vita experimur: alterũ,

pœ-

pœnas Purgatorij, vt plurimùm, diutius durare, quàm pœnæ huius vitę durent; tertiũ, animas, quæ in Purgatorio degunt, ſeipſas iuuare non poſſe; poſtremum, animas illas eſſe plurimas, ac penè innumerabiles. Ex his planè conſtat, valdè miſerabiles eſſe animas illas, & per hoc etiam miſeratione digniſſimas: & ſtultiſſimos eſſe, qui in hoc tempore pro culpis ſuis ſatisfacere negligunt, & malunt ad loca illa pœnalia deſcendere, quàm in hoc tempore aliqua delectatione priuari.

Primùm igitur pro comperto habere debemus, pœnas Purgatorij acerbiores eſſe pœnis omnibus, quas in hac uita experimur. Id enim diſertis uerbis docet S. Auguſtinus in explicatione Pſal. mi trigeſimi ſeptimi, cùm ſic loquitur: *Domine ne in indignatione tua arguas me, ne ſim inter illos, quibus dicturus es, Ite in ignem æternum. Neque in ira tua emendes me, vt in hac uita purges me, & talem me reddas, cui iam emendatorio igne opus non ſit: propter illos*

 quì

qui ſaluierunt, ſic tamen quaſi per ignē. Et paulo infra: Et quia dicitur, Saluus erit, contemnitur ille ignis. Ita plane, quamuis ſalui per ignem: grauior tamē erit ille ignis, quàm quicquid poteſt homo pati in hac vita. Et noſtis, quanta hic paſſi ſunt mali, & poſſint pati, tanta tamen paſſi ſunt, quanta potuerunt pati, & boni. quid enim quiſque maleficus, latro, adulter, ſceleratus, ſacrilegus pertulit legibus, quod non pertulit Martyr in confeſſione Chriſti. Iſta ergo, quæ hic ſunt mala, multo faciliora ſunt: & tamen videte quemadmodum ea homines ne patiantur, quicquid iuſſerint faciunt. quanto melius faciunt, quod iubet Deus, ne illa grauiora patiantur? hæc ſanctus Auguſtinus, quem in hac ſententia ſequuntur multi Patres. Sanctus Gregorius in explicatione Pſalmi tertij pœnitentialis, *Domine ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripias me;* quaſi dicat; *Scio futurum eſſe, vt poſt huius vitæ exitum alij flammis expientur purgatorijs, alij ſententiam ſubeant æternæ damnationis. Sed quia illum*

tran-

tranſitorium ignem omni tribulatione æſtimo præſenti intolerabiliorem, non ſolũ in furore æternæ damnationis opto non argui, ſed etiam in ira tranſeuntis timeo correptionis purgari. Idem habeat uenerabilis Beda in explicatione uerborum eorundem; & ſanctus Anſelmus in explicatione tertij capitis epiſtolæ prioris ad Corinthios, & S. Bernardus in ſermone de obitu Humberti.

Hos uero ſanctos Patres non ſequitur tantum ſanctus Thomas Aquinas ſcribens in quartum librũ ſententiarum dist. 20. quæſt. 1. art. 2. Sed addit minimam pœnam purgatorij, grauiorẽ eſſe acerbiſſima quacunque pœna huius mundi. Et tamen audent homines contẽnere illam pœnam, qui præſentes dolores tolerare non poſſunt. Sed hæc eſt cæcitas plangenda præter cæteras in hac ualle lacrymarum.

Probat autem S. Thomas ſententiam ſuam, quoniam uerita certa, & explorata eſt, pœnam damni grauiorem eſſe qualibet pœna ſenſus:

& non minus certum, & exploratũ eſt, eos omnes, qui in Purgatorio ſunt, pœnam damni ſuſtinere. Sed aliquis fortè obijciet, pœnam damni perpetuam, qualis eſt in gehenna; eſſe uerè pœnam, & pœnam grauiſſimam; ſed in Purgatorio carentiam uiſionis diuinæ, non uideri propriè pœnam; aut certè nõ eſſe pœnam grauiorem iis, quas in hac uita patiuntur martyres. Nam & nos dum hic in terris uiuimus, Deum non uidemus; & tamen nõ dicimur ſuſtinere pœnam damni, quia ſuo tempore Deũ uidebimus; ſi cordi purgando, & mundando, ut par eſt operam demus. Imo etiã ueteres ſancti Patres, Patriarchæ, & Prophetæ, qui in Limbo Saluatorem expectabant, Deum non uidebant, nec tamen cruciabantur pœna damni, quia uiſuri erant tẽpore deſignato à Deo. Sic enim Abraham reſpondit Epuloni, *Memento fili, quia recepiſti bona in uita tua, Lazarus autem mala: nunc igitur illo conſolatur, tu uero cruciaris.* Ubi

non dixit Abraham, Lazarus cru-
ciatur pęna damni; ſed conſolatur,
ac per hoc non torquetur. Et ſan-
ctus ille Simeon, cùm ait, *Nunc di-* *Luc. 2.*
mittis ſeruum tuum in pace: non exi-
ſtimauit per mortem ſe pergere ad
pęnam grauiſſimam, ſed ad pacē
lętiſſimam. Denique ſanctus Gre-
gorius in libro tertiodecimo Mo-
ralium, affirmat, veteres Patres in
Limbo, non tormēta ulla pertuliſ- *L.3.mor c.32.*
ſe, ſed requiem inueniſſe.

Ad hanc obiectionem facile re-
ſponderi poteſt: Nos enim hic in
terris non plenè cognoſcimus, quā
graue ſit, Deum non videre, tum
quia per phantaſmata corporalia,
& ſenſuum miniſterium obſcurè
intelligimus quicquid intelligi-
mus: tùm quia deliniti corporali-
bus oblectationibus in his acquieſ-
cimus, nec de ſpiritualibus multū
ſolliciti ſumus. Veteres quoque
Patres non cruciabantur pęna dā-
ni, quamuis Deum non viderent,
quia ſciebant non differri ſe, culpa
aliqua ſua propria, à viſione Dei,
ſed

ſed quia tempus illius magni boni nondum aduenerat. At, qui poſt Chriſti aduentum damnantur ad purgatorium, ij non poſſunt non grauiſſime cruciari, quòd Deum videre nequeant. nam cùm corpore, & ſenſibus corporalibus careant, non amplius oblectari poſſunt in obiectis ſenſibilibus, in cibo, & potu, in diuitijs, & honoribus, in explenda carnali concupiſcentia: ſed toti aſpirant ad contemplandam veritatem primam; & ad fruendũ ſummo bono, ad quod, vt ad finem vltimum, ſe creatos fuiſſe intelligunt. Accedit, quòd optimè nouerunt, iam fidelibus aperta eſſe Regna cælorum, & nihil eſſe, quod impediat, niſi reatum pœnæ per ipſarũ propria peccata contractum: vnde ſine dubio ſibi ipſæ iraſcuntur animæ, & dolent, ac torquentur, quòd ipſæ ſibi cauſa ſint dilationis tanti boni. Similes mihi eſſe videntur homini valdè eſurienti, & ſitienti, qui ante ſe habeat menſam cibis optimis inſtructam. &

vi-

vinis optimis, ac limpidiſsima aqua refertam: & tamen nihil attingere poſsit, non alia cauſa prohibente, niſi quia ipſe ſibi hanc dilationem promeritus ſit. Adde, quod Sancti Patres Auguſtinus, Gregorius, Beda, Anſelmus, & Bernardus nõ de pęna damni loquuntur, quam omnes fatentur eſſe maximã, ſed de pęna ignis; ac de iſta pœna planè affirmant, eam eſſe atrociorem, quàm ſit vlla pęna huius vitæ. Quamuis enim non deſit hic in terris pœna ignis, tamen ille ignis, qui non lignis, aut oleo nutritur, ſed vt inſtrumentum iuſtitiæ Dei ſemper ardet & torquet animas, ſine vlla dubitatione acerrimus eſt. Quare ſi non concederemus, pęnam damni tẽporariam, qualis eſt in purgatorio, eſſe grauiorem omnibus pœnis huius vitę: id tamen de pęna ignis ex tot Patrum auctoritate cõcedi deberet.

Et quoniam multi nõ facile adducuntur, vt credant quæ nunquã viderunt, placuit Deo aliquando

ſeruos aliquos ſuos à mortuis ex-
citare, ac eis mandare, vt viuenti-
bus annuncient, quod viderunt.
Ex multis autem [illegible] teſtibus,
vt ſic loquar, oculatis, qui pœnas
purgatorij viderunt, duos eligere
viſum eſt, virũ, & vnam, de quibus
teſtes habemus omni exceptione
maiores. Vnus igitur fuit Drithel-
mus Anglus, cuius viri hiſtoriam
ſcribit Venerabilis Beda, qui rem
narrat ſibi notiſſimam, & quæ tem-
pore ſuo obſtupeſcentibus omni-
bus euenit. Sic igitur ſcribit in li-
bro quinto hiſtoriæ gentis Ange-
lorum. *His temporibus miraculũ me-*
l. 5. c. 13. *morabile, & antiquorum ſimile in Bri-*
tannia factum eſt. Namque ad exci-
tationem viuentium de morte animæ,
quidam aliquandiu mortuus ad vitam
reſurrexit corporis, & multa memora-
tu digna, quæ viderat narrauit, è quibus
hic aliqua breuiter perſtringenda eſſe
putaui. Erat quidam paterfamilias in
regione Nordanhumbrorum, religio-
ſam cum domo ſua vitam gerens: qui
infirmitate corporis tactus, & hac cre-

ſcen-

ſcente per dies, ad extrema perductus; primo tempore noctis defunctus eſt, ſed diluculo reuiuiſcens, ac repẽte reſidens, omnes, qui corpori flentes aſſederant, timore immenſo perculſus, in fugam conuertit. Vxor tantum, quæ eum plus amabat, quamuis multum tremens, & pauida, remanſit. quam ille conſolatus, Noli, inquit, timere, quia verè reſurrexi à morte, qua tenebar; & apud homines ſum iterum viuere permiſſus, non tamen ea mihi, qua antea conſueueram, conuerſatione, ſed multum diſſimili ex hoc tempore viuendum eſt. Statimque ſurrexit, & abijt ad villulæ oratorium, & vſque ad diem in oratione perſiſtens, mox omnem, quam poſſederat, ſubſtantiam, in tres diuiſit portiones: e quibus vnam coniugi, alteram filijs tradidit, tertiam ſibi retentam, ſtatim pauperibus diſtribuit. nec multo poſt ſeculi curis abſolutus ad monaſterium Mailros peruenit. acceptaque tonſura locum ſecretæ mãſionis, quam præuiderat Abbas, intrauit; & ibi vſque ad diem mortis in tanta mentis & corporis contritione durauit, vt multa illum, quæ alios laterent, vel horren-

-renda, vel deſideranda vidiſſe, etiamſi lingua ſileret, vita loqueretur. Narrabat enim hoc modo, quod viderat. Lucidus, inquit, aſpectu & clarus erat indumento, qui me ducebat. deuenimus autem ad vallem multæ latitudinis, & profunditatis, infinitæ autem longitudinis, quæ ad læuam nobis ſita, vnum latus flammis feruentibus nimium terribile, alterum furenti grandine, ac frigore niuium omnia perflante, atq; verrente non minus intolerabile præferebat. Vtrunque autem erat animabus hominum plenum, quæ viciſſim hinc inde videbantur quaſi tempeſtatis impetu iactari. Cùm enim vim feruoris immenſi tolerare non poſſent, proſiliebant miſeræ in medium frigoris infeſti: & cùm neq; ibi quippiam requiei inuenire valerent, reſiliebant rurſus in medium flammarum inextinguibilium. Cumque hac infelici viciſſitudine longè lateque, prout aſpicere poteram ſine vlla quietis intercapedine innumerabilis ſpirituum deformium multitudo torqueretur, cogitare cœpi, quòd hic fortè eſſet infernus, de cuius tormentis intolerabilibus

narrare ſæpius audiui. Reſpondit cogitationi meæ ductor, qui me præcedebat, Non hoc, inquiens, ſuſpiceris, non enim hic infernus eſt ille, quem putas.

Ac deinde explicata viſione inferni, & paradiſi, quam cauſa vitandæ prolixitatis omitto, ſubdit, Scis, inquit, *quæ ſint iſta omnia, quæ vidiſti? reſpondi ego, non; & ait, Vallis illa, quam aſpexiſti flammis feruentibus, & frigoribus horrenda rigidis, ipſe eſt locus, in quo examinandæ, & caſtigandæ ſunt animæ illorum, qui differentes confiteri, & emendare ſcelera ſua, quæ fecerunt, in ipſo tandem mortis articulo ad pœnitentiam confugiũt, & ſic de corpore exeunt: qui tamen, quia confeſſionem, & pœnitentiam, vel in morte habuerunt, omnes in die Iudicij ad Regnum cælorum perueniunt. Multos autem preces viuentium, & eleemoſynæ, & ieiunia, & maximè celebratio Miſſarum, vt etiam ante diem Iudicij liberentur, adiuuant.* His addit venerabilis Beda, quòd *cùm ille incredibili auſteritate corpus ſuum vexaret, & in fluminibus gelidis incen-*

tis

tis, oraret, & pſalleret, dicentibus ſo-ciis, Mirum frater Drithelme, quòd tantam frigoris aſperitatem ulla ratione tolerare praevales: reſpondebat ille, frigidiora ego vidi. Et cùm dicerent, Mirum quòd tam auſteram tenere continentiam velis: reſpondebat, auſteriora ego vidi. Sic uſque ad diem ſuæ vocationis infatigabili cæleſtium bonorum deſiderio corpus ſenile inter quotidiana ieiunia domabat, multiſque verbo, & converſatione ſaluti fuit.

Hanc hiſtoriam ego veriſsimam eſſe non dubito, tum quia conſentanea eſt ſcripturæ dicenti in libro Iob. 24. Iob, *Ad nimium calorem tranſeunt ab aquis nivium.* Deinde, quia teſtem habemus Bedam virum optimum, & qui rem geſtam ſuo tempore narrat. Denique quia fructus eſt ex ea viſione ſecutus, quem Deus acquirere ex huiuſmodi ſolet, non curioſitas, non vanitas, sed ſalus animarum multarum, per converſionem ad pœnitentiam.

Venio ad teſtimonium [illegible] feminæ mirabilis, quæ Chriſtina dicta eſt, cu-

cuius vitam ſcripſit. Thomas Can-
tipratenſis, ex ordine ſancti Do-
minici, vir fide dignißimus, qui
eius tempore vixit. Cui conteſtis
accedit venerabilis Iacobus de
Vitriaco Cardinalis pius, & do-
ctus, qui in præfatione ad libros
ſuos de vita, & rebus geſtis Beatæ
Mariæ de Oegnies, meminit plu-
rium ſanctarum mulierum, ac præ-
cipuè Chriſtinæ mirabilis, cuius
res geſtas compendio ac breuiſsi-
mè refert. Illa igitur Virgo de ſe
ita loquitur, cùm primum à morte
videntibus multis ſurrexit. *Statim*,
inquit, *vt è corpore exceßi*, *animam* *Apud Surium c. 3. vitæ*
meam exceperunt lucis miniſtri Ange-
li Dei, *deduxeruntq; illam in locum*
quendam obſcurum, *& horridum*, *ani-*
mabus hominum refertum. *Quæ verò*
tormenta eo in loco conſpexi, *ea tam im-*
mania, *& acerba fuerunt*, *vt nullus*
poßit ſermone id explicare. Vidi illic nõ
paucos vita functos mihi, *cùm viuerẽ*,
nõ ignotos. Cum autem miſerata
ego animas illas miſerabiles, *quærebã*,
quis eſſet ille locus, *ſuſpicabar enim ta-*

tis, oraret, & pſalleret, dicentibus ſo-ciis, Mirum frater Drithelme, quòd tantam frigoris aſperitatem vllâ ratione tolerare præuales: reſpondebat ille, frigidiora ego vidi. Et cùm dicerent, Mirum quòd tam auſteram tenere continentiam velis: reſpondebat, auſteriora ego vidi. Sic vſque ad diem ſuæ vocationis infatigabili cæleſtium bonorum deſiderio corpus ſenile inter quotidiana ieiunia domabat, multiſque verbo, & conuerſatione ſaluti fuit.

Hanc hiſtoriam ego veriſsimam eſſe non dubito, tum quia conſentanea eſt ſcripturæ dicenti in libro
Iob. 24. Iob, *Ad nimium calorem tranſeunt ab aquis niuium*. Deinde, quia teſtem habemus Bedam virum optimum, & qui rem geſtam ſuo tempore narrat. Denique, quia ſecutus eſt ex ea viſione fructus, quem Deus acquirere ex huiuſmodi ſolet, non curioſitas, non vanitas, ſed ſalus animarum multarum, per conuerſionem ad pœnitentiam.

Venio ad teſtimonium illius feminæ mirabilis, quæ Chriſtina dicta eſt,

cu-

cuius vitam ſcripſit. Thomas Cantipratenſis, ex ordine ſancti Dominici, vir fide digniſsimus, qui eius tempore vixit. Qui conteſtis accedit venerabilis Iacobus de Vitriaco Cardinalis pius, & doctus, qui in præfatione ad libros ſuos de vita, & rebus geſtis Beatæ Mariæ de Ognies, meminit plurimarum ſanctarum mulierum, ac præcipuè Chriſtinæ mirabilis, cuius res geſtas compendio ac breuiſsimè refert. Illa igitur Virgo de ſeipſa loquitur, cùm primum à morte videntibus multis ſurrexit. *Statim, inquit, vt è corpore exceſſi, animam meam exceperunt lucis miniſtri Angeli Dei, deduxeruntq́; illam in locum quendam obſcurum, & horridum, animabus hominum refertum. Quæ verò tormenta eo in loco conſpexi, ea tam immania, & acerba fuerunt, vt nullus poſſit ſermone id explicare. Vidi illic nō paucos vita functos mihi, cùm viuerem, non ignotos. Valdè autem miſerata ego animas illas miſerabiles, quærebam quis eſſet ille locus, ſuſpicabar enim tar-*

Apud Surium c. 3. vitæ

earum eſſe. Reſponderunt mihi duces mei locum eſſe Purgatorij, vbi peccatores, quos in vita quidem peccaſſe pœnituiſſet, ſed non ſatis ſcelerum ſuorum meritas pœnas dediſſent. Inde perduxerunt me ad inferorum ſupplicia, in quibus itidem agnoui quoſdam mihi olim in vita notos. Poſtea vero tranſlata ſum in paradiſum, vſque ad Thronum Diuinæ Maieſtatis, vbi cùm viderem gratulantem mihi Dominum, vltra omnem modum lætabar, quòd arbitrarer illic me deinceps cum Domino in omnem æternitatem permanſuram. At ille mox reſpondens deſiderio meo, Re vera, inquit, dulciſſima filia hic mecum eris; ſed nunc vtrum è duobus malis optionem tibi facio, vel æternum hic nunc apud me manere, vel redire ad terras, ibique in mortali corpore abſque illius detrimento pœnas perferre, ijsque omnes illas animas, quas in locis Purgatorijs miſerabaris liberare, & eripere; efficereq; vt homines adhuc in corpore manentes tua pœnitentia, & vitæ exemplis ad me conuerſi à ſuis facinoribus abſtineant, & reſipiſcant, pa-

ractis

relictis omnibus, ad me tandem, multis aucta meritorum cumulis reuerti. Ego vero abſque vlla cunctatione ſub conditione mihi propoſita, dixi me velle ad corpus redire. Et ſic Dominus gratulans, quòd me promptè obediſſem, iubet animam ſuo corpori reſtitui. Qua in re exequenda admirari licet beatorum ſpirituum incredibilem celeritatem: ea enim hora, cùm in Miſſæ ſacrificio, quod pro me fiebat, diceretur, primo, Agnus Dei, anima mea ſiſtebatur coram throno diuinæ Maieſtatis: cùmque tertiò id repeteretur, illi me corpori reddidere. Ita ſe habet & exceſſus meus, & vita, & ad vitam reditus: propter hominum correctionem, & emendationem ad vitam reuocata ſum. Itaque deinceps vt ne vos perturbent ea, quæ viſuri eſtis in me. Excedunt enim mentis humanæ captum, quæ, Domino volente, fient in me; nec talia inter mortales, quandoque comperta ſunt. hæc illa, ſubiungit poſtea auctor vitæ c. 6. *Tum vero, inquit, cœpit illa exercere quorum cauſa à Domino miſſa fuerat: ingrediebatur in ardentes clibanos, & in illis in-*

ces-

cendijs cruciabatur, ita vt præ angu- ſtia, & dolore, horrendos ederet clamo- res. Poſtquam autem inde egreſſa fuit, ne veſtigium vllum alicuius vſtionis in eius corpore videbatur. Et cap. 7. ſic pergit, *Sub aquis Moſæ fluminis hy- berno tempore, cùm rigerent omnia ge- lu, crebro, & diù morabatur, ſex & amplius diebus in eo perdurans.* Et pau- lo poſt, *Interdum in aquis orans ſimul cum illis ferebatur in rotam molendina- riam, atque ita horrendum in modum cir- cum acta cum ipſa rota, membris om- nibus manſit incolumis.* Et c. 9. *Surge- bat,* inquit auctor, *quandoq; medijs noctibus, & totius oppidi Trudonenſis canes in ſe concitans; ante illos ipſam infeſtantes inſtar feræ cuiuſdam curſi- tabat; ſicq; per deuia, & per denſos ve- pres, & ſpinoſa agitata, adeo ab illis compungebatur, & lacerabatur, vt nulla corporis eius pars vulneris eſſet expers: & tamen multo ſanguine fuſo, nulla plagarum, aut vulnerum veſti- gia conſpiciebantur in eius corpore.*

Hæc ille: qui quàm vera, & cer- ta narrat auctor, perſpicuum eſt, tum

quia

quia conteſtem habet, vt ſupra dixi, virum grauiſsimum Iacobum Epiſcopum & Cardinalem de Vitriaco: tum quia narrat res geſtas ſuo tempore, & in eadem Prouincia, quam ipſe quoque incolebat, cùm eſſet ipſe quoque Epiſcopus, & ſuffraganeus Archiepiſcopi Cameracenſis, tum etiam quia res ipſa publicè clamabat, eam habere corpus diuina virtute ita conformatum, vt dolorem pateretur ab igne, & non diſſolueretur, & vulnera acciperet, & ſanguinem funderet, & mox vulnerum veſtigia non apparerent, & non paucos dies ita vixit, ſed annos duos & quadraginta poſt reſurrectionem: tum denique quia multos conuertit ad pœnitentiam, & poſt mortem miraculis euidentibus claruit. Itaque voluit Deus ora obſtruere incredulorum, qui non verentur aliquando dicere: Quis rediit ab inferis? Quis tormenta gehennæ, vel purgatorij vidit? Ecce enim habemus

ceptes fideles, marem, & feminam, qui viderunt gehennæ & purgatorij ſupplicia acerbiſſima, & maxima; vt planè inexcuſabiles ſint, qui iſta non credunt, & magis inexcuſabiles, qui credunt, & contemnunt, & pro delictis ſuis in ieiunio, fletu, & planctu Deo ſatis facere negligunt. Sed pergamus ad alia capita.

Alterũ caput erat diuturna duratio ſuppliciorum purgatorij. Quamuis enim nõ defuerit aliquis ſcriptor, alioqui egregius, & magni nominis, qui opinatus ſit, neminem in purgatorio cruciari vltra viginti annos, vel vltra decenniũ: tamen contrarium docet vſus Eccleſiæ, quæ anniuerſaria ſacra celebrare ſolet pro animabus defunctorum non ſolùm ad annos decẽ, ſed etiam ad annos centum, & eo amplius. Deinde in ea viſione, quã ex venerabili Beda retulimus, ſatis apertè indicatur, multas animas in purgatorio cruciari vſque ad diem Iudicij. Quod confirmari poteſt

poteſt ex verbis Tertulliani aucto-
ris antiquiſſimi, qui in libro de a-
nima capite ſeptimodecimo, de
purgatorio loquens ſub inferni no-
mine, ait, *In carcerem te mandet in-
fernum, vnde non dimittaris, niſi modi-
co quoque delicto mora reſurrectionis
expenſo.* & clarius S. Cyprianus de
diuturnitate pœnæ purgatorij lo-
quens, in epiſtola ſecunda libri
quarti, ſic ait, *Aliud eſt pro peccatis
longo tempore cruciatum purgari diu
igne: aliud peccata omnia paſſione pur-
gaſſe.* Quod etiam confirmatur ex
viſione B. Ludgardis Virginis ſan-
ctiſſimæ, & celeberrimæ, cuius vitã
ſcripſit ille idem Thomas Canti-
pratenſis, qui ſcripſit *vitam* Chri-
ſtinæ mirabilis. Et quoniam res
eſt magna, & ad exemplum Præla-
torũ Eccleſiæ prodeſſe poteſt, ad-
ſcribam hoc loco *verba* ipſa aucto-
ris, quæ habentur libro ſecundo
vitæ S. Ludgardis apud Surium to-
mo tertio, ad diem Iunij ſextum-
decimum. *Hoc ferè tempore*, inquit
auctor, *Dominus Innocentius Papa*

Tertius, poſt celebratum Lateranenſe Concilium ab hac vita migrauit. moxque apparuit viſibiliter Ludgardi. Illa autem, vt vidit eum ingenti flamma vinctum, quis nam ſit percontatur: reſpondit ſe eſſe Innocentium Papam. & illa cum gemitu, Quid hoc eſt, inquit, communem omnium noſtrum Patrem tam dirè cruciari? Reſpondit ille, tres ob cauſas, cruciatior, quæ etiam æternis ſupplicijs me iuſtiſſimè addixiſſent, niſi per interceſſionem piiſſimæ Matris Dei, cui Monaſterium cōdidi, in extremis me pœnituiſſet. Et æternam quidem mortem euaſi; ſed pœnis atrociſſimis vſque ad Iudicij diem cruciabor. Quod autem ad te ſuffragia petiturus venire potui, mihi à ſuo filio Mater miſericordiæ impetrauit. His dictis confeſtim diſparuit. Ludgardis vero eius neceſſitatem conſororibus, vt ei ſuccurrerent, indicauit: & ipſa admodum dolens vicem eius, mirabili ſe cruciatu illius cauſa affecit. Nouerit lector, nos reuelante Ludgarde, tres illas cauſas non ignorare; ſed præſenti Pontificis reuerentia referre noluiſſe: hæc ille. Quod exemplum me qui-

dem ſæpè maximo timore, & tremore afficere ſolet. Si enim tam laudabilis Pontifex, & qui in oculis hominum, non probus, & prudens ſolum, ſed etiam ſanctus, & imitatione dignisſimus habitus eſt, tam parum abfuit à gehenna, & vſque ad diem Iudicij purgatorijs incendijs atrocisſimis puniēdus eſt, quis Prælatus non trepidet? Quis non accuratisſimè conſcientiæ ſuæ ſecreta rimetur? Ego enim facile mihi perſuadeo, tantum Pontificē non potuiſſe lethalia peccata committere, niſi ſub ſpecie boni deceptum ab adulatoribus, & domeſticis, de quibus in Euāgelio dicitur, *Inimici hominis domeſtici eius.* Itaq; hoc tam magno exemplo, diſcamus omnes ſollicitè ſcrutari conſcientiam noſtram, nè fortè erronea ſit, cùm nobis recta, & ſana eſſe videatur. Sed ad inſtitutum, vnde digreſsi ſumus reuertatur. Mat. 10

Purgatorij pœnas vltra decem, aut viginti annos extendi, & fortaſſe vltra centum, & vltra mille annos

propagari poſſe, non dubium eſt. Sed eſto intra decem, aut viginti annos terminetur pęna purgatorij; quis pęnam atrociſſimam ſine vlla intermiſſione, ac ſine requie viginti annis tolerare poſſet? Nam pęnam illam ſine intermiſſione, & requie cruciare intelligi poteſt ex viſione, quam ex Beda venerabili paulo ante retulimus. Sanè ſi quis certus eſſet, ſe pedum, aut ſtomachi, vel capitis, aut dentium, aut calculi dolore continuos viginti annos ſine vlla intermiſſione laboraturum ſic, vt neque ſomnum capere, neq; requieſcere poſſet, mallet ille mori potius, quam ſic viuere: & ſi optio daretur, an vellet ſic tot annos viuere, an iacturam facere omnium fortunarum, promptiſſimo animo, omnes fortunas abijceret, vt à tam immani, & tam cõtinuo dolore liberaretur. Quanto igitur magis deberet omnis homo ſapiens, eligere pęnitentiam cum fructibus ſuis, qui ſunt vigiliæ, orationes, ieiunia, eleemoſynæ, ac potiſ-

Digitized by Google

potiſſimū lacrymæ, quæ ſunt ſigna veriſſimæ pœnitentiæ?

Quod ſi ad acerbitatem dolorū, & diuturnitatem pœnarum accedat tertia calamitas, quòd animæ in purgatorio ſe ipſæ iuuare non poſſunt; profectò non parum excreſcet infelicitas animarum earundē. hic enim in terris vix quiſquam eſt, tam miſerabilis, qui non poſsit, vel fugiendo, vel reſiſtendo, vel amicos requirendo, vel appellando ad aliud Iudicium, vel miſericordiam Iudicis implorando, vel aliqua alia ratione ſe à cruciatibus aliqua ex parte liberare. At in purgatorio nihil omnino poſſunt, niſi patienter ſupplicia tolerare. Poſſunt quidem viuentes in carne ſancti homines pro defunctis orare, & eleemoſynas, atque alia ſatisfactoria opera pro eis offerre Domino: ſed illis non licet, niſi ex priuilegio particulari, quod paucis, & raro conceditur, hominibus apparere, atque ab eis auxilium poſtulare.

Miſerrima igitur illarũ animarum conditio eſt, quæ in tantis tormentis, neque ipſæ ſe, neque patris, aut filij, aut fratris, aut matris, aut ſororis aut coniugis, aut amici animam in purgatorijs locis, vlla ratione iuuare poſſunt. Sed fortaſſe paucæ ſunt animæ, quæ in purgatorio degunt: proinde non magnifacienda ſunt eorũ ſupplicia. Imo vero innumerabiles ſunt animæ illæ, vt ſolus numerus tam ingens ſufficiat ad miſericordiam commouendam, etiam ſi eſſent ſupplicia leuiora. Nam paulo ante ex hiſtoria venerabilis Bedæ, cognouimus innumerabilem animarum multitudinem fuiſſe in purgatorio à Drithe mo viſam: & ex vita B. Chriſtinæ pariter accepimus purgatorij locum vaſtisſimum refertum animarum fuiſſe. Neque poteſt aliter fieri, cum nihil coinquinatum in Regnũ cælorum admittatur, ſed ſoli illi penetrare valeant ad conſpectum Dei, qui lux eſt, in qua tenebræ nõ
ſunt

ſunt vllæ, atque ad locum infinitæ puritatis, niſi illi, qui vere ſancti, & immaculati ſunt, & ad glorioſam illam Eccleſiam pertinent, in qua non eſt macula, neque ruga. Qui autẽ eiuſmodi ſunt, rariſsimi ſunt: proinde ceteri omnes, qui ad electorum numerum pertinent, per ignem purgatorij tranſeunt. Quæ cum ita ſint, neceſſe eſt, vt columba aſsidue gemat pro tam multis membris ſuis, quæ ad patriam cæleſtem immenſo ardore ſuſpirant, & interim in igne intolerabili detinentur, & pœnis acerbiſsimis cruciantur. Ephes. 5

De decimo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio amoris Dei.

CAP. X.

AMOR Dei eſt irriguum ſuperius, vnde fluunt dulces lacrymæ, quæ producunt in hortulo

cordis humani germina omnium virtutum. De his lacrymis dicit S. Aug. in explicatione Pſalmi cēteſimi viceſimiſeptimi, *Dulciores ſunt lacrymæ orantium, quam gaudia Theatrorum*. Diuiditur autem hic cæleſtis fons in tres quaſi riuos, quæ ſunt deſideria tria procedentia ex amore Dei; deſiderium videlicet gloriæ Dei; deſiderium beatitudinis noſtræ, & deſiderium gratiæ, per quam acquiritur beatitudo: quæ tria deſideria ſatis apertè videntur expreſſa in primis tribus petitionibus orationis dominicæ. Si quidem, qui orat, vt ſanctificetur nomen Dei, id poſtulat, vt Deus glorificetur, & benedicatur, & ſanctificetur ab omnibus Angelis, & hominibus, & modo quodam ſuo, ab omnibus rebus creatis. Et qui poſtulat, vt adueniat Regnum Dei, id petit, vt Regnum Dei, quod commune erit Chriſto cum omnibus ſanctis, citò manifeſtetur, quod fiet in die nouiſſimo, quando complebitur bea-

titudo

titudo ſanctorum, adiunctis corporibus glorioſis ad animas beatas. Denique qui petit, vt fiat voluntas Dei, ſicut in cælo, & in terra, id petit, vt gratia nobis detur implendi mandata dominica, quo modo Angeli ſancti in cælo ſemper faciunt voluntatem Dei.

Incipiamus à primo deſiderio, quo flagrãt omnes veri amici Dei. Deus noſter bonorum noſtrorum nõ indiget, quia in ſe habet omnia bona, & ipſe eſt ſummum, & infinitum bonum. Placuit tamen bonitati eius Mundum creare, vt bonitatem ſuam extra ſe quodammodo effunderet, non eam amittens, ſed cum alijs communicans, quo modo fons aquæ flumen producit, nihil ipſe perdens. Quid ergo par erat, vt res creatæ, quæ paulo ante nihil erant, tam benefico donatori tribuerent, niſi vt totæ conuerterẽtur in laudes creatoris? & quidem res inanimę, vel vita, & ſenſu prædita, ſed abſque intelligentia, & libero voluntatis arbitrio, munus

ſuum perpetuo expleant. Semper enim Cæli enarrant gloriam Dei, & montes, & colles iubilant corā Deo, & reliqua omnia ſeruiunt ei, & faciunt verbum eius. In Angelis, & hominibus, qui ſoli mentis intelligentia, & libero arbitrio prędit i creatorem cognoſcere, & amare poterāt, oſtendere voluit Deus, primo quid poſſet eorum liberum arbitrium, deinde quid poſſet gratiæ ſuæ beneficium, iuſtitiæq; iudicium; vt S. Auguſtinus ſapienter docet in libro de correptione & gratia. Et quoniam inter Angelos, non pauci cum Principe ſuo Diabolo in ſuperbiam elati, libertate arbitrij abuſi Deum non glorificauerunt, iuſto Dei iudicio dānationis æternæ ſententiam non effugerunt. Reliqui Domino Deo humiliter ſubiecti & pia charitate coniuncti, beatitudinis gloriam adepti, perpetuo eum laudant, atque ſanctificant dicentes, *Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus exercituum*. Soli reſtant homines, quorū

De correp. & gratia. c. 10.

Iſa. 6.

pars

pars longè maxima libertate arbi-
trij non benè vtentes, non agunt
id quod creati ſunt; & quamuis nõ
deſit gratia Dei excitãdo, adiuuã-
do, illuminando, tamen iuſto Dei
iudicio traditi in reprobum ſenſũ
ſeruiunt creaturæ potius, quàm
creatori; nec deſunt qui cùm Deũ
cognoſcant, non ſicut Deum glo-
rificant: neque etiam deſunt, qui
dicunt ſe noſſe Deum, factis autẽ
negant. Horum igitur cauſa, pauci
illi, qui Deum ardenter diligunt,
cùm ferre non poſsint æquo ani-
mo tantam iniuriam Dei, tantam
ingratitudinem, tantam iniquita-
tem: fremunt præ zelo intra ſe, &
copioſis lacrymis deſiderium glo-
riæ Dei, quo flagrant, aliquo mo-
do mitigare, ac lenire ſtudẽt. Vnus *Pſal.*
ex eis Propheta Dauid, *Tabeſcere* 118.
inquit, *me fecit zelus meus, quia obli-
ti ſunt verba tua inimici mei.* & pau-
lo poſt, *Vidi præuaricantes, & tabeſ-
cebam, quia eloquia tua non cuſtodierũt.*
& alibi. *Nonne, qui oderunt te Domi-* *Pſal.*
ne oderam, & ſuper inimicos tuos ta- 118.

beſ-

beſtebam. Et verè, ſi quis attentè conſideret, quantis blaſphemijs, periurijs, maledictis, quotidie ab hominibus offendatur Deus; & quàm multi legem eius immaculatam, & ſaluberrimam, & deſiderabilem ſuper aurum, & dulciorē ſuper mellis fauum, lacerent, violent, tranſgrediantur ſine vllo timore, aut rubore: & quot ſint adhuc pagani, vel hæretici, qui Deū verum non agnoſcunt, ſed vel ſaxa, aut ligna, vel capitis ſui chimeras pro Deo venerantur, & colunt; is nullo modo poterit, ſi verè Deū amat, animo conquieſcere, ſed clamabit, & dicet cum Hieremia,

Hiere. 9 *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt iniurias* Domini creatoris mei, cui debetur omnis honor, & gloria, lamenter & defleam, donec lacrymæ deficiant. Si enim Matathias, & filij

1. Mac. 2. eius (vt eſt in priore libro Machabęorum) ſciderunt veſtimenta ſua, & operti ſunt cilicijs, & planxerūt valde, quia gentes prophanauerāt

tem-

templum Domini, & myſteria illa polluerant, quæ erant vmbræ rerũ futurarũ: quid agere deberet pius Chriſtianus, hoc tempore, quo Maumethani & lutherani & Calviniſtæ, ac cæteri hoſtes Dei, & Ecclesiæ, multis in locis, non ſolum Eccleſias euerterunt, ſed omnem cultum diuinum ſuſtulerunt, & ſacroſancta myſteria publicè prophanauerunt?

Iam verò diuinus amor excitat ardentiſſimum deſiderium videndi Deum, & aſsiduè, & cum multis lacrymis orandi, ac dicendi, *Adueniat Regnum tuum*. Et quidem Regnũ Dei tribus modis in ſcripturis ſanctis accipi ſolet, pro Regno, vt ſic loquar, naturali, pro Regno gratiæ, & pro Regno gloriæ. Regnum naturæ dicitur dominiũ, quod naturaliter habet Deus in omnes res creatas, quas ſemper regit, & gubernat pro arbitrio ſuo: neque vlla res ei reſiſtere poteſt. De hoc Regno loquitur Dauid, cùm ait, *Regnum tuum Regnum omnium* Pſal. 144

nium

nium ſeculorum. De hoc autem Regno non poteſt intelligi illa petitio, *Adueniat Regnum tuum*, quoniã hoc Regnum ſemper fuit, & erit, neque opus eſt à Deo petere vt veniat, quod ab exordio mundi venit. Regnum gratiæ illud eſt, quo Deus per gratiam regnat in cordibus piorum, eaque regit, ac moderatur, ac ſuæ diuinæ voluntati ſuauiter ſubijcit, de quo Regno lo-
Coloſ. 1 quitur Apoſtolus cùm ait, *Eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in Regnum filij dilectionis ſuæ*. Neque de hoc Regno videtur intelligi poſſe illud, Adueniat Regnum tuum. Siquidem hoc Regnum gra-
Apoc. 13. tiæ cœpit ab origine mundi, ſicut & Chriſtus dicitur Agnus occiſus ab origine mundi, quia per mortẽ eius præuiſam data eſt gratia omnibus, qui in omnibus ætatibus iuſti fuerunt. Regnum gloriæ eſt æterna beatitudo, quæ inchoata eſt in animabus iuſtis à Chriſti morte, qui moriens latroni dixit,
Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiſo*; Sed cõ-
ple-

plebitur in die nouiſsimo, quando Beati ſpiritus recipient glorioſa corpora, & à Rege gloriæ audient; *Venite benedicti, poſsidete paratum vobis Regnum*: tunc enim vere aduenict Regnum Dei, quando ſublata omni poteſtate mortalium & ſpirituum immundorum, ſolus Deus regnabit, & electi eius cum illo. Atque hæc eſt communior expoſitio Patrum, Tertulliani, & Cypriani in libro de oratione dominica; Chriſoſtomi, & Hieronymi in caput ſextum Matthæi, Cyrilli catecheſi quinta myſtagogica, Auguſtini in libro ſecundo de ſermone Domini in monte, Ioannis Caſsiani collatione nona, & aliorum. Matt. 21.

Obſeruat autem S. Auguſtinus concione viceſima in pſalmũ centeſimum decimum octauum, ante aduentum Chriſti omnium ſanctorum deſideria fuiſſe in ipſius Chriſti incarnationẽ: poſt Chriſti incarnationẽ: paſsione, reſurrectionem, aſcenſionem, omnium ſanctorum

deſi-

deſideria eſſe in aduentum Chriſti glorioſum, in quo ſancti omnes ad perfectam, atque æternam peruenient felicitatem. ſic enim implebitur illud, *Et veniet deſideratus cunctis gentibus*. De priorum ſan-
Luc. 10. ctorum deſiderio ſunt illa, *Multi Reges, & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt*. & il-
Luc. 2. la, *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, quia viderunt oculi mei ſalutare*
Iſa. 64. *tuum*. & illa, *Vtinam diſrumperes cælos, & deſcenderes*. De poſteriore
2. Tim. deſiderio ſunt illa, *Repoſita eſt mihi*
4. *corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus iuſtus iudex: non ſolum autem mihi, ſed & ijs, qui diligunt aduentum eius*, id eſt, ijs, qui timore caſto diligunt ſponſum, & ideo cupiunt vt cito veniat, & non tardet glorioſum aduentum ſuum. Sed adultera, quæ non diligit ſponſum ſuum, timet aduentum eius; & vellet, ſi fieri poſſet, vt nunquam veniret. Sponſa autem in extrema Apoca-
Apoc. lypſi dicit, *Veni, &* Sponſus reſpon-
22. det, *Etiam venio cito*. & rurſum ſponſa,

ſa, *Veni Domine Ieſu*. Porrò Dauid
Propheta ſanctus utrunque aduen-
tũ ardenter ſitiens, & præſertim
illum, in quo Deus videbitur faciẽ
ad faciem clamat, *Quemadmodum* Pſal. 41.
deſiderat Ceruus ad fontes aquarum, ita
deſiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit
anima mea ad Deum fortem viuum:
quando veniam, & apparebo ante fa-
ciem Dei? Fuerunt lacrymæ meæ pa-
nes die, ac nocte, dum dicitur mihi quo-
tidie, Vbi eſt Deus? Et alibi, *Vnam* Pſal. 26
petij, hanc requiram, ut inhabitem in
domo Domini omnibus diebus uitæ meæ,
& uideam uoluptatem Domini. Qui
enim verè, & ex corde diligit, non
poteſt patienter tolerare abſentiã
dilecti; ſed ſiue comedat, ſiue bi-
bat, ſiue quid aliud agat, ſemper
dilectum cogitat, & cogitando ſu-
ſpirat, & plorat. Et ſi fortè dor-
miat, illum quoque ſomniando vi-
det, & cum eo confabulatur. Et ſi
hæc accidunt ijs, qui amore capti
ſunt rerum mortalium, & fœda-
rum; quid illi facient, qui amore
capti ſunt pulchritudinis infinitæ,

&

& ſempiternæ? illis verè lacrymæ
ſolæ ſunt panes die, ac nocte, quia
ſolis lacrymis reficiuntur, & in il-
lis conquieſcunt; cętera omnia cõ-
21 ſolatores oneroſi ſunt, vt loquitur
Iob. 16. ſanctus Iob. Hinc B. Paulus, qui
raptus in paradiſum vidit, ſaltem
ex parte, pulchritudinem Domini,
& intelligebat ſe ſola corporis ma-
ceria retineri ne Chriſto frueretur,
Rom. 7. tur, clamabat dicens, *Quis me libe-*
Philip. 1 *rabit de corpore mortis huius?* & aper-
tius, *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chri-*
ſto. & Beatus Martyr Ignatius in
Epiſtola ad Romanos, *Omnia tor-*
menta Diaboli in me veniant, dummo-
do Chriſto fruar. Quid de Maria
Magdalena dicemus? quæ in cęna
Io. 12. nouiſsima in Bethania, cum Chri-
ſtum à ſe tollendum cognouiſſet,
lacrymis rigauit pedes eius, & ca-
pillis ſuis terſit. Longè aliæ fuerũt
iſtæ lacrymæ ab illis, quibus in do-
Luc. 7. mo Simonis lacrymis cępit lauare
pedes eius, & capillis ſuis tergere.
Iſtæ enim ex recordatione pecca-
torum, & amantiſsima cõtritione

fluebant, aliæ ex deſiderio retinendi dilectum; quales etiam illæ erant, quibus ad ſepulchrum plorabat, quaſi abſentem, quem ſublatum arbitrabatur. Et quales illæ, quam aſſiduæ, quam ardentes, quam ſuaues, quas in ſolitudine illa fundebat, cùm in ſola contemplatione dilecti occupata dies iungebat cum noctibus? O ſi quis tantas cupiditas deſiderij diuinæ pulchritudinis cum Dauide, cum Paulo, cum Magdalena, addo etiam cum Auguſtino, cum Bernardo, cum Franciſco aliquando guſtaret, ſine dubio omnia huius mundi gaudia, omneſque voluptates, & omnia oblectamenta contemneret. Sed quia eſurimus, & ſitimus, & panem, nec potum lacrymarum cæleſtium ignoramus, idcircò carnalia deſideria & mundi huius oblectamenta retinemus.

Reſtat deſiderium tertium ex amore diuino procedens, cuius deſiderij impulſu, petimus, & dicimus; Fiat voluntas tua, ſicut in cæ-

lo, & in terra. Qua petitione gratiam Dei poſcimus, qua mandata Dei obſeruare poſsimus. Scriptū eſt enim, *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata*. Amor igitur ille, qui nos deſiderare facit viſionem Dei, quæ eſt vita æterna, & continenter gemere, donec ad eam perueniamus: ille idem cogit nos deſiderare perfectam legis diuinæ obedientiam: perfectam autem obedientiam Deo præſtant Angeli in cælo, de quibus canit ſanctus Dauid,

Matt. 19.

Pſal. 102.

Benedicite Domino omnes Angeli eius: potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem ſermonum eius. Benedicite Domino omnes virtutes eius, miniſtri eius, qui facitis voluntatem eius. Declarat autem hoc loco Propheta perfectam obedientiam, quam Angeli exhibent Deo. Nam cùm dicit, *potentes virtute, facientes verbum illius*, ſignificat, vt ſunt verè potentiſsimi, ſic etiam efficaciter, & celeriter facere, quæ Deus iubet. Et cùm addit, *ad audiendam vocem ſermonum eius*; ſigni-

ficat, Angelos obedire Deo non alia de cauſa, quàm ut obediant, & ſe uerè ſeruos obſequentes exhibeant Domino. Sæpe enim homines alacriter, & diligẽter obediũt Dominis ſuis, nõ tam, ut obediãt, quàm ut aliquid commodi aut honoris, aut uoluptatis inde lucrentur: & propterea negligentes, & tardi ſunt ad obſequium, quando nihil inde lucri proprij ipſi referunt. Procul omnino ab iſta imperfecta obedientia, & ab amore proprio extorta, abſunt Angeli ſancti. Et ne forte exiſtimaremus, ſolos Angelos ultimi chori, qui propriè dicuntur Angeli, ſollicitè, & uelociter implere uoluntatem Dei, addit Propheta, *Benedicite Domino omnes uirtutes eius*. Vbi per uirtutes, intelliguntur omnes Hierarchiæ, & omnes ordines, ac denique omnes exercitus eius. Sic enim habetur in codice Hebraico, & ſic uertit ſanctus Hieronymus, *Benedicite Domino omnes exercitus eius*. Hanc igitur perfectam obe-

dien-

dientiam, quæ omne peccatum excludit; & quæ præ omnibus ſacrificijs Domino placet, æmulari deſiderant homines, qui verè diligunt; & quia vident, id per ſe aſſequi non poſſe, cum gemitu dicunt, *Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra*. Deſiderio deſideramus tibi Domino diligenter, velociter, ac ſine vlla imperfectione ſeruire, & obedire hic in terris, quomodo ab Angelis ſanctis tibi ſeruitur, & obeditur in cælo; ſed quia multa nos impediunt, cum ſeruo tuo Auguſtino clamamus, *Da, quod iubes, & iube quod vis*. Et ſi ſtatus exilij noſtri tantam perfectionem non admittit, accipe ſacrificium orationis, & deſiderij noſtri clamantis in auribus tuis, Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra; & ſi ipſum quoque deſiderium imperfectum eſt nimis, audi gemitum deſiderantis deſiderium ardens, & cum Propheta lamentantis, & dicentis, *Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore*. Qui

Pſal. 118.

enim

enim concupiſcit deſiderare vel ã, & plenam obedientiam mandatorum, iam deſiderat, ſed deſiderio imperfecto, ipſam obedientiam mandatorum: & ſi non fatigetur orando, & petendo cum gemitu vtique, exaudietur, & impetrabit deſiderium perfectum, ad quod etiam conſequetur perfecta obedientia mandatorum, qualis haberi poteſt in terris. Vnde etiam fiet, vt ad patriam cæleſtem perueniat, & cum Angelis ſanctis, potenter, & diligenter in omnibus, & per omnia faciat verbum Domini, adimpleat omnes voluntates eius.

De undecimo fonte lacrymarum, qui eſt conſideratio incertitudinis ſalutis.

CAP. XI.

MAGNITVDO bonorum, quæ complectitur in ſe fe-

licitas ſempiterna, tãta eſt, vt quemadmodum ſpes eius acquirendæ lætitiam maximam gignit: ſic etiã timor amittendæ dolorem tantum adferat, vt qui ſerio de ea re cogitat, lacrymas continere non poſſit. Certè enim, ſi quis reus capitis factus, dum apud Principem cauſa eius agitatur, inter ſpem, & metum conſtitutus hæreret, non poſſet omnino lætari, nec fletum comprimere, donec certior de iuſtitia cauſæ ſuæ, aut ſaltem de indulgentia Principis fieret. Quis igitur ceſſare à metu, & gemitu poterit, ſi cogitet, adhuc pendere iudicium æternæ ſalutis ſuæ, aut mortis, & infelicitatis æternæ? quamuis enim aliquis nihil ſibi conſcius ſit, vnde timere debeat damnationem æternã, tamen dum cogitat, Deum eſſe, qui nos iudicaturus eſt, qui multa videre poteſt in nobis, quæ nos ipſi non videmus: quomodo poteſt ſecuritatem ſibi polliceri? Apoſtolus Chriſti eſt, & vas electionis, qui de ſe ſcripſit, *Nihil*

mibi

mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum, qui enim iudicat me Dominus eſt. & Iob teſtimonio Spiritus ſancti *vir erat ſimplex, & rectus, ac timens Deum:* & de ſe ipſe ſcripſit, *Non reprehendit me cor meum in omni vita mea.* & tamen iudicium Dei ita formidabat, vt diceret. *Quid faciam cùm ſurrexerit ad iudicandum Deus? & cùm quæſierit, quid reſpondebo illi?* Ac vt exemplum vnum noſtri temporis adducamus, Beatus Aloyſius Bertrãdus vir notæ ſanctitatis, non ſemel inuentus eſt plenus ſingultuum, & lacrymarum; & cum ab eo quæreretur, quænam eſſet cauſa tanti mœroris, & tam ingentis profluuij lacrymarũ, reſpondebat, *Cur non amariſſime flebam, cum non certo ſciam, an æternæ ſalutis compos ſim futurus?* Porrò cauſæ huius incertitudinis, quæ pios homines valde ſollicitos habere ſolet, duæ ſunt. Vna eſt, quia nemo certus eſſe poteſt, niſi ex diuina reuelatione, quæ rariſsimè haberi ſolet, ſit ne gratus Deo, &

1. Cor. 4.
Iob. 1.
Iob. 27.
Iob. 31.
Vide vitã eius ſcriptã à F. M. Iuſtinia no. c. 4.

vere iuſtus, quamuis in oculis hominum ſanctus, ac iuſtus, appareat, & quamuis ipſe quoq; nihil in ſe inueniat, vnde à corde ſuo, ſiue à conſcientia reprehendatur: clariſſima enim ſunt verba Salomonis in libro Prouerbiorum. Quis poteſt
Prou. 20 dicere, mundum eſt cor meum, purus
Eccl. 9. ſum à peccato? & apertius in Eccleſiaſte, Sunt iuſti, atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen neſcit homo, vtrum odio, vel amore dignus ſit: ſed omnia in futurum ſeruantur incerta. In quem locum Salomonis ita ſcribit ſanctus Hieronymus: Senſus hic eſt, Inueni iuſtorum quidem opera in manu Dei eſſe, & tamen vtrum amentur à Deo, an non, nunc eos ſcire non poſſe, & ambiguos fluctuare, vtrum ad probationem ſuſtineant, an ad ſupplicium. In futuro igitur ſcient. Itaque cum dicitur, neſcit homo, vtrum odio, an amore dignus ſit, non eſt ſermo de hominibus manifeſtè impijs: illi enim facile ſcire poſſunt, ſe odio digniſsimos eſſe, ſed de hominibus, qui iuſti, & ſa-

pienteſque eſſe videntur: id eſt, de iis, quorum opera laudabilia ſunt, de his ambiguum eſt, an odio, vel amore digni ſint, cùm ignoretur, an opera illa ex vera charitate prodeant. Quàm ſit hominibus verè pijs hæc incertitudo moleſta, vel ex eo cognoſci poteſt, quòd cum ſancto Franciſco ſub initium conuerſionis, recogitanti annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, & culpas ſuas præteritas deploranti, reuelata eſſet certitudo remiſſionis omnium peccatorum: incredibili lætitia ſubito idem Franciſcus repletus eſt, vt ſanctus Bonauentura Cap. 3. in eius vita teſtatur, & apertius id ipſum narratur in Chronico. Quamuis autem hæc incertitudo acerba ſit amatoribus Dei, tamen non ſine magna ſapientia Dei, & vtilitate hominum à diuina prouidentia procurata eſt. Hinc enim fit, vt iuſti ſemper vigilent, & cum timore, ac tremore ſalutem ſuam operentur, neque vnquam ſuperbire audeant aduerſus impios, & contem-

ne peccatores deſperent ſalutem, ſeque ſceleribus ſine vllo freno, & conſideratione tradant. Altera cauſa, cur in hac vita certi eſſe nõ poſſimus de vita æterna obtinenda, eſt incertitudo perſeuerantiæ, quamuis enim pro comperto haberemus, nos hodie iuſtos, & gratos eſſe Deo; tamen non ſcimus, neque ſcire poſſumus, niſi ex diuina reuelatione, quid craſtina paritura ſit dies: quotidie enim videmus deficere homines à ſancta conuerſatione ad flagitia, & peccata grauiſsima. Atque vt ab alto incipiamus, primus Angelus in ipſa ſua creatione gratiam Dei cum ſapientia, alijſque donis plurimis ſine dubitatione percepit. De ipſo ſecundum expoſitionem S. Grego-
Ezec. 28 rij ſcribit Ezechiel, *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore, in delicijs paradiſi Dei fuiſti. Omnis lapis precioſus operimentum tuum.* Et infra, *Perfectus in vijs tuis à die conditionis tuæ, donec inuenta eſt iniquitas in te.* Et de omnibus

An-

Angelis ſanctus Auguſtinus aper- 12. Ci-
tiſsimè ſcribit, in eis Deum ſimul uita. I.
condidiſſe naturam, & infudiſſe
gratiam. Neque dubium eſt, quin
Angeli, atque in primis Angelo-
rum princeps nouerint, ſe vera Dei
gratia, & vera charitate præditos
fuiſſe, Angeli enim ſe ipſi vident,
& omnia, quæ in ipſis ſunt Dei do-
na, ex diuina illuſtratione cognoſ-
cunt. Iſte igitur Angelorum prin- Io. 8.
ceps, ſapientia, & gratia Dei præ-
ditus, in veritate non ſtetit, ac per
hoc in accepta gratia non perſeue-
rauit, & tanquam fulgur, vt Do- Luc. 10.
minus loquitur, id eſt, ſumma ve-
locitate de cælo cecidit, & ex An-
gelo lucis in principem tenebrarũ
conuerſus eſt. Hunc imitatus eſt
primus homo, qui gratiam Dei in
ipſa ſua conditione cum originali
iuſtitia conſequutus, paulo poſt eã-
dem amiſit. Scribunt enim ſan- Orat. de
ctus Gregorius Nazianzenus, & Paſcha.
ſanctus Ioannes Chryſoſtomus, hom. 16
Adamum dici potuiſſe Angelum in Gen.
terreſtrem, ex ſpiritu, & carne con-

ſtantem, ex ſpiritu propter gratiã,
& carne propter naturam. Quòd
ſi primus Angelus, & primus ho-
mo, incerti de perſeuerantia ſua
fuerunt, & re ipſa ex gratia, eaque
magna gratia exciderunt: quis mi-
rabitur, ſi & nos poſt lapſum Ada-
mi, certitudine perſeuerantiæ ca-
reamus? Ad hæc Saul Rex primus
Iſraelitarum, electus à Deo, cùm
eſſet humilis in oculis ſuis, & tam
1. Reg. 9. bonus, vt in toto populo non eſſet
melior illo: tamen paulo poſt re-
probus factus eſt. Quid Salomon?
hic verè fuit ſapientiſsimus, & ab
adoleſcentia ita gratus Deo, vt de
2. Reg. 7. eo Deus dixerit Dauidi, *Ego ero il-
li in patrem, & ipſe erit mihi in filium.*
Et ſanctus Hieronymus in Epiſto-
la ad Paulinum de ſtudio ſcriptu-
rarum, vocat Salomonem *amabi-
lem Domini*. Et tamen adeo non
perſeuerauit, vt in ſenectute depra-
uatus à mulieribus, adorauerit om-
nia illarum idola, & à non paucis
auctoribus, grauiſsimis reprobus
fuiſſe credatur. Id quod ei diſcen-

tis verbis prædixit Dauid Pater eius in priore libro Paralipomenon his verbis, *Tu autem Salomon,* 1. Par. 28. *fili mi, ſcito Deum patris tui, & ſerui ei corde perfecto, & animo voluntario. Omnia enim corda ſcrutatur Deus, & vniuerſas mentium cogitationes intelligit. Si quæſieris eum, inuenies: ſi autem dereliqueris eum, proijciet te in æternum:* horrenda comminatio, & ad verbum adimpleta: dereliquit enim Salomon Deum, & Deus proiecit eum in æternum.

Quid dicam de Iuda proditore? Non ne ille quoque electus fuit à Christo, cùm eſſet bonus, aut certè vocatione ipſa factus eſt bonus, & dignus ampliſsimo gradu: & tamen breui corruptus amore pecuniæ, ab ipſo eodem Domino Diabolus meruit appellari? *Non ne* Io. 6. *ego,* inquit, *vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus eſt?* & alibi? Matt. 26. *Bonum erat illi ſi natus non fuiſſet.* His accedunt duo doctiſsimi, & optimi quondam Eccleſiæ Doctores, vnus græcus Origenes: alter latinus,

nus, Tertullianus. Vterq; in iuuentute cupidiſsimus martyrij, vterque abſtinentiæ, & continentiæ amator, vterque ſcriptor egregius non ſolum aduerſus gentes, ſed etiam aduerſus hæreticos: & tamen vterque in ſenectute lapſus eſt, & nouas hæreſes excogitauit, & inter hæreticos numerari meruit. Quis igitur perſeuerantiam ſibi certo polliceri audeat, quando turres eiuſmodi ceciderunt? Omitto innumerabiles alios. Vnum prætermittere non poſſum. Is eſt Heron eremita, qui annis quinquaginta vixit in eremo, in ſumma abſtinentia, & continentia, & ſilentio, & vitæ perfectæ exercitatione: & poſtea tamen illuſus à Diabolo, ſemet in altiſsimum puteum præcipitauit: quaſi pro merito virtutum, ac laborum non poſſet vlli diſcrimini ſubiacere: & ſemimortuus inde erutus à fratribus, ne ſic quidem reſipiſcere voluit, & in ſua obſtinatione vitam finiuit. Teſtatur hoc factum Ioannes Caſsianus

Digitized by Google

collatione ſecunda, quæ eſt de diſcretione; qui Caſsianus tempore ſuo rem geſtam, & plurimis notam fuiſſe confirmat. His exemplis ſatis probatum eſt, viros etiam probos, & ſanctos non eſſe certos de perſeuerãtia, ac per hoc poſſe etiã iacturam facere felicitatis æternæ post multa merita, & labores.

Quæ cum ita ſint, nimis omnino parui æſtimant vitam æternam, & ſempiterna ſupplicia, qui in incertitudine tanti diſcriminis poſiti, adhuc rident, & ludunt, vel etiam ſtertunt in lectis, vel comeſſantur in menſis: quomodo enim ſi periculum tam grande non vident, ſani ſunt cerebro, aut verè homines ſunt, non belluæ? Si vero cognoſcunt, quomodo non toto corpore horreſcunt, & non toto animo contremiſcunt? quomodo non plorant? non eiulant? non plãgunt? quomodo non ſatagunt, vt Apoſtolus Petrus monet, certam facere vocationem, & electionem ſuam? Cur tanto pendente iudi- 2. Petr. 1

cio, in quo de ſumma rei, id eſt, de fortunis omnibus, de exiſtimatione, de capite, imo de vita ſempiterna, & feliciſsima, vel de morte perpetua, atque æternis cruciatibus agitur, non curant adire amicos, ſollicitare aduocatos, ipſum Iudicem ſuſpirijs, & lacrymis implorare? In hoc enim diſcrimine plus valet humilis, & lacrymoſa oratio, & reatus noſtri aperta confeſsio, & deteſtatio, quam vlla, quantumuis diſerta, & accurata defenſio. Oportet frequenter ex corde toto, & non ſine gemitu inenarrabili petere à Deo gratiam veriſsimæ, & ardentiſsimæ charitatis in ipſum Deum, & proximũ; & ſimul gratiam perſeuerandi in bonis operibus vſque ad finem: perſeuerantia enim quæ perficit opus, & finem laboribus imponit, donum Dei eſt, ſed non negatur iis, qui petunt ſicut oportet. Vtiliſsimum documentum ad donum perſeuerantiæ impetrandum tradit ſanctus Auguſtinus exponens

illa verba Pſalmi ſexageſimiquinti, *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & miſericordiam ſuam à me: Cum videris,* inquit, *non à te amotam deprecationem tuam, ſecurus eſto, quia non eſt à te amota miſericordia eius*. hæc ille, qui veriſsimè docet, donum orationis eſſe optimũ, & infallibile ſignum doni miſericordiæ. Quibus enim Deus mandatum ſemper orandi, & ſimul dat ſpiritum ſemper orandi, & petendi perſeuerantiam miſericordiæ diuinæ vſque in finem; ſine dubio non amouet ab illis miſericordiã ſuam vſque in finem, & miſericorditer facit eos perſeuerare vſque in finem. Quemadmodum enim ſi quis ex nobis iuberet homini pauperi, vt à ſe quotidie peteret eleemoſynam; non poſſet iuſtè negare petenti quotidianam eleemoſynam: ſic omnino liberaliſsimus Dominus, qui dixit, *Oportet ſemper orare, & nunquam deficere;* & qui donat amicis ſuis voluntatem ſemper orãdi, & orandi ſicut oportet: ſine Luc. 18.

dubio exaudiet eos, & conſeruabit illis miſericordiam ſuam, donec in cæleſti patria coronet eos in miſericordia, & miſerationibus; & repleat in bonis deſiderium eorum.

Pſal. 102.

De duodecimo fonte lacrymarũ, qui eſt conſideratio tentationum, impedientium iter ad vitam.

CAP. XII.

RESTAT conſideratio tentationum, ex qua conſideratione tanquam ex fonte non exiguus emanat lacrymarum riuus. Qui enim ardenter amat Deum, & eũ videre deſiderat, moleſtiſſimè fert tentationes varias, quæ impediunt curſum ad vitam æternam; & ideo cum aſsiduo gemitu laborat in iis repellendis, & quaſi vim patiens cruciatur, & clamat ad Deum, *Ne nos inducas in tentationem, ſed libera*

bera nos à malo. Sed vt de hoc ingenti periculo per ordinem pauca dicamus] primùm de tentationibus, deinde de instrumentis, id eſt, pręcibus, & laqueis tentationum breuiter differemus. Tentatores pręcipui, diaboli ſunt: nec ſolum tentatores, ſed etiã accuſatores ſunt. Primum enim inducunt ad perpetranda peccata: deinde apud Iudicẽ de peccatis perpetratis reos nos faciunt: proinde hoſtes noſtri ſunt acerbiſſimi, & crudeliſſimi. Quòd ipſi propriè tentatores noſtri ſint, teſtatur Euangelium, cùm ait, *Acceſſit tentator*. teſtatur Apoſtolus Paulus, *Ne forte tẽtauerit vos,* inquit, *is qui tentat*. id eſt, cuius eſt officium proprium, tentare: teſtatur Apoſtolus Petrus, *Cur tentauit Sathanas cor tuum?* teſtatur Apoſtolus Ioannes, *Miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerẽ, vt tentemini.* Quòd ijdem ipſi accuſatores noſtri ſint, teſtatur idem Apoſtolus, cùm in Apocalypſi dicit, *Proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum*, qui

Matt. 4

1. Theſ. 3.

Act. 5.

Apoc. 2.

Apoc. 12.

accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die, ac nocte. quæ verba exponens S. Gregorius libro ſecundo

a. mor. moralium ait, *In die accuſat, cùm*

5. *proſperis male nos vti inſimulat: in nocte accuſat, cum in aduerſis nos non habere patientiam demonſtrat.* ſic accuſauit

Iob. 1. S. Iob, cùm dixit, *Numquid Iob fruſtra timet Deum? non ne tu vallaſti eũ, ac domum eius, vniuerſamque ſubſtantiam per circuitum. Operibus manuum eius benedixiſti, & poſſeſſio eius creuit in terra? Sed extende paululum manũ tuam, & tange cuncta quæ poſſidet, niſi in faciem benedicat tibi.* quo loco vox, *benedicere*, in contraria ſignificatione, in toto illo capite, & ſequenti accipitur. Ac vt omittam viſiones plurimas, in quibus viſus eſt Diabolus contendere, cum Angelo ſancto, & accuſare hominem iam morientem in multis, notiſſima eſt apud S. Athanaſium in vita Beati Antonij, accuſatio acerrima dæmonum aduerſus S. Antonium, & defenſio Angelorum pro eodem Antonio. ſumma eſt; Diabolum &

ſã-

ſatellites eius humano generi hoſtes irreconciliabiles eſſe, & tunc grauius nocere, quando familiaritatem ſimulantes, vel theſauros occultos demonſtrare, vel amoribus impudicorum hominũ ſeruire velle videntur. Iſti igitur tentatores, & accuſatores noſtri quales, & quot ſunt? primùm aſtutiſsimi, & callidiſsimi ſunt, ut nobiſcum comparati, vulpes dici poſsint comparatæ ad columbas: ſiuè conſideres naturæ nobilitatem, & ſubtilitatẽ, ſiue vſum, & exercitationem longiſsimam. Quare Beatus Paulus, qui non ignorabat aſtutias eorum in epiſtola ad Epheſios, non uocat eos aſtutos, aut nequam, ſed ſpiritualis nequitias in cœleſtibus, id eſt, ipſam nequitiam, ipſam aſtutiam ſpirituum immundorum habitantium in cœlo aereo, unde cõmodius ſpeculentur quæ fiunt ab hominibus in terra. Præterea ſunt ſpiritus iſti tartarei potentes uiribus, ut ſi Deus permiſerit, poſsint maxima detrimenta ferè in meo Ephe. 6

mento hominibus adferre. Ideò
Ephes. 2. enim Apoſtolus loco notato vocat
eos principes, & poteſtates, ac
1. Petr. 5. mundi rectores. & S. Petrus vocat
eos Leones rugientes, & S. Ioannes
Apoc. 12. in Apocalypſi Draconem magnũ
nominat. Nullæ ſunt autem be-
ſtiæ ferociores, & fortiores leone,
& Dracone. Deniq. in libro Iob,
Iob. 24. de diabolo dicitur, *Non eſt poteſtas
ſuper terram, quæ comparetur ei, qui
factus eſt, vt nullum timeat.* At quot
ſunt quæſo iſti potentiſſimi, & cal-
lidiſſimi tentatores? plane innu-
merabiles, plenus enim eſt aer iſte
terræ vicinus dæmonibus, ſic vt ſi
corpora gererent, ſolem in meri-
die obſcurarent. Audi S. Hierony-
mum in cõmẽtario ad caput ſextũ
epiſtolæ ad Epheſios. *Hæc*, inquit,
*omnium Doctorum opinio eſt, quod aer
iſte, qui cælum, & terram medius di-
uidens, inane vocatur, plenus ſit con-
trarijs fortitudinibus.* Atque huic
veterum ſententiæ, Beati Antonij,
quas Athanaſius narrat, viſiones
mirificè conſentiunt. Quæ cum ita
ſint,

ſint; ſi daretur nobis oculis corporalibus terrifica illa monſtra, poſſibile in nos animata conſpicere, quis noſtrum non tremeret? non expalleſceret? non à ludis, & iocis omnino ceſſaret? quis non orationi, & lacrymis ſerio operam daret? Quid autem ſi preter iſta monſtra, conſpiceremus terram laqueis, uel retibus plenam, ut eam aliquando ſanctus uidit Antonius: an non creſceret in immenſum timor, & tremor? an non clamores, & planctus in cælum ad Deum, qui ſolus de tantis periculis non eruere poteſt, ex omni parte conſcenderent? Sed non ideo, quia oculis corporis iſta non uidemus, minus uera, aut minus credibilia ſunt.

Sed quoniam de tentationibus aliquid diximus, dicamus iam de inſtrumentis, id eſt, de laqueis, quibus nos, quaſi feras, aut auiculas capiunt, aut certè capere, & illaqueare nos tentant. Tot omnino ſunt genera laqueorum, quot ſunt in nobis potentiæ ſentientes, & intelli-

telligentes. Sed numerus laqueo-
rum in particulari, ut ſupra dixi-
mus, eſt prope infinitus. *Omnes*
enim creaturæ, ut loquitur ſapiens,
Sap. 14. *facta ſunt in tentationem animabus ho-*
minum, & in muſcipulam pedibus inſi-
pientium. & Eccleſiaſticus admo-
net dicens, *In medio laqueorum in-*
Eccl. 9. *gredieris*. Prima potentia in homi-
ne eſt intelligentia, quam ſequitur
voluntas rationalis. Laqueus huius
potentiæ, Honor eſt, neque enim
beſtiæ, quæ intelligentia carent, ho-
nore tanguntur. Qualis quæſo la-
queus eſt honor? & quam ingens
malum eſt ſuperbia, quæ honorem
pro idolo colit? Audi Eccleſiaſti-
Eccl. 11. cum, *Sicut perdix inducitur in caueā,*
& ut caprea in laqueum, ſic & cor ſu-
perborum. & Apoſtolus in priore ad
Timotheum, ſollicitè illum admo-
net, ne ad Epiſcopatus honorem
1. Tim. promoueat neophitum, *ne in ſuper-*
3. *biam*, inquit, *elatus in iudicium, & in*
laqueum incidat Diaboli. Hoc laqueo
primus omnium captus eſt Diabo-
lus, & propterea ut multos habeat

po-

pestis ſuæ ſocios, quoſcunque po-
teſt, eodem ipſo laqueo irretire co
natur. Sed quid ſapientes faciunt?
fugiunt hunc laqueum, ut uere fu-
gerunt, quantum potuerunt SS. Pa-
tres, Ambroſius, Auguſtinus, Chry
ſoſtomus, Gregorius, quibus ho-
nor ille non fuit laqueus, ſed crux,
quam non ambiendo, ſed obediē-
do ſuſceperunt. Inſipientes autem,
& ſtulti, quorum non eſt numerus,
non fugiunt laqueum, ſed quærunt,
& cum uehementibus contendunt,
quis eorum prior poſſit laqueum
induere. O cæcitas humana, &
omni lacrymarum fonte plangen-
da. Vere enim prælatura, muſci-
pula eſt pedibus inſipientium, qui
cū ſe ipſi regere nequeant, ad multi-
tudines regēdas anhelant, ut cæ-
cus cæcis ducatum præſtans, cum
iis in foueam cadat.

Nec minus pernicioſus eſt la-
queus, pecunia, quæ auaritiæ fomē-
tum præbet, & ad intelligentiam
pertinet non minus, quam honor.
Nam ſiquidem contenta tibi, ſi

potu, pecunias, & quæ pecunijs emuntur, palatia, agros, ueſtes, & cætera generis eiuſdem omnino contemnunt. porrò pecunias, laqueos eſſe diaboli, Apoſtolus confirmat in priore epiſtola ad Timo-
1. Tim. 6. theum, dicens, *Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli*, & eo uſque procedere ſolet
Epheſ. 5 Coloſſ. 3 amor pecuniæ, ut pecunia pro Deo colatur, unde ab Apoſtolo non ſemel auaritia dicta eſt, *idolorum ſeruitus*. Hunc porrò laqueum adeo non fugiunt homines, ut diligentiſſimè illum quærant, & illi feliciores exiſtimentur, qui pluribus eiuſmodi laqueis circundati ſunt. Vtinam perſuaderi poſſet hominibus, qui quæſtum magnum deſiderant, id quod Apoſtolus monet, cum
1. Tim. 6. ait, *Eſt autem quæſtus magnus pietas cum ſufficientia*; id eſt, pietas cum opinione, quod ſibi ſufficiat id quod habet, ſiue multum, ſiue paruum ſit, id enim ſignificat uox græca *αὐτάρκεια*, qua Beatus Paulus uſus eſt. Itaque ille ualde diues

eſt,

eſt, & quæſtum magnum fecit, qui pietatem poſsidet, id eſt, amorem verè filialẽ erga Deum. Qui enim intelligit, quid ſit, filium eſſe Dei, Regis Regum omnium, & filiali dilectione illi adhæret, eius præcepta adimplet, in illo confidit, in eius voluntate acquieſcit: is quidquid habet, ſiue multum, ſiue parum, ſibi ſufficere certò credit, quia non dubitat ſibi ab amantiſſimo Patre ſemper tribui, quod pro tẽpore ſufficit, & ſibi non expedire, ut vel plus, vel minus habeat. O quæſtus vere magnus, ſed paucis notus. quis eſt enim verè diues, etiam opinione gentilium, niſi qui nihil deſiderat? Quis autẽ nihil deſiderat, niſi qui ſcit ſe Patrem habere ditiſsimum, & amantiſsimum, & qui tribuit quantum ſatis eſt, in hoc exilio, & hæreditatem plenam conſeruat pro eo tẽpore, quo nihil amitti poterit, aut corrumpi: & pro eo loco, *quo fur nõ appropiat, neque tinea corrumpit*? Sed pergamus ad laqueos, qui ſuperſunt.

ſunt, explicandus. Tertius laqueus eſt delectatio vehemens carnalium voluptatum, per imaginationem appreſenſa. Diabolus enim hoc laqueo capere nititur illos etiam, qui procul à mundo diſsiti in deſertis locis habitant, vbi nullos homines cernunt, neque delicias, aut oblectamenta vlla experiuntur. Et ſane tanta arte diabolus illa repræſentare nouit, vt pulchriora, & dulciora appareant, quàm re vera ſint; & ſæpe magis moueant imagines illæ rerum, quàm res ipſæ mouerent ſi coram adeſſent: res enim quantumuis pulchræ & ſuaues, ſemper admiſtam habent aliquam fœditatem, vel amaritudinem: ſed imagines artificio diaboli imaginationi oblatæ, nihil fœdum, nihil inſuaue præferunt; ſed tota dulcia imaginationi obijciuntur: Vnde mirum non eſt, ſi appetitionem vehementiſsimam efficiunt. Hoc genus laquei adhibuit tentator ſemper ad viros fortiſsimos capiendos: quibus nec la-

que ohonoris, nec retibus pecuniarum capi potuerunt: hunc laqueũ Apoſtolo Paulo, poſteaquàm is raptus fuerat iu tertium cælum, tetendit Satanas, Deo permittente ad eius conſeruandam humilitatem: ſic enim ipſe loquitur, *Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus ſatanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui, vt auferretur à me.* Hunc laqueum tetendit Antonio magno, & probatiſsimo omnium monachorum, de quo ſic loquitur ſanctus Athanaſius in eius vita, *Poſteaquam diabolus orationibus Antonij ad Deum per paſſionis fidem ſe intellexit elidi, conſueta aduerſus omnes adoleſcentes arma arripiens, nocturnis eum inquietabat illecebris. Nam & ille cogitationes ſordidas conabatur inſerere, & hic eas oratu ſubmouebat aſſiduo; ille titillabat ſenſus naturali carnis ardore: hic fide, vigilijs & ieiunijs corpus omne vallabat. Ille per noctem in pulchræ mulieris vertebatur ornatum,* 2. Cor. 12.

O nulla

nulla omittens figmenta laſciuiæ: hic vltrices gehennæ flammas, & dolorē vermium recordans, ingeſtæ ſibi libidini opponebat. Eundem hunc laqueū ſancto tetendit Hilarioni, de quo ſic ſcribit ſanctus Hieronymus in eius vita. *Titillabat ſenſus eius, & pubeſcenti corpori ſolita voluptatum incendia ſuggerebat. Cogebatur Tyrunculus Chriſti cogitare, quod neſciebat, & eius rei animo pompam voluere, cuius experimenta non nouerat. Iratus itaque ſibi, & pectus pugnis verberans, quaſi cogitationes cæde manus poſſet excludere: Ego, inquit, aſelle, faciam, vt non calcitres: nec te hordeo alam, ſed paleis, fame te conficiam, & ſiti: graui onerabo pondere, per æſtus indagabo, & frigora, vt cibum potius, quàm laſciuiam cogites.* Hæc ſanctus Hieronymus, cui quoque diabolus non pepercit, ſed laqueum illi tetendit ſimilem illis, quos Antonio, & Hilarioni tetendit: ſic enim ipſe de ſe loquitur in Epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis, *O quoties ego ipſe in eremo con-*

ſtitu-

ſtitutus, & in vaſta illa ſolitudine, quæ exuſta ſolis ardoribus horridum monachis præſtat habitaculum, putabam me Romanis intereſſe delicijs. Sedebam ſolus, quia amaritudine repletus eram: horrebant ſacco membra deformia, & ſqualida cutis ſitum æthiopicæ carnis obduxerat: quotidie lacrymæ, quotidie gemitus: & ſi quando repugnantem ſomnus imminens oppreſſiſſet, nuda humo vix oſſa hærentia collidebam. De cibis vero, & potu taceo, cum etiam languentes aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepiſſe luxuria ſit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipſe damnaueram, ſcorpionum tantum ſocius, & ferarum, ſæpe choris intereram puellarum: pallebant ora ieiunijs, & mens deſiderijs æſtuabat in frigido corpore, & ante hominem ſuum iam carne præmortua, ſola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio deſtitutus, ad Ieſu iacebam pedes, rigabam lacrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia ſubiugabam. hæc ille. Similia poſſem adferre

de ſancto Benedicto, qui teſte ſan-
Libr. 2. Dial. c. 2. cto Gregorio, ſordidas cogitatio-
nes à diabolo immiſſas, vt eijce-
ret, ſe ipſe nudus in ſpinis voluta-
uit; nec non de ſancto Bernardo,
L. 1. c. 3 qui teſte Vuillelmo in eius vita, in
gelido lacu ſeſe immergens, tam
diu frigus illud tolerauit in cor-
pore, donec incendium luxuriæ ex-
tinxit in mente. Denique, vt alios
Cap. 5 omittam, idem referre poſſem de
ſancto Franciſco, qui teſte ſancto
Bonauentura in eius vita, immiſ-
ſam à diabolo in mentem ſuam li-
bidinis flammam, primùm crudeli
li verberatione, deinde nudi cor-
poris nocturno tempore, in acerum
niuis volutatione compeſcuit. At-
que hæc pauca de magnis heroi-
bus retuli: ſed ſi vellem ex hiſto-
rijs adferre numerum eorum, qui
hoc laqueo capti perierunt, nullus
eſſet finis. Quis igitur non iure
lugeat ærumnas huius exilij, in
quo à venatoribus infernalibus
ita ludimur, & illudimur, vt neque
in deſertis locis homines ſanctiſ-
ſimi

ſimi ab aliorum laqueis tuti eſſe poſsint? ſed neque hic eſt finis laqueorum imaginationis, & mentis. Alios enim diabolus capit, & torquet miſerabilibus anguſtijs ſcrupulorum; alios contra, ſic decipit per laxam, & erroneam conſcientiam, vt multi antea perueniant ad gehennam, quàm peccata ſua cognoſcere, & deflere potuerint. Vtrique autem culpa ſua miſeri ſunt: nam priores illi, qui ſcrupulis agitantur, deberent aliorum conſilio acquieſcere, præſertim præpoſitorum; de quibus Dominus ait, *Qui vos audit, me audit*, Luc. 10. & non ſuo iudicio velle duci, præſertim, cum ſe in cauſa propria bonos iudices, & in morbo proprio bonos medicos eſſe non poſſe facilè iudicare potuerint; poſteriores vero in formanda conſcientia, tanquàm in re maximi ponderis, vnde mors, & vita dependent, non deberent vel ſuo, vel hominum quorumcunque iudicio acquieſcere, ſed audire viros ſimul & doctos, &

pios, qui veritatem nouerint, & eã aperire non timeant.

Venio ad laqueos ſenſuum corporalium. Magnus laqueus eſt formoſa mulier ad oculos virorum; & formoſus vir ad oculos feminarũ. Audi Eccleſiaſticum, virum ſa-
Eccl. 7. pientiſsimum, *Luſtraui*, inquit, *vniuerſa animo meo, & inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagitta cor eius: vincula ſunt manus illius: qui placet Deo, effugiet illam; qui autem peccator eſt, capietur ab illa.* Et quod de muliere dicitur ad viros, idem dici poteſt de viro ad mulieres; non enim minus arctè capta eſt vxor Putipharis
Gen. 39. laqueo concupiſcentiæ ad aſpectum ſancti Ioſeph, quàm ſenes
Dan. 13. ad aſpectum Suſannæ. Sed illud omnino miſerabile, & multis lacrymis dignum eſt, quòd iſte laqueus non ſolum non declinatur, niſi à paucis ſapientibus, ſed quæritur diligenter, & ſæpe etiam multis pecunijs emitur. Quis hanc

Digitized by Google

cœcitatem, vt par eſt, deplorabit? Chriſtus clamat, & dicit, *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum, iam mœchatus eſt eã in corde ſuo.* Matt.5.
Et rurſum addit, *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te: melius eſt tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam.* Et Chriſtianus vel non credens Chriſto, vel eius verba contemnens, nulli occurrit venuſtati, in quam oculos non defigat. Et parum eſſet, ſi ſolum in occurrentes oculos defigeret, niſi etiam vltro iret, vbi ſperaret ſe talem laqueũ inuenturum. Sed quis tolerandum putet, quod non deſunt, qui in ipſa ſacra æde, dum tremẽda myſteria celebrantur, vel dum ſacra concio habetur ad populũ, laqueos oculis quærunt, oculis loquuntur, & iuxta Domini ſententiam, oculis, & corde mœchantur? Sanctus Ioãnes Chryſoſtomus, cum aliquando apud Anthiochiã quoſdam de populo inter ſacrorũ ſolẽnia collocutos inter ſe, & ſubriſiſſe

ſilic cognouiſſet, ita excanduit, vt diceret, mirari ſe, quod fulmine de cælo cadente, omnes, qui in illa Eccleſia erant, non interijſſent. At ſi fulmine digni ſunt, qui tempore ſacrorum colloquuntur, aut rident; quo ſupplicio digni erunt, qui tempore eodem, oculis, & corde fornicando, vel mœchando templum violant?

Tranſeamus ad laqueũ linguæ, quo capiuntur aures: quam iure glorietur Eccleſiaſticus, liberatũ ſe fuiſſe à laqueo linguę iniquæ, teſtes eſſe poſſunt, qui linguas venenatas hæreticorũ euaſerunt. Certe de Ario teſtatur S. Epiphanius, eũ tam dulcis eloquij fuiſſe, captos, vt breui multos presbyteros, & Epiſcopos, ſeptingẽtas virgines ſacras, & omnis generis homines loquendo peruerterit. De Fauſto Manichæo ſcribit Sanctus Auguſtinus, eum fuiſſe magnum laqueum diaboli, & multos ab eo fuiſſe per illecebram ſuaui loquentiæ. Quod idem nos dicere poſſumus de no-

Eccl. 51. *Epiphã. hæreſ. 69.* *l. 5. cõ feſſ. c. 3.*

ſtri

ſtri temporis hæreſiarchis, ac præſertim multorum hæreſiarcharum parente Martino Luthero, qui lingua ſua germanica eloquētiſſimus erat? Quid dicam de lingua detrahentium proximis ſuis? de lingua blandiloqua, & adulatrice? de lingua mendaci? de lingua contumelioſa? certè tam multa peccata oriuntur ex verbis malè prolatis, vt Sanctus Iacobus linguam appellauerit, vniuerſitatem iniquitatis, inquietum malum, plenam veneno mortifero, & quam nullus homo domare poteſt. *Iac. 3.*

Porrò laqueus ſenſus olfaciendi ſunt odores, quibus delicati homines ita capiuntur, vt multas pecunias inſumant in vnguenta pretioſa, & aquas odoratas, quibus chirotheca, veſtes, & domus tota ſuauiter olent. Sed quorſum iſti ſumptus in re tenuiſſima? quid enim eſt aliud odor, niſi fumus, aut exhalatio, quæ nihil habet ſolidi, & continuò euaneſcit?

Laqueus multo periculoſior ſūt

cibi ſapidi, & vina pretioſa, quibus capitur gula, & vnde exiſtunt crapulæ, & ebrietates, quæ ſimul, & corpori, & animæ nocent, & rem familiarem exhauriũt, clamat Ma-
Luc. 21. giſter noſter, & Dominus, *Attendite vobis, ne grauentur corda veſtra crapula, & ebrietate*. & non dicit corpora veſtra, aut ſtomachus veſter, aut venter veſter, ſed corda veſtra. quia tametſi crapula, & ebrietas non parum corporis bonæ valetudini noceat, tamen facilè per inediam, & abſtinentiam vini remedium corpori adferri poteſt. Sed crapula, & ebrietas grauant cor, id eſt, mentem, eamque deprimũt ad ſola terrena cogitanda, vt nimis difficile ſit mentem attollere ad ea procuranda, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem. Pulcherrima ſi-
Prou. 23. militudo eſt apud Salomonem in Prouerbijs; ſcribit enim Salomon, hominem addictum comeſſationi, & ebrietati ſimilem eſſe Nauclero, qui in medio mari dormiens amiſſo clauo, lætus, & de vino repetendo

do ſomnians ſinit nauem à ventis deferri ad manifeſtum naufragiũ. *Et eris, inquit, ſicut dormiens in medio mari, quaſi ſopitus gubernator amiſſo clauo & dices; vulnerauerunt me, & non dolui; traxerunt me, et ego nõ ſenſi. Quando euigilabo, & rurſus vina reperiam?* hæc eſt vera deſcriptio ingentium malorum, quæ ſuperueniunt ijs, qui delectantur crapula & ebrietate. Obſcuratur eorum iudicium, ſopitur quodammodo mens, vt vulneretur anima vulnere criminis lethalis, & non aduertat, ſpolietur gratia Dei, & nõ ſentiat; naufragium immineat, per quod omnia bona pereant, & ipſe, quaſi ludus quidam ſit, rideat. Deniq; morti propinquus ſit, & ad gehennam feſtinet, & ipſe de ſolo vino cogitans dicat, quando euigilabo, & vina reperiam? Sed ò tu miſer, & miſerabilis, nõ vina reperies, ſed penuriam talem omnium bonorũ, vt cum Epulone guttam aquæ deſideres, & non obtineas. Hic igitur finis eſt eorum, qui laqueo gulæ ſe-

capi ſinunt; & quorum Deus venter eſt. Et tamen tàm ſtulti ſunt plerique hominũ, vt non expectent venatores, qui laqueum inijciant, ſed ipſi præueniant venatorem diabolum, & per ſe currant ad laqueũ, eumque libentiſsime, quaſi torquẽ aureum ſibi circumdent.

Reſtat poſtremus laqueus, ſed omnium funeſtiſsimus, qui ad ſenſum tangendi pertinet, & carnalis voluptas dici poteſt. Iam ſupra ex Eccleſiaſtico didicimus, Mulierẽ laqueum eſſe venantium, & vel ſolo aſpectu ligare, vnde etiam de Holoferne ſcriptum eſt, quòd viſa Iuditha captus fuerit in oculis ſuis. Quod ſi mulier, dum videtur capit, quanto magis capiet, dum tangitur, & dum per complexum fornicarium ita cõiungitur, vt fiant duo in carne vna, & iam non ſint duo, ſed vna caro? Hinc igitur Spiritus ſanctus per Apoſtolum clamat ad homines, *Fugite fornicationem*. & ſi fornicatio fugienda eſt, quanto magis adulteriũ, inceſtus,

Iudith. 10.

1. *Cor.* 6

ſacrilegiũ? Sed, vt de alijs laqueis dicimus, ſic de iſto dicere poſſumus; quò magis ſcriptura nos admonet, vt fugiamus, eò magis plerique homines incitantur, ut laqueos quærant, & illis implicẽtur; & pereant. Certè ſi hic ſolus laqueus tenderetur hominibus, digna eſſet humana miſeria fluminibus lacrymarum. nullum enim eſt malum frequentius, nullum communius, nullum turpius, nullum pernicioſius. Dictum eſt olim à Moſe propter hoc malum, *Omnis caro corrupit viam ſuam*. & quod uidens Deus, terram eſſe corruptã, dixit, *Pœnitet me feciſſe hominem*; diluuio horribili inundante deleuit genus humanũ, & terram quodammodo lauit. Hoc tàm magnũ argumentũ iræ Dei in peccata iſta carnalia, & pluſquàm brutalia non deberet omnes terrere? nõ deberet cogere ad caſtitatem, ſaltem coniugalẽ? Et ſi pagani, qui Chriſtum non nouerunt, corrumpuntur in carnalibus iſtis flagitijs, & ſceleri- Gen. 6.

ſeribus: an non ſaltem chriſtiani, qui Chriſtum uirginem, & Virginis filium, & puritatis amatorem ardentisſimum colunt; deberent luxuriæ fætores auerſari, & fugere? Et ſi Doctor gentium iubet, ut eiuſmodi flagitia nec nominentur in nobis; unde fit, ut tam multi non ſolum de mundo, ſed etiam ex ijs, qui continentiæ uoto ſe obſtrinxerant, ab iſta turpitudine non abhorreant? Veniet ueniet diluuium, non aquæ, ſed ignis, & purgabit orbem terrarum, & omnes immundi, qui baptiſmo lacrymarum pur-
Iſa. 9. gari non fuerint, erunt, ut Iſaias loquitur, in combuſtionem, & cibus
Iſa. 66. ignis: & ignis, ut idem ipſe ſcribit, qui non extinguitur, & in æternum non extinguetur.

DE

DE GEMITV COLVMBÆ,

ſiue

De bono lacrymarum

LIBER TERTIVS.

De primo fructu lacrymarũ, qui eſt ſpes certa remiſſionis peccatorum.

CAPVT I.

APERVIMVS aſpirante Deo fontes lacrymarũ duodecim: nunc ex ijs fontibus riuos deducere ad areolas aromatum propoſitum nobis eſt, vt indè colligamus flores, vel fructus variorum ſpiritualiũ donorum. Erunt autem fructus duodecim iuxta numerum fontium. & craſſe iſti sũt fructus duodecim,

qui

qui naſcuntur ex ligno vitæ, irrigato cęleſti flumine, vt legimus in Apocalipſi Sácti Ioannis: verè enim cæleſte flumen dici poteſt, flumen lacrymarum, quia à Spiritu ſancto originem ducunt. Principio igitur lacrymæ pœnitentiæ, quæ deriuantur ex fonte cõſiderationis magnitudinis peccatorum: producũt ſpem certam indulgentiæ, & recõciliationis cum Deo, ex quã oritur in animo pęnitentis exultatio, & lætitia incomparabilis. Quamuis enim vera contritio cordis & ſincera confeſſio cum propoſito ſatisfaciendi, & abſolutio Sacerdotis indulgẽtiam à Deo obtineant, & peccata deleant: tamen ſpes quædam viua de remiſſione peccati, & quaſi pignus reconciliationis lacrymis debetur. Sic enim loquitur Dauid in pſalmo ſexto, *Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo*. & poſtea ſubiungit, *Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem, quoniam exaudiuit*

Apo. 22

Do-

Dominus vocem fletus mei. Vbi vides, exauditam fuiſſe vocem fletus magis, quàm vocem verborum. efficacius enim loquuntur in auribus Dei lacrymæ, quàm verba. Idem colligitur ex lacrymis ſanctæ Mariæ Magdalenæ. illa enim non verbis, ſed lacrymis dolorem de peccatis conceptum oſtendit: lacrymis, non verbis confeſſa eſt peccata ſua: lacrymis, non ieiunio, aut oratione, aut eleemoſynis ſatisfecit. Et tamen audiuit, *Remittuntur tibi peccata tua,* & , *Quia dilexit multum, remittuntur ei peccata multa.* *Luc. 7.* dilectionem autem multam lacrymæ teſtabantur: quia enim multũ deteſtabatur peccata, quod lacrymæ demonſtrabant, ſignũ euidens erat, ab ea multum diligi Chriſtũ, qui venerat tollere peccata mundi, & deſtruere opera Diaboli, *1. Io. 1.* quæ ſunt peccata. Hanc vim eſſe *1. Io. 3.* lacrymarum, vt peccata lauent, teſtatur S. Ioannes Chriſoſtomus, vt alios patres omittam, in homilia ſexta in Matthæum, vbi ſcribit, lacry-

Digitized by Google

crymas ſoluere ſententiam Iudicis æterni in peccatores prolatam; lacrymas vnire animam cum Deo, à quo per peccatum fuerat ſeparata: lacrymas tranquillare animam, quæ ob remorſum conſcientiæ cõturbata erat. Idem Chriſoſtomus concione prima de Lazaro, & homilia quinta de pœnitentia, ſcribit, tantam eſſe vim lacrymarum hominis pœnitentis, vt extinguat ignem gehennæ. Idem denique homilia ſecũda in pſalmum quinquageſimum, vocat lacrymam, ſpongiam peccatorum, & martyrio ſimilem: quia ſicut Martyr fundit ſanguinem, ſic pœnitens fundit lacrymas. Cui ſimilitudini adiungere poſſumus, quòd ſicut Martyr ſcinditur, & laceratur in corpore, ſic verus pœnitens ſcindit ipſe cor ſuum, & conterit, iuxta præceptum Domini, *Scindite corda veſtra*; & iuxta teſtimonium Prophetæ, *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies*. Præterea ſicut Martyr offert Domino ſacrificium

Ioel, 2.

Pſal. 50.

gra-

gratiſsimum mortis ſuę in teſtimonium fidei; ſic & verus pœnitens offert ſacrificium acceptabile Domino ſpiritus contribulati, & cordis contriti, in teſtimonium odij erga peccatum, & charitatis erga Deum. Denique ſicut Martyr ſine purgatorio recta volat ad cælum; ſic & verus pœnitens aliquando ex perfecta deteſtatione peccati, & perfecta, atque ardenti charitate in Deum fundens lacrymas copioſas, indulgentiam percipit pleniſsimam peccatorum, non ſolum quo ad remiſsionem culpę, ſed etiã quo ad condonationem pœnæ. Habemus huius rei exemplum inſigne in hiſtoria de vita S. Catharinæ Senenſis, quam vir grauiſsimus Raymundus Capuanus, eiuſdem S. Virginis confeſſarius, literis mandauit. &, quod rem fide digniſsimam eſſe teſtatur, exemplum ipſum in perſonam eiuſdem Raymundi contigit. Igitur prædictus Raymundus aliquando à S. virgine Catharina petijt, vt pre-

cibus ſuis à communi Domino im-
petraret Bullam (ſic enim loqui
illi placuit) plenariæ indulgentiæ,
per quam ipſe Raymūdus certior
redderetur, ſibi peccata omnia
fuiſſe dimiſſa. S. Virgo Cathari-
na pollicita eſt, ſe bullam eiuſmo-
di à Domino poſtulaturam. Se-
quenti die, præmiſſa oratione ad
Deum pro bulla impetranda, Ray-
mundum adiuit Beata Catharina;
& dum loqueretur de ingratitudi-
ne hominum erga Deum, tactus
Raymundus Spiritu ſancto, intueri
ſibi viſus eſt peccatorum ſuorum
multitudinem, & magnitudinem
tam perſpicuè, vt continuo ex
amariſsima contritione tantam
vim lacrymarum effuderit, & in
ſingultus, & rugitus tales prorū-
perit, vt periculum fuerit, ne pe-
ctus, & cor eius diſrumperetur.
Tùm Virgo, *hæc*, inquit, *eſt bulla in-
dulgentiæ, quam tibi Dominus miſit:
eſto igitur gratus gratiæ Dei*. Sic il-
la receſsit, & ille mirum in modum
lætus cùm Propheta Regio dicere
po-

potuit, *Auditui meo dabis gaudium, & lætitiam, & exultabunt oſſa humiliata.* Hæc eſt potentia lacrymarum ſanctarum ex vera cordis cõtritione manantium, vt ſerenet, & tranquillet animas peccatorũ poſt diuturnum horrorem, & pauorem: plane ad eum modum, quo poſt procellas ventorum, & denſarum nubium obſcuritatem, deſcendẽs pluuia copioſa, aerem ſerenum, & puſrum relinquit. Porro cauſa huius rei illa eſſe videtur, quia per lacrymarum compunctionem Spiritus ſanctus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod filij Dei ſumus, quippè quibus iam peccata ſeriò diſplicent, & pax Dei exultat in cordibus noſtris, accepto videlicet à Patre cœleſti oſculo pacis, & ſtola prima, & annulo perfectę reconciliationis. *Rom. 8.* *Coloſ. 3* *Luc. 15.*

O ſi guſtare poſſent homines peccatores, quàm dulcis, & quàm ſuauis ſit reconciliatio cum Deo, intelligerent profectò, nullam eſſe carnalem ſuauitatem cum iſta ſuauita-

unitate comparandam: & cum ſan- L.9. cō-feſſ.c.1. cto Auguſtino clamarent, *O quàm ſuaue mihi ſubito factum eſt, carere ſuauitatibus nugarum; & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat: ejiciebas enim eas a me tu vera, & ſumma ſuauitas; & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, omni luce clarior, omni honore ſublimior.* Hæc S. Auguſtinus dicebat, cùm acerriſsima contritione, & magno imbre lacrymarum peccata ſua fleuiſſet. Sed multo ante Propheta Dauid, memor iuſtificationis, & reconciliationis, quam laborando in gemitu ſuo, & ſtratum ſuum nocturnis lacrymis rigando acquiſierat, exultabat, & animum ſuum ad agendas gratias excitabat cantans, Pſ.102. & dicens; *Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me ſunt, nomini ſancto eius. Benedic anima mea Domino, & noli obliuiſci omnes retributiones eius.* Et quæ ſunt retributiones eius niſi quia retribuit bona pro malis? *Qui propitiatur,* inquit, *omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat om-*

mes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus. Qui replet in bonis deſiderium tuum: renouabitur, vt Aquilæ iuuentus tua. En quanta ſeges gaudiorum ex amaro fonte lacrymarum profluxit. Deus propitius factus eſt omnibus iniquitatibus, eas remittens, & condonans; ſanauit omnes infirmitates, morbos omnium vitiorum curans; redemit de interitu animam, gratiam iuſtificantem, & viuificantem infundens; coronauit in miſericordia, & miſerationibus, in ſpe videlicet, corona gloriæ vndique circumdedit; renouabit iuuentutem tuam in die nouiſsimo, quando corpus tuum ſeminatũ in infirmitate, ſurget in gloria, inſtar Aquilæ, quæ ſenio confecta ad iuuentutem renouatur. His duobus teſtibus addam & tertium, ne feminæ præteriri videantur. Sancta Maria Aegyptiaca, cuius vitam ſcripſit Sophronius Epiſcopus Hieroſolymæ, & interpretatus eſt Pau- *1. Cor. 15.*

lus

lus Diaconus; mulier fuit ſuper om nes mulieres impudiciſsima, quippe quæ non quærebat mercedem, vt aliæ meretrices, ſed ipſa mercędes dabat, vt ſatiare aliquando libidinem ſuam inſatiabilem poſſet. Denique horror eſt legere, in quàm profunda abyſſo turpitudinum, & ſcelerum omnis generis miſera iaceret: cum autem ad ſe reuerſa de profundo illo miſeriarum emerſiſſet, abijt in ſolitudinem, in qua per annos quadraginta ſeptem hominem non vidit, atque ad eam vitæ ſanctiſsimæ perfectionem eminentiſsimam, ſolo ſpiritu ſancto duce, per interceſſionem Beatiſsimæ Virginis Matris Dei Marię peruenit, vt iam nō mulier, ſed terreſtris Angelus videretur. Hæc autem omnia ſolo pretio lacrymarum ſibi comparauit. Initium conuerſionis à flumine lacrymarum cœpit: deinde omnes tentationes, quas permultas, & horribiles in ſolitudine patiebatur, ſola oratione cum profluuio

la-

lacrymarum extinguebat. Quantas autem à Deo conſolationes acceperit, quæ facilè vincerent præteritas voluptates; argumento eſt, quòd ſola tam longo tempore in horrida ſolitudine perdurare potuerit: & quidem nemine cogente, ſed ipſa ſponte ſua vitam illam duriſsimam, & ſupra modum aſperam eligente, vbi nihil ad cibum habebat, niſi herbas terræ: vbi toto corpore nuda, ſolis ardoribus vrebatur æſtate, & glacie, ac niue vrebatur in hyeme: vbi neminem comitem habuit, præter dæmones, & feras: vbi ſine lecto, ſine tecto omnibus aeris iniurijs ſemper patebat. Hi ergo teſtes omni exceptione maiores perſuadere facilè poſſent omnibus hominibus, vt ſecuri peccata ſua lacrymis cõpunctionis lauare ſtuderent, quia ſine dubitatione vlla omnis mœror in lætitiam, & omnis fletus in riſum iucundiſsimum conuertetur; in hac etiam vita, & exilio filiorum Adam: nam in patria cæ-

Apo. 21. leitur, *abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis ſanctorum.*

De ſecũdo fructu lacrymarũ, qui eſt timor gehennæ.

CAPVT II.

SECVNDVS fructus oritur ex conſideratione pœnarum gehẽnæ; qui erat ſecundus fons lacrymarum: producit enim illa cõſideratio, quando ſeria, & profunda eſt, & lacrymis calentibus irrigata, timorem Domini, qui vnus eſt ex ſeptem pretioſiſſimis Spiritus ſancti donis. Et quidem quòd gehennæ conſideratio timorem ſanctum producat, res eſt per ſe nota, & à nobis in ſecundo libro, capite ſecundo, ex teſtimonio ſcripturarum, ex ſanctorum Patrum ſatis apertè demonſtrata; quibus teſtimonijs addere placet hoc loco teſtimonia quatuor Eccleſiæ Doctorum primariorum. Sanctus Ambroſius ſermone viceſimoprimo in

Pſal-

Pſalmum centeſimumdecimum o-ctauum, ſcribit, Martyres, inter duos timores conſtitutos, alterum carnificum, alterum gehennæ, cō-tempſiſſe timorem carnificum ob timorem gehennæ. Sanctus Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochiū de cuſtodia virginitatis, ſcribit ipſe de ſe, *Ego ob gehennæ metum carcere iſto*, id eſt, horribilis deſerti, *me ipſe damnaui*. Sanctus Auguſtinus in libro de gratia, & libero arbitrio capite octauodecimo; & ſanctus Gregorius libro ſecundo homilia decimanona in Ezechielem, non dubitant affirmare timorem æternæ pœnæ, vnum eſſe ex ſeptem Spiritus ſancti donis.

His igitur præmiſſis, hoc loco duo ſolum explicanda ſunt; quis ſit ille timor, quem producit gehennæ conſideratio; quæ, & quanta ſit huius timoris vtilitas. Quod ad primum attinet, quinque timores diſtinguuntur à Theologis, naturalis, humanus, ſeruilis, filialis, initialis. Naturalis timor eſt com-

munis hominibus cum beſtijs, &
neque bonus, neque malus eſt mo
raliter, ſed naturaliter bonus eſt,
atque à Deo inſitus naturæ ad ma-
la, & noxia fugienda. Humanus
timor, qui & mundanus dici ſolet,
is eſt, quo magis timent homines
malum pœnæ, quàm culpæ: vel de-
trimentum temporale, & corpora-
le, quàm detrimentum ſpirituale,
& æternum, atque hic timor ma-
lus eſt, vtpotè inordinatus, & no-
xius; & radix malorum plurimorũ.
Timor ſeruilis eſt, qui timet pęnã,
& præcipuè ſempiternam; & ideo
retrahit à peccato: ſed ſi pœnæ pe-
riculum non adeſſet, facilè pecca-
tum committeret: hic timor bonus
eſt, & à Deo, quamuis in peccatore
cum mala voluntate coniunctus
inueniatur, videlicet peccandi, ſi
poſſet impunè: ſiquidẽ timor iſte
non eſt cauſa, neque effectus malę
voluntatis, imo eam comprimit, &
coercet, ſaltem quo ad actum ex-
teriorem, & diſponit ad pietatem,
& perfectam conuerſionem, ac de

co

eo ſcriptum eſt, *Initium ſapientiæ timor Domini*. Quartus eſt timor filialis, caſtus, & reuerentialis, qui optimus eſt, & magnum donum Spiritus ſancti: hoc enim timore culpam timemus patrare, & parati ſumus quidlibet pati potius, quàm vt Deum offendamus, imo etiam ſi nõ offenderemus, nec peccaremus, etiamſi id facere poſſemus impunè. Dicitur autem hìc timor filialis, quia eſt proprius filiorum; & caſtus, quia eſt ſponſæ, non adulteræ, & reuerentialis, quia eſt amici inferioris, qui libenter colit, & reueretur ſuperiorem, quæ tria nomina in eandem perſonam cadere poſſunt: ſumus enim filij Dei, quia per ſpiritum adoptionis hæredes facti ſumus: & animæ noſtræ ſponſæ Chriſti sũt, iuxta illud Apoſtoli, *Deſpondi vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*: & amici ſumus eiuſdem Chriſti, qui ait, *Iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos*. Itaque timor iſte filialis, & caſtus non præuenit pietatem, vt timor ſeruilis, ſed co- Pſ. 110. 2. Cr. 11. Io. 15.

mittatur, & cum ea coniungitur, vt frater germanus, natus ex eadem matre charitate, quæ cauſa eſt, vt in ſcripturis ſanctis ſæpe pro eadẽ re accipiantur timor, & pietas, vt
Pſ. 111. in Pſalmo illo, *Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis eius volet nimis.*
Iſa. 11. & apud Iſaiam, vbi ponuntur ſeptem dona Spiritus ſancti, non ſunt in hebræo codice niſi nomina ſex, ſed vltimum nomen, videlicet, pietas, bis repetitur. Sed noſter interpres, vt oſtenderet illo vno nomine res duas ſignificari, ſextum donum vocauit, pietatem, ſeptimũ appellauit, timorem. Quintus timor dicitur initialis, qui mixtus eſt ex duobus præcedentibus: nam qui hunc timorem habet, timet culpam, & pœnam, ſed magis culpam, quàm pœnam. Dicitur autẽ initialis, quia, qui hoc timore præditus eſt, inchoauit perfectionem charitatis, & pietatis, ſed nondum peruenit ad illum altiſſimum perfectionis gradum, qui foras mittit omnem timorem pœnæ, de quo
per-

perfectione loquitur ſanctus Ioannes in epiſtola prima, cum ait, *Qui timet, non eſt perfectus in charitate. nam perfecta charitas foras mittit timorem*. perfecta enim charitas ita fertur in Deũ, vt obliuiſcatur proprij commodi, & tantam confidentiam apud Deum acquirat, vt iam nihil timeat, niſi offenſionem Dei. Hæc tam alta perfectio fuit in Virgine Deipara, in ſancto Ioanne Baptiſta, in Apoſtolis Domini, & in aliquibus alijs magnis amicis Dei: ſed vt plurimum iuſti, ac pij homines nõ caruerunt timore gehennæ, vt perſpicuum eſt ex ijs, quę ſupra attulimus ex ſanctis Patribus Baſilio, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, Gregorio, & Bernardo; imo etiam ex Dauide, qui de ſe ait, *à iudicijs tuis timui*. & ex Iob, qui clamabat, *Quid faciam, cum ſurrexerit ad iudicandum Deus*. Denique ſi Dominus ipſe futuris Martyribus conſilium dabat, vt gehennam timerent, dicens, *Timete eum, qui poteſt corpus, & animam perdere in*

1. Io. 4.

Pſ. 118.

Iob. 31.

Matt. 10.

gehennam: quis noſtrum dicere audebit, ſibi non eſſe opus timere ſempiterna ſupplicia? Iam igitur, vt ad rem noſtram veniam: ſi cum quæritur quis ille timor ſit, quem producit gemitus, & fletus exortus ex attentiſsima cõſideratione ſuppliciorum gehennæ; facile eſt reſpondere, eſſe timorem ſeruilem, & timorem initialem, quorum vterq; bonus eſt.

Sequitur nunc, vt explicemus vtilitatem huius timoris, qui ex conſideratione pęnarum gehennę oritur, quæ ſunt omnino quatuor. Prima vtilitas eſt, quod timor etiam ſeruilis, qui eſt infimus inter timores bonos, ſit initium ſapientiæ; quæ certè magna vtilitas eſt, & ſi pecunijs emi poſſet, expediret omnia vendere, & timorem hunc emere, qui ad rem pretioſiſsimam viam aperit. Et quidem quod timor Domini ſit initium ſapientiæ, ſcripſit David in
Pſal. 10 pſalmis: ſcripſit Salomon eius fi-
Prou. 1. lius in prouerbijs: ſcripſit Eccle-
Eccl. 1. ſia-

ſiaſticus ad initium libri ſui. Dicitur autem timor Domini eſſe initium ſapientiæ, quia tunc homo incipit ſapere, & rei [illegible] iudicio rationis, & bene, ac ſapienter intelligendo diſcurrere, quando incipit magnifacere res verè magnas, & paruifacere res verè paruas. Et quæ ſunt res verè magnæ, niſi res æternæ, beatitudo, & gehenna? quæ verè paruæ, niſi res temporales, diuitiæ, voluptates carnis, honores mundi? Audi ſapientem, *Cor ſapientis*, inquit, *in dextera eius, cor ſtulti in ſiniſtra illius.* Eccl.10 qui habent cor ad æterna, quæ eſt pars dextera, in qua erunt oues in die Iudicij, illi ſapiunt: qui habent cor ad temporalia, quæ eſt pars ſiniſtra, in qua erunt hædi, illi ſtultiſsimi ſunt. quia cor ipſorum eſt immortale, & tamen adhæret rebus perituris, quæ quando minimè cogitat ipſum deſerunt. An non ſtultiſsimi ab omnibus iudicarentur, qui ſtructuras iter peragentes grandia [illegible] in locis deſertis vbi nunqua-

[illegible]

ri, magno ſumptu emeret cibos &
qui ſtatim corrumpuntur, vt car-
nes recentes, vel poma & ita omni-
no, etiamſi ſapiens videri poſſet
ijs, qui deſciunt, in quem vſum il-
la parata ſint. nam ſi ſaperet, para-
ret magnam copiam panis biſco-
cti, & carnis ſalitæ, & res alias, quę
diù durent. O ſtultitiam homi-
num viuere habent in æterna ſæ-
cula, & viuere in ijs locis, vbi dura-
re non poſſunt diuitiæ pecuniarũ,
ſed ſolæ diuitiæ meritorum: & ta-
men ita cæci ſunt, vt ſolum procu-
rent diuitias pecuniarum, quas ſe-
cum ferre non poſſunt, & quas hic
etiam fures effodiunt, & furantur:
& de diuitijs meritorum nihil ſol-
liciti ſunt, quaſi cum corpore ex-
tinguatur etiam animus. Et ſicut
Tim. 1. de quibuſdam Appoſtolus queri-
tur, quòd dicant, ſe noſſe Deum,
factis autem negent: ſic nos de
iſtis queri poſſumus, quod dicant
ſe noſſe animi immortalitatem,
factis autem negent. Magna eſt
igitur vtilitas timoris, etiam ſer-
uilis,

nilis; quia transfert cor humanum
à parte ſiniſtra ad dexteram, & ſa-
nat morbum ſtultitiæ, qui incura-
bilis videri ſolet; & denique diſpo-
nit ad iuſtificationem, dicente Ec-
cleſiaſtico, *Timor Domini expellit* Eccl. 1.
*peccatum: nam qui ſine timore eſt non
poterit iuſtificari.* Quo modo autem
timor gehennæ diſponat ad iuſti-
ficationem, & introducat charita-
tem; docet ſanctus Auguſtinus tra-
ctatu nono in epiſtolam S. Ioannis
per ſimilitudinem ſetæ, & lini, ſiue
aciculæ, & fili. quando enim con-
ſuitur veſtis, prius intrat acus, quã
filum, nec poſſet filum intrare, niſi
acus perforando pannum, viam
aperiret filo: ſed acus non intrat,
vt maneat; niſi enim exiret, non
eſſet qua intraret filum. Sic igi-
tur charitas, iuſtitia, pietas, res
tenues, & ſuaues, non penetrant
cor durum, & aſſuetum amori re-
rum carnalium, niſi præcedat ti-
mor pœnæ, quæ inſtar acus pun-
git, & penetrat, & viam aperit
charitati, & poſtea exit, quia

perfecta charitas foras mittit timorem. Neque ſolum timor gehennæ pungit inſtar aciculæ, ſed etiam terret, & proſternit inſtar fulguris, & tonitrui. Ludunt aliquando homines in plateis, & ſecuri ſedent, vel etiam dormiunt; exiſtit repente fulgur de cælo, & ſequitur tonitruum cum fulmine; continuo excitantur, ad ſe redeunt, ſignant ſe ſigno crucis, implorant auxilium Dei. Sic omnino cum aliqui dormiunt in peccatis, vel etiam ludunt, & contemnunt iram Dei, inebriati præſentibus voluptatibus; fulgurat Deus ex magna miſericordia ſua in corde peccatoris, & in lumine oſtē[illegible] perio[illegible] mortis æternæ [illegible] quaſi tonitru timore con[illegible] [illegible] ut fugere ſta[illegible] à ventura ira, & corde contrito ad Deum [illegible]. Sic igitur [illegible] [illegible] ſapientiæ eſt timor Domini [illegible] [illegible] timoris [illegible] non ſolum pellit peccatum [illegible] [illegible] ad iuſtifica-

tionem, ſed etiam defendit à periculo peccandi, & conſeruat gratiam acquiſitam. Explicant SS. Patres hanc vtilitatem varijs ſimilitudinibus. S. Baſilius oratione in primum caput libri prouerbiorũ, comparat timorem Domini acutis clauis, qui retinent hominem cruci affixum, ne ſe commouere poſsit: quia videlicet motu corporis exaſperantur vulnera, & dolor creſcit. Sic igitur & is, qui confixus eſt clauis timoris iudiciorum Dei, & tormentorum gehennæ, nõ audet extendere manus ad opera mala, ac ne ipſum quidem oculum ad videndum, vel aures ad audiendum, vel cor ad cogitandum.
Hinc Dauid dicebat, *Confige timore* Pſ. 118.
tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui. Statim enim ac tentatio ad peccandum exurgit, exurgit etiam timor, ac pungit memoriam, vt recordetur vltrices flammas, quæ peccatores apud inferos expectant. S. Ioannes Chryſoſtomus in homilia quintadecima ad popu-

lium Antiochenum, timorem Do-
mini comparat militi armato ex-
cubanti ad fores palatij, non ſinenti
ingredi hoſtem, aut latronem. Alij
comparant ſali, quo carnes ſic-
cantur ad putredinem impedien-
dam. Denique Spiritus ſanctus in
ſcripturis ſuis tribuit immenſas
laudes timori; quaſi timor omnes
virtutes, & ipſam etiam beatitudi-
nem comprehendat. ſic enim lo-
Iob. 28. quitur Iob, *Ecce timor Domini ipſa eſt*
ſapientia: & Dauid, *Beatus vir, qui*
Pſ. 110. *timet Dominum*. & Salomon, *Beatus*
Prou. 28. *vir, qui ſemper eſt pauidus*. & Eccle-
ſiaſticus; *Plenitudo ſapientiæ timor*
Eccleſ. 1. *Domini*: & rurſum, *Omnis ſapientia*
timor Domini. & Iſaias, *Timor*
Eccl. 19 *Domini ipſe eſt theſaurus eius*. Deni-
que volens Spiritus ſanctus, in li-
Iſa. 33. bro Iudith deſcribere S. Iudith,
Iudith. 8. vt feminam omnium virtutum lau-
dibus ornatam, ait, *Erat in omnibus*
famoſiſſima, quia timebat Dominum
valde. Hæc autem de timore præ-
dicantur, non quòd ipſe re vera
omnem ſapientiam, & virtutem, &

bea-

beatitudinem in ſinu ſuo complectatur; ſed quod ſit initium, & cuſtos ſapientiæ, & virtutum, & beatitudinis, & ſine illo haberi, & conſeruari nequeant; denique ſine illo pereant omnia, cum illo omnia cuſtodiantur.

Tertia vtilitas timoris, etiamſi ſeruilis ſit, ea eſt, quod liberat à tyrannide timoris humani, ſiue mundani. Vere enim vix inuenietur morbus magis generalis, & minus curabilis, quàm timor humanus. Hic nobiſcum naſcitur, nobiſcum adoleſcit, nobiſcū ad ſenium vſque perſeuerat. Pueri vix dum rationis vſum adepti diſcunt mentiri, metu confuſionis, aut ignominiæ: maiores natu non ſolum mentiri, ſed & peierare ſolent, vt exiſtimationem conſeruent. Aſſentationes omnes timor humanus parit, correptionem fraternam timor humanus impedit: & cur plurimi nō audent contemnere verba contumelioſa in ſe prolata, vel nō vlciſci iniurias, & [illegible] reddere maledictū

pro maledicto, & vultus pro viſione, re, niſi ob timorem humanum, ne videlicet exiſtimentur viles, & timidi? Et cur denique multi non ſe contineant à ludo, à luxu, à ſumptuoſis conuiuijs, à profuſione pecuniarum, & alijs huiuſmodi, niſi ob timorem humanum, ne habeantur auari, vel nimis modeſti, & religioſi; quaſi parſimonia, modeſtia, pietas, vitia ſint, nō virtutes? Hunc igitur humanum timorem, tam noxium, & tam generalem timor Dei comprimere ſolet, quomodo ſerpens Moſis deuorauit, ſerpentes Magorum Aegypti: timor enim maior vincere ſolet timorem minorem: timor ſuppliciorum æternorum, ſi ſerio in corde hominis locum habeat, non ſinit eo ipſo in eodem corde morari timorem amittendæ exiſtimationis humanæ. Et timor iudicij diuini, & confuſionis illius maximæ, qua afficientur coram omnibus angelis, & hominibus peccatores, cum omnes ſua admiſſa ipſo die, facile excludit timorem

iudicij humani, neque cogitationem illam admittit, quid ſentient, quid loquentur homines, ſi hoc, vel illud egero, uel omiſero? Hæc denique cauſa eſt, cur ſanctæ Martyres opprobria, & confuſiones læto animo tolerabant, quando implebatur uerbum Domini, *Eritis odio omnibus hominibus, & dicēt omne malum aduerſum vos*; quia uidelicet timor gehennæ, & confuſionis æternæ, non ſinebat eos attendere ad confuſionem momentaneā, & leuem. Matth. 10. Matt. 5

Quarta eaque poſtrema utilitas timoris Domini eſt, quòd cum fragilitas humana in omni loco, & tēpore nos proclines reddat ad mala perpetranda, & bona prætermittenda, præſertim dum ſumus in hac ualle lacrymarum, obſeſsi undique hoſtibus, in medio periculorum: timor Domini, ſi uerè cor noſtrum poſsideat, erit frænum in malis, & calcar ad bona. & ideo nos hortatur ſapiens, & dicit, *Beatus homo, qui ſemper eſt pauidus,*

dus, id eſt, qui in omni loco, in omni tempore, in omni uerbo, in omni opere, timet, & cauet offenſionem, quę etiam cauſa eſt cur apud Iſaiam, de alijs donis dicatur, *Re-*
Iſa. 11. *quieſcet ſuper eum ſpiritus Domini.* de timore autem, *Replebit eum ſpiritus timoris Domini.* Quæ uerba, quatenus ad Chriſtum pertinent, non habent locum, quod nos dicimus de timore initiali, uel ſeruili, qui in Chriſto locum non habuerunt: ſed quatenus de Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, exponuntur à ſancto
Serm. 54. Bernardo in ſermonibus ſuper Cantica, in multis Eccleſiæ membris locum habent. Oportet enim, ut membra Chriſti infirma, & peccatis obnoxia, paulatim proficiant, in timore Domini, donec penitus impleantur, ita ut oculi, aures, lingua, manus, pedes, cor, mens, omnes potentiæ, omnia membra repleantur hoc timore, ut cum ſan-
Iob. 6. cto Iob dicere poſsint, *Verebar omnia opera mea.* Iſte enim ſic plenus timore Domini, beatus erit, quia

ſem-

ſemper pauidus erit. Ac ut cum ſapientiſsimo Eccleſiaſte hunc locum concludam, *Finem loquendi pariter omnes audiamus; Deum time, & mandata eius obſerua, hoc eſt enim omnis homo,* Omnis enim homo, ſi uere ſit homo, & non brutum animal, finem ſuum, & media ad finē conſiderabit. Finis eſt uita æterna, medium neceſſarium eſt cuſtodia mandatorum, dicente Domino, *Si uis ad uitam ingredi ſerua mandata.* Timor Domini facit impleri mandata, dicente Propheta, *Beatus vir, qui timet Dominum: in mandatis eius volet nimis.* Igitur ille uere eſt homo, imo etiam *beatus homo, qui ſemper eſt pauidus.*

Eccl. 12

Matt. 19.

Pſ. 111

Prou. 28

De tertio fructu lacrymarũ, qui eſt imitatio virtutum Chriſti.

CAP. III.

EX arbore ſanctæ crucis multi pendent fructus optimi, dulciſsi-

cisſimi, ſaluberrimi: qui tamen non reficiunt, nec nutriunt, ſi ſolum conſpiciantur, niſi etiam carpantur, & ori admoueantur, & ad ſtomachum vſque demittantur. Quid eſt fructus ſanctæ crucis conſpicere, niſi meditari dominicam paſſionem, & ex compaſsione lacrymari? quid eſt fructus illos carpere, & comedere, niſi virtutes crucifixi imitari, & ex earum imitatione nutriri ad vitam ſpiritualem, & creſcere, & pingueſcere, id eſt, in virum perfectum euadere, & Chriſto quàm ſimillimum fieri? Ad hanc imitationem hortatur nos Apoſto-
1. Petr. 2. lus Petrus cum ait, *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius.* Ad eandem nos hortatur Coapoſto-
Phil. 2. lus eius Paulus, dicens, *Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto* Ieſu; *qui humiliauit ſemet ipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Ad eandem nos hortatur Apo-
1. Io. 3. ſtolus Ioannes verbis illis, *Ille pro nobis animam ſuam poſuit: & nos debemus*

pro

pro fratribus animas ponere. Sed quid opus eſt teſtes multiplicare, cum ipſe Dominus per ſe nos omnes hortetur, cum ait, *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde*. & rurſum. *Exemplum dedi vobis, vt & vos idem faciatis*: & iterum, *Qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Itaque ſi volumus, vt contemplatio paſsionis dominicæ, & fluuius lacrymarum, qui inde tanquam ex fonte procedit, nobis verè proſit, oportet vt ad imitationem virtutum, quæ in paſsione Domini conſpiciuntur, accingamur. Et quæ nã ſunt virtutes, quæ in crucifixo Domino potiſsimum emicuerunt? In ſuperiore libro virtutes illas oſtẽdimus, quæ ſunt patientia, charitas, obedientia, & humilitas, quas nobis figura ipſa crucis facile repreſentat, ſi quis conſideret in cruce longitudinem, latitudinem, altitudinem, & profunditatem. *Matt. 11.* *Io. 13.* *Luc. 14.*

Vt igitur hæ virtutes in nobis naſcantur, & illis adultis Dominũ

imitemur: oportet, vt lacrymæ cõpaſsionis, quas fundimus, dum crucifixum Dominum alta contemplatione aſpicimus, non in terram cadant, & pereant; ſed ad extinguendum ardorem concupiſcentiæ, quæ virtutibus illis contraria eſt, cautè deriuentur. Quo modo autem hoc fieri debeat, vnctio Spiritus ſancti docebit eos, qui ſaluti ſuæ ſerio conſulunt. *Vos*, inquit ſan-
1. Io. 1. ctus Ioannes, *vnctionem habetis à ſancto, & noſtis omnia*. & infra, *Non neceſſe habetis, vt aliquis doceat vos: ſed ſicut vnctio docet vos de omnibus, manete in eo.* Ego tamen pauca per modum exempli pro incipientibus hic addam. Conſidero Mundi Dominum crucifixum, & quaſi præſens præſentem aſpicio, nudũ, algentem, eſurientem, ſitientem. Video caput ſpinis coronatum, vultum ſputis oblitum, manus, & pedes ſanguinis riuos fundentes; cerno corpus totum à planta pedis vſque ad verticem capitis plagis coopertum. Attendo quid ip-
ſe

ſe interim agat, an iraſcatur perſecutoribus, an mala illis imprecetur, an impatienter ſaltem tanta tormenta ſuſtineat. Audio orantem Deum patrem pro crucifixoribus, conſolantem Matrem, & Diſcipulum, quem diligebat, promittētem paradiſi conſortium latroni ſecum pendenti. Nullum impatientiæ ſignum animaduerto, nullam de hoſtibus, & perſecutoribus querelam, nullas minas audio. Itaque condolens doloribus, & patientiam admirans lacrymas fundo, & quæro ab ipſo, vnde tanta in innocentiſſimum ſupplicia: & an inuitus, an volens iſta patiatur? audio reſpondentem, *Ego oblatus ſum, quia ipſe volui: nemo tollit animam meam a me, ſed ego pono eam.* Iſa. 53. Io. 10.
Itaque non inuitus, ſed volens iſta perfero. Et quæ cauſa fuit, vt innocentiſsimum corpus tuum tantis, & tam multis, & tam horrendis doloribus torquendum permitteres? charitas hoc fecit, vt te à gehennæ incendijs eriperem: & ſi-

mul

mul patientiam, & charitatem humilitatem, & obedientiam te docerem, quæ ſunt veræ ſemitæ ad vitam æternam; ad quam te ab æternitate mihi conſortem deſtinaueram. Animaduerti enim, te verbis ſcripturarum mearum, & vocibus nunciorum meorum non potuiſſe moueri, vt impatientiam, & odium, & ſuperbiam, & contumaciam, & concupiſcentias malas, & mundi amorem exueres; ideo elegi ego ipſe venire, & ex cathedra crucis, non verbis, ſed exemplo te docere. Quid hic dices anima? quid reſpondebis? etiamſi ferrea, vel ſi adamantina eſſes, non frangereris? Placebit ne igitur deinceps, ad quamlibet offenſionem impatiens vindictam quærere? an potius ex animo inimicis omnibus iniuriam facientibus libenter ignoſcere? an exemplum patientiæ meæ nō erit tibi deinceps pro omnibus rationibus, quas tibi mundus in contrarium poſſet adferre? Ita Domine, cedo charitati tuæ, vi-

victum me confiteor; vulneraſti cor meum, & liquefeciſti incendio amoris tui: polliceor tibi fideliter me non ſolum non redditurum amplius mala pro bonis, ſed redditurum bona pro malis: nec ſolu non expetiturum vindictam de perſequentibus me, ſed contra oraturum pro perſequentibus, & calumniantibus me, & beneficia collaturum, in quantum potero, ijs, qui me oderunt; dummodo non me deſerat protectio tua. Pergit amator animarum Chriſtus ex cathedra crucis ſuæ exhortans, & dicens, Ego pro te humiliaui me ipſum vſque ad mortem, mortem autem crucis; tum vt te hac humilitate redimerem, tum vt eundem te captum humilitatis exemplo docerem, non ſuperbire, non alta ſapere, non ambire gradus altiores, ſed accumbere in poſtremo loco, omnibus alijs cedere: hæc enim eſt ſecreta via ad veram celſitudinem, quam diſcipuli crucis ſequentur in cælis. Elige [illegible] vis [illegible]

cum humiliari in terris, vt exalte-
Iob. 41. ris in cælis: aut cum Diabolo, qui
eſt Rex ſuper omnes filios ſuper-
biæ, exaltari ad modicum in ter-
ris, vt in æternum humilieris in in-
feris. O Domine, ante tantam hu-
miliationem tuam potuit Diabo-
lus nos decipere, nobiſque perſua-
dere, vt exaltationem quæreremus
in terris; & modis omnibus ad gra-
dus excelſos, & magnos honores
anhelaremus: ſed cum tu, qui veri-
tas, & ſapientia Dei es, verbo &
exemplo humilitatem docueris;
nimis ſtultus eſſem, niſi me ſub om-
nium pedibus ſubijcerem: tu enim
es filius Dei viui, ego ſum puluis,
& cinis: tu Rex Regum, ego ſeruu-
lus tuus, & filius ancillæ tuæ. Vnũ
te rogo, vt in hoc ſancto propoſito
gratia tua me conſeruet vſque ad
finem; tanta enim eſt humana fra-
gilitas, & tanta hoſtium noſtrorũ
Dæmonum aſtutia, vt niſi vigilet
ſuper nos cuſtodia tua, nihil audea-
mus nobis de noſtra conſtantia,
vel perſeuerantia polliceri. Sed

perge obſecro Domine in ſalubencima, & auribus meis dulciſſima concione tua. Ego, inquit Dominus crucifixus, obediens fui Patri meo, in re omnium difficillima, quæ eſt mors crucis, nec ſolum Patri Deo, ſed etiam Matri, & Nutritio meo, ſicut ſcriptum eſt, quia eram ſubditus illis. Nec ſolum pijs parentibus obediui, ſed etiam obedientiæ Cæſaris me ſponte ſubieci, cum tributum illi pro me reddi volui. Denique etiam viliſſimis Pilati miniſtris ſpontaneam obedientiam exhibui, cum me ſuper crucem extendi, & manus, ac pedes ad loca clauorum porrigere iubebant. Hæc autem omnia feci, vt te docerem, non ſolum Deo, & legitimis poteſtatibus libenter, & promptè parere, ſed etiam, ſi detur tibi optio, eligas ſemper potius obedire, quam imperare. Vera eſt enim ſententia ſerui mei fidelis, ſancti Franciſci, *In obedientia lucrum, in prælatione periculum.* Ergo ſi amori meo vicem

Luc. 2.

Matt. 27.

dependere cupis, obedientiæ Dei nihil anteponas, neque terroribus, neque beneficijs adduci te ſinas, vt non obedias Deo. veriſsimè enim Apoſtolus meus, dixit, *Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus*. quando autem mandatum hominis ſuperioris legitimi, non eſt contrarium mandato Dei, tum obedire debes hominibus, ſicut Domino, & non hominibus, vt alter Apoſtolus meus non minùs verè ſcripſit; auctoritas enim imperandi à Deo eſt, & ideo qui obedit Vicario Dei, obedientiam exhibet Deo; & qui ſpernit mandatum hominis à Deo auctoritatem habentis, non hominem ſpernit, ſed Deum. Quod autem ex hac mea cathedra te docui de patientia, humilitate, & obedientia; id ipſum, & maiori ratione intelligi volo de regina virtutum omnium charitate. Ego enim propter nimiam charitatem meã dilexi vos homines, etiam dum inimici mei eſsetis, & ſic dilexi, vt me ipſum

Act. 5.

Epheſ. 6.

Coloſſ. 3.

traderem oblationem, & hoſtiam Deo patri pro vobis in odorem Ephe. 5. ſuauitatis: quam oblationem, & hoſtiam; quamuis alioqui nimis acerbam, & amaram dulcem mihi reddidit amor ardentiſsimus, quo ſalutem veſtram deſideraui. Volo igitur, vt & vos in hac re potiſsimum me imitemini, vt ſicut ego non propter aliquod commodum meum, ſed ex pura, & vera, & ardentiſsima charitate animam pro vobis poſui, & non leui aliquo mortis genere animam poſui, ſed (vt vides) in cruce pendens, acerbiſsimo, & longiſsimo dolore membrorum omnium cruciatus, & ſanguine toto effuſo; ſic & vos pro Deo, & pro fratribus animas ponere parati ſitis: & multo magis aperta geratis viſcera charitatis erga proximos omnes, & non ex triſtitia, aut neceſsitate, neque retributionem expectãtes, membra mea, ideſt, pauperes, ægrotos, afflictos, foueatis & in eorum anguſtijs nõ ſolum pecunias largiter effundentis,

tis, ſed & ipſi vos impendatis. O Domine difficilia nimis, & grauia videri poſſent, quæ nunc doces, niſi ex cathedra iſta doceres: ſed cum exemplo doceas magis, quàm verbo tu, qui Dominus es, & magiſter, quomodo audebimus nos ſerui, atque diſcipuli contradicere? Veriſsima enim eſſe, quæ dicis, & iuſtiſsima eſſe, quæ iubes, teſtatur crux iſta, vnde loqueris; teſtatur ſanguis iſte, qui copioſiſsimè fluẽs, habet vocem ſuam, qua altiſsimè clamat; teſtatur denique mors ipſa, quę ſi velum templi procul poſitum, & lapides duriſsimos ſcindere potuit: quomodo non magis ſcindere poterit corda fideliũ tuorum, & ad obediendum inclinare? Ergo Domine, quoniam ſic nos amaſti, & nos redamare te cupimus, & ſi nondum amore tuo, qui adhuc debilis eſt in nobis, ſaltem amore amoris tui cupimus te ſequi, & ſi trahas nos poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Nec ſolum amare, & ſequi
te

Digitized by Google

te cupimus, ſed mundum, & quæ in mundo ſunt, adiuuante gratia tua, omnino contemnere, & fugere deliberamus, & firmiter ſtatuimus. præſertim cum te Ducem noſtrum videamus à natiuitate vſque ad mortem mundi delicias contempſiſſe. cerminus enim te ad mortem properantem, non in lecto iacere, ſed in ligno pendere. non alium cibum, & potum, quàm fel, & acetum guſtare: & quamuis vere ſis Rex, videmus tamen, non alium habere thronum, quam patibulum, non aliam coronam geſtare, quam ſpineam, non aliã purpuram indutum, quàm nuditatem proprio ſanguine rubricatam, non alios habere ſtipatores, quam pendentes duos homines miſeros in patibulo. Et nos igitur tuo Regis ſapientiſsimi exemplo prouocati, mundo, & pompis, ac voluptatibus eius nuncium remittimus, & cruce in humeros ſublata, te ſolũ per viam anguſtam, & ſpinis, ac tribulis obſitã ſequi proponimus,

modo tu ipſe, qui dediſti præceptum, præcurras auxilio: & qui demonſtraſti exemplum, vires præbeas, ad imitandum.

De quarto fructu lacrymarum, qui eſt miſericordia erga proximos.

CAP. IV.

Sequitur ordine fructus explicandus, qui oritur ex conſideratione, & commiſeratione anguſtiarum, quas hoc tempore ſuſtinet Eccleſia mater noſtra. Quæ ſint illæ anguſtiæ, demonſtrauimus in quarto capite libri ſuperioris. Ex hac flebili, & lugubri conſideratione fructus naſcitur nō exiguus, ſi quis terram cordis ſui pijs lacrymis irrigare nouerit: accenditur enim animus ad charitatem proximi, & accingitur ad opera charitatis ſpiritualia non negligenter

obeunda, quæ opera vt egentibus proſunt ad gratiam recuperandã: ſic bonis operarijs proſunt ad meritorum, & gloriæ incrementum. Et quæ nam ſunt opera bona, ad quæ facienda, Eccleſiæ neceſsitas, & anguſtiæ nos impellunt? prædicatio, ſcriptio, oratio, vitæ ſanctæ, & ſalutaris exempla. Prædicatio veritatis aduerſus errores infidelium, & malos mores fidelium omnino neceſſaria eſt. Sed charitas, & miſericordia erga pericula infirmorum, & inſidias perditorum, non accenditur, niſi prius in meditatione exardeſcat ignis, & lacrymæ compaſsionis vrgeant ad ſuccurrendum periclitantibus, vel pereuntibus: frigeſcente enim charitate, qui donum verbi habent, malunt in ijs locis prædicando laborare, vbi ſperant fauores, & honores, lucra etiam pecuniarum acquirere, cum ſecuritate vitæ: quam in locis, vnde non expectantur, niſi conuerſiones animarum, ſed cum perſecutionibus, & anguſtijs

& ipſius etiam vitæ corporalis periculo. Hic zelus fuit olim in Prophetis, qui pene omnes ob veritatis prędicationem à duræ ceruicis populo, vel Regibus interempti ſunt. Iſaias ſectus in partes, Hieremias lapidatus, Ezechiel cęſus, Zacharias inter templum, & altare occiſus. denique ſanctus Protomartyr Stephanus vno verbo omnia complectens ait hebræorum primoribus in publico concilio, *Quem Prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri, & occiderunt eos, qui prænunciabant de aduentu iuſti?* Eundem ſpiritum hæreditarunt Apoſtoli Chriſti, qui omnes, vno excepto S. Ioanne Euangeliſta, prædicãtes euãgelium inter infideles, poſt numeroſiſsimam conuerſionē animarum, & poſt multas perſecutiones, & afflictiones caſi ſunt. Neque ſanctus Ioannes, quamuis morte violenta vitam non finierit, perſecutiones, & anguſtias multas, & magnas euaſit. At, inquies, non deſunt hoc tempore, qui eodem

ſpi-

ſpiritu verbum prædicent. Verum eſt, ſed ideo non deſunt, qui ſic prædicent, quia non deſunt, qui ſi conſiderent Eccleſię neceſsitates, & deplorent pericula animarum. Atque hic eſt fructus, quem producit ſpiritus Dei in cordibus lugentium, & flentium. Vtinam inter ipſos fideles, vbi non timentur perſecutiones, neque carceres, neque mortes; conſiderarent prædicatores verbi Dei, quam multi in ſcelerum, & flagitiorum ſordibus iacent, qui ſurgerent, & ſaluarentur, ſi ipſi induti viſcera miſericordiæ, fructum potius animarum, quam populorum auram quærerent.

Alterum opus bonum, quod naſcitur ex flebili conſideratione infidelium, vel etiam fidelium pereuntium, ſcriptio eſt, qua refelluntur errores, vel corriguntur vitia, vel inſtruuntur imperiti. & hoc etiam bonum opus nunquam Eccleſiæ defuit, & ideo nō defuit, quia ſemper inuenti ſunt viri pij,

qui charitate flagrarent, & animarum pericula miſerarentur. S. Hilarius Epiſcopus Pictauienſis iā prouectæ ætatis ad fidem conuerſus, vt ex principio libri primi de Trinitate intelligi poteſt; & in libris philoſophorum ſolum verſatus, commotus tamen miſericordia multitudinis pereuntium ob venenum Arianæ impietatis, quæ totum penè orbem terrarum inuaſerat, primus ex latinis ſtylum aduerſus hæreſim illam ſtrinxit, & adiuuante Domino, qui pugiles ſuos non deſerit, repente tantus Doctor euaſit, vt ſcriptis ſuis terrori eſſet hæreticis, & toti Galliæ mirum immodum profuerit. Idipſum de ſancto Ambroſio dicere poſſumus, qui ad longum tempus antequam ad baptiſmum accederet, in gubernandis prouincijs occupatus, vbi primum ad Epiſcopatum inuitus aſcendit, miſeratus & ipſe multitudinem eorum, qui ab Arianis decepti, fidem catholicam deſerebant, ſcripturas ſan-

das euoluere cœpit, & ſcribere aggreſſus, totam fermè Italiam ab illa peſte liberauit. Quid dicam de ſancto Auguſtino, non ſine cauſa, malleo hæreticorum nominato? nam cum ipſe quoque magnam ætatis partem in prophanis literis conſumpſiſſet, & ſatis tarde ad fidem catholicam à manichæiſmo conuerſus baptiſmum ſuſcepiſſet: tanto tamen Spiritus ſancti zelo exarſit, vt tam multa ſcripſerit aduerſus Arianos, Manichæos, Donatiſtas, & Pelagianos, vt admirabile ſit, & tanto fructu, vt penè Africam vniuerſam ab illis tam multis, & tam tetris hæreſibus liberauerit. Omitto ſanctos Doctores Eccleſiæ orientalis, & ſanctum Hieronymum, ac ſanctum Gregorium, & alios plurimos Eccleſiæ occidentalis magiſtros eximios, qui eodem zelo iuuandarum animarum, & eodem ſpiritu incitati non minorem vtilitatem Eccleſiæ attulerunt, quàm ipſi ſibi apud Deum meritorum cumulum

 pe-

pepererunt. Vtinam non de eſſent inter fideles, qui libris laſciuis, vel curioſis iuuentutem corrumperent, & quod alij ſalutaribus ſcriptis ædificant, ipſi venenatis, & mortiferis libris euerterent. Sed animarum amator Chriſtus, qui pro ipſarum ſalute mori voluit, proditores iſtos ſine dubio impunitos non relinquet, ſed aut in hoc tempore, aut in futuro illis oſtendet, quantis ſupplicijs digni ſunt, qui redemptionem animarum irritam facere crudeliſſima impietate contendunt. Porrò preces, & ſuſpiria ad Deum pro periculo animarum, quibus hæretici non minori penè aſtutia, quàm infernales ſpiritus, inſidiantur, opus bonum commune eſt omnibus fidelibus, ſiue viris, ſiue feminis, ſiue doctis, ſiue indoctis, ſiue Eccleſias publicè frequentantibus, ſiue in cœnobijs, aut ſolitudinibus latentibus. Sic enim ſcribit ſanctus Auguſtinus in primo libro de moribus Eccleſiæ capite trigeſi-

ſimo primo, *Videntur nonnullis*, Ere- *S. Aug. de moribus Eccl. lib. 1. c. 31.*
mitæ plus quam oporteret, deſeruiſſe res humanas, non conſiderantibus quã- tum nobis eorum animus in orationi- bus proſit. & Iuſtinianus Imperator in nouella conſtitutione centeſi- maricesimatertia dicit. Imperiũ, militiam, agros ipſos, & quicquid habent homines ſeculares, per orationes conſeruari ſanctorum Eremitarum. Et noſtro tempore Beata Tereſia, vt habetur in ſecundo libro capite primo vitæ ipſius, ſæpè largiter flebat in oratione ad Deum pro ijs, qui prædicatione, vel ſcriptis pugnabant aduerſus hæreſes Lutheranorum, & ad hoc ipſum excitabat ſorores ſuas. Imo etiam ad hunc præcipuum finem erigebat monaſteria religioſarum mulierum, vt ſocias haberet ad pugnandum aduerſus hæreſes, oratione, & lacrymis, cum alia ratione non poſſet propter ſexus ſui infirmitatem, peſtem hereſeos à finibus Catholicorum auertere. Denique opus bonum commune omnibus

nibus fidelibus eſt vita immacula-
ta, hæc enim exemplo, & ſplendo-
re virtutum ſępè plus valet ad per-
ditos homines in viam rectam re-
uocandos, quàm conciones, vel
diſputationes. *Sic luceat*, inquit Do
Matt. 5 minus, *lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt*. & Apoſtolus Petrus in epiſtola
1. Petr. 2. ſua priore, *Conuerſationem veſtram inter gentes habentes bonam, vt in eo, quod detrectant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis*. & Coapoſtolus eius Pau
Phil. 2. lus, *Omnia*, inquit, *facite ſine murmurationibus, vt ſitis ſine querela, & ſimplices filij Dei ſine reprehenſione in medio nationis prauæ, & peruerſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo*. & rurſum Apoſtolus Petrus de pia vita feminarum, ſimiliter inquit,
1. Petr. 3 *Et mulieres ſubditæ ſint viris ſuis, vt & ſi qui non credunt verbo, per mulierum conuerſationem ſine verbo lucrifiant, conſiderantes in timore caſtam*

con-

conuerſationem veſtram. Id quod in marito ſuo impletum fuiſſe ſcripſit S. Auguſtinus in libro confeſsionũ nono; vixit enim mulier illa ſancta cum viro infideli ita obediẽter, & fideliter, vt exemplo vitæ ſuæ lucrifecerit, hoc eſt, ad fidem, & baptiſmum perduxerit virum, & iam non fleuerit in fideli, quod in infideli pertulerat. Idipſum dici poteſt de Clotilde Regina Francorum, quæ cũ eſſet Chriſtiana, & Clodoueo pagano nupſiſſet eo potiſsimum animo, vt Regem Paganũ ad Chriſti ſacra perduceret, denique illũ ad fidem Chriſti non tam verbo prædicationis, quam exemplo conuerſationis adduxit, qui poſtea baptiſmum quoque à S. Remigio Archiepiſcopo Remenſi ſuſcepit.

L. 9. c. 9 confeſſ.

Aimonius l. 1 c. 15. & 16.

De quinto fructu lacrymarum, qui eſt reformatio Cleri.

CAP. V.

EX quinto fonte lacrymarum, ſi cor Prælatorum diligẽter conſi-

aſsi-

aſſidue irrigetur, naſcentur fructus, eximiæ reformationis cleri tocius. Da enim Epiſcopum, qui ſerio in officium ſuum incumbere velit, & ex ſpecula, in qua à Domino conſtitutus ſedet, attenta conſideratione ſpeculetur, quales ſint, & quid agant, primum Canonici, qui ſunt conſiliarij eius, & fratres: deinde Parochi, ad quos cura pertinet animarum: tum reliqui ſacerdotes, qui vel ad laudes Domini in choro cum Canonicis decantandas, vel ad ſacrificia diuina celebrãda deputati ſunt: denique Diaconi, ſubdiaconi, & adminiſtri reliqui: & videbis breui tempore Eccleſiam eius deponere vitia omnia, & cunctis florere virtutibus. Quomodo enim fieri poteſt, vt Epiſcopus, qui diligat decorem domus Domini, & ſpeculando videat vitia, & morbos omnium membrorum Eccleſiæ ſuæ, & non excitetur ad remedia adhibenda? Origo enim malorum eſt, quod Epiſcopi aliqui (ſemper enim excipio bonos,

nos, qui nunquàm in Eccleſia vni-uerſali deſunt) non ſpeculantur, quo modo ſe clerus ipſorum gerat; ſed vel longe abſunt ab Eccleſia ſua, vnde ne ſpeculari quidem poſſunt, cum in ſpecula ſibi aſsignata non ſedeant; vel ſpeculantur quidem, ſed agros, & vineas, & hortos, vel quo modo poſsint redditus eccleſiaſticos maiores facere, vel domum ſuam ornare egregia ſupellectile, vel propinquos augere diuitijs, vel aſcendere ipſi ad gradus altiores. Quid igitur mirum eſt, ſi Eccleſiæ eorum totæ ſyluescunt? Si Deo laudes ſine attentione, & deuotione ſoluantur? Si myſteria diuina in vaſis, & linteis ſordidis celebrentur? Si cæleſtia ſacramenta indignis, vel indignè miniſtrentur? ſi parochorũ negligentia plebs fidelis ignoret quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, & ſic pereant animæ, pro quibus Chriſtus mortuus eſt? ſi denique clerus corruptis, ac deprauatis moribus ſuis populum ad ſe imitandum

pro-

Digitized by Google

prouocet, & hac ratione quos debuerat ſanare corrumpat? Attendant; qui ſcandala male viuendo præbent, quid Dominus dicat in
Matt. 18 Euangelio, *Qui ſcandalizauerit vnũ de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris*. Et ſi expedit vnicuique de populo magis demergi in profundum maris, quàm ſcandalizare puſillos: quid de clero ſcandalizãte ſuis prauis moribus populum dicere poterimus, cum eumdem populum à ſcandalis præſeruare debuerit? certè vtilius erat eiuſmodi clericis mendicare panem, vel fodiendo humum victum ſibi parare, quàm cum tàm ingenti periculo de altari viuere, vel etiam per ſacrum ordinem ad opes, & honores aſcendere. Quid enim prodeſt homini, ſi vniuerſum mũdum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Negociatio ſancta clericorum, ac præcipuè ſacerdotum atque Pontificum quæ

eſt

eſt ſimilis negociationi mercatorũ huius mundi. Poſſunt enim mercatores aliquando ſic negociari, vt nec lucrentur aliquid, neque iacturam aliquam patiantur. At Epiſcopi, & Sacerdotes omnino debent vel lucrum copioſum acquirere, vel detrimentum maximũ pati. Nimio enim zelo proſequitur Chriſtus animas fidelium, pro quibus pretium ſanguinis dedit: proinde qui animas fidelium, ſicut par eſt, diligenter curant, immarceſcibilem gloriæ coronam accipient: qui negligenter officio ſuo funguntur, ſic vt ipſorum culpa anima vna pereat: incredibile dictu eſt, quàm atroces pœnas apud inferos daturi ſint. Colligant igitur omnes Epiſcopi, ex digno vitæ pretioſum fructum ardentiſsimi deſiderij reformationis cleri ſui, maneant in ſpecula ſibi commiſſa, inuigilent non ſolum ſuper gregem laicorum, ſed multo magis ſuper cœtum ſacerdotum, & omnium clericorum: vt etiam poſt hanc vitam colligant

fructum glorioſum remunerationis ampliſsimæ, & ſempiternæ,

De ſexto fructu lacrymarũ, qui eſt reformatio Regularium.

CAP. VI.

DEplorauimus in libro ſuperiore relaxationem ordinum religioſorum. Nunc tempus eſt, vt oſtendamus, quis fructus colligi poſsit ex ea flebili commiſeratione. Fructus autem eſt, & quidem optimus, & ſuauiſsimus, reformatio religionum relaxatarum: ſed hunc fructum ij potiſsimum colligere debent, qui ſunt capita religionum: ad eos enim pertinet officium viſitandi, & purgandi vineã ſuam. Quamuis enim Eccleſia vniuerſa in ſanctis literis comparetur vineæ, de qua dicit Propheta Deo:
Pſal. 79 *Viſita vineam iſtam, & perfice eam, quam plantauit dextera tua:* & de qua
Iſai. 5. multa prædixit Iſaias, & explicauit Dominus in Euangelio; tamen

etiam

etiam ordo religioſus aptiſsimè comparatur vineæ, & eſt pars quæ-dam ſelecta vineæ magnæ, quæ eſt vniuerſalis Eccleſia. Vt igitur pro modulo meo adiuuem præpoſitos vinearum iſtarum ſelectarum; exponam breuiter, qualis eſſe debeat ordo religioſus reformatus ad primam ſuam originem, ſiue inſtitutionem. Vinea ſex præcipuè habere debet bonas qualitates, quibus ſignificantur ſex bona religioſorum, humilitas, paupertas, caſtitas, obedientia, ſtudium orationis, & perfectio charitatis. Vinea conſtat ex vitibus: vites autem sũt plantæ omnium abiectiſsimæ, paruæ, diſtortæ, fragiles, humi repentes, aridæ: de quibus ſic loquit Ezechiel Propheta: *Quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum, quæ sũt inter ligna ſyluarum? numquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus, aut fabricabũtur de ea paxillus, vt dependeat in eo quodcunque vas? ecce igni datum eſt in eſcam.* Hæc prima qualitas vitis ſignificat humilitatem Chriſti, abie-

Mat. 21.

Ezec. 15.

abiectionem, & contemptum, in quo gloriari debet omnis verus regularis, qui non ſurda aure Chriſtũ
Mat. 11 docentem audiuit: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Ideò regulares, qui ambiunt prælaturas, & qui fieri ſibi putant iniuriam, quando deſcendere iubentur ad locum inferiorem, vel de præcedentia cum alijs regularibus, vel inter ſe litigant; reformandi ſunt, atque ad veram formam humilitatis Chriſti redigendi, qui nunquam legitur cum vllo homine de præcedentia contendiſſe: & cum orta eſſet contentio inter diſcipulos, quis eorum videretur eſſe maior; Dominus di-
Luc. 22 xit: *Qui maior eſt inter vos, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator.* At, inquiunt, non contendimus pro honore noſtro, ſed pro honore noſtræ religionis; quæ vt eſt antiquior tempore, ſic debet eſſe prior in loco. Ergo ſi ita eſt, debebit eſſe religioſus humilis, & ſuperba Religio. Approbo quidem, vt is, ad quem pertinet, [illegible]

ea religioſis, attribuat antiquioribus loca digniora: ſed contentiones religioſorum pro huiuſmodi approbare non poſſum. Deinde vineis diligenter putandæ ſunt, & ſuperuacaneis palmitibus ſpoliandæ: ſic enim & Pater cœleſtis, vt loquitur in Euangelio Dominus, omnem palmitem non ferentem fructum tollit, & eum, qui fert fructum, purgat, videlicet abſcindendo ſuperflua, vt fructum plus afferat. Si quis inſpiciat vites, quando putantur ab agricolis, & neſciat, tamen mirabitur agricolæ crudelitatem, qui ſic deformatam, & mutilatam vitem relinquat: ſed ille ſcit quid faciat, & non præſentem deformitatem, ſed futuram fertilitatem attendit. Hæc eſt ſanctæ [illegible] ſtio, atque [illegible] acceptabilis paupertas, quam [illegible] religioſi cum Crœſi diuitijs non commutarent. Porro paupertas religioſa in eo potiſſimum poſita eſt, vt nullus proprium aliquid poſſideat; iuxta illud ex Actis Apoſtolorum

Ioan. 15

Act. 41. lorum: *Multitudinis autem credentium erat cor unum, et anima una, nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.* Quare ſicut relaxatio exorta eſt in monaſterijs, quando proprietas ingreſſa eſt: ſic oportet, ſi reformatio vera fieri debeat, ut proprietas penitus arceatur. Et certè ſi cogitarent proprietarij qualem vindictā ſumpſit Deus de Anania, & Saphira, qui principes proprietariorū fuerunt, & contrà quantam ſpiritualem lætitiam degustāt,
Act. 5. & quantam habeant apud Deum repoſitam ſpē, qui dicere poſſunt
Mat. 19 cum Apoſtolo Petro: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te:* non difficile ſibi eſſe ducerent toto corde ab omni proprietate abhorrere. Sed non poſſumus hic omittere, quanti fecerint ſancti Patres crimen proprietatis in Monachis. Scribit ſanctus Hieronymus in epiſtola ad Euſtochium, in monaſterio quodam Nitriæ repertum fuiſſe monachum iam mortuum, qui

nescio,

neſcio quot ſolidos ſibi retinuerat: quocirca placuiſſe ſancto Machario, alijſque ſanctis congregatis in vnum, & cum mortuo pecuniæ infoderentur, clamãtibus omnibus, *Pecunia tua tecum ſit in perditionem.* Sanctus quoq; Gregorius in quarto libro dialogorum, capite quinquageſimo quinto, ſcribit vnum ex monachis ſuis iam moriturum inuentum fuiſſe cum tribus nummis aureis: ſeque imperaſſe, vt non in ſepulchro, vt monachus poneretur, ſed in ſterquilinio cũ nummis ſuis, clamantibus omnibus, *Pecunia tua tecum ſit in perditionem.* Horrenda prorſus, ſed iuſta pœna proprietariorum, quæ ſi non monet proprietarios, præſertim adiunctis morte repentina Ananiæ & Saphiræ, cuius paulò ante meminimus: conueniet in eos illud Exodi: *Induratum eſt cor Pharaonis.* Tertio, virgæ facillimè areſcunt & ignem concipiunt. Hoc eſt ſymbolum caſtitatis, quam regulares omnes profitentur, [illegible] per quam ad ordinem

Angelorum proximè accedunt. Angeli enim in cælis neq; nubunt, neque vxores ducunt: ad caſtitatẽ autem conſeruandam nihil magis vtile, vel etiã neceſſariũ eſt, quàm humore carnali ſiccato ariditatẽ quandam per ieiunia, & alias carnis mortificationes acquirere; vt ſimul adipe, & pinguedine deuotionis repleatur anima, & corporis caſtigatione quodammodo exſiccatus homo vetus, ſiue exterior, dicat cum ſancto Hilarione cibũ appetere, non libidinem. Ex quo etiam fiet, vt homo ſic ſalubriter exſiccatus, facillimè inflammetur amore diuino, & iam non [illegible] deſinat cogitare carnalia, ſed ſuaue illi ſit cũ ſancto Auguſtino ſuauitatibus illis carere, inueniens [illegible], & prægustata ſuauitate maiorẽ, id eſt, cæleſtis. Sed interim, ſi reformatio vel [illegible] quæritur, neceſſe eſt [illegible] caſtita[illegible] religioſis [illegible] quæ theſaurum caſtitatis in periculum poſſunt adducere. Quarto [illegible] collo[illegible]

candæ ſunt, vt videatur vinea, quaſi caſtrorum acies ordinata. Nam & Poeta, agriculturæ magiſter canit, *Pone ordine vites*. Hic autem ordo vſque adeò neceſſarius, &, vt ſic loquar, eſſentialis eſt in congregationibus religioſis, vt ipſæ congregationes, ordines nominentur. Ordo autem in eo conſiſtit, vt omnes regulã eandem ſequantur, ſiue ſcriptam, ſiue viuentem, quæ eſt Præpoſitus, ſiue Abbas, ſiue Prior, ſiue Miniſter, ſiue Maior, ſiue Pater nominetur. Illæ autem verè ſunt cõgregationes reformatæ, in quibus, vt loquitur ſanctus Auguſtinus in libro de moribus Eccleſiæ, *Præpoſiti magna in imperando auctoritate, & ſubditi magna in obediendo voluntate ſunt præditi*. &, vt ſanctus Bernardus ſcribit, in libro de præcepto, & diſpenſatione, vbi omnes magiſtram regulam ſequuntur, vt nihil omnino contra regulam, nihil cõtra præpoſiti voluntatem quæ eſt regula viuens, à ſubditis fiat, niſi fortè quod imperat Præpoſitus, con-

De moribus Eccleſiæ, 30.

contra manifeſtum Dei præceptũ
eſſe detegatur. tunc enim cum Apoſtolis liberè dicendum eſt; *Obedire oportet magis Deo, quàm hominibus.*
Act. 5
Quinto, vites humi repunt, niſi vlmo, vel palo, vel alio ſtabili fulcro adiungantur. Id verò ſignificat, debere monachum in tàm difficili, & perfecto vitæ genere de ſuis viribus omnino diffidere, & in auxilio Domini valde confidere, memorem verborum Domini, *Sine me*
Ioan. 14
Philip. 4
nihil poteſtis facere. & verborũ Apoſtoli: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.* Sic enim fiet, vt ſemper in oratione defixus, & oculos habens ad Dominum, ſub obediẽtiæ iugo non cadat, nec fatigetur, ſed experiatur, iugum Domini, eſſe iugum ſuaue, & onus leue. Poſtremo
Mat. 11
vitis quàmuis deformis, fragilis, diſtorta, & ad omnia ferè inutilis: tamen fructum gignit valde pretioſum, & ſuauem, videlicet vinũ,
Iud. 9.
quod lætificat Deum, & homines: ſed ſi fructum hunc non ferat, tanquam lignum inutile, ad ignẽ adiu-

dica-

Digitized by Google

dicatur. Ita prorſus homo religioſus, ſi ſit, qualis eſſe debet, & munere ſuo recte fungatur, fructum profert gratiſſimum Deo, & hominibus; quia in omni opere, & in omni loco, & in omni tempore, Deum glorificat, & ſacrificium obedientiæ illi defert. obedientia enim, quæ redditur præpoſitis propter Deum, Deo ipſi redditur, dicente Domino. *Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit.* porrò obedientiam ſacrificium eſſe, & ſacrificium Deo gratiſſimum, docet Samuel cum ait, *Melior eſt obedientia, quam victimæ.* & rationem reddit ſanctus Gregorius, dicens: *Quia per victimas aliena caro, per obedientiam voluntas propria mactatur.* Cogitet igitur, & expendat qui poteſt, quàm ingentem aceruum meritorum apud Deum pius religioſus acquirat, qui quicquid agit, ex obedientia agit, ac per hoc tot quotidie offert ſacrificia, quot facit opera, & contra cogitet, & expendat, quantum theſaurum meritorum amit-

Luc. 10.

1. Reg. 15.

Lib. 35. moral. c. 10.

mittat religioſus malus, qui vel præ poſito ſuo inuitus obedit, vel propria voluntate gaudens præpoſitorum imperio, id eſt Chriſti ipſius imperio parere detrectat.

Quæ cum ita ſint, omnes Præpoſitos ordinũ religioſorum, & precor, & obſecro, vt ſi ex animo deplorant ordinum ſuorum detrimẽta, quæ ex relaxatione proueniunt; toto animo, & omnibus viribus in reformationem incumbãt; & quos primi patres in Chriſto filios genuerunt ipſi cum Apoſtolo Paulo,
Gal. 4. iterum parturiant, donec Chriſtus pauper, & caſtus, & obediens reformetur in ipſis. Acquirent enim, ſi hæc fecerint, coram Deo, & hominibus gloriam ſempiternam: ſin autem opus tam neceſſarium fortè neglexerint, reddẽt rationem Domino: & vtinam non rei fiant omnium peccatorum, quæ relaxatione durante, fiunt à regularibus ſibi ſubiectis, & omnium ſcandalorũ, quæ propter mala eorum exempla patitur populus Chriſtianus: nec

ſolùm populus Chriſtianus, ſed etiã populi Turcarum, & hæreticorum, apud quos blaſphematur propter nos, nomen Domini, & Chriſti doctrina peſſimè audit.

Ac vt redigam in quatuor capita, eaque breuiſſima, quæ ad reformationem neceſſaria ſint. Primũ illud eſſe aio, vt non admittantur ad habitum, niſi illi, qui ſigna veræ vocationis oſtendunt. Deinde, vt probatio maximè ſeria ſit, & qui in probatione, diuinam vocationem non probauerunt, omnino ad profeſsionem non admittantur. Nam vitæ chriſtianæ perfectio, quanto eſt altior, tanto pertinet ad pauciores. Legant ij, ad quos iſta pertinent, Ioannem Caſsianum in libro quarto de inſtitutis renunciantium c. 3. 32. 33. & 34. Tertio vt ſex virtutes ſupra nominatæ diligentiſsimè excolantur, & præpoſiti in omni virtutis genere exemplo ſuo præluceant. Denique vt dent omnẽ operam, vt ſacroſancti Tridentini Concilij decretum illud ſa- *Seſſ. 25. cap. 3.*

ſaluberrimum, & maxime neceſſarium obſeruetur, vt non plures ad ordinem admittantur, quàm qui ſuſtentari posſint ex redditibus, vel eleemoſynis ordinarijs. tunc enim præpoſiti iure cogere poterūt ſubditos ad omnem proprietatem fugiendam, & execrandam, ſi ordo ipſe ſingulis ea prębeat omnia, quę ſingulis neceſſaria ſunt. Ideo enim, vt S. Hieronymus ſcribit, *non licebat monachis antiquis aliquid petere, quia Præpoſiti neceſſitates ſingulorū, magna prouidentia, et charitate præueniebant.*

Epiſt. ad Euſtoch. de cuſtodienda virginitatis.

De ſeptimo fructu lacrymarū qui eſt emendatio morum in populis.

CAPVT VII.

MVLTITVDO ſecularium, vt eſt multo numeroſior, quam ſit multitudo clericorum, & regularium; ſic etiam multo plures habent homines ſeculares, qui eorum curam gerant, quam habeant

clerici,

clerici, vel regulares. habent enim Reges, & Principes, qui vel per ſe, vel per Iudices à ſe conſtitutos abundantiam, & pacem in populis conſeruent, quod poſtulabat à Deo David, cum diceret, *Fiat pax* Pſ. 121. *in virtute tua, & abundantia in turribus tuis*. Item habent eoſdem Reges, & Iudices, qui puniant reos, & protegant, ac tueantur iuſtos, iuxta illud eiuſdem Prophetæ. *Deus* Pſal. 71. *iudicium tuum Regi da: & iuſtitiam tuam filio Regis: iudicare populum tuum in iuſtitia, & pauperes tuos in iudicio*. Habent præterea, Epiſcopos, & paſtores à quibus regantur, & paſcantur, in iis, quæ pertinent ad doctrinam fidei, & opera bona, quibus Regnum cælorum acquiritur. Habent denique Monachos, & alios regulares, à quibus per orationes, & ſermones, & ſacramentorum adminiſtrationes, tanquam Epiſcoporum adiutoribus, non mediocriter adiuuantur. Quia tamen plurimi ſeculares his omnibus præſidiis vallati, perditiſ-

moribus ſuis, & ſe, & alios perdũt, & materiam lacrymarum ſatis magnam doloribus ſuis præbent: facilè proterunt Principes ſpirituales, ſæculares, Eccleſiaſtici, & Regulares vere religioſi fructum non exiguum ex lacrymis ſuis carpere, ſi viſcera miſericordiæ induant, & condolentes perditioni tot millium animarum excitentur ad auxilium magna ſollicitudine porrigendum. Id quod primum, exemplo vitæ ſuæ, deinde vigilantia ſuper populi mores, & facta præſtabunt. Notum eſt, & omnium ore celebratum illud Eccleſiaſtici, *Qualis eſt*

Eccl. 10 *Rector ciuitatis, tales inhabitantes in ea*: & illud Poëtæ

Totus componitur orbis

Regis ad exemplum. Et ſi hoc verum eſt de Rege temporali, quanto magis verum erit de Prælatis ſpiritualibus, quibus dicitur ab

1. Pet. 5 Apoſtolo Petro, *Forma facti gregis ex animo*, & ab Apoſtolo Paulo, *Te*

ad Tit. 2 *ipſum præbe exemplum bonorum operum*: & ad Timotheum, *exemplum*

eſto

eſto fidelium in verbo, in conuerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate. Incredibile dictũ eſt, quàm facile populus à luxu, à pompis, à conuiuijs ſplendidiſsimis ſumptuoſis, à ludis alearum, vel taxillorum, à cæteris corruptelis auerterentur, ſi Principes, & Prelatos ſuos viderent delectari moderatione in rebus omnibus, & auerſari ſuperuacaneos ſumptus in cœnis, in veſtibus, in ſupellectili precioſa, in vaſis aureis, & argenteis. Et ſi diebus feſtis viri nobiles, ac potiſsimũ Principes, ut in quibuſdam prouincijs ſolent, nunquàm omitterent, non ſolum in publicis templis aſsiſtere ſolemni celebrationi ſanctiſsimi ſacrificij, ſed etiam frequentare poſt meridiem officium veſpertinum, cum multa pietatis ſignificatione: certe populus quoque honori ſibi duceret, non verſari feſtis diebus ocioſos in foro; & multo minus vacare potationi in tabernis, ſed frequẽtare templa, orationi inſiſtere, verbum Dei audire, et 1. Tim. 4.

 alias

alias probi chriſtiani functiones obire. Denique ſi Principes tam Eccleſiaſtici, quàm Politici magnã ſollicitudinem gererent purgandi ciuitatem vitijs omnium generũ, & ornandi virtutibus contrarijs, corripiendi inquietos, & hortandi puſillanimes, puniẽdi facinoroſos, præmijs afficiẽdi bonos, laudibus ornandi benemeritos: certe difficile non eſſet multos populares ad viam ſalutis reuocare; qui vigilantia Rectorum deficiẽte, turmatim ad inferos properant. Et quemadmodum Apoſtolus Paulus de ſubditis ſuis dicit, [Phil. 4.] *Gaudium meum, & corona mea*, quoniam in ſpiritu cernebat, incomparabile gaudium, & lucidiſsimam coronam ſibi parari ex ea ſollicitudine, qua tam multas animas Chriſto lucrifecerat: ſic omnino boni prælati, & boni Principes dubitare non debent, quin gaudio maximo, & pretioſiſſima corona donandi ſint à Domino, ſi populum eius diligentia & ſollicitudine ſua ad portum ſalutis

ad-

adduxerint. Sed contra etiam timere eos neceſſe eſt, ſupplicium ſupra quam dici poteſt horrendum, atque terribile, ſi negligentia ipſorum animæ pereant, pro quarum ſalute Chriſtus ſanguinem fudit.

De octauo fructu lacrymarũ qui eſt multiplex opus miſericordiæ.

CAP. VIII.

SCripſimus in libro ſuperiore, vere præſentem vitam eſſe vallem lacrymarum cum miſerijs grauiſsimis, & plurimis ita redundet, vt nihil fere præter miſerias continere videatur. Quid enim eſt in hac vita vacuum miſeria, ſi morbi, paupertas, & abiectio, ſiue ſeruitus magnæ miſeriæ ſunt, & eorum contraria, bona valetudo, diuitiæ, & dignitates, atque imperia miſeriæ ſint prioribus ſæpe maiores? Veruntamen iſtæ ipſæ miſeriæ, ſi miſericordiam in nobis excitent, quemadmodum ſi attente conſide-

Digitized by Google

derentur, excitare ſolent: plurimi, & maximi inde fructus exiſtent. pariet enim miſericordia, velut arbor fœcundiſsima, fructum eleemoſynæ erga pauperes: conſolationis erga ægrotos, exhortationis erga captiuos, & abiectos: preces ardẽtes pro periculis ingentibus, in quibus verſantur diuites, beneualentes, & omnes in ſublimitate conſtituti. S. Iob de ſe ipſe dicit,

Iob.31. *Ab infantia creuit mecum miſeratio: & de vtero matris meæ egreſſa eſt mecum.* Audiamus nunc quos fructus pepererit iſta miſeratio. *ſi negaui* inquit, *quod volebant pauperibus, & oculos viduæ expectare feci: ſi comedi bucellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea: ſi deſpexi pereuntem, eò quod non haberet indumentum, & abſque operimento pauperem. ſi non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus eſt: humerus meus à iunctura ſua cadat, & bracchium meum cum ſuis oſſibus con-*

Iob.29. *fringatur*. & alibi, *Oculus fui cæco, & pes claudo, Pater eram pauperum,*

&

& cauſam, quam neſciebam, diligentiſſimè inueſtigabam. conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. hæc ille, qui non ſolum adiuuabat pauperes, communicando cum illis bona ſua, cibum veſtes, & alia id genus: ſed etiam adiuuando conſilijs, id enim ſignificat, illud, oculus ſui cœco, & pes claudo: ſed etiam defendendo ab oppreſſoribus, & calumniatoribus, quaſi prædam eripiendo à dentibus beſtiarum. Quanti autē ſint meriti apud Deum opera miſericordiæ, docent promiſsiones ampliſsimæ in ſcripturis ſanctis; habet enim eleemoſyna teſtimonium à ſapientibus, à Prophetis, ab Apoſtolis ab Angelis à Deo. Salomon ſapientiſsimus, in libro prouerbiorum ſic loquitur, *Qui dat* Prou. 28
pauperibus, nunquam egebit, Id quod confirmat S. Baſilius in oratione ad diuites, eleganti ſimilitudine puteorum, ex quibus ſi frequenter aquæ hauriantur, ſemper copioſiores, & puriores emanant; ſi vero

im-

immotę conſeruentur, putreſcunt,
atque decreſcunt. Tobias, ipſe
Tob. 4. quoque valde ſapiens, *Ex ſubſtantia
tua,* inquit, *fac eleemoſynam, & noli
auertere faciem tuam ab vllo paupere.
ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies
Domini.* Eleemoſyna ab omni peccato,
& à morte liberat, & nõ patietur
animã ire in tenebras. Deus bone,
quanta eſt hæc promiſsio? Sed
adiungit præterea idẽ Tobias, *Fiducia,*
inquit, *magna erit corã ſummo
Deo eleemoſyna omnibus facientibus
eam.* cui ſubſcribit Beatus Cyprianus
in ſermone de eleemoſyna, dicens
eam eſſe ſolatiũ grande credentium,
& ſecuritatis noſtræ ſalutare
præſidium. Daniel Propheta
Dan. 4. Regi infideli ſic loquitur, *Peccata
tua eleemoſynis redime, & iniquitates
tuas miſericordijs pauperum: ſi forſan
Iſa. 58. ignoſcet Deus delictis tuis.* Iſaias Propheta,
Frange, inquit, *eſurienti panẽ
tuum, & egenos vagoſque induc in domum
tuam: cum videris nudum, operi
eum, & carnem tuam ne deſpexeris.
Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum,*

&

& ſanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iuſtitia tua, & gloria Domini colliget te. Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet; clamabis, & dicet, ecce adſum. hæc Iſaias. Quæ promiſſio conſolationē planè admirabilē continet. pollicetur enim Deus miſericorditer eleemoſynas largientibus, lumen diuinum mentibus, quale adferre ſolet oculis corporis ſol mane exoriens: item ſanitatem ſpiritualem voluntati, ideſt, purgationem à morbo peccati. Præterea opera bona, quæ ſequuntur iuſtificationem, & gloriam, ac laudem, quæ inde ſequitur apud Deum, & homines. hoc enim ſignificant illa verba: *Vnteibit faciem tuam iuſtitia tua, & gloria Domini colliget*, ideſt, *circumdabit te*. denique promptiſſimum Deum ad exaudiendās preces. quod clarius explicat editio Septuaginta Interpretum, quæ ſic habet: *Tunc clamabis, & Deus exaudiet: adhuc loquente te dicet, ecce adſum*, ideſt, antequā finem imponas orationi, aderit

Deus,

Deus, ut exaudiat. Apoſtolus Paulus in priore ad Timotheum, breui ſententia multa complectitur, cum admonet diuites vt facilè tribuãt, & communicent, & theſaurizent ſibi fundamentum bonum in futurũ, vt apprehendant veram vitam. vbi eleemoſynam vult eſſe pretioſum fundamentum veræ vitæ, quæ poſt hanc vitam erit. nam theſaurizare fundamẽtum ueræ uitæ, nihil aliud eſt, niſi acquirere paucis nummis theſaurum incomparabilem, qui ſatis ſit ad fundamenta ponenda, vel paranda, quibus nitatur fabrica æternitatis, ſeu vitæ ſempiternæ, quæ ſola eſt vera vita; quam enim nunc ducimus, ea nihil eſt, niſi uapor vitæ ad modicum parens, & protinus euaneſcens. Audiamus nunc teſtimonium Angeli Raphaelis loquentis ad Tobiam: *Eleemoſyna*, inquit, *à morte liberat; & ipſa eſt quæ purgat peccata, & facit inuenire miſericordiam, & vitam æternam.* Hæc Angelus ſanctus, qui nos decipere non poteſt,

1. Tim. 6.

Iacob. 4

Tob. 12

cum

eū ueritatem in fonte ſuo uideat, & nos ſinceriſſima charitate diligat. Denique Christus, qui ſapiētia Dei eſt, & Deus eſt, paſſim in Euangelio præmia maxima eleemoſynæ pollicetur. *Vade*, inquit, *vende quæ habes, & da pauperibus, &* Mat. 19
habebis theſaurum in cœlo. Quis capiat quale lucrum ſit pro paucis panibus, uel nummis, quos omnino in morte dimiſſuri ſumus, acquirere theſaurum in cœlis, nunquam periturum? Idem Dominus Matth. 25
in Iudicio nouiſſimo, promittit ſe Regnum cœlorum daturum, nominatim ijs, qui cibum, vel potum, vel indumētum, vel hoſpitium, vel viſitationem in ægritudine, vel in carcere tribuerunt. Ac vt intelligamus hæc opera miſericordiæ ſibi gratiſſima fuiſſe, & mercedem incomparabilē meruiſſe, adiungit: *Quod vni ex minimis iſtis feciſtis, mihi feciſtis*.

Hæc igitur ſunt teſtimonia diuina, atque certiſſima de promiſſionibus præmiorū, quæ per opera mi-

miſericordiæ comparantur. Ex quibus intelligi poteſt, quantus ſit fructus veræ miſericordiæ, erga proximum, quam flebilis conſideratio egeſtatis, ægrotationis, & aliarum corporalium ærumnarum in corde meditãtis excitare ſolet. Sed non minor exiſtet fructus miſericordiæ, ſi quis attentè cogitet pericula diuitum, & Principum auarorum. Siquidem erga priores illos exercenda ſunt opera miſericordiæ corporalia: erga iſtos verò ſpiritualia, quæ ſunt admonitio, conſilium, oratio. Iſti enim, vt de

Luc. 10. Martha loquitur Dominus, ſolliciti ſunt, & turbantur erga plurima; vt vix ocium inueniãt legendi, vel audiendi, vel cogitandi, quæ ad vitam æternam pertinent. Itaque indigent prudenti admonitore, qui eis opportuno tempore ſuggerat, quanti referat ſæpe mentem reflectere ad ea, quæ præ manibus habent. Multi enim diuites toti ſunt in conſeruandis, & augendis opibus occupati, qui ſi aliquando ſe-

riò cogitarent, ſe à conditore Deo ad longè altiora opera, ideſt, ad multo maiores diuitias comparandas fuiſſe creatos; fortaſſe cum Salomone dicerent: *Cum me conuertiſſem ad vniuerſa opera, quæ fecerant manus meæ* (videlicet, ad palatia, hortos, piſcinas, ad multiplicationem auri, argenti, ad armenta, & magnos ouium greges, ad agros, & vineas, & prata, & ſyluas) *in quibus fruſtra ſudaueram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi: & nihil permanere ſub ſole*. Multi quoque ſunt Principes, tum Eccleſiaſtici, tum ſeculares, qui ſic diſtenduntur in alijs regendis, & gubernandis, ne dicam in amplianda iuriſdictione, vel imperio, vt obliuiſcantur animæ propriæ, & ſalutis ſempiternæ ſuæ. Si admonitorem ſapientem, ex Dei magna benignitate ſortirentur, qualis fuit ſanctus Bernardus erga Eugenium Papam; fortaſſe & res publicas felicius gubernarent, & propriam animam diligentius excolerent, & propter bo-

Eccleſ. 2.

 na

na temporalia nō amitterent ſempiterna. Quod verò attinet ad cōſilium, magnū miſericordiæ opus eſt, viris magnis non aſſentari, nō loqui placentia, ſed fidele conſiliū dare: & fortaſſe nulla re magis indigent viri magni, quàm fideli cōſiliario, qui nōn timeat vera loqui, & qui magis formidet excidere à gratia Dei, quam à gratia Principis. De hac re ſic loquitur Eccle-

Eccleſ. 6. ſiaſticus: *Multi pacifici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi vnus de mille.* Quia videlicet pauci admodum inueniuntur conſiliarij, qui ſciant, & velint vtilia dare conſilia, vt idem ipſe Eccleſiaſticus alio loco pluri-

Eccleſ. 37. bus docet. Vbi præter alia, anteponit conſilium viri ſancti conſilijs multorum ſapientum. *Anima*, inquit, *viri ſancti enunciat aliquando vera, quàm ſeptem circumſpectores ſedentes in excelſo ad ſpeculandum.* Et in eodem loco idem auctor ſapienter monet, vt non accipiamus conſilia ab ijs, qui ob inopiam, vel alia de cauſa poſſunt ad propriam vtilita-

litatem conſilium detorquere. *A conſiliario*, inquit, *ſerua animã tuam. Prius ſcito, quæ ſit eius neceſſitas: & ipſe enim animo ſuo cogitabit*, hoc eſt, non ſis facilis ad conſilia capienda, niſi noueris integritatem conſiliarij. Primum exquire, an aliqua egeſtate prematur, qui tibi offertur conſiliarius; facile enim illo cogitabit, quomodo in rem ſuam conſilium deriuet. Itaque magnũ eſt opus charitatis, recta conſilia Principibus dare; & magna felicitas eſt eius Principis, qui fideles conſiliarios ſortitus eſt. Neque excuſantur Principes apud Deum, ſi ob infidelitatem conſiliariorum, & adminiſtrorum, Rempublicam non bene gubernent: quia tenebãtur diligenter inueſtigare, quales ſint, quos ad conſilium, & res gerendas adhibent.

Reſtat oratio apud Deum, quod eſt opus miſericordiæ commune omnibus, & ſecurum, & facile. De hoc officio loquitur Apoſtolus in priore ad Timotheum, dicens:

1. Tim. 2. *Obſecro primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarũ actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, vt quietam, & tranquillam vitam agamus.* Vbi Apoſtolus poſteaquam dixerat, *pro omnibus hominibus*, ſubiungit, *pro Regibus*, &c. quia qui orat pro Regibus, & cæteris in ſublimitate conſtitutis, non ſolùm orat pro vtilitate, vel neceſsitate propria Principum, ſed pro vtilitate, vel neceſsitatibus omnium hominum. Siquidem à prudentia, & probitate Principum pendet bona gubernatio, ac per hoc quies, & tranquillitas, pax, & abundantia, pietas in Deum, & charitas in proximos, atque adeo omnis humana felicitas. Sed eſt præterea ſpecialis ratio orandi pro Principibus, ſiue ſecularibus, ſiue Eccleſiaſticis, ingens periculum, in quo verſantur omnes, qui ſunt in ſublimitate conſtituti. Nam qui in alto loco ſedet, vel ambulat, facile eſt, vt capitis vertiginem patiatur, & ca-

cadat; & quò altius eſt præcipitiũ, tantò ſecum trahit grauius exitiũ. Certè ſi videremus funambulum aliquem ex edita turri ad aliam æquè editam turrim per funẽ properare; ex naturali commiſeratione clamaremus, Domine adiuua illum; & ad funambulum, vide quo modo cautè ambules. Atq; vt ſimilitudinẽ grauiorem, & ſtatui Principum, & Prælatorum magis accõmodatam adducamus, ſi quis iter facere cogeretur per pontem anguſtiſſimum, & ſine ſpõdis, cui flumen profundum, & horribile ſubiaceret, vt eſſet facillimum labi deorſum, & ſurſum emergere difficillimum: nemo certè eiuſmodi ſpectaculum cernere poſſet ſine ingenti commiſeratione, & horrore, & ſine clamore ad illum, vt cautè ambularet, & ad Deum, vt eum de tanto periculo liberaret. Pons anguſtiſſimus eſt via iuſtitiæ, & virtutis: virtus enim eſt quaſi indiuiſibilis linea, à qua non licet ad dexteram, vel ſiniſtram declinare,

cum latitudinem nullam aut vix vllam habeat: vnde Dominus ipſe, viam ad vitam æternam arctam
Matt.7 eſſe docuit, cum ait: *Quam anguſta porta eſt, & arcta via, quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt, qui inueniunt eam.* Porrò priuati homines per viam quidem anguſtam ambulant, ſed humi poſitam, & iacentem, vt non ſit periculum uentorum, qui eos deijciant, neque uertiginis, quæ caput debilitet, & impellat ad caſũ: Prælati verò, & Principes per pontem ſublimem, & editum incedũt, vbi & ventus ſuperbiæ regnat, & caput grauatum nimijs curis uertigini obnoxium habent; & ſi fortè labuntur, non in uicinam terram cadunt, ſed in ſubiectum flumen magno impetu ruunt; & eam ingẽtium errorum, & criminum rei, ut in profundiſſimam gehennam facillimè demergantur. Et quis igitur, niſi demens omnino talem celſitudinem deſiderabit? & quis niſi ferreus, uel lapideus non miſerebitur ſtatum tàm periculoſum? Et

tamen neceſſe eſt, tam in Eccleſia, quàm in Republica eſſe homines, qui eiuſmodi periculis exponãtur. Proinde ad nos pertinet pro huiuſmodi perſonis aſsiduè gemere, & ex uera miſeratione hunc fructum colligere, ut ardenti charitate pro illis clamemus ad Dominum, qui potens eſt eos ab omni periculo liberare, faciens eos humiles in altitudine, iuſtos in iudicijs, fortes in periculis, patientes in laboribus, non quærentes quæ ſua ſunt, ſed quæ ſubditorum; denique pios erga Deum, iuſtos erga populos, ſobrios erga ſeipſos.

De nono fructu lacrymarũ qui eſt refrigeriũ defunctorum.

CAP. IX.

IAM ſupra demonſtrauimus, in locis purgatorijs animas fidelium defunctorum eſſe plurimas, ac penè innumerabiles, eaſque longiſsimo tempore ſupplicijs per-

nè incredibilibus torqueri. Nunc fructum, qui ex ea conſideratione decerpi poteſt, demonſtrare volumus. Et quidem nemini dubium eſſe poteſt, quin ex ea conſideratione, ſi ſeria, & prolixa, & attenta ſit, & plena fide ſuſcipiatur, exurgat vehementisſima, & horroris plenisſima commiſeratio. Ex tali verò commiſeratione dubitari nõ poteſt, quin exiſtat in nobis deſiderium ingens animas illas bonis, atque ſatisfactorijs operibus, oratione, ieiunijs, & eleemoſynis, ac potisſimum ſacroſancta oblatione Dominici corporis, & ſanguinis adiuuandi. Eſt autem planè admirabilis, quàm lucroſa negociatio, & tamen iuſtisſima, atque honeſtisſima, nobis inde proueniat. Eiuſmodi enim negociatio hæc eſt, qualis eſſet, ſi quis eamdem pecuniam pluribus mercatoribus daret ad vſuram, & à ſingulis integrum fœnus acciperet. Explicemus hæc breuiter. Orat quis pro defunctis, ex charitate, atten-

tè, piè, cum fide, & fiducia impetrandi. Hic per modum meriti acquirit pro ſe lucrum æternæ vitæ. Eſt enim oratio bonum opus, ac per hoc meritorium æternæ vitæ, ſi ex charitate fiat: de quo lucro loquitur Dominus in Euangelio, cũ ait, *Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum in abſcondito, & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi*: mercedem vtique, quæ merito reſpondet. Deinde hæc eadem oratio per modum ſatisfactionis prodeſt animæ defuncti, pro quo funditur. Nam oratio eſt vnum ex operibus laborioſis, ac per hoc ſatisfactorijs; & cui per intentionẽ ſecundum vſum, & doctrinam Eccleſiæ, applicatur, illi prodeſt. Denique per modum impetrationis prodeſt eidem defuncto, cuius liberationem, aut certè refrigerium à Domino poſcimus. Id enim, quod iuſti petunt à Deo per Chriſtum, facilè impetrant, dicente Domino, *Petite & accipietis*. & rurſum, *Matt. 6* *Luc. 11*

Mar. 11 *Quicquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis*. & iterum,
Ioan. 16 *Si quid petieritis Patrē in nomine meo, dabit vobis*. En igitur triplex lucrū ex oratione pro defunctis. Sed addi poteſt etiam quartum. Siquidem animæ, pro quibus oramus, non erunt ingratæ, cum venerint in cæleſtem patriam, ſed vicē reddent orando pro nobis. Porrò ieiunium quoque defunctis applicatum multiplex lucrum acquirit, nam vt opus meritorium prodeſt
Matt. 6. ieiunanti, dicente Domino, *Tu autem cum ieiunas vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, ſed Patri tuo, qui eſt in abſcondito; & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi*. Idem ieiunium, vt opus ſatisfactorium, applicatum defuncto, eidem defuncto prodeſt. Non enim ſine cauſa
2. Re. 1. David, cū audiſſet interitum Saul Regis, & Ionathæ, & magnæ partis populi Dei, ieiunauit cum omnibus ſuis comitibus vſque ad veſperam. Denique prodeſt alio mo

do

do homini ieiunanti, quoniam animæ defunctorum, cũ ad Regnũ cælorum peruenient, non obliuiſcentur benefactorum ſuorum, ſed orabunt pro eis, & eorum oratio exaudietur; quia ex perfecta charitate procedet.

Iam vero eleemoſyna triplicatũ etiam lucrum adfert. nam primo prodeſt pauperibus, quibus dantur eleemoſynæ; & eos amicos nobis facimus, vt cum defecerimus recipiant nos in æterna tabernacula. Deinde eleemoſyna defunctorum animis applicata, refrigerium illis adfert, & eo beneficio ipſos quoque defunctos facimus nobis amicos, qui ius habent ad Regnum cælorum, & nos ſanctis precibus ſuis ſine dubio adiuuabunt. Tertio facit nobis eleemoſyna etiam Deum debitorem, dicente per Salomonem Spiritu ſancto, *Qui miſeretur pauperis, fæneratur Domino*; & Chriſto in Euangelio confirmante, & dicente, *Te faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua*

Luc. 16.

Prou. 19

Matt. 6

S 5 *quid*

quid faciat dextera tua, vt ſit eleemo-ſyna tua in abſcondito; & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

Denique de ſacroſancto ſacrificio res eſt notiſsima eam oblationem prodeſſe offerenti, vt donum Deo gratiſsimum, prodeſſe fidelibus viuentibus, & prodeſſe fidelibus defunctis. Illud etiam conſtat ex viſionibus fide dignis, nihil magis expetere, & deſiderare fideles defunctos, quàm vt pro refrigerio, vel liberatione ſua offeratur Domino cæleſtis oblatio corporis, & ſanguinis Chriſti. de qua re legendus eſt ſanctus Gregorius libro quarto dialogorum capite quinquageſimo ſeptimo, & ſequētibus, legenda quoque hiſtoria Anglicana venerabilis Bedæ libro quinto, capite tertiodecimo: & legendæ epiſtolæ Petri Damiani ad Deſideriū, ac denique legenda vita ſancti Nicolai de Tolentino apud Laurentium Surium, tomo quinto, ad diem Septembris decimam. Iſti enim beato ſacerdoti oſtenſa fuit

ali-

Digitized by Google

aliquando ingens multitudo animarum, quæ ſupplici, & lacrymabili voce poſcebat ab eo ſacroſancti myſterij celebrationem, tanquã pœnarum purgatorij remedium principale. Habemus igitur, lucrũ incomparabile poſſe nos acquirere, ſi pro defunctis orationes aſsiduè fundamus, vel eleemoſynas pro ipſorum refrigerio pauperibus largiamur, vel pro eis ieiunijs, alijſque pœnitentiæ operibus ſatisfaciamus, vel ſacrificium Miſſæ pro eorũ liberatione Domino offeramus. Sed multi ſunt, qui prudentes ſibi eſſe videntur, qui iſta vel nõ credunt, vel non conſiderant, & ideo prætermiſſa hac vtiliſsima negociatione, pecunias vel recõdũt, vel conſumũt in vſus malos: & hoc modo pecunias perdũt, & ipſi pereunt; & diuitiæ, quæ poterant illis eſſe gradus aſcenſionis in cælum, fiunt gradus deſcenſionis ad inferos. At inquiunt, iſta negociatio imaginaria nobis eſſe videtur, pecuniæ vero noſtræ videntur, & tan-

guntur, & vſibus humanis multis magniſque deſeruiũt. Ita loqui do cet homines, qui ſenſibus corpori omnia metiuntur. Sed, rogo te, quicumque es animalis homo, quãdo triticum ſeminas, certe triticum quod vides, perdis: & fructum, quẽ non vides in meſſe colligendũ expectas. At video, inquies, ſi non in re, ſaltem in ſpe. ſic & ego dico tibi, pius chriſtianus videt in ſpe lucrum inæſtimabile ex modica eleemoſyna, quę pauperibus hic tribuitur: in hoc tamen eſt magnum diſcrimen, quod ſpes tua incerta eſt, quia poteſt impediri per nimiam ſiccitatem, per nimias pluuias, per vermes, brucos, locuſtas, nebulas; & triticum ipſum iam collectum, & congregatum in horreum, per fures rapi, per mures corrodi, per humorem corrumpi poteſt. Spes autem pij viri, qui fęneratur Domino, cum miſeretur pauperum, certiſsima eſt, neque vllo modo corrumpi poteſt, niſi illam peccando ipſe corrumpat. Verbum enim Do-

mi-

Digitized by Google

mini manet in æternum. Ac vt loquamur de negociatione pecuniarum, ſi fortè tribuas mercatori nũmos aureos mille, vt in eis negocietur pro ſe, & pro te; nonne multis periculis pecunias tuas exponis? non ne poteſt fieri, vt mercator ille cum omnibus mercibus mergatur in mari, vel ſpolietur à piratis, vel per terram iter faciens incidat in latrones, vel ipſe idem ſpe maioris lucri te circumueniat, & ad inopiã redigat? certe iſta pericula quotidiana ſunt, & nó vnus, aut duo, ſed plurimi, dum ſperant ex negociatione diuitias magnas, coguntur bonis cedere, & ad magnas rei familiaris anguſtias redigantur. At ex negociatione cũ Deo nulla pericula timenda ſunt: neque ex largitione eleemoſynarum, ſiue ad ipſos inopes reficiendos, ſiue ad refrigerium defunctis afferendũ, vllus vnquam ad inopiam redactus fuiſſe legitur: Deus enim, qui ſe à nobis liberalitate vinci non patitur, miris modis opes eorũ adauget, quos

pro-

pronos ad largiendũ pauperibus videt. Exemplum nobis Saluator oſtẽdit in multiplicatione panum,
Ioan. 6. & piſcium. Quoniam enim Apoſtoli quinque panes, & duos piſces, quos ſolos habebant, & qui eis ſufficere vix potuiſſent, libẽter obtulerunt in cibum pauperis turbæ: omnipotentia ſua fecit Chriſtus, vt turbis cibo abundè refectis, ſupereſſent cophini duodecim pleni fragmentis panum, & piſcium, qui diſcipulis ad multos dies ad cibũ ſatis eſſe potuerunt. Multa exempla ſimilia in hiſtorijs de vita Sanctorum inueniri poſſunt: ſed inſtar omnium eſſe poterit hiſtoria Leõtij Epiſcopi, in qua deſcribitur vita ſancti Ioannis Eleemoſynarij. Videtur enim Deus cũ illo ſancto viro quaſi certamen inſtituiſſe, vtrum plus poſſet Ioãnes pauperibus diſtribuere, an Deus Ioanni largiri, vt ſemper haberet in promptu vnde diſtribueret. Sed hæc de fructu miſericordiæ erga defunctos ſatis eſſe poterunt.

Digitized by Google

De decimo fructu lacrymarum, qui eſt contemptus mundi, & amor Dei.

CAP. X.

EX lacrymis, quæ fluunt ex amore ſummi boni, cum ardenter deſideramus videre faciem Dei, in qua viſione ſalus æterna, & felicitas vera conſiſtit: naſci ſolet fructus duplex, contemptus mundi, & ſollicitudo continua placēdi Deo. Ac de contemptu quidem mundi, quod oriatur ex ardenti amore Dei, res eſt apertiſsima, atque certiſsima. Primum enim habemus Chriſti ſententiam in Euangelio, *Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire; aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet.* Qui ſint autem duo Domini docet, cum adiungit, *non poteſtis Deo ſeruire, & mammonæ*, per mammonam verò intelligit diuitias, ſiue potius concupiſcentiam diuitiarum. Quod etiam Matt. 6.

dici

dici poteſt de concupiſcentia carnalium voluptatum, & de concupiſcentia honorum, ac dignitatũ. ex his enim tribus concupiſcentijs componitur mundus, non mũdus, qui complectitur cælum, ac terrã, & res alias à Deo creatas, de quo
Ioan. 1. dicitur; *Et mundus per ipſum factus eſt:* ſed mundus, de quo idem ſan-
1. Ioan. ctus Ioannes ait, *Omne quod eſt in*
2. *mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ:* & paulo ante, *Si quis diligit mũdum, nõ eſt charitas Patris in eo.* Itaque duo Domini ſunt Deus, & mũdus, qui diligit Deum, odit, & contemnit mundum; qui diligit mundum, odit, & cõtemnit Deũ. Et poteſt rectiſsimè dici de his duobus amoribus, quod ſãctus Auguſtinus dicit de amore ſui, & de amore
Aug. Dei, *Fecerunt* inquit, *ciuitates duas*
lib. 14 *amores duo, ciuitatem terrenã amor ſui*
ciuit. c. *vſq; ad contemptũ Dei, & ciuitatẽ Dei,*
28. *amor Dei vſque ad contemptum ſui.* Amor enim ſui, ſiue amor proprius idem ſignificat, quod concupiſcen-

tia

tia triplex, carnis, diuitiarũ, & honorum. Amor enim ſui radix eſt vnde tres illi uenenati rami; tres uidelicet concupiſcentiæ oriuntur. Perſpicuúm eſt igitur ex doctrina ſupremi magiſtri, ex amore Dei naſci contemptum mundi, & ex amore mundi naſci cõtemptũ Dei. Ex quo ſequitur, ut ij, qui ardenter diligunt Deum ardenter etiã mundum oderint, & contemnant, ac nihili faciant. Hoc ipſum quod Chriſtus docet, docent etiam exẽpla Sanctorum: nulli enim uerè ſancti fuerunt, qui mundum non ualde contempſerint. Chriſtus ipſe Rex, & Princeps omnium ſanctorum nihil commune cum mundo habere uoluit, non diuitias, nõ delicias, non pompas, non commoda ulla, ſed labores aſsiduos, & dolores acerbiſsimos. Præcurſor Domini ſanctiſsimus in locis deſertis habitans non modò diuitias, & delicias non habuit, ſed neque domũ, neque ueſtes, neque cibos hominum habuit, contentus cili-

cio ex pilis camelorum pro ueſti-
bus, & locuſtis, ac ſylueſtri melle
pro cibo.. Quid Apoſtoli? nonne
Beatus Paulus de omnibus ſuis co-
1.Cor.4 apoſtolis dicit: *Puto quòd Deus nos*
Apoſtolos nouiſſimos oſtendit tanquam
morti deſtinatos. Et mox: *Vſque in*
hanc horam, & eſurimus, & ſitimus,
& nudi ſumus, & colaphis cædimur,
& inſtabiles ſumus. Et paulò poſt:
Facti ſumus omnium peripſema, ideſt,
ramēta, & res uiliſsimæ, quæ proij-
ciuntur, & cōculcantur. En quàm
longè aberant à gloria mundana,
qui tanquam purgamenta huius
mundi habebantur; cum tamen
eſſent in ſummo pretio apud Deū,
& Angelos eius. Omitto exempla
Epiſcoporum, ſancti Martini, &
aliorum, qui Chriſti paupertatem
ſectantes, nihil cum mundo uolue-
runt habere commune. Omitto
Eremitas, Antonium, & ſimiles,
qui ſeparati à mundo, uix neceſſa-
ria ad uitam ſuſtentandam capie-
bant: necnon Cœnobitas, Benedi-
ctum, Franciſcum, & alios innume

rabiles, qui de paupertate, & hu-
militate inter ſe certare videban-
tur, quemadmodum de diuitijs, &
gloria certant, qui ſunt de mundo.
Omitto ſanctos cæteros, qui ex a-
more diuino mundi delicias, &
gloriam libentiſſimè contempſe-
runt. Accedat poſtremò etiam ra-
tio manifeſta: nam qui aliquid val-
dè amat, illud ſibi optimum, & pul-
cherrimum ei apparet: & alia omnia
quaſi ſordent, ac ſi parua, & deſor-
mia, ac deſpicabilia eſſent. Scribit
ſanctus Auguſtinus de amico, &
coæuo, & ciue, quem vnicè dilige-
bat, *Suauis mihi erat ſuper omnes ſua-
uitates iſtius vitæ meæ.* Deinde ad-
dit, quid egerit eo defuncto: *Dolo-
re, inquit, contenebratum eſt cor meũ:
& quicquid aſpiciebam, mors erat. Et
erat mihi patria ſupplicium, & pater-
na domus mira infelicitas. Expetebãt
eum vndique oculi mei, & non dabatur
mihi: & oderam omnia, quia non ha-
berent eum.* Hæc ille, qui ſatis aper-
tè dicit, ſe ob amorem amici de-
functi odiſſe alia omnia, quia non

Lib. 4. confeſſ. c. 4.

ha-

habebant eum. Quod ſi faciebat hoc amor amicitiæ, quid feciſſet amor concupiſcentiæ violentior, atque tenacior? Et ſi hoc facit amor rei creatæ: quid faciet amor Dei, qui ipſa eſt pulchritudo, ipſa ſuauitas, ipſa nobilitas, ipſa celſitudo, ipſa opulentia, ipſa bonitas? Illi experiuntur, qui remoti à negocijs, in ſancto ocio, puris mentibus, & purgato cordis oculo radios illius lucis accipere digni inueniuntur. Neque tam miror, quod in mentis exceſſum rapiantur, quàm quod poſt exceſſum illum, aliquid aliud videre, vel cogitare ſuſtineant. Magnus planè hic fructus lacrymarū eſt, qui mentē humanam liberare poteſt à viſco tenaciſſimo concupiſcentiæ mundialis. Sed nō minùs pretioſus fructus eſt ſollicitudo placendi Deo. Qui enim Deum non diligunt, aut non valdè diligunt, parum ſolliciti ſunt, an ea quæ faciunt, aut loquuntur, aut operantur, probet, vel improbet Deus. Ideò peccata peccan-

tis quotidie addunt: ſed qui Dei gratiam magnifaciunt, atque eum ardenter diligentes, ab eo diligi vicißim cupiunt; ſolliciti ſemper ſunt quomodo ipſi, & omnia ſua placeāt Deo. Hoc Deum velle Michæas admonet, cum ait: *Indicabo tibi, ò homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudicium, & diligere miſericordiam, & ſollicitum ambulare cum Deo tuo.* Mich. 6 Virtus perfecta eſt miſcere iuſtitiam cũ miſericordia, quia iuſtitia, ſine miſericordia in crudelitatem degenerat, & miſericordia ſine iuſtitia in diſſolutionem. Vt autem aliquis integrè iuſtitiam cum miſericordia ſeruet, nihil eſt vtilius, quã ſollicitum ambulare cum Deo ſuo, id eſt, ſemper habere Deum præſentem ante oculos cordis, & ſollicitè ſcrutari in omni verbo, & opere quid illi placeat. Hoc imperauit Dominus amico ſuo Abraham dicens: *Ambula coram me, & eſto perfectus.* Gen. 17 Hoc adimplebat Elias, cum dicebat. *Viuit Dominus, in cu-* 3. Reg. 17.

ius

ius conſpectu ſuo. De hac re ſollicitus erat Apoſtolus, cum diceret:
2.Cor.5 *Bonam voluntatem habemus magis peregrinandi à corpore, & præſentes eſſe ad Dominum: & ideo contendimus, ſiue abſentes, ſiue præſentes placere illi.* Verè enim nihil magis excitat ſollicitudinem ſeruiendi, & placendi Domino, quàm verus, & magnus amor Dei, & deſiderium adipiſcendi illum, & in illo æternam requiem, & veriſsimam felicitatem.

De vndecimo fructu lacrymarum, qui eſt timor Domini caſtus, & filialis.

CAP. XI.

DVO poſtremi lacrymarum fontes, qui ſunt incertitudo præſentis gratiæ, & futuræ perſeuerantiæ, producunt fructum valde ſalutarem, timorem videlicet, & tremorē, qui neceſſarij ſunt ad beatitudinem obtinendam. Neque hoc loco loquimur de timore ſeruili, aut initiali, ſed de timore

ſan-

ſancto, & caſto, quem habet ſpoſa, quæ amat præſentiam ſponſi, & timet abſentiam, non qualem habet adultera, quæ amat mariti abſentiam, & timet præſentiam. De hoc ſancto timore dicit Apoſtolus: *Cũ metu, & tremore ſalutem veſtrã operamini.* Philip. 2. Et multò ante Propheta Dauid; *Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Pſal. 2. Et alio loco: *Timete Dominum omnes ſancti eius.* Pſ. 33. Et: *Beatus vir qui timet Dominum in mãdatis eius cupit nimis.* Pſal. 110. Neque alia de cauſa Deus voluit eſſe incertã gratiæ præſentiam, & perſeuerantiam in bono, niſi ad excutiendum torporem, & ingenerandum timorẽ, & ad elationem vitandam, & humilitatem ſectandam. De qua re ſic loquitur ſanctus Auguſtinus in libro de correptione, & gratia: *Propter huius vtilitatem ſecreti multa dicuntur, ne fortè quis extollatur, ſed omnes, etiam ſi bene currant, timeant, dum occultum eſt quò perueniant.* De corrept. & gratia c. 13. Sed quamquam certitudo de præſentia gratiæ, & perſeuerantia hic in

pere-

peregrinatione haberi non poſsit: non ideò tamen pij viri nimis anxij, & quaſi deſperabundi eſſe debent. Non enim deſunt ijs, qui cū bona conſcientia, & ſollicitudine Domino ſeruiunt, ſigna, ſiue argumenta multa, vnde confidant, & in ſpe gaudeant, ſe à Domino diligi, & in finem vſque cum Dei adiutorio perſeueraturos. Sic enim loquitur ſanctus Bernardus in ſermone primo de Septuageſima: *Quis poteſt dicere ego de electis ſum? ego de prædeſtinatis ad vitam? certitudinem vtique non habemus, ſed ſpei fiducia conſolatur nos.* Et in epiſtola ad Thomam

Epiſtola 207. Præpoſitum: *Datur*, inquit, *aliquid præſentire de ſua ipſius futura beatitudine, quemadmodum ab æterno latuit in iuſtificante, plenius appariturum in beatificante, de qua tamen iam percepta ſuimet ex parte notitia, interim quidem glorietur in ſpe, nondum tamen in ſecuritate.* Neque ſolus ſanctus Bernardus in tota illa epiſtola mirificè conſolatur eos, qui nimia triſtitia quaſi abſorbentur ob incertitudinem

dinem gratiæ, vel perſeuerantiæ,
ſed etiã Spiritus ſanctus in Scrip-
turis diuinis docet, ex bona con-
ſcientia, ex contritione, ex chari-
tatis actibus, ex patientia in ad-
uerſis naſci lætitiam, & ſpem ma-
gnam ſalutis, & eiuſmodi pigno-
ra, quæ ſatis ſint ad animum à ti-
more nimio liberandum. Nam de
bona conſcientia ſcribit Apoſto-
lus: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium* 2. Cor. 1
conſcientiæ noſtræ. & ſanctus Ioãnes:
Si cor noſtrum, inquit, non reprehen- 1. Io. 3.
derit nos, fiduciam habemus apud Deũ.
De contritione ſcribit Salomon: Prou. 14
Cor quod nouit amaritudinem animæ
ſuæ, in gaudio eius non miſcebitur alie-
nus. Verè enim incredibilis lætitia
oritur ex eo, quod quis ſentiat ſe
amariſſimè peccata ſua defleſſe.
Porrò charitas nihil prius gignit,
quàm pacem, & gaudium. Sic enim
loquitur Apoſtolus: *Fructus ſpiritus*
eſt charitas, gaudium, pax. Denique Gal. 5.
ex patientia ſolidiſſima oritur cõ-
ſolatio, *Tribulatio*, inquit Apoſto-
lus, *patientiam operatur, patientia ve-* Rom. 5.

ro probationem, *probatio verò ſpem*,
2. Cor. 3 *ſpes autem non confundit*. Et: *Reple-
tus ſum conſolatione, ſuperabundo gau-
dio in omni tribulatione noſtra*. Et ſan-
Iacob. 1 ctus Iacobus: *Omne gaudium exiſti-
mate fratres, cum in tentationes varias
incideritis; ſcientes, quod probatio fidei
veſtra patientiam operatur, patientia
verò opus perfectum habet*. Et ante
Pſal. 93 hos omnes Propheta Dauid: *Secun-
dum multitudinem dolorum meorum
in corde meo conſolationes tuæ lætifica-
uerunt animam meam*. Hæc pauca
adſcribere volui, vt lectores intel-
ligant, ſic à nobis laudari timorē,
tanquam optimum fructum lacry-
marum, vt non excludamus fidu-
ciam; & ſic laudari fletum, & ſu-
ſpiria, vt non excludamus gaudiū,
& lætitiam. Spes enim, & gau-
dium ſpiritus ab eodem
Spiritu ſancto proce-
dunt, à quo proce-
dit timor Do-
mini, & ge-
mitus co-
lumbæ.

De duodecimo fructu lacrymarum, qui eſt facilis impetratio donorum diuinorum.

CAP. XII.

POSTREMVS lacrymarū fructus eſt earum valor, & prætium, vix enim credi poteſt, quantam vim habeant lacrymæ apud Deum. Id primum demonſtrari poteſt ex verbis, & modo loquendi ſcripturarum ſanctarum. In libro primo Regum, Anna Samuelis mater poſt longam ſterilitatem, orauit ad Dominum, & impetrauit prolem, eamque valdè inſignem, videlicet Samuelem Prophetam, & Iudicem totius populi, virum ſanctiſsimum, & nobiliſsimum. Ac vt indicaret ſcriptura, quæ fuerit cauſa potiſsima impetrationis, addit, *flens largiter*, Itaque non orauit ſolum Anna, ſed *1. Reg. 1.*

orauit flens largiter, atque illa fuit
pluuia, quæ germinare fecit ſte-
rilem agrum. In pſalmis Dauid ſæ-
pè dicit, Deum non tàm orationē
audiuiſſe, quàm lacrymas vidiſſe,
vel vocem lacrymarum audiuiſſe.
Pſal 55 *Poſuiſti*, inquit, *lacrymas meas in*
Pſal. 38 *conſpectu tuo*. & alibi, *Auribus per-*
cipe, inquit, *lacrymas meas*. In quē
locum Caſsiodorus ſcribens non
timuit dicere, violentas eſſe in pre-
Iſaia. cibus lacrymas. Ezechias Rex,
38. Iſaia teſte, egrotauit ad mortem,
& orauit ad Dominum, & fleuit
fletu magno: ſtatim autem Domi-
nus Ezechię per Iſaiam reſpondit,
Audiui orationem tuam, et vidi lacry-
mas tuas. Ecce ego adijciam ſuper
dies tuos quindecim annos. Sed inſi-
gnis locus eſt apud Eccleſiaſticū,
Eccl. 35 *Non deſpiciet Deus preces pupilli: nec*
viduam, ſi effundat loquelam gemitus.
admiranda prorſus vis lacrymarū
apud Deum: cum tam apertè pro-
mittat Spiritus ſanctus, non con-
temnendam a Deo viduam, ſi la-
crymis potius, quàm verbis loqua-
tur.

tur. Pergit ibidem Eccleſiaſticus, *Nonne lacryma viduæ ad maxillam deſcendunt, & exclamatio eius ſuper deducentem eas?* Hoc eſt, lacrymæ quidem ad maxillam deſcendunt; ſed exclamatio viduæ per uocem lacrymarum aſcendit ad Deum contra eum, qui uiduam opprimens, ab ea lacrymas exprimit. Quod clarius habetur in ſequenti uerſiculo, qui uidetur eſſe ſuperioris explicatio. *A maxilla enim*, inquit, *aſcendunt vſque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis*; id eſt, lacrymæ deſcendunt ad terram, ſed uirtus earum aſcendit uſque ad cælum, ad aures uidelicet Domini ſabaoth, qui non delectabitur in illis. uel (ut alij codices habent) *delectabitur in illis*. Vtraque enim lectio uera eſt, ſiquidem non delectatur Deus in lacrimis uiduæ, quatenus earum cauſa eſt crudelitas opprimentis: ſed in eis delectatur, quatenus sūt orationis condimentum. qui enim orat cum lacrymis, teſtatur ſe ſerio

orare, & adiutorium altiſsimi toto corde implorate. Hùc pertinet, quod Matri ſancti Auguſtini aſsiduè, & ubertem fletu coram Deo ut conuerſionem eius ab hæreſi Manichæorum ad fidem catholicam impetraret; quidam pius Epiſcopus dixit, *Vade à me, ita viuas, fieri enim non poteſt, vt filius iſtarum lacrymarum pereat.* quod illa ſic accepit, quaſi oraculum de cælo ſonuiſſet. Addam poſtremo uerba ſancti Athanaſij in vita ſancti Antonij, vbi deſcribens efficaciam lacrymarum ſancti Antonij apud Deum, *Ad primas*, inquit, *rogantis lacrymas, in orationis loco fons ebulliens erupit*: patiebantur enim monachi penuriam aquæ in eremo: ſed Beatus Antonius paucis lacrymis fontem aquarum continuo impetrauit.

Lib. 3. conf. c. 12.

Atque hæc de efficacia lacrymarum, quibus ſi adiungantur, quæ ſupra ſcripſimus in primo capite huius libri, mirum erit, ſi lector nó vehementiſsimè admiretur poten-

tiam,

tiam, & efficaciam lacrymarum.

Reſtant pauca de pretio, & dignitate lacrymarum, quæ ex vno ſancto Gregorio peti poſſunt. Is enim explicat in homilia poſtrema ſuper Ezechielem, myſteria duorum altarium, quæ erant in templo Domini, quorum vnũ erat in atrio æreum, in quo cremabantur carnes hoſtiarum, alterum aureum in ipſo tabernaculo ante arcam, in quo cremabantur aromata. Scribit autem hic beatiſſimus Doctor, altare æreum eſſe homines pænitentes, qui ex timore pœnæ lacrymas fundunt: altare aureũ eſſe viros perfectos, ex quorũ cordibus lacrymas exprimit amor diuinus. Sed ipſum Doctorem magnum audiamus. *Quid eſt*, inquit, *fratres chariſſimi, quod foris cremantur carnes, intus aromata; niſi hoc, quod quotidie videmus, quia duo ſunt compunctionis genera? Quia alij adhuc per timorem plangunt, alij verò iam ſe per amorem in lamentis afficiunt. Multi namque peccatorum ſuorum memores,*

mores,

mores, dum ſupplicia æterna pertimeſcunt, quotidianis ſe lacrymis affligunt: plangunt mala, quæ fecerunt, & incenduntur vitia igne compunctionis, quorū adhuc ſuggeſtiones in corde patiuntur: Quid iſti, niſi altare ſunt æreum, in quo carnes ardent, quia adhuc ab eis carnalia opera plangunutur? Alij vero carnalibus vitijs liberi, aut longis iam fletibus ſecuri, amoris flamma in compunctionis lacrymis inardeſcunt, cæleſtis patriæ præmia cordis oculis aſpiciunt; ſupernis iam ciuibus intereſſe concupiſcunt: dura eis apparet ſeruitus, longitudo peregrinationis ſuæ: Regem in decore ſuo videre deſiderant, & flere quotidie ex eius amore non ceſſant. Quod iſti niſi altare ſunt aureum, in quorum corde aromata incenſa ſunt, quia virtutes ardent? hæc ille. Ex cuius verbis colligimus, lacrymas ſanctas eſſe ſacrificium acceptabile Domino: iuxta illud Prophetæ, *Sacrificium*
Pſal. 50 *Deo ſpiritus contribulatus.* Et quidē lacrymas pœnitentium eſſe ſacrificium agnorum, & arietum in altari æreo, atque in atrio crematorū:

ſed

ſed lacrymas amoris, ac deſiderij videndi Deum, eſſe ſacrificiũ aromatum pretioſorum, in altari aureo, in ipſo propitiatorio incenſorum; Quo ſacrificio nihil eſt pretioſius, nihil ſublimius, nihil Deo gratius, vel magis acceptum. Sacrificium enim offertur ſoli Deo in ſignum ſupremæ illius maieſtatis; & de paſſione Christi, quæ mundum reconciliauit Deo, dicit Apoſtolus, eã fuiſſe oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis. *Ephes. 5.* Quamuis autem omnia vera ſacrificia fuerint acceptiſſima Deo, quippe ſupremam eius celſitudinẽ proteſtantia, tamen ſuper omnia gratiſſimum fuit, vt pote nobiliſſimum, & puriſſimum, ſacrificium thuris, quod ſolus Pontifex ſemel in anno intra propitiatorium, & in altari aureo offerebat, vt Apoſtolus explicat in epiſtola ad Hebræos. *Exod. 30. Leuit. 16. Heb. 9.* Cogita igitur, quam gratæ ſint Deo lacrymæ pœnitentium, quæ ſacrificijs comparantur; & cuius pretij ſint lacrymæ perfectorum, ex

more

more, & deſiderio prodeũtes, quæ cum ſacrificio thimiamatis omniũ nobiliſſimo conferuntur. Hæc igitur eſt dignitas, hæc excellentia, hoc pretium lacrymarum. Quod ſi mortales perpenderent, ac ſerio cogitarent: intelligerent profecto beatos eſſe qui lugent, & lacrymas ſanctas pro nullis ſeculi voluptatibus, ſiue delicijs commutarent.

Claudere placet hunc librum verbis Beati Laurentij Iuſtiniani, *Nemo ad Deum aliquãdo flens acceſſit, qui non quod poſtulauit, acceperit. Nullus ab eo beneficia dolẽter optauit, qui non impetrauit. Ipſe eſt enim, qui conſolatur flentes, dolentes curat, pœnitentes informat. O lacryma humilis, tua eſt potentia, tuum Regnum. tribunal Iudicis non vereris: amicorum tuorum accuſatoribus ſilentium imponis. Non eſt, qui te ad Deum accedere vetet. ſi ſola intres, vacua non redibis. Quid plura? vincis inuincibilem, ligas omnipotentem, inclinas filiũ Virginis; aperis cælum. fugas diabolum. Tu cibus animarum, roboratio ſenſuum, abo-*

Lib. ligni vitæ, de orat. c. 9.

litio

litio deliCtorum, vitiorum exterminiũ, virtutum præmia, gratiæ ſocia, refectio mentium, & lauacrum culparum. Tu odor vitæ ſapor ſpiritus, guſtus indulgentiæ, ſanitas redeuntis innocentiæ; reconciliationis iucunditas, ſerenatæ conſcientiæ ſuauitas, & electionis æternæ ſpes valida. Qui te orationis ſuæ comitem habebit, gaudeat quia poſt orationem ſecurus abibit. Amen.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google